SCS#1106

PSALMORUM DAVIDIS
Paraphraſis Poetica,
AUCTORE
G. BUCHANANO,

Cum *Notis* Philologicis NATHANIS CHYTRÆI, *&c.* Et *Ecphraſi* ALEXANDRI JULII in loca Paraphraſeos difficiliora.

Ad finem adjiciuntur *Annotationes* THOMÆ RUDDIMANNI.

EDINBURGI.

Excudebat GULIELMUS ADAMI
Proſtant venales apud *Joanem Paton* Bibliopolam in area Parliament. et *Davidem Randolphum*, in Vico Canonicorum, vulgo *the Canongate*. Anno Domini MDCCXXV.

AD

MARIAM, *Illuſtriſsimam* Scotorum *Reginam*

Georgii Buchanani

EPIGRAMMA.

NYmpha, Caledoniæ quæ nunc feliciter oræ
Miſſa per innumeros ſceptra tueris avos:
Quæ ſortem antevenis meritis, virtutibus annos,
Sexum animis, morum nobilitate genus:
Accipe (ſed facilis) cultu donata Latino
Carmina, fatidici nobile regis opus.
Illa quidem, Cyrrha procul & Permeſſide lympha,
Pæne ſub Arctoi ſidere nata poli:
Non tamen auſus eram male natum exponere fœtum,
Ne mihi diſpliceant quæ placuere tibi.
Nam quod ab ingenio domini ſperare nequibant,
Debebunt genio forſitan illa tuo.

Ibid. v. 97. *Quam cecidere*] Idem *recidere.*
Pſ. XIX. v. 1. *Infamentis gens ſapientia, Addicta mentem*]

In librum Pſalmorum

ANNOTATIONES

Thomæ Ruddimanni,

Pſ. I. ver. 8. Q*Uam non* Editio And. Harti 1615, *Quem non*, male; hæc enim ad *arborem* referri oſtendit, præter alia, proximo verſu vox [*prodiga.*]

Pſ. II. v. 28. *De calle recti*] Lond. 1686, *de calle recto.*

Pſ. V. v. 21. *At tua fretus*] Prima editio And. Harti, *Ad tua.*

Pſ. VII. v. 9. *Si verus index*] Edit. Argent. ſecunda And. Hart. Elzev. 1628, Janſon. 1640, Wetſten. 1687, *Si verus judex*, repugnante metro.

Pſ. IX. v. 10. *Converſus trepida terga dedit fuga*] Quidam forte legendum malint *trepidæ fugæ:* ita enim Ovid. Met. V. 322.

-------*Cunctoſque dediſſe Terga fugæ*--------

Et Met. XIII. 879.

Terga fugæ dederat converſa Symæthius heros.

A Buchanano tamen ſtat Virgilius Geo. iv, 85.

Aut hos verſa fuga victor dare terga ſubegit.

Et Æneid. XII. 462.

---------- *Verſique viciſſim.*

Pulverulenta fuga Rutuli dant terga per agros.

Pſ. X. v. 37. *Et occupatos multinodis nexibus,*
Naſſæ involutos attrahit. Ita omnibus libris diſpungitur hoc diſtichon: mihi vero ſententiæ hic ordo videtur, *Attrahit occupatos involutos multinodis nexibus naſſæ*: quo pacto cum *naſſæ* hic non dandi ſed gignendi caſu ſit poſitum, inciſum poſt *nexibus* delendum arbitror. Vide Julii Ecphraſin.

Pſ. XII. v. 3. *Nuda fides hominum fugit commercia.*] Omnibus libris virgula poſt [*fides*] interjicitur: male mea ſententia. Vide Julii Ecph.

Pſ. XVII. v. 43. *Facinuſque patrant Mentibus abſens.*] *i. e.* ut recte Julius interpretatur, *facinus futurum animo admittunt, quod mihi abſenti parant*: ſive, ut aliis verbis idem efferam, *Tot inſidias capiti meo ſtruunt, tam fixum immotumque eorum animo ſedet mei perdendi conſilium, ut quam mihi cædem moliuntur, nondum licet re vera peractam, mente tamen & cogitatione præcipiunt, eamque quaſi jam perpetrare ſibi videantur.* Simili figura utitur Statius, de equis e carceribus ad curſum emitti ardentibus, lib. VI. 396.

> --------*Face lumina ſurgunt,*
> *Ora ſonant morſu, ſpumiſque & ſanguine ferrum*
> *Uritur, impulſi nequeunt obſiſtere poſtes,*
> *Clauſtraque, compreſſæ transſumat anhelitus iræ:*
> *Stare adeo miſerum eſt, pereunt veſtigia mille*
> *Ante fugam, abſentemque ferit gravis ungula campum.*

i. e. jam videbantur currere in ſtadio, in quo nondum erant. Sic Val. Flaccus lib. III. 587.

> *Ille, velut refugi quem contigit improba Mauri*
> *Lancea, ſanguineus vaſto leo murmure fertur,*
> *Frangit & abſentem vacuis ſub dentibus hoſtem.*

Nec multum abludit illud Virg. Æneid. iv. 85.

> ---------*Illum abſens abſentem auditque videtque.*

Et noſter Miſcel. III. 22.

> *Unam inquieta ſollicitudine*
> *Te ſpectat abſentem* ----------

Ex hiſce exemplis abunde liquere arbitror ſatis venuſte ac Poetice dici *patrare facinus abſens*, atque adeo præter rationem eos facere, qui, ſincerum (quod dicitur) vas incruſtare cupientes, aliam adjectivo *abſens*, præter vocem *facinus*, ſociam quærunt: dum alii ſcilicet e ſuperiore ſtrophe *manus impiorum* huc revocant, alii vero vocem *abſens* e ſua quaſi ſede revulſam cum ſequente proximo verſu voce [*leo*] copulandam volunt: utrique, me judice, interpretationem, & in ſe ineptam, atque ab optimorum auctorum uſu & Buchanani mente juxta alienam ſibi comminiſcentes.

Pſ. XVIII. v. 29. *Si circum ſurvo*] And. Hart. anno 1615. *Se circum ſulvo*, male.

Ibid

Ibid. v. 97. *Quam cecidere*] *Idem recidere.*

Pſ. XIX. v. 1. *Inſanientis gens ſapientia, Addicta mentem*] Ita libris omnibus (præter unum Nath. Chytræi) diſtinguitur poſt *ſapientiæ* : male, me judice; ordo enim eſt, *Gens addicta mentem erroribus impiis inſanientis ſapientiæ*, i. e. interpretante Julio, *homines dediti falſis præceptis Philoſophiæ a pietate alienæ*, qualia ſciz. Epicuri ſectam ſecuti poſtea profitebantur, qui, ut Claudiani verbis utar, *mundum fortuna non arte regi* affirmabant. Buchanani oculis obverſabatur illud Horatii lib. I. Od. 34.

Parcus Deorum cultor & infrequens,
Inſanientis dum ſapientiæ
Conſultus erro ----------

Pſ. XXII. v. 47. *Ad inſtar*] Negat Servius recte dici *ad inſtar*, damnatque Serenum ita loquentem: verum non ſolus Serenus, ſed Juſtinus etiam, Solinus & Apuleius ſic loquuntur.

Pſ. XXVIII. v. penult, *Vitæ continuo fructibus affluat*] *Continuo* hic pro *continenter*, *aſſidue*, *uſque*, uſurpare noſter videtur: quod barbarum tamen contendit accuratiſſimus Jo. Ker. Select. de LL. obſerv. lib. II.

Pſ. XXXIII. v, 45. *Deſpicit mundi pater*] Longe major codicum pars *Diſpicit*, male; Virgilius enim Æn. I. 228.

---------- *Jupiter æthere ſummo*
Deſpiciens mare velivolum, terraſque jacentes.

Claud. de Conſ. Mall. Theod. ver. 6. de Virtute,

---------- *Immotaque cunctis*
Caſibus ex alta mortalia deſpicit arce.

Et alii paſſim. *Deſpicere* autem eſt *e ſuperiore loco ſpectare.*

Ibid. v. 59. *At Deus juſtos oculo irretorto Semper reſpicit.*] i. e. Deus juſtos oculis immotis & nuſquam deflexis intuetur, ſive eorum ſaluti & incolumitati oculis perpetuo intentis invigilat. Cæterum Buchanano a quibuſdam vitio datur, quod hanc loquendi formulam, a ſolo, quod ſciverim, Horatio ante uſurpatam, haud paullo diverſa ab ea, qua ille uſus eſt, ſignificatione adhibuerit. Horatii locus eſt lib. II. Od. 2.

Quiſquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

Ubi per voces [*oculo irretorto*] intelligi volunt commentatores, *oculo non invido, aut avaro, non auri fulgore aciem quaſi perſtringente retorto* aut *deflexo.* Immerito autem mea ſententia hic Buchananus arguitur: utrobique enim eadem ſervatur vocis vis & ſignificatio, quippe qua nihil aliud innuatur quam *oculus rectus, immotus* & *conſtans*, non *obliquus*, aut *ab ea re in quam acies dirigitur retortus* ſive *reflexus.* Quod autem Buchanani ab Horatio diſcrepet ſententia, id non ex nativa vocis indole, ſed ex reliqua oratione diverſaque tum ſpectantium tum rerum ſpectatarum natura provenit: & quidem, ut rem paullo clarius exponam, varii ſunt animorum affectus, invidia puta, avaritia, libido, ira, odium, *&c.* quibus incitati res homineſve obliquis, torvis, limis, reflexis aut retortis oculis ſpectare dicimur: contra vero his affectibus vacui, aut contrariis animi motibus adducti, oculis rectis, fixis, immotis, æquis, adeoque irretortis, non reflexis aut detortis, intueri perhibemur. Proinde Deus, humanos quaſi affectus induens, juſtos *oculo irretorto* adſpicere, *i. e.* perpetuo amore proſequi, ac vigili ſemper cura tueri ac protegere, non minus Latine ac eleganter, quam vere & pie dici videtur. Videſis Miſcel. III. 21.

Pſ. XXXIX. v. 53. *Turbidas tranſegimus Vitæ brevis moleſtias*] Major codicum pars, & ii fere antiquiores, *Turbidas moleſtias Vitæ brevis tranſegimus.* Sed quam nos ſecuti ſumus lectio venuſtior videbatur magis tamen arrideret *tranſigimus*, ſi ſyllabæ modulus pateretur.

Pſ: XL. v. 45: *Defendant igitur*] Hart. anno 1615, *Defendat*: at obſtat carminis lex.

Pſ. XLII. v. 33. *Tu me ſi placido lumine videris*] Ita Hart. anno 1621 quod & numeroſius nobis viſum: ita enim Pſal. LXXX.

Tu nos ſi placido lumine videris:

aliis autem omnibus, *Tu ſi me placido l. v.* legitur. Horat. lib. iv. Od. 3. unde hæc deprompta ſunt, litem non dirimit.

Pſ. XLIV. v. 49. *Obruti tot cladibus*] Supplendum *licet ſimus*; quod duriuſculum videtur:

Pſ. XLV. v. 60. *Nec tu carminibus Regina tacebere noſtris*] Ita omnes libri, præter duos Londinenſes, Tho. Vautrollerii *ſciz.* anno 1580, & Alex. Julii 1620, quibus

Nec tu carminibus, Rex magne, tacebere noſtris,

Scriptum eſt, & forte rectius: hæc enim ab omnibus fere interpretibus ad JESUM CHRISTUM referuntur.

Pſ. XLIX. v. 22. *Nec pretio Deum* Editt. Julii & And. Harti anno 1621, *Non pretio Deum.*

Pſ. L. v. 2. *Regum colla minacium*] Non *minantium*, quod adverſus meliorum membranarum fidem Horat. lib. 2. Od. 12. (unde hæc noſter mutuua deſumſit) nuperis editionibus receptum ægre fert Criticorum Princeps Rich. Bentleius.

Ibid. v. 5. *Tum ſacer ardua*] Quidam *Deum* haud recte *ſacrum* dici exiſtimabunt, quod, juxta Popmam de Differ. verb. inanima tantum *ſacra*; *ſancta* autem tam animata quam inanima proprie appellentur. Verum optimi etiam ſcriptores hanc diſtinctionem haud raro neglexerunt, Liv. lib. III. *Quibus ipſi Dii neque ſacri neque ſancti ſunt.* Et Horat. lib. iv. Od. 9. *Carent quia vate ſacro.*

Pſ. LI. v. 51. *Spiritu motus animi rebelles Principe firma*] Sequutus hic præcipue videtur verſionem LXX. viralem, aut vulgatam, *ſpiritu principali confirma me*: ad quæ verba ſic Iſidor. Clarius, *Spiritu illo principe muni me, ſpiritu digno principibus, & ad eorum officia neceſſario, quos oportet plurimis ſapere.* Alius tamen, rectius forte & Hebraico textui convenientius, vertitur *Spiritu liberali, voluntario, ingenuo*, &c.

Pſ. LIX. v. 23. *Et inſtar oblatrantium*] And. Hartus anno 1621, *Et Inſtar oberrantium*: at metrum repugnat.

Pſ. LX. v. 13. *Eripiaſque tuos gelidi formidine lethi*] Forte legendum *e formidine*: ſecus enim *eripio* Dativum fere poſtulat.

Pſ. LXIV. v. 9. *Linguas ceu gladios exacuunt ſuas*] Ita quinque e libris meis exhibent; reliquis omnibus *ſuos* editum eſt.

Pſ. LXXI. v. 10. *Pendentem ab uno ſubſidio tuo*] And. Hartus anno 1621, *Præſidio tuo.*

Pſ. LXXII. v. 26. *Bonæ paces vigeant*] *Paces* hic pluraliter adhibuit, adverſus Grammaticorum quidem placita; non tamen abſque exemplo. Ita enim locutus eſt Plautus Perſ. V. 1. 1.

Lu-

Lucret. V. 1229 &c, quem præcipue reſpexiſſe noſter videtur, Horat. 2. Epiſt. I. 102.

Hoc paces habuere bonæ ventique ſecundi.

Ibid. v. 31. *Sit idem terminus orbis*] Forte *orbi* legendum.

Pſ. LXXIV. v. 67. *Ne trade vitam turturis tuæ feris* Contra linguæ latinæ conſuetudinem, *turtur* hic fœmininum poſuit: nec tamen temere id ab eo factum; principes enim Bibliorum interpretes Leo Judæ, Tremellius, Arias Montanus, Caſtellio, Vatablus, Hebræum textum ſecuti, *vitam* ſive *animam turturis tuæ*, hoc in loco verterunt. Variant quidem LXX Interpp. eoſque plerumque ſecuta verſio vulgata: quæ hunc locum ſic reddit, *Ne tradas beſtiis animas confitentes tibi.* Cæterum notat magnus Voſſius turpiter cæcutiiſſe Servium, qui ex illo Virgilii Ecl. I.

Nec gemere aeria ceſſabit turtur ab ulmo,

turtur fœminino poſitum exiſtimavit: cum nihil ſit apertius, *aeria* cum *ulmo*, non vero *turtur*, illic convenire.

Pſ. LXXVI. v. 25. *Templa mundi*] Terent. Eunuch. III. 5. 42.

At quem Deum? qui templa cœli ſumma ſonitu concutit.

Ennius,

Unus erit quem tu tolles ad cærula cæli
Templa ---------

Lucret. I. 1098.

Neve ruant cœli tonitralia templa ſuperne.

Sic Buchan. Pſ. LXXVII.

Qui templa picti ſideribus poli
Condideris ---------

Pſ. LXXX. v. 25. *Jam tremulo frigore texerat montes*] *Tremulo frigore* pro *umbra*: audax metonymia.

Ver. 33. *O Rex armipotens* Ita Editio Alex. Julii 1620, alii omnes, *O Rex omnipotens*: at prius illud rectius videtur, ut alibi hoc Pſalmo, & hoc loco textus Hebraicus, & omnes quas viderim verſiones.

Ver. 47. *Hunc*] Heb. *Virum dextera tuæ*: proinde haud ſcio an recte a Julio ad *ramum* pronomen [*hunc*] referatur.

Ver.

Ver. 51. *At nos*] Melius forte *Ac nos:*

Pſ. LXXXIV. v. 7. *Artus atria vivi viſuri propius Dei*] Julius (qui *artus viſure* interpretatur *membra inviſura*,) *viſuri* recto plurali poſitum exiſtimaſſe videtur ; ego vero genitivo ſingulari, ſubaudito *mei* collocatum arbitror: neque enim *artus*, ſive *membra*, quidquam *viſere* ſeu *conſpicere* poſſunt : nec id vel minimum innuunt Regii vatis verba.

Pſ. LXXXVI. v. 4. *Nec ſemper ira vindicis*] Hæc verba non *Deum*, ſed *Davidem* ipſum reſpiciunt : Vatablus, quem præcipue noſter ſequitur, *quia miſericors ſum* : alii *quia ſanctus ſum*, vel *bonus*, vel *pius*.

Pſ. LXXXVII. v. 3. *Imminet qua montium*] Rectius forte *eminet*,

Pſ. LXXXVIII. v. 23. *Acerba morte peremto*] *Peremtum* forte Buchananus ſcripſerit.

Pſ. LXXXIX. v. 19. *Et undæ Dejicis inſanæ tumidos ad ſidera fluctus*] Male in ora libri ſui pro *ſidera* reponendum conjectat *littora* quidam vir doctus, qui nimirum abſurde dici exiſtimabat, *dejicere tumidos fluctus ad ſidera* : at illum, quiſquis fuit, fefellit verborum ordo, qui hoc pacto collocandus eſt, *Dejicis fluctus inſanæ undæ, tumidos*, (i. e. *qui modo intumuerant uſque*) *ad ſidera.* Virg. Æneid. III. v. 423. de Charybdi loquens,

---------- Imo barathri ter gurgite vaſtos
Sorbet in abruptum fluctus, rurſuſque ſub auras
Erigit alternos, & ſidera verberat unda.

Ver. 75. *Eſto mi Sol teſtis ad haec*] And. Hartus 1621, *ad hec.*

Pſ. XCI. v. 6. *Sortiſque mortiſque, & tetricas minas*] Duæ Stephanorum, utraque Plantiniana, & Argentor. *terrificas minas*; quod metrum non patitur.

Pſ. CIV. v. 36. *Quique hilaret vultus*] Editio hujus Pſalmi Lond. 1620, *Quique hilaret vultum.*

Ver. 73 *Sic eat : o nullo*] Eadem Edit. *Sic eat, & nullo.*

Ver. penult. *Ac nos*] Modo dicta & Al. Julii Editi. *At nos.*

Pſ. CV v 22. *Hos tamen*] Edit. Al. Julii *Eam tamen.* Rob. Stephani anno 1580, *Hanc tamen.*

Ver. 41. *Deo fovente*] Tres Stephan. duæ Plant. & Argent: *Deo favente.*

Pſ. CVI. v. 29. *Donec tyranno liberati*] Altera And. Hart. editio, *Donec tyranni.*

Pſ.

Pſ. CVII. v. 51. *Spumis canentibus*] And. Hartus anno 1615, *ſpumis Candentibus:* at prius illud magis arridet. Sic Ovid. Epiſt. 3.

Quam ſine me Phthiis caneſcant aequora remis.

Ver. 86 *Nulla hominum tritam monſtrant veſtigia callem*] Ita quatuor Stephanorum libri, duo Plantini, tres Raphelengii, duo N. Chytræi, uterque And. Harti, Argentor. Tho. Vautrollerii, Elzev. 1628. Jac Stoeri 1591, Gid. Lithgou 1660, Rob: Sanderi 1684: reliquis vero omnibus [*tritum*] legitur. Nos ideo priorem lectionem prætulimus, quod ita ferant omnes libri Buchanano adhuc vivente editi. Non me latet hoc vocabulum a Grammaticis vulgo maſculinum ſtatui: at fœminino interdum legi oſtendit Nonius e Livii lib. xxii. cap. 14. *Nos hic pecorum modo per æſtivos ſaltus deviaſque calles exercitum ducimus*; quomodo etiam exhibent Jani Gruteri & utriuſque Gronovii editiones: quanquam nonnullis libris *devios calles* edatur, quod Lipſius & Gothofredus, ſuffragante etiam Rich. Jonſono Gramm. Comment. pag. 43. in *Colles* mutatum voluere: Sed potior fides veterum librorum (quibus, teſtante Sigonio, *calles* non *colles* eſt ſcriptum) in primis vero omnibus ætate prioris Nonii, qui porro addit *Livium ſic frequenter loqui.*

Pſ. CVIII. v. 1. *Mens invicta malis.*] Priores 12 hujus Pſalmi verſus habentur Pſ. LVII. Poſteriores 20 Pſ. LX.

Pſ. CIX. v. 25. *Inſcribatque penates*] *i. e.* tabula ex ædibus pendente, vel foribus parietibuſque affixa (ut nunc fit) ejus domum vendendam locandamve eſſe indicet, Plaut. Trinum. I. 2. 131. *Ædes venales hasce inſcribit literis.* Terent. Heaut. I. 1. 92. *Inſcripſi illico aedes.* Hoc ideo, quod neque Julius neque Chytræus rem explicent, hic notare libuit.

Ver. 30. *Mors falce totam demetat ſemel domum* [Ita omnes libri: mihi vero vix dubium eſt quin. *ſimul* non *ſemel* legi debeat: quas voces alteram in alteram nonnunquam mutatas interpretes animadvertunt. Vide Cl. Bentleium ad Horat. I. Epiſt. 7. 96.

Ver. 40. *Maledicta in illum & exſcecratio cadent*] Ita conſtanter omnes libri: at mihi fere perſuaſum eſt *eadant* legi oporteteré, ut mox

Sic nullus illi cupiat aut dicat bene.

Tex-

Textu autem Hebraico, omnibuſque quos viderim interpretibus, eodem ſemper tempore hæc enunciantur.

Pſ. CXV. v. 65. *Quos mors tegit ſilentio*] Ita recte Julius legit, alii omnes *teget*.

Pſ. CXVI. v. 65. *Erutus morti*] Melius forte *Morte*. Vide quæ nos de metris Buchan.

Pſ. CXIX. Beth. v. 5. *Tui oris erba ſemper ore mediter ut meo*] Quondam mihi ſuſpicio ſuborta eſt legendum eſſe *corde mediter*; at mutare ſententiam coegit textus Hebraicus, quem ſic reddit Arias Montanus, *In labiis meis narravi omnia judicia oris tui.* proinde *meditari* eodem fere ſenſu accipiendum quo apud Virg. Ecl. I.

Silveſtrem tenui Muſam meditaris avena.

i. e. modularis, ſeu cantando exerces. Et Ecl. 6.

Omnia quæ Phœbo quondam meditante beatus
Audiit Eurotas --

i. e. *canente*. ut Servius interpretatur. *Meditari* ergo *verba Dei ore*, idem eſt ac *ea aſſidue recolere, ac iis in omni ſermone memorandis ſemet exercere.*

Pſ. CXXVI. v. 12. *Anguſtam populo urbem*] Hart. anni 1621, *Auguſtam*,

Pſ. CXXVI. v. 15. *Teſtamur gaudia*] Editio. Al. Julii *teſtemur*, & in Ecphraſi *laetitiam demonſtremus*: ſed potior, mea ſententia, aliorum codicum lectio utpote Hebraico textui mage conſona, qui ab interpretibus fere redditur, *Facti ſumus laetantes* vel *laeti*, non vero *erimus* aut *ſimus*.

Pſ. CXXXI. v. 26. *Unum Deum parentum*] Omnes cum Chytræi Collectaneis editi, *Unum Deum parentem*. Male.

Pſ. CXXXII. v. 37. *Stirpi Proſpiciam ſera ſolium qui illuſtret avitum*] Ita omnes libri, præter unum Al. Julii, in quo *quæ illuſtret* eſt editum: ſed altera lectio magis arridet, ſupplendo *virum* vel *Regem*, *e poſteris Davidis*, i. e. CHRISTUM. Vid. Vatabli Annot. in loc.

Ver. 42. *Cingetque ſacrum diademate crinem*] Edit. Tho. Vautrollerii *Cingantque ſacrum diademata crinem.*

Pſ. CXXXVII. v. 13. *Quale canebamus*] Supple *carmen*: vox enim *quale*, non ad proxima verba, ſed altero ante verſu *carmina* refertur, ſingulari numero pro plurali, metro cogente, ſubſtituto, quod, paullo licet inſolentius, minus tamen durum mihi, videtur, quam *quale* hic pro *qualiter* poſitum exiſtimare.

FINIS.

ERRATA.

Paucula hæc admiſſa errata B. L. ſic corrigito.

PSalm 41, Ver 6, *coporis* Lege *corporis*. Pſ. 60 v. 1. *abactus* l. *abactos*. Pſ. 65, v. 6. *Tu potentes* l. *Tu potens*. Pſ. 66, v. 6. *ira* l. *ire*. Pſ. 69, v. 36, *numem* l. *numen*. Pſ. 75 v. 5, l. *ſic furitis?* Pſ. 89. v. 38, *aequuvum* l. *Æquævum*. Pſ. 90, v, 8, *nce* l. *nec*. Pſ. 91 v. 12. *Objiicibus* l. *Objicibus*. Pſ. 97. v. 3. *fulmins* l. *fulminis*. Pſ. 102, v. 22, *templo* l. *templa*. Pſ. 105. v. 5, *relinquerit* l. *reliquerit*. Pſ. 106. v. 7, *Mam* l. *Nam*. v. 34, *parpuerunt* l. *paruerunt*. v. 45, *averit* l. *avertit*. Pſ. 107, v. 37, *moderatur* l. *moderetur*. Pſ. 119, v. 103 *mei* l. *meis*. Pſ. 120, v. 7, *exaſperet* l. *exaſperat*. Pſ. 123. v. 2. *oculos* l. *oculis*. Pſ. 141, v. 4, *in erroris* l. *erroris*. Pſ. 143, v. 2, *viam* l. *vitam* Pſ. 148, v. 3, *illum illuminas* l. *illuminas*.

CARMINUM GENERA,

Quibus in hoc opere Poeta uſus eſt.

CArminum in Pſalmorum Paraphraſi occurrentium genera ſunt undetriginta.

I. Genus monocolon. Verſus ſunt Heroici hexametri, ſex regionibus conſtantes, quarum ſextam Spondæus, quintam Dactylus, quatuor reliquas indiſcriminatim Dactylus aut Spondæus obitnet, hoc modo;

1	2	3	4	5	6
--	-vv	--	--	-vv	--
-vv	--	-vv	-vv		

Eo utitur Pſal. 1, 18, 45, 78, 85, 89, 104, 107, 132, 135.

II. Dicolon diſtrophon, ad imitationem Horatii lib. 5. Od. 16. vel potius Prudentii, hymno 9. Verſus prior eſt hexameter heroicus modo memoratus. Poſterior Iambicur Hipponacteus trimeter acatalectus, conſtans ſex pedibus quorum ultimus ſemper eſt Iambus, [ſive Pyrrhichius] ſecundus & quartus Iambus, & ejus loco haud raro Tribrachys: locis autem imparibus, *i. e.* primo, tertio & quinto, præter Iambum, Spondæum etiam, Anapæſtum, Dactylum aut Tribrachyn recipit, juxta hoc ſchema;

1	2	3	4	5	6
v-	v-	v-	v-	v-	v-
vv-	vvv	-vv	vvv	vv-	vv
--		--		--	
-vv		vvv		vv	
vvv		vv-		vvv	

Eo utitur Pſal. 2, 20, 24, 57, 60, 69, 83, 93, 95, 97, 108, 109, 118, 126, 136, 147.

III. Dicolon diſtrophon, ad exemplum Horatii lib. 5. Od. 1. Martial. lib. 1. Ep. 50. Prudentii ſecunda præfat. Apotheoſeos, Auſon. Epig. 26. Primus quiſque verſus eſt Iambicus ſenarius acatalectus, cujus modo in II. genere meminimus Secundus vero eſt Iambicus dimeter, ſeu quaternarius, acatalectus, con-

*2 ſtans

ſtans quatuor pedibus, quorum ultimum conſtituit Iambus, [vel Pyrrhichius;] ſecundum Iambus, vel ejus compar Tribrachys; primum & tertium Iambus, Spondæus, Anapæſtus, Dactylus aut Tribrachys. Quanquam Buchananus nunquam, quod meminerim, tertio loco Tribrachyn aut Dactylum uſurpat. Cæterùm dimetros quibus ille uſus eſt, hoc modo metiri poſſis;

1	2	3	4
v-	v-	v-	v-
--	vvv	--	vv
vv-		vv-	
vvv			
-vv			

Eo utitur Pſal. 3, 6, 10, 21, 22, 27, 34, 38, 39, 41, 44, 48, 53, 62, 74, 76, 79, 87, 92, 110, 112, 115, 120, 127, 133, 134, 139, 141.

IV. Dicolon diſtrophon, quale eſt Horat lib. 1. Od. 7. Verſus prior eſt Hexameter heroicus, ut ſupra. Poſterior Alcmanius Dactylicus tetrameter acatalectus, quatuor ultimos habens pedes carminis heroici, hoc modo;

1	2	3	4
--	-vv	-vv	--
-vv	--		

Eo utitur Pſal. 4, 111.

V. Dicolon tetraſtrophon, quale eſt Catulli carmen 11. Horat. lib. 1. Od. 2. Statii Silv. 4. carm. 7. Prudentii Cathemerinωn Hymn. 8. *&c.* Verſus primus, ſecundus & tertius Sapphicus hendecaſyllabus pentameter acatalectus, conſtans Trochæo Spondæo, Dactylo & duobus Trochæis, vel ultimo Spondæo, hoc modo;

1	2	3	4	5
-v	--	-vv	-v	-v

Quartus autem quiſque eſt Adonius pentaſyllabus dimeter acatalectus, conſtans Dactylo & Spondæo, ſeu duobus poſtremis carminis heroici pedibus, hoc modo;

1	2
-vv	--

Eo utitur Pſal. 5, 17, 51, 55, 65, 67, 72, 90, 101, 103,

VI. Tricolon tetraſtrophon, ad exemplum Horaiti lib. 1. Od. 9. quibuſdam carmen Horatianum apellatum: Verſus primus & ſecundus eſt Dactylicus Alcaicus acatalectus, conſtans ex peuthemimeri Iambicâ, *i. e.* Spondæo vel Iambo, (ſed ſæpius

‡ 2 Spon-

Spondæo,) Iambo, & cæſurâ, ſeu ſyllabâ longâ, deinde duobus Dactylis [vel ultimo Amphimacro, ſive Cretico] hoc modo;

1	2		3	4
--	v-	-	-vv	-vv
v-				-v-

Tertius eſt Iambicus Archilochius dimeter hypercatalectus: pes primus & tertius Spondæus, & nonnunquam Iambus; primus quidem rariùs, tertius vero rariſſimè, ſecundus & quartus ſemper Iambus cum ſyllaba in fine reſiduâ, hoc modo;

1	2	3	4	
--	v-	--	-v	-
v-		v-		v-

Quartus eſt Dactylicus Alcaicus, vel, ut alii nominant, Pindaricus, in quo duos Dactylos continuos ſequuntur duo Trochæi [vel ultimus Spondæus,] hoc modo:

1	2	3	4
-vv	-vv	-v	-v

Eo utitur Pſal. 7, 11, 15, 19, 30, 46, 50, 56, 58, 77, 82, 91, 123, 125, 140, 146.

VII. Dicolon diſtrophon. Verſus primus Sapphicus, de quo in V. genere; ſecundus Iambicus dimeter, de quo in III. genere ſupra egimus.

Eo utitur Pſal. 8.

VIII. Tricolon tetraſtrophon, ad imitationem Horatii lib. 1. Od. 5. Verſus primus & ſecundus eſt Aſclepiadeus Choriambicus tetrameter acatalectus qui quatuor habet regiones, quárum primam Spondæus, ſecundam & tertiam Choriambus, quartam Iambus [ſeu Pyrrhichius] obtinet, hoc modo;

1	2	3	4
--	-vv-	-vv-	v-
			vv

Alii autem metiuntur per Spondæum, Dactylum & cæſuram, ſeu ſyllabam longam, ac deinde duos Dactylos, vel ultimum Amphimacrum, hoc modo;

1	2		3	4
--	-vv		-vv	-vv
				-v-

Tertius eſt Pherecratius heroicus, trimeter acatalectus, conſtans Spondæo, Dactylo & Spondæo, hoc modo;

Quar-

1 2 3
-- -vv --

Quartus denique eſt Glyconius Chorambicus trimeter acatalectus, conſtans Spondæo, Choriambo & Iambo [ſeu Pyrrhichio, hoc modo ;

1 2 3
-- -vv- v- vel vv

Eo utitur Pſal. 9, 64, 84, 130.

IX. Dicolon diſtrophon, quale eſt Horatii lib. 4. Od. 7. Prior quiſque verſus eſt hexameter heroicus, de quo ſupra. Alter verò Archilochius Dactylicus dimeter hypercatalectus, vel, ut alii volunt, penthemimeris heroica, conſtans duobus Dactylis & ſyllabâ, hoc modo ;

1 2
-vv -vv

Eo utitur Pſal. 12.

X. Monocolon. Verſus Iambicus dimeter, cujus in tertio genere meminimus. In hoc imitatus eſt Prudentium hymno 1. Cathemerinôn, &c. Sedulium hymno ultimo, hymnoſque complures Eccleſiaſticos : &, quamadmodum illi, ita Pſalmi hoc genere carminis compoſiti per tetraſticha progrediuntur.

Eo utitur Pſal. 13, 31, 37, 47, 52, 54, 59, 86, 96, 98, 117, 148, 149, 150.

XI. Dicolon diſtrophon, ad exemplum Horatii lib. 1. Od. 3. Verſus prior eſt Glyconius trimeter ; poſterior Aſclepiadeus tetrameter: de utroque hactenus in VIII. genere dictum eſt.

Eo utitur Pſal. 14, 35, 43.

XII. Tricolon triſtrophon, quali utitur Prudentius Præfat. Cathemer. Primus quiſque verſus eſt Glyconius trimeter, ſecundus Aſclepiadeus tetrameter, de quibus modo, & in VIII. genere egimus. Tertius autem quiſque eſt Choriambicus Alcaicus pentameter acatalectus, qui conſtat e Spondæo, tribus Choriambis & Iambo [ſive Pyrrhichio] hoc modo ;

1 2 3 4 5
-- -vv- -vv- -vv- v-
vv

Eo utitur Pſal. 16.

XIII. Dicolon tetraſtrophon, quale eſt Horatii lib. 1. carm. 6. Verſus primus, ſecundus & tertius Aſclepiadeus tetrameter, quartus vero Glyconius trimeter, de quibus ſuperius egimus in genere VIII.

Eo

Eo utitur Pſal 23, 42, 75, 99, 102, 144.

XIV. Monocolon. Verſus Iambicus Hipponacteus trimeter acatalectus, ad exemplum Horatii lib. 5. Epod. 17. Catulli car. 20. Prudentii Cathemerinôn hymn. 7, &c. De eo ſuprà in genere II.

Eo utitur Pſal. 25, 94, 106.

XV. Monocolon, quale eſt Stat. 4. Sil. 5. Claudiani carmen Feſceninum in nuptias Honorii & Mariæ, Prudentii hymn. 14. Verſus Dactylicus Alcaicus acatalectus, quem in VI. genere explicavimus. Hic quoque obſervandum (quod de Iambicis dimetris ſuprà monuimus) puros hoſce Alcaicos in tetraſticha ſemper diviſos eſſe.

Eo utitur Pſal. 26, 29, 32, 49, 61, 71, 73, 143.

XVI. Monocolon, quale eſt Horatii lib. 1. Od. 1. Prudentii hymn. 5. Cathem. Verſus eſt Aſclepiadeus tetrameter (de quo ſupra genere VIII.) Notandum verò Buchananum (ad exemplum *Prudentii*) Aſclepiadeos hoſce quaternos junxiſſe.

Eo utitur *Pſal.* 28, 40, 80.

XVII. Dicolon diſtrophon, quo Boet. lib. 2. metr. 3. imitatur Verſus primus eſt Sapphicus pentameter, de quo ſupra in genere V. Alter eſt Glyconius trimeter, de quo in genere VIII. diximus.

Eo utitur Pſal 33, 70, 121, 142.

XVIII. *Dicolon* diſtrophon, ad exemplum Boetii lib. 3. met. 3. Verſus primus eſt Iambicus trimeter, cujus in II. carminis genere meminimus. Secundus verò eſt pentameter Elegiacus acatalectus, cujus prima & ſecunda ſedes indifferenter Spondæum vel Dactylum recipit, tertia ſemper poſtulat Spondæum, quarta & quinta Anapæſtum, hoc modo;

1	2	3	4	5
-vv	--	--	vv-	vv-
--	-vv			

Vel, ut aliis placet, verſu in duo quaſi membra diviſo, poſt Dactylum aut Spondæum primà & ſecundà regione indiſcriminatim poſitum, ſequitur cæſura penthemimeris, qui primam partem terminat: alterum autem membrum poſt duos *Dactylos* alterâ itidem cæſurâ clauditur, hoc modo;

1	2		3	4	
-vv	--	-	-vv	-vv	-
--	-vv				

Eo utitur Pſal. 36, 63.

XIX. Dicolon triſtrophon. Verſus primus & ſecundus eſt Trochaicus Alcmanius dimeter, ſeu quaternarius, acatalectus, conſtans quatuor pedibus, quorum primus & tertius, ſeu loci impares, Buchanano ſemper eſt Trochæus, ſecuudus præter Trochæum Spondæum etiam, ejuſque compares Anapæſtum & Dactylum recipit, quartus denique eſt Trochæus [vel Spondæus,] hoc modo ;

1	2	3	4
-v	- -	-v	-v
	-v		- -
	vv-		
	-vv		

Verſus autem tertius eſt Trochaicus Euripidæus dimeter catalectus, qui eoſdem habet pedes quos duo priores, præter ultimum, qui poſtremâ ſyllabâ detruncatur, hoc modo ,

1	2	3	
-v	-v	-v	v
	- -		
	vv-		

Alii metiuntur tanquam Iambicum dimetrum cujus initio deſit ſyllaba, hoc modo

1/2	2	3	4
-	v-	--	v-
	vvv	v-	

Eo utitur Pſal 66.

XX. Dicolon diſtrophon. Verſus prior heroicus hexameter, de quo in I. genere. Poſterior Anapæſticus Partheniacus dimeter catalectus ; qui conſtat tribus pedibus, quorum primus & ſecundus Anapæſtum vel Spondæum indifferenter recipit, tertius ſolum Anapæſtum, ac deinde ſupereſt ſyllaba, hoc modo ;

1	2	3
vv-	vv-	vv-
--	--	

Vel potiùs eſt poſterior pars carminis hexametri heroici, cujus primus pes unâ ſyllabâ mutilus eſt, ſemimetro tantum ſuperſtite, i. e. ſyllabâ longâ, vel duabus brevibus, cui deinde tres ultimi pedes carminis hexametri ſubjunguntur, hoc modo ;

1/2	2	3	4
-	-vv	-vv	--
vv			

Eo

Eo utitur Pſal. 68.

XXI. Dicolon diſtrophon, ut Horatii lib. 5. Epod. 14. Auſonii Epiſt. 10. Primus quiſque verſus eſt heroicus hexameter, ſecundus autem Iambicus dimeter : quorum ſuprà in I. & III. metrorum generibus meminimus.

Eo utitur Pſal. 81.

XXII. Dicolon diſtrophon. Carmen eſt Elegiacum omnibus notum, ex hexametro & pentametro junctis conflatum . de hoc in XVIII. de illo in I. genere ſuperius egimus.

Eo utitur Pſal. 88. 114, 137.

XXIII. Dicolon diſtrophon. Primus quiſque verſus eſt Trochaicus Euripideus dimeter, de quo in genere XIX. dictum eſt. In illo autem verſiculo , *Agite feſtis laudibus*, Trochæi vicem occupat Tribrachys, Secundus autem eſt Iambicus dimeter, quem in III. genere enarravimus.

Eo utitur Pſal. 100.

XXIV. Monocolon, quali uſi ſunt Plaut, Terent Seneca, &c. Prudentius Cathem. hymn. 9. Auſon. dict. Solon. veteris illius carminis, cui titulus eſt Pervigilium Veneris, auctor ; Venant. Fortunat. Hymn, de cruce Domini, &c. Verſus eſt Trochaicus octonarius catalectus, conſtans ſeptem Trochæis & ſyllabâ, recepto tamen in locis imparibus Tribrachy; in paribus vero, præter Tribrachyn, Spondæo etiam, Dactylo & Anapæſto, hoc modo ;

1	2	3	4	5	6	7	8
-v	-v	-v	-v	-v	-v	-v	-
vvv	vvv	vvv	- -	vvv	vvv		v
	- -		-vv		- -		
vv-					vv-		
-vv					-vv		

Eo utitur Pſal. 105, 119, 124, 129.

XXV. Moncolon, quali utitur Boet. lib. 1. met. 5. & Seneca paſſim in choris. Verſus eſt Anapæſticus Pindaricus dimeter acatalectus, conſtans quatuor pedibus, in quorum ſingulis recipit Anapæſtum ; cujus tamen vices promiſcue ſupplent Spondæus, & Dactylus, & ultimo etiam loco interdum Tribrachys, Amphimacer, vel Trochæus] hoc modo ;

1	2	3	4
vv-	vv-	vv-	vv-
--	--	-vv	--
-vv	-vv	--	-vv
			vvv
			--v-
			-v

Eo utitur Pſal. 113.

XXVI. Dicolon tetraſtrophon, ad exemplum ferè Catulli, carmine 34. Primi tres verſus ſunt Choriambici Glyconii trimetri acatalecti, Spondæo, Choriambo & Pyrrhichio [vel Iambo] conſtantes ; ſed loco Spondæi interdum recipiunt Trochæum, hoc modo ;

1	2	3
--	-vv-	vv
-v		v-

Quartus autem quiſque eſt Pherecratius heroicus trimeter acatalectus, conſtans Spondæo, Dactylo & Spondæo, hoc modo ;

1	2	3
--	-vv	--

Eo utitur Pſal. 116, 122, 128.

XXVII. Monocolon, ad exemplum Prudentii hymno 6. Cathem. Verſus eſt Iambicus Anacreontius dimeter catalectus, qui conſtat tribus Iambis & ſyllabâ, recepto tamen ſæpiſſimè in prima ſede etiam Spondæo, hoc modo ;

1	2	3	
v-	v-	v-	-
--			v

Eo utitur Pſal. 131.

XXVIII. Tricolon triſtrophon, quale eſt Horatii lib. 5. Od. 13. Primus quiſque verſus eſt heroicus hexameter, de quo in primo genere: ſecundus autem eſt Iambicus dimeter, de quo in genere III. egimus. Tertius verò eſt penthemimeris heroica, conſtans duobus Dactylis & ſyllabâ, cujus in genere IX. meminimus.

Eo utitur Pſal. 138.

XXIX. Tricolon triſtrophon, idem fere quod præcedens, niſi quòd ordo paullum ſit inverſus ; nam qui illic ſecundum locum tenebant, hic tertium, & è contrario, verſus occupavere : cæterùm Horatii Epod. 11. per omnia ſi ile eſt, præterquam quod illi primus verſus eſt Iambicus ſenarius, Buchanano autem hexameter heroicus : ſecundns verò utrique eſt penthemimeri heroica. tertius denique Iambicus dimeter.

Eo utitur Pſal. 145.

Georgi

GEORGII BUCHANANI

PARAPHRASIS

In Primum Librum

PSALMORUM.

PSAL. I. Carm. Gen. i.

Boni, qui abſtinent a malo, & ſtudent bono, ſoli felices ſunt, mali vero infelices.

FElix ille animi, quem non de tramite recto
Impia ſacrilegæ flexit contagio turbæ:
Non iter erroris tenuit, ſeſſorve cathedræ
Peſtiferæ facilem dedit irriſoribus aurem:

1. *Felix animi*] eſt animo felici. *J.*

1. *Felix*] Sæpe apud Silium cum genitivo conſtruitur ut *felix uteri*, *felix famæ*, *felix leti*, &c. *Felix* interdum propitium aut benignum ſignificat, ſcilicet eum qui alios felices reddit, Virgilius Eclog. 5. *Sis bonus o felixque leves quæcunque laborem.* Itaque *Felix animi* ſignificat indolem felicem, vel indolem quæ felicem reddit.

Tramite] *Trames* proprie eſt ſemita tranſverſa et acclivis qua montes quaſi tranſmeando conſcenduntur *Ovid.* 10 Metamorph. *Carpitur acclivis per muta ſilentia trames.* Quo circa hic, *Buchananus* epitheto addito propriam ſignificationem quodam modo correxit, ſicuti etiam fecit. *Pſ.* 18. *Avertere meos recto de tramite greſſus:* C:

1. *Peſtiferæ.*] Qui iniquitati operam dant *peſtiferi* dicuntur, quod alii in alios morbum transfundentes ſimul ægrotent et pereant.

2 Sed vitæ rimatur iter melioris, & altâ
Mente Dei leges noctesque dieſque revolvit.
3 Ille, velut riguæ quæ margine conſita ripæ eſt
Arbor, erit: quam non violento Sirius æſtu
Exurit, non torret hiems: ſed prodiga læto
Proventu beat agricolam: nec flore caduco
Arridens, blanda dominum ſpe lactat inanem.
4 Non ita divini gens neſcia fœderis, exlex,
Contemtrixque poli: ſubito ſed turbine rapti
Pulveris inſtar erunt, volucri quem concita gyro
Aura levis torquet vacuo ludibria cœlo
5 Ergo ubi veridicus judex in nube ſerena
Dicere jus veniet, ſceleriſque coarguet orbem:

2. *Rimatur*] *Rimari* eſt diligenter et valde ſolicite ſcrutari et tanquam per rimas aliquid inquirere, Græce ἐρευνᾶν Virg. Æn. 11. *Partes rimatur apertas*, et Æn. 7, *Quod cuique repertum Rimanti, telum ira facit.* Dicitur etiam de animantibus et volucribus, roſtro terram vel eruentibus, vel requirentibus prata et ſtagna alimenti cauſa. *Virg.* 1. *Georg.* de avibus paluſtribus: *Dulcibus in ſtagnis rimantur prata Cayſtri*, Vide Nonium in voce *Rimari*. C.

2. *Alta mente.*] Cic. pro Milone. *Homo Sapiens et alta mente præditus.* Sic *altior pavor* qui paulo penitius inavſit, apud Tacitum, Annal. 16. Cap. 24. et *altior iracundia* Lib. 2 Hiſt. Cap: 91.

3. *Sirius.*] Stella eſt primæ, ut vocant, magnitudinis tota fere hieme in plaga meridionali ſub Orione in ore Canis majoris conſpicua quam alii Caniculam dixere, unde dies Caniculares nomen acceperunt, quod hac ſtella cum ſole oriente æſtus vehementiſſime fere augeantur, & canes nonnunquam rabie corripiantur. C.

3. *Non torret hyems.*] Hiemale frigus non exuccam et ſterilem reddit. *J.* Voces *Torreo*, *Torridus*, *Uro*, *Aduro*, &c. tam frigori quam calori attribuuntur. Varro. *ante lucem ſuſcitat, frigore torret.* Cic. pro Leg. Agrar. *Pecora frigore torrida.* Virg. Georg. Lib. 1. *Boreæ penetrabile frigus adurit.*

3. *Prodiga læto, &c.*] Quæ admodum liberalis cultorem ſuum magna fructuum copia ditat, et poſſeſſorem ob florem nec marceſcentem nec deciduum gaudio perfundens, eum ſpe fœcunditatis tantùm ſeu blanditiis captum, indeque nihil præterea fructus percipientem, non unquam fallit. *J.*

Non

Non coram impietas mœſtos attollere vultus,
Nec miſera audebit juſtæ ſe adjungere turbæ.
6 Nam pater æthereus juſtorum & fraude carentum
Novit iter, ſenſumque tenet: curvoſque ſecuta
Impietas fraudum anfractus ſcelerata peribit.

5. *Impietas.*] Abſtractum pro concreto, ſeu *Impietas* pro hominibus impiis. Orationis autem granditati ſervit hæc figura qua res pro perſonis accipiuntur, ita alibi *Vanitas* pro hominibus vanis. C.

6. *Anfractus*] Sunt obliqui et ſinuoſi flexus viarum in quibus circuitione opus eſt, dicti ab ambitu et frangendo. Varro in neutro quoque genere uſurpavit. *Irrigavit cavata aurium anfracta.* Utitur eadem voce. Pſal. 25. C.

Psal. II. Carm. Gen. ii.

Impiorum conatus in regnum Davidis *& Chriſti irritus proponitur: exitium reluctantibus, obſequentibus ſalus denuntiatur.*

Quid trepidæ gentes vano fremuere tumultu?
Miniſque populi ſæviunt inanibus?
2 Et cum principibus magni coiere tyranni,
Dominumque Chriſtumq; Domini adverſum truces?
3 Vincula quin horum fortes dirumpimus, ajunt,
Et lora noſtris demimus cervicibus?
4 At pater æthereus, rerum cui ſumma poteſtas,
Ridebit impotentium irritas minas.

1. *Trepidæ gentes*] *Trepidus* idem frequenter apud Poetas quod feſtinus, ita Servius ad Virg Ænid. 3. *Hic me, dum trepidi crudelia limina linquunt.* Idcirco Julius Ecphraſtes noſter hunc *Buchanani* locum explicat *Gentes magna feſtinatione uſæ.*

1 *Fremuere tumultu*] *Fremere*, inquit Papias, *eſt furorem mentis uſque ad vocis tumultum excitare*, et quod *Fremor eſt murmur hominum, fremitus vero ferarum.*

3. *Quin*] *Quin* i. e. cur non, ita Terentius *Quin taces*?

3. *Fortes dirumpimus*] Quaſi *fortiter dirumpimus*, Adjectivum adverbialiter poſitum more Græcorum ita Virg. 3. Georg. *Nec gregibus nocturnus obambulat.* i. e. *Noctu* Hac de re plura vide in Vechneri Helenolexia.

5 Tum juſtâ accenſus miſeros affabitur irâ,
Et per furorem cæca conſilia ſuum
6 Turbabit : Cingamque meum diademate Regem,
Inquit, Sionis jura ſanctis collibus
Qui dabit, & late fundet mea juſſa per orbem.
7 Deinde allocutus Dominus eſt me : Filius
8 Tu meus es, genui te hodie : me poſce, daboque
Omnes ut hæres gentium fines regas,
Qua circumfuſis tellus ſe porrigit undis,
9 Regaſque ſceptro ſempiternùm ferreo;
Cumq; voles, tumidoſq; premas, frangaſq; rebelles,
Ut ficta fragili vaſa franguntur luto.
10 At vos, in populos quibus eſt permiſſa poteſtas,
Et jus ab alta ſede plebi dicitis,
Errorum tenebras depellite, diſcite verum :
11 Servite Domino cum tremore : gaudiis
Et timor & Domini accedat reverentia veſtris,
12 Ut miſſum ab illo filium amplectamini :
In vos ne juſtæ vindictam exerceat iræ,
13 De calle recti devios. Nam cum brevi
Sæviet injuſtos contra juſta ira, ſcietis
Quam ſint beati, ſpes in illo qui locant.

6. *Diademate*] Diadema vox Græca a verbo διαδέω id eſt, circumligo aut corono. Olim faſcia fuit lintea purpurâ intertexta, et gemmis oblita, geſtamen Regibus tantum proprium. Unde & pro corona fere accipitur. *C.*

6. F*undet mea Juſſa*, &c.] Leges a me latas gentibus paſſim toto orbe ſparſis promulgabit. J. Metalla proprie fuſa, id eſt, liquefacta dicuntur, ſed quoniam quæ fuſa, ac liquida ſunt, ſpargi ſua natura ſolent, fit ut fundere pro ſpargere, et largiter vel abundanter præbere, loqui &c. accipiatur. *Doletus.*

10 *Jus dicitis*] *Jus dicere* adminiſtrare eſt: Sueton. Cæs. cap: 7. *Cum jure dicundo conventus circumiret.*

12. D*e calle recti.*] *Callis* proprie eſt via bene trita, et quaſi callo pedum obdurata. *C.*

PSAL.

CARM. GEN. iii.

David de gravitate aſſlictionum conquerens, Dei natura & experientia fidem ſuam confirmat, Deumque orat pro ſalute ſua et populi.

HEu quanta numero viribuſque factio
Me vexat odiis impiis!
Quàm perditorum firma conſpiratio
Conjurat in meum caput!
2 Et aſſeverant ſpem ſalutis in Deo
Supereſſe jam nullam mihi:
3 Cum tu ſub umbra prælíantem me tui
Tam ſæpe ſcuti texeris:
4 Cum laudis auctor ſis meæ, cum gloriâ
Meum corones verticem.
5 Cum nocte Dominus invocantem me ſuo
De monte ſancto exaudiat.
Curis ſolutus & recumbo & dormio,
Reſurgo liber a metu.
6 Domino excubante: Nec meum formidine
Pectus movebunt agmina
Numeroſa, nec ſi ſæva feritas omnium
Conjuret in me gentium.
7 Tu, Domine, in aciem ductor, ut me liberes,
Prodibis: hoſtium omnium

1. *Perditorum.*] *Perditi* dicuntur qui vitiis ita contaminati ſunt ut de iis nulla ſuperſit ſpes: in hoc ſenſu hac voce utitur Cicero Lib. 1mo. Offic et Orat in Verrem.

1. *Conjurat in meum caput*] Adverſus Vitam meam. *J.* Caput pro vita ponitur ut *Capitis res eſt*, id eſt, de vita periculum eſt. Plaut in Trinum. *Capitis cauſam dicere* et *Capitis damnari.* Cicero.

3. *Cum tu ſub umbrâ, &c.*] Ordo eſt, Cum tu ſæpe texeris me præliantem ſub umbra ſcuti tui.

3. *Cum laudis authorſis meæ.*] Cum cauſa ſis cur lauder. *J.*

3. *Meum corones Verticem.*] *Vertex* proprie ea pars eſt capitis qua capilli colliguntur, et in qua cæſaries vertitur, unde et dicitur.

Malaſque franges, impiorum & conteres
Dentes potenti dexterâ.
9 At tu, ſalutis una ſpes, populum tuum
Bonitate ſolitâ amplectere.

PSAL. IV. CARM. GEN. IV.

David opem Dei implorat contra hoſtes coniuratos, adhortans eos ut reſipiſcant, oranſque Deum ſe ab eis liberatum verbo & ſpiritu dirigat.

O Pater, ô hominum, divûmque æterna poteſtas,
Sinceræ mihi conſcie mentis,
Qui mihi conſiliique inopi, incertoque ſalutis,
Imploranti rebus in arctis,
Tutum pandis iter, latumque educis in æquor
Nunc obſeſſo fraude malignâ
Da mihi te facilem, & juſtis bonus annue votis,
Non durâ placabilis aure.
2 O hominum cæcæ mentes, quo me uſque relicto
Intenti mendacibus umbris.
Solicita in vanas torquetis pectora curas?
3 Tandem credite vera monenti.
Quem Deus electum miro dignatur honore,
Per diſcrimina cuncta tuetur
Me Dominus clamantem ad ſe, auxiliumq; rogantem,
Mitis & exorabilis audit.
4 Ergo Dei, miſeri, nunc ſaltem agnoſcite Numen,
Et vitiis abſiſtite pravis:
Vobiſcum in tacito per noctem expendite lecto
Longi dicta ac facta diei.

5 Non pecudum fibris Domino, ſed mente litatur
Innocuâ: ſi admoveris aris
Hanc; poteris ſperare animi ſecurus ab alto,
Dextrâ munera larga benignâ.
6 Poſcit opes modò degeneres pars maxima vulgi,
Hæc animos vota una fatigant.
7 At tu me placido tantùm bonus aſpice vultu;
Aura tui jucunda favoris
Me ſuper irradiet; ſat, amico te mihi, felix.
Alter frugibus horrea ſtipet,
Impleat & multas generoſo nectare cellas,
Et congeſto gaudeat auro:
8 Aſt ego curarum vacuus de nocte recumbam,
Et ſine ſolicitudine ſomnos
Accipiam: tu ſecuram mihi robore mentem,
Tu certa ſpe pectora firmas.

5. *Non pecudum fibris.*] *Fibræ* in radicibus plantarum ſunt tenuia quædam et minuta filamenta, ipſæque adeo radiculæ extremæ; quomodo utitur Pſal. 80. *Jam radix teneras fuderat undique Fibras.* In corporibus vero animantibus ſunt hepatis et Pulmonum extremitates prominentiores. *Neque enim mihi cornea fibra eſt.* Perſius. Hic pro ipſis viſceribus accipiuntur. C.

5. *Mente litatur.*] Inter *Sacrificare* et *litare* hoc intereſt inquit Nonius, *Sacrificare* eſt veniam petere, *litare* eſt propitiare et veniam impetrare. Virg. 4. Æn. *Tu modo poſce Deos veniam, ſacriſque litatis,* id eſt, impetratis Plaut Pænulo. *Si hercule unquam factum eſt, tum me Jupiter faciat ut ſemper ſacrificem, neque unquam litem.* Sic Suetonuis in Nerone *Attendit et extiſpicio, nec unquam litavit.* Hinc verbum *perlitare* quo utitur. Pſal. 20. quod eſt perfecte litare, et ſacrificio facto Deum placare, votique ſui compotem fieri, Gell. L. 1. C. 7. *Si hæ res divinæ factæ, riteque perlitatæ eſſent; aruſpices dixerunt, omnia ex ſententia proceſſura.* Græcis *eſt* καλλιερεομαι utor numine propitio, facio feliciter. *C:*

David fretus teſtimonio conſcientiæ petit ſe a Deo *exaudiri, & certus de iniuria hoſtium,* Dei *beneficentiam implorat, petitque ſe ab eo regi, hoſtes retundi, eccleſiæ laudis argumentum ſubminiſtrari.*

O Potens rerum Deus, aure leni
Mitis exaudi mea verba, mentis
Mente non durâ tetricuſque triſtes
Percipe queſtus

2 Adſpice attentus, mihi quanta tendat
Vox latus: quando mihi Rex Deuſque
Solus es, ſolum veneror precorque
Rebus in arctis.

3 Manè clamantem Deus æquus audi:
Nam tuum caſta prece, non inanem
Spem fovens, nomen jubar ante Eoum
Mane ciebo.

1. *Percipe queſtus*] Queſtus ſine dipthongo querela eſt ſeu querimonia, a queror queſtus ſum, unde conqueror. Quæſtus cum dipthongo emolumentum & lucrum eſt a quæro quæſivi, unde conquiro. *C.*

2. *Quanta tendat vox latus*] Animadverte diligenter, quam vehemens oratio latera et pectus, ex motu pulmonum, mihi quaſi dilatet. *J.*

3. *Jubar ante eoum*] ἠὼς Græcis aurora eſt, unde *Eous* apud poetas ſignificat aliquid quod eſt matutinum aut verſus orientem. variatur autem primæ ſyllabæ quantitas quando quidem ἠὼς & ἑὼς pro eodem fere accipiuntur. Virg. 1 Georg. *Ante tibi Eoæ Atlantides abſcondantur.* & 11. Æn. *Vota deum primo victor ſolvebat Eoo.* Ita Propert. *Sive illam Heſperiis, ſive illam oſtendit Eois.* Quod noſter eſt imitatus hic & Pſal. 29. *Radiis Hermon tepefactus Eois. C.*

3. *Nomen jubar ante eoum Mane ciebo.*] Ante luciferi & ſolis exortum te inclamabo. *J.*

3. *Ciebo*] a cieo, civi, citum penult. brevi. ciere, id eſt movere, ut *fontes & ſtagna ciere* dicuntur ranæ apud Ciceronem de Divinat. Hinc excito, concito, item percitus, excitus, concitus penult, brevi. Alterum ejuſdem fere ſignificationis eſt, cio, civi citum penult. longa : cire, id eſt, vocare unde accitus, excitus ; penult, itidem longa pro advocato aut evocato,

4 Tu Deus, lætus pietate verâ,
Impii ritûs ſcelus exſecraris :
Nec frui pravi ſtudioſa mens te
Speret amico.
5 Vis tuos vultus metuit, nefaſque :
6 Hoſtis es fraudum & cupidæ cruoris
Cædis : audacem ſimulare linguam
Falſa recides.
7 At tua fretus bonitate ſacrum
Limen accedam, tua templa inibo :
Rite adorabo tua ſancta caſtis
Numina votis.

4. *Tu Deus, lætus*, &c:] Tu autem Religione ſincera gaudens, cæremonias impias et ſceleratas deteſtaris, nec qui ſtudio ſuo indulgentes mala perpetrant, ullam ex amicitia tua fructum ſe percepturos ſperent. *J*.

6. *Hoſtis es*, *&c.*] Inimicus es omnis crudelitatis cupientis cruorem fundere, linguam quoque mendacia fingere audentem abſcindes. *J*:

6. *Audacem ſimulare*) id eſt, in ſimulando. Sicut Horat, dixit *Audax omna perpeti*, Sufficiat autem ſemel indicaſſe, hunc Græciſmum, qui ut apud Horatium, ita in hoc quoque poemate creberrimus eſt: Eodem enim modo Græci dicunt, ἀδίδακτὸς πάχειν quod Flacco eſt pati indocilis, ad cujus imitationem Pſal. 15.canit: *fidemqueque indocilis temerare pactam*. C.

7. *Rite adorabo*] Venerabundus, ex præſcripto legis, precibus puris ſanctitatis ergo colam. *J*. *Rite* idem quod legitime, recte, ordine. Varro a ritu dictum putat, propterea quod quæ ſecundum ritum fiant, recta et rata ſint. *Deos rite colere* Cicero *Sacrificium* rite *perpetrare*. Livius:

Si ſemel optandum eſt : Auguſti Numen adora ;
Et quem ſenſiſti, rite *precare Deum*.
Ovidius Lib. 3 Elegia 8.

7. *Numina*] Vox *Numina* pro Divinitate ponitur. Ita Virgilius multis in locis. Georg. lib. 1: *Ac tua nautæ* Numina *ſola colant* et Æneid. lib. 2. *Orandaquæ Divæ* Numina *conclamant*:

8 Tu mihi, ut caſſes fugiam doloſos
Hoſtium, lumen, Deus, æquitatis
Dux tuæ præfer, dubioque cæcos
Dirige greſſus.
9 Hoſtium verum fugit ora, pectus
Incolit fraus ſpurcitieſque : guttur
Tetrius putri eſt quod hiat recludens
Funera buſto.
Lingua adulatrix tacito veneno
Blandiens, cæcos meditatur ictus ;
10 O Deus, rerum ô Pater alme, gentem
Perde nefandam.
Redde conatus, Pater alme, vanos;
Quique te linquunt, ſcelerum ſuorum
Sentiant pœnas meritas, ab ima
Stirpe reciſi :
11 Sed tuâ ſemper bonitate tuti
Gaudeant qui ſpem poſuere in uno
Te ſibi certam impavidi, tuumque
Nomen adorant.
12 Namque tu rectos animique puros
Larga opum dextrâ recreas benignus,
Et tui (tanquam clypeo) favoris
Protegis umbra

9. *Guttur Tetrius putri, &c.*) Ordo, Guttur eſt tetrius putri buſto quod hiat recludens funera.

9. Sermo verus ex hoſtium ore nullus exit, dolus & impuritas in eorum animis habitat, guttur fœdius eſt ſepulchro putrido & malè olenti, quod apertum eſt cadavera oſtendens : lingua quoque eorum palpans, blandeque me compellans, cum intus dolus abſtruſus lateat, cogitat mihi occulta vulnera infligere. *J.*

9. *Buſtum*] proprie locus eſt ubi cadaver alicujus combuſtum & ſepultum eſt, unde Statius dixit *fumantia buſta.* accipitur fere pro ipſo ſepulcro. Cic: 2. de leg. *Buſtum aut tymbon violare. C:*

CARM. GEN. iii.

David ægrotus, iram Dei flagellumque deprecatur, miſericordiam implorat, & ſalutem petit, quibus fide impetratis de attentione et beneficentia Dei contra hoſtes gloriatur.

DUm fervet ira, Domine, dum mens æſtuat,
Ne me merentem corripe :
Dum ſævientis flagrat in curſu furor,
Exigere pœnas abſtine.
2 O parce, parce : languor ægrum conficit ;
Manum ſalutarem admove.
Corpus, ſolutis oſſium compagibus,
Enerve vires deſerunt.
3 Mentemque graviter mœror angit turbidam,
Quo me uſque miſerum negliges ?
4 Quo me uſque linques ? jam reverte, ac libera
Ægrum inferûm de faucibus.
5 Ubi ſæva duram mors manum injecit ſemel,
Quis amplius meminit tui ?
Quis mortis altâ ſubrutus caligine
Nomen celebrabit tuum ?
6 De nocte pectus anxium ſuſpiriis
Pulſans, gemenſque, lacrymis

1. *Dum fervet ira*, &c.] Dum ira tua, Jehova, ſeverior incandeſcit, dumque animus, ceu perturbatione illa actus exardeſcit, ne me, quæſo, qui poenas merui, caſtiges : dum inquam indignatio tua ſuccenſentis delictis meis ardet, & adhuc paulatim increſcit, noli de me ſupplicium ſumere. *J.*

2. *Corpus —— enerve vires deſerunt*] Corpus invalidum vires deſtituunt *J.* *Enervus* vel *Enervis*, debilis, mollis quaſi ſine nervis.

5. *Ubi ſæva duram mors manum injecit*] Poſtquam mors crudelis, tanquam manu inexorabili injecta, me ſemel ſibi aſſumptum pro ſuo vindicavit. *J.* *Ubi* ſæpe pro poſtquam uſurpatur Cic. pro Rab. *Ubi ſemel quis pejeraverit, ei credi poſtea, etiamſi per plures Deos juret, non oportet.*

Lavo cubile : ſtrata fletuum madent
Rorata largis imbribus,
7 Caligat acies luminum doloribus,
Hebetata longis : hoſtium
Interque riſus & dolos emarcuit
Color vigorque corporis.
8 At tu ſceleribus turba gaudens impiis,
Faceſſe, ſpem pone irritam :
Lamenta Dominus & meorum fletuum
Placatus audiit ſonum.
9 Dominus benignus ſupplicem me exaudiit,
Orationique annuit ;
10 Subitus ut hoſtes obruat pudor meos,
Vultuſque confundat rubor ;
Triſti repentè ut palleant infamiâ,
Fugamque turpem mœreant.

7. Pupilla oculorum dolore morbi diuturni obtuſa velut in caligine parum videt ; interea dum hoſtes exultantes me rident, & fraudibus ſtruendis intenti ſunt, color & vegeta membrorum omnium vis debilitata eſt.

10. Ut repentina ſcelerum infamia hoſtibus inuſta, eorum arrogantiam imminuat, ruborque, ex pudore ortus, ora eorum turbata inficiat, ut pallidi ſint hoſtes mei ob ignominiam eos contriſtantem, & inhoneſtum a me diſceſſum doleant.

CARM. GEN. VI.

David confidens Deo, *exoptat a perfida accuſatione liberari: profeſſus bonæ conſcientiæ teſtimonium, mala quæ in ſe ſtruebantur, averti cupit: pronunciat improborum exitium,* & Dei *laudem a piis prædicatum iri.*

IN te ſalutis ſpem poſui meæ,
Servator orbis: faucibus hoſtium
Me libera, qui mente ſæva
Interitum mihi moliuntur.
2 Si nemo vindex afferat, ut leo
Imbelle crudus dilaniat pecus;
Sic me ferus diſcerpet hoſtis,
Innocui ſitiens cruoris.
3 Si verus index me meritò arguit,
Nec falſa mendax crimina texuit,

Servator Orbis] Ita Dominum Deum, conditorem & conſervatorem rerum omnium nominat, aliàs nomen hoc proprie tribuitur Salvatori noſtro Jeſu Chriſto. Apud Propert. lib. 4 Eleg. 6 eundem titulum Apollo tribuit Auguſto hoc diſticho.

Mox ait, o longa mundi ſervator ab Alba
Auguſte, Hectoreis cognite major avis.

Gentibus quoque celebris fuit ζεὺς σωτηρ quæ Herculi quoque idem nomen tribuêre.

2. Leo *crudus*] Pro crudeli aut cruento, *Crudus* enim a cruore, ut quidam putant, derivatur. Alias, *crudum* dicitur quod incoctum eſt, inde Medicorum Cruditas. C.

2, *Sitiens cruoris*] Elegans Metaphora rei cujuscunque aviditatem exprimens. Unde Cic. dixit *Sitiens Voluptatis*, item *Sitiens virtutis.* Et apud Horat. eſt, *ſitis argenti*, apud Juvenal. *ſitis famæ* apud Claudianum, *ſitis prædæ*: Cyrus quoque, apud Xenophontem, ardentiſſimam ſuam aliis benefaciendi cupiditatem volens indicare, dicit διψῶ χαρίζεσθαι id eſt *ſitio aliis gratificari.* C.

3. *Si verus index*] Index eſt qui aliquid notum facit dicendo 4. Catilin *Hæc omnia* indices *detulerunt rei cconfeſſi ſunt.* Hinc *Indicium* quod proprie eſt delatio, deteCtioque rei ſive criminis.

3. *Crimina texuit*] id eſt, calumnias & mendacia concinnavit, Ita Propert. *Cauſas* texere *lethi* & Cicero *texere opus*, *texere epiſtolam.* C.

4 Si damna tranquillo creavi,
Promerito malè ni perperci :
5 Me perſequatur dum capiat ſequens,
Captumque ſternat, ſtratum & humi pede
Conculcet, & ſceptri ſuperbum
Proterat, abjiciatque faſtum.
6 Exſurge, juſtas te furor impius
Meorum in iras excitet hoſtium:
Exſurge, promiſſamque redde
Perfidiæ, Deus, ultionem.
7 Exſurge, terris luceat omnibus
Auguſta majeſtas tua; te ſuum
Accurrat agnoſcatque Regem
Concilium populi, patremque.
8 O qui potenti ſceptra tenens manu,
Gentes per omnes crimina vindicas,
Me vindica, ſi ritè pœnas
Ore pio innocuoque poſco.
10 O juſte judex, cordis in intimo
Quem nil receſſu præterit abditum,
Frange impios auſus malorum;
Fulci animos refoveque juſtos.
11 Securus hoſtes nil metuo, Deo
Cuſtode: quem ſimplex animi juvat

6: *Me perſequatur*] Bellam hi verſus gradationem continent, quæ hoc modo ſoluta oratione expreſſa fiet conſpectior. Index perſequens me capiat, captum ſternat, ſtratum proterat, protritum conculcet, conculcatum ſepulchro inferat: In Heroico dixiſſet: *Me capiat captumque necet, tumuletque necatum.*

7. *Exſurge, terris*, &c.] Expergiſcere, ut tua amplitudo venerabilis omnibus terrarum incolis appareat, ut populi cœtus properè conveniat, teque gubernatorem & creatorem ſuum eſſe fateatur. *J.*

12 Candor: pios ſervat, maliſque
Exitium aſſidue minatur.
13 Si perſtet hoſtis, jam gladium tenet,
Jam tendit arcum promtus, & arripit
Ferale telum, & igne ſævo
Lethiferas acuit ſagittas.
14 En, qui nefandum parturiit ſcelus,
Concepit ærumnam, pariet velut
Quæ vana per ſomnum inquietas
Ludificant ſimulacra mentes.
15 Fodit doloſam, ut me caperet, ſcrobem:
Incautus in foſſam ipſe ſuam ruit.
16 In verticem ipſius recurret
Pernicies, recidentque fraudes.
17 Ergo expeditus fraudibus & metu,
Rerum parentis juſtitiam canam,
Nomenque ſanctum: gratiaſque
Lætus agam, repetamque laudes.

13. *Ferale* prima longa, eſt quicquid funeſtum, dirum, et cum exitio et abominatione conjunctum eſt. *C*:

13: *Lethiferas ſagittas*] Id eſt, mortiferas et veneno illitas, *Lethum* enim Poetis mors eſt ab oblivione: Græci λήθην vocant, quia mors omnium rerum oblivionem inducit. Alii ſine aſpiratione ſcribunt, et deducunt a deleo, unde letum quaſi deletum, quod omnia deleat. *C*.

15. *Scrobem*] Foſſam. *Scrobs* proprie fovea in terra effoſſa, ad arbores conſerendas aut depangendas. *C*.

17. *Expeditus*] Liberatus, a pedibus animalium qui cùm ſtupa, aut lino, aut quocunque alio filamento implicantur, dicuntur impediti: id autem ſi inde tollatur, et pedes liberi fiant, dicuntur proprie *expediti*: *C*.

CARM. GEN. vii.

David extollit majeſtatem Dei ab operibus in cœlo & in terra, maxime vero in homine, tum creato, tum inſtaurato per Chriſtum.

GEntis humanæ pater atque cuſtos,
Quam ſancta Majeſtas tui
Nominis terras ſtupefecit omnes,
Sol quas recurrens adſpicit!
Et ſuper cœli radiantis orbes
Tua magnitudo ſe extulit.
2 Quàm piâ mundum tueare cura
Lactentis ævi infantia
Prodit : ut linguas temerè obſtrepentum
Tibi refutes hoſtium :
Hoſtium, quorum vomit os furorem
In te, ſititque ſanguinem.
3 Luce cum cœlos vitrea ſerenos,
Pollentis opera dexteræ,
Cerno : cùm lunam, nitidaſque ſtellas
Per te creatas conſpicor;
4 Quantulus (mecum tacitus revolvo)
Homo eſt, ut ejus ſis memor!
Quantula humanæ eſt ſobolis propago,
Dignere ut illam viſere!
5 Hunc Deo æqualem prope reddidiſti:
Ornaſti honore & gloriâ:

1: G*entis humanæ*, &c.] Verſus Horatii lib. 1: Ode. 12.

2. *Lactens*] a lacteo, lactes, lactere penultima longa, quod eſt lac ſugere, et proprium eſt infantis aut catuli ab uberibus pendentis. Aliud eſt lacto, lactas, lactare, quod eſt lac præbere, et proprium eſt Matris. C.

3. *Pollentis*] validæ, potentis. *Auſter fulmine pollens*, et *pollens opibus* eſt apud Lucretium, *Hoſtis equo pollens* apud Ovidium. C.

Et tuæ dextræ ſuper univerſa
Opera creaſti principem :
Cuncta vitalis quibus hauſtus auræ eſt,
Illi dediſti ſub pedes.
7 Huic boves parent & oves, pecuſque
Quodcunque campis paſcitur :
8 Quique pennarum celeri volatu
Metitur ales aera :
Quique pinnarum celeri natatu
Piſcis pererrat æquora.
9 Gentis humanæ pater atque cuſtos
Quàm ſancta majeſtas tui
Nominis terras ſtupefecit omnes,
Sol quas recurrens adſpicit!

6. *Hauſtus auræ vitalis*] Poetice accipitur pro ipſa vita, quæ tamdiu ineſſe corpori creditur, quamdiu vitali veſcitur aurâ, ſeu quamdiu ſpiritum ducit. *C.*

8. *Ales*] In auguriis veterum aliæ volucres vocabantur *Oſcines* quæ voce & cantu, aliæ *Alites*, ſeu *Præpetes* quæ volatu aliquid prænuntiare putabantur. Utrumque complexus eſt Virgilius de Augure loquens. *Qui volucrum linguas, qui præpetis omina pennæ*, &c. Hic pro quavis ave uſurpatur. *C.*

8. *Pinnarum*] *Pinna* Vocabulum eſt homonymum, ſunt enim etiam Pinnæ ædificiorum & murorum partes ad modum faſtigii acuminatæ ; hic autem ſunt pennæ piſcium Germ. *Fiſchfedern. C.*

PSAL. IX. CARM. GEN. viii.

David gratias agit Deo de Goliatho occiſo, & fuſis Peliſthæis: & pios ſecum hortatur, ad Dei Majeſtatem, officium, & opera celebranda : additur forma precationis, quam tunc fideles habuerunt pro ſalute ſua, & hoſtium dejectione.

REerum certa ſalus, te cano, gratias
Exſolvo meritas ex animo tibi :
Et miranda futuris
Pandam facta nepotibus.

2 Tutus præſidio nil metuam tuo :
Lætus læta canam ſed tibi carmina,
Te laudabo ſupremi
Æternum ætheris arbitrum.
3 Spes hoſtis temerè elatus in improbas,
Converſus trepidâ terga dedit fugâ,
Et virtute potentis
Dextræ peſſum abiit tuæ.
4 Tu vindex cupidos exitii mei
Perdis, tu trepido præſidium es reo :
Tu litem mihi judex
Ex alto dirimis throno :
5 Tu gentis valido robore barbaræ
Compeſcis furias : deſtruis impios,
Ut nec nomina feris
Narret fama nepotibus.
6 En, hoſtis tumidæ quò recidunt minæ!
En, qui ſternit humi funditùs oppida,
Et proſtrata perennis
Condit nube ſilentii !
7 At rerum Dominus perpetuus thronum
Fixit perpetuum juſtitiæ ſibi,

2. *Æternum ætheris arbitrum*] Periphraſis Dei, cujus arbitrio cœlum & terra condita ſunt et conſervantur. *C.*

3. *Peſſum abiit*] *Peſſum* Adverbium idem ſignificans quod Græcis κατω, id eſt deorſum & tanquam ſub pedes depreſſum. Lucret. *Peſſum ſubſedere ſuis pariter cum civibus urbes.* loquens de terræ motu. Columel lib. 12. c. 6. *Eſt aliud muriæ maturæ experimentum : nam ubi dulcem caſeum demiſeris in eam, ſi peſſum ibit, ſcies eſſe adhuc crudam. ſi innatabit, maturam.* Hinc *dare peſſum* & *peſſundare*, item, *ire venum* ſeu *venire*, id eſt, venalem eſſe. *C.*

6. *Condit nube ſilentii*] Bella tranſlatio. Sicut enim nubes ſplendorem radiorum ſolarium adſpectu noſtro aufert ; ita ſilentium, & hominis & rerum ab ipſo geſtarum memoriam abolet, earumque oblivionem inducit. Sicuti ex adverſo, multorum vox et celebratio, nominis claritatem efficit & conſervat. *C.*

Orbem

Orbem ut legibus æquis,
Ut juſte populos regat.
8 Cum vis incubuit fœta ſuperbiâ
Infreni, miſeris præſidium pates,
Tuti pandis aſyli
Arcem rebus in aſperis.
9 In te uno meritò ſpem ſolidam locant,
Qui novere tuum nomen, & ultimo
Ut diſcrimine amicos
Nunquam deſtituas tuos.
10 Ergo arcis meritâ laude Sioniæ
Cuſtodem Dominum pangite; conſilî
Decreta ardua gentes
Latè ferte per exteras.
11 Vindex innocui ſanguinis expetit
Pœnas: vi tenues nec ſinit opprimi
Impune: applicat aurem
Clamantum querimoniis.

8. *Foeta ſuperbia*] Fœtus, ſubſtantive, eſt rerum tam animatarum quam inanimatarum 4 Georg. *Aut* fœtus *nixibus edunt. Nemorum* fœtus, & *Largo pubeſcit vinea* fœtu. Hìc, adjective, idem ſignificat cum gravido aut pleno. Fœtum enim dicitur animal prægnans, ante & paulo poſt partum; eleganti igitur tranſlatione, *vim ſuperbia fœtam* dixit. Violentia enim plerunque cum ſuperbia conjuncta eſt. Virg. *Loca* fœta *furentibus Auſtris.* Et *Non inſueta graves tentabunt pabula* fœtus. Hor. *Vulpes* fœta. Et hic noſter, Pſalmo 105: *Regia* fœta *ranis*: *C.*

8. *Aſyli arcem pandis*] σύλα, Græcis, præda ſeu rapina inde συλαω ſpolio vel aufero hinc ἀσύλον arx, templum, ſtatua principis, vel area ſacra dicta eſt, in quam ſontibus tutus erat receptus, unde nefas erat quempiam extrahere vel abripere. Virg. 8: Æneid. *Hinc lucum ingentem quem Remulus acer* aſylum *Rettulit.* ἀσυλια pro eo jure libertatis veniæ. *C.*

10. *Dominum pangite*] Proprie *pangi* dicuntur plantæ quæ in ſcrobes defiguntur; hinc verſus quoque pangi, id eſt ſtylo in tabellam ceream impreſſo quaſi exarati videntur Cicero Tironi: *An* pangis *aliquid Sophocleum.* Horat. *Ego mira poemata* pango. *C.*

12 Afflictas bonus ô res propiùs meas
Contemplare, odiis quem petit improbis
Vis hoſtilis: & atræ
Mortis faucibus eripe.
13 Ut, quà mole Sion creſcit in æthera
Latè conſpicua, laudibus efferam
Te, lætuſque ſalutem
Acceptam referam tibi.
14 Demerſit meritò fraus ſua perfidas
Gentes exitio: queis alios plagis
Irretire parabant,
Hæſere impliciti pedes.
15 O miranda Dei judicis æquitas!
Fraudis fraude ſuâ prenditur artifex.
O res pectoris altis
Condenda in penetralibus!
16 Sic eſt: interitu devorat impios
Improviſa dies: immemores Dei
Gentes mors inopina
Æternis tenebris premit.
17 At confiſa Deo nudà modeſtia
Æternùm Domini non animo excidet,
Nec læto miſerorum
Spes fruſtrabitur exitu.

14. *Plagis irretire*]. *Plaga* quoque eſt verbum homonymon, quod primâ brevi, ut hic, ſignificat retia rariora ad capiendas feras, quod ſcilicet, ut nonulli volunt, plagis, id eſt, foraminibus plenæ ſint, unde Horat. *Trudere feras in obſtantes* plagas. Et per Metaphoram *Plagæ amoris*, apud Lucilium. Eadem vox primâ brevi, ſignificat ſpatia vel tractus cœli ampliſſimos. Hinc *plaga orientalis* aut *occidentalis*. Eadem denique primâ longa ſignificat verbera. Græcis πληγας: Hinc *plagas adhibere*. *Phryx plagis fit melior*. Unde *plagoſus Orbilius*, qui plagis inferendis delectaretur. C.

15. *O res pectoris altis condenda in penetrabilus*] Expreſſit Paraphraſtes his verbis vim vocis Ebraicæ *Selah*. C.

18 Rerum ſurge parens, neu ſine ut impotens
Adverſus tenues creſcat homunculus:
Et juris preme frenis
Gentes arbiter impias.
19 Circumſiſte tuæ mole potentiæ,
Terroremque feris mentibus ingere:
Agnoſcat male firmam
Sortem gens hominum ſuam.

PSAL. X. CARM. GEN. iii.

Queritur apud Deum Eccleſia, ſe in manus impiorum traditam, quorum malum animum, maledicta, maleficia, & blaſphemias explicans, bonorum perpeſſiones oſtendit: denique orat ut ſuorum miſertus improbos contundat, & pios liberet.

QUònam uſque cuſtos gentis humanæ tuos
In rebus arctis negliges?
2 Quònam aberis uſque, dum pios tyrannide
Premit arroganter impius?
O ſi ſceleſtum vergat in caput ſcelus,
Suiſque pereat artibus.
3 Dum mentis explet per nefas libidinem,
Sic gloriatur impius,
Sic gaudet in ſe, ſempiternum ceu decus
Rectis parârit artibus.
4 Æqui atque iniqui negligit diſcrimina
Infrenis arrogantia,
Suæque plaudit ſuaviter prudentiæ,
Nullum eſſe quod putet Deum.

2. *Vergat in caput*] id eſt, recidat, ut quod ſequitur *ſuis pereat artibus*, juxta illud Salomonis: *Dolus recidit in cor fabricantium malum: In conſiliarios autem pacis lætitia.* Eſt autem *vergere* leniter inclinare, demittere aut etiam ſe extendere. Hinc *vergere in meridiem* aut *Septentrionem. Dies vergens in noctem. Invergere* vero idem quod infundere eſt. Virg. *Frontique invergit vina ſacerdos. C.*

Felicitatis

5 Felicitatis ſomnio indulget ſuæ,
Quòd cuncta cedant proſperè :
Nec te futurum cogitat vel judicem,
Vel perpetrati vindicem.
6 Hoſtes minoris æſtimat nihilo ſuos,
Sic ipſe ſecum computans,
Incommodi expers ad ſenectam uſque ultimam
Securus ævum tranſigam.
Non cura lætis ulla ſeſe gaudiis,
Non ægritudo interſeret.
7 Os exſecranda deſpuit convicia,
Spumatque probris & dolis :
Bonis labores continenter peſtilens
Lingua & dolores parturit.
8 Circa viarum compita inſidias locat,
Ut innocentem clam involet :
Intentus oculis intuetur acribus
In tranſeuntes pauperes.
9 Qualis cruentus ſubter alta delitet
Spelæa conditus leo :
Sic è latebris corde trepido palpitans,
Infirmioribus imminet :
Et occupatos multinodis nexibus
Naſſæ involutos attrahit,

8. *Compita*] Loca ubi plures viæ ſeu itinera competunt: Ovid. *In ternas compita ſecta vias.* C.

9. *Spelæa*] σπηλαιον Latinis antrum, Spelunca vel caverna unde *Spelæum ferarum*, pro antro feris latibulum præbente. Virg *In ſylvis, inter* ſpelæa *ferarum.* C.

9. *Multinodis*] Penultima longa, a nexu multorum nodorum I[illegible] Lucretius dixit *Multangulus*, Plin. *Multicaulis* Ovid. *Multi f[illegible]mis.* Varro, *Multinumus*, ad quorum ſimilitudinem elegante v[illegible]bulum hoc conformavit. C:

[illegible] *Naſſæ*] *Naſſa* proprie textum vimineum in quod eſcâ impo ſi[illegible] piſces alliciuntur, ita ut ingreſſis non pateat exitus. Hìc me ta[illegible]orice accipitur pro dolis & machinationibus fraudulentis. C

Maliſqu

10 Maliſque ſubigit : & tenebris occulit
Crudelitatem callidus.
Ah, ſtrage quantâ tranſeuntes perculit,
Graſſatus iſtis artibus !
11 Sic deinde ſecum colligit male credulus,
Hæc prorſus ignorat Deus :
Avertit ora rebus humanis ſua,
Fandi & nefandi negligens.
12 Exſurge, Domine, tolle in altum dexteram,
Librata fige vulnera.
Ope deſtitutos ne pios ſilentio
Oblivioſo deſere.
13 Tene impiorum pervicax veſania
Sic audeat contemnere ?
Secreta ſecum corde tacito ut murmuret,
Humana non curat Deus.
14 Cernis profectò cuncta, cernis ; & tuam
Sceleſtus in manum cadet,
Ut te labores & dolores pauperum
Non præterire intelligat.
Tibi relictus eſt inops atque innocens :
Tu tutor orbos protegis.
15 Tu frange vires impii, violentiam
Tu mentis improbæ doma :

11. *Fandi & nefandi negligens*] Licitum & illicitum nihil curans. *J.* *Fandum* & *nefandum* idem quod *fas* & *nefas*, utrumque enim a *fando* dicitur, quia quod æquum eſt digne *fari* poſſumus, quod iniquum *fari* non poſſumus. Virg. *At ſperate Deos memores* fandi *atque* nefandi.

13. *Pervicax*] quaſi per vim perſeverans nulli cedens: C.

13. *Veſania*] Vecordia crudelis & furioſa: Ita Catullus vocat *Ventum veſanientem*: C.

A ſtirpe cæſa donec impietas ſimul.
Eliminetur & impius.
16 Tum firma Dominus ſæculorum in ſæcula
Sceptra obtinebis imperî,
Genteſque terræ finibus procul tuæ
Exterminabis impias.
17 Hæc vota duris obruti laboribus,
Has ſupplices fundunt preces :
Animoſque ſtimulis incitati talibus,
Te lacrymantes poſtulant ;
18 Pupillum & inopem ut vindices potentium,
Ab impotenti audaciâ :
Homo ut feroces ſpiritus ponat, ſuæ
Infirmitatis conſcius.

15. *Eliminetur*] Quaſi extra limen ejiciatur eſt enim *eliminare* extra limen efferre. Horat, *Ne fidos inter amicos: Sit qui dicta foras* eliminet. C.

16. *Imperi*] Pro *imperii*, Apocope poetis uſitata. Virg. *Tuguri congeſtum ceſpite culmen.* Ita Pſal 13 dixit *Auxili* pro auxilii. Pſ. 55. *Conſili* pro conſilii, & alibi *Ingeni* pro ingenii. C.

PSAL. XI. CARM. GEN. VI.

David ab hoſtibus contumeliis & perſecutionibus affectus, graviter eos reprehendit, irrita fore eorum conſilia prædicit : deumque Judicem cognoſcere, probare, & judicaturum eſſe ſingulos ex æquo & bono oſtendit.

QUum ſpe ſalutis non dubiâ fruar,
Deoque fidam, vos mihi dicitis,
Faceſſe rupes in remotas,
Antevolans pavidas volucres.

2 Intendit

2 Intendit arcum (en aſpicis) impius;
Nervo ſagittas admovet, ut petat
Incogitantes é latebris
Innocuos animique rectos.
3 At tu potenti, Rex bone, dexterâ
Domas rebelles, & facis irrita
Decreta veſani furoris
Contra humiles male nil merentes.
4 Æterna cœli templa colens Deus,
Et lucido aſtrorum in ſolio ſedens,
Humana per terras acutis
Facta oculis ſpeculatur omnes.
5 Non juſtus illum, non latet impius
Cuncta intuentem, ſed ſtudio ad nefas

2. *Nervo ſagittas admovet*] Quaſi de arcu Scythico loquatur, cujus nervo crena ſeu inciſura ſagittæ immittitur a ſagittario, poſtquam arcum tetendit. *C.*

3. *At tu potenti Rex bone*, &c.] At tu, Rex benigne, manu forti inimicos ſubigis, vanaque reddis conſilia hominum inſane & vehementer furentium, quæ contra ſimplices nihil commeritos ceperunt. *J.*

4. *Speculatur*] Quaſi e ſpecula cœli intuetur: Eodem pene verbo utitur Prudentius, in verſibus omnium piorum obſervatione digniſſimis, & cum hoc quoque Pſalmi loco plane congruentibus.

Speculator adſtat deſuper,
Qui nos diebus omnibus,
Actuſque noſtros proſpicit,
A luce prima in Veſperum.
Hic teſtis, hic eſt arbiter,
Hic intuetur quidquid eſt,
Humana quod mens concipit.
Hunc nemo fallit Judicem. *C.*

5. *Non juſtus illum*, &c.] Vir bonus non eſt illi ignotus, vir malus non præterit illum in omnia intuentem, ſed æquus mundi rector, & judex, odium ingens habet in homines pravo animo ad ſcelus proclives. *J.*

Pronos maligno juſtus orbis
Ex animo moderator odit.
6 Super ſceleſtos retia depluet:
Ignes remiſto ſulphure flammeos
Ad impios eliminandos
Fulmineæ rapient procellæ.
7 Juſtoſque juſtus juſtitiæ parens
Amore ſancto amplectitur unicè,
Et fraudis ignaram ante vultus
Aſſiduè videt æquitatem.

6. *Remiſto*] Pro, *miſto.* Compoſitum pro ſimplici. Horat. de arte Poet. *Sic veris falſa remiſcet* pro *miſcet.* C.

PSAL. XII. CARM. GEN. ix.

David aulicorum calumniis preſſus, opem Dei implorat, adducta promiſſione fidem ſuam confirmat, & ſalutem petit.

AFfer opem, ſervator opem fer: pulſa receſſit
Intemerata fides:
2 Nuda fides hominum fugit commercia: vana
Cum ſocio loquitur
Quiſque ſuo, blandâ exercens mendacia linguâ,
Corde ſcelus meditans.
3 Ora Deus fraudum dulci medicata veneno
Conterat, & penitus
Grandiloquam ex ima linguam radice revellat,
4 Quique pudore carent,
Dicere nec metuunt; Falſa ad perjuria linguas
Fortiter intrepidi
Aſſueſcamus, & os age confirmemus ad omne
Flagitium: neque enim

Oris

Oris ſrena mei, linguæve repagula quenquam
Me niſi habere puto.
5 At Dominus planctus miſerorum, & dura ferentum
Aure trahens gemitus,
Surgam, ait, atque inopem, tutâ ut reſpiret in arce,
Inſidiiſque procul,
6 Securum ſtatuam. Hæc Dominus: quod ab ore fideli
Cunque fluit Domini
Auro purius eſt, auro quod fuſile fecit
Septima flamma coquens:
Dum fæx in fumos exploratore camino
Craſſa abit & cineres.
7 Polliciti memor ergo malæ mala toxica linguæ,
Sancte parens, inhibe:
Peſtifera de gente hominum nos, optime cuſtos,
Aſſere perpetuò.
8 Nam late impietas graſſatur libera, paſſim
Omnia plena malis,
Quum penes injuſtos jus eſt, & juſſa malorum
Sunt metuenda bonis.

4. *Repagula*] *Repagulum*, propriè in circo illud quaſi obſtaculum erat, quo demiſſo equi curſores ab excurrendi libertate cohibebantur, eodemque ſublato ad curſum emittebantur. Accipitur etiam pro obice ſeu peſſulo quo fores muniuntur. Utrumque Plautus in Ciſtel. conjunxit. *Occludite ædes peſſulis, repagulis.* Nonnullis etiam idem ſignificat quod operculum. C.

5. *Planctus*] propriè ejulatus cum pectoris percuſſione. C.

5. *Aure trahens*] Poetice pro exaudiens. C.

7. *Toxica*] *Toxicum* pro veneno accipitur, teſte Plinio, dictum a taxo arbore venenata, vel quod τοῖς τόξοις. id eſt ſagittis illineretur. Alii a τοξευω, id eſt, jaculor, deducunt, quod venenum in intimas corporis partes penetret. utuntur eo Plautus, Horatius, Propertius, & alii. vide Plin. lib. 16 cap. 10. C.

CARM. GEN. X.

David de opis divinæ dilatione, infirmitate ſua, & inimicorum importunitate expoſtulans, Deum orat pro ſalute ſua, & hoſtium confuſione, ad gloriam ſui nominis.

QUouſque, rector unice,
Me deſtitutum negliges?
A ſempiterna me obrutum
Oblivione deſeres?
Quouſque vultum amabilem
Iratus abſcondes mihi?
2 Quouſque curæ turbidæ
Mentis quietem diſtrahent?
Quouſque cor cruciabitur
Mœroris æſtu fluctuans?
Quouſque, me proſtrato, aget
Hoſtis triumphos inſolens?
3 Regnator orbis adſpice;
Opem fer, & lucem tuam
Infunde, ne mors lumina
Somno perenni ſopiat:
4 Ne jactet hoſtis arrogans
Me viribus fractum ſuis,
Ne me peroſi perfidi
Meo dolore gaudeant.
5 Tu me ſalutis recreas
Spe, largus auxilî: tuum,
Salute parta, laudibus,
Rex magne, nomen efferam.

4. *Meo dolore gaudeant*] Vitium proprium diabolo hominibuſque prorſus malis. *C.*

5. *Tu me ſalutis recreas*, &c:] Tu me benigne juvans, incolumitatis expectatione munificè reficis, incolumitate potitus, tuas, Rex potens, laudes in aſtra tollam. *J.*

PSAL.

CARM. GEN. xi.

David Iſraelis impietatem a Dei & conſcientiæ ipſorum teſtimonio, & vanitate ſtudii illorum oſtendit, & futuram liberationem & lætitiam prædicat a ſola Dei miſericordia.

SEcum inſania callidè
Indulgens vitiis ſic loquitur, Deum
Formido ſibi credula
Commenta eſt hominum, quum temerario
Caſu ſors ferat omnia.
Ergo flagitiis ſe penitus dedit
Secura impietas Dei :
Nec quiſquam ex animo recta ſequi ſtudet.
2 De templo æthereo Deus
Ad curas hominum lumina verterat,
Si quis non ſtolidè improbus
Ad cultum revocet pectora numinis :
3 Omnes in ſcelera omnia
Conjurâſſe putes : fœda, nefaria,
Deteſtandaque perpetrant :
Nec cuiquam eſt ſtudium recta capeſſere.
4 Nam quì recta capeſſerent ?
Quem ſanis aditum conſiliis darent,
Quorum nequitia & ſcelus
Infecere animos ? qui populum meum,

1. *Secum inſania callide*, &c.] Stulti flagitiis ſuis faventes, ſceleraque ſua foventes, ſic intra ſe tacitè & aſtute cogitant ; homines timidi nimiùm facilè ſibi credentes finxerunt Deum, cùm fortuna actiones omnes ſine ulla ratione ſurſum ac deorſum vertat : ergo impii Deum non timentes, ſeſe ex toto animo facinoribus turpibus devoverunt, nemoque laborat tota mente juſtitiæ iter inſiſtere. *J.*

4. *Nam qui recta capeſſerent*] Quomodo enim ullum negotium juſtum inſtituerent. *J.*

Ceu

Ceu prædam fera, devorant :
Nec rerum Dominum mente colunt Deum.
5 Aſt illos gelido metu
Horror concutiet, juſtitiæ Deus
Cum patronus opem feret
Inſonti : increpitans talibus impios,
6 Vobis ludibrio fuit
Inſontum pietas: vos inopum pium
Riſiſtis ſtudium, preces,
Spes lentas, trepidas ſollicitudines :
At, cui fidit inops, Deus
Spes & vota bonos ducet ad exitus.
7 O ſi mittat opem ſuis
Speratam Deus è rupe Sionia.
Nam cum vincula ruperit,
Exſolvetque ſuos, pectore libero

5. *Aſt illos gelido metu*, &c.] Atqui aliquando erit, cùm tremor hoſtes, timore frigus inducente, commovebit, cùm ſcilicet ſummè juſtus, juſtorumque defenſor, innocentes juvabit, talibus verbis homines Dei negligentes redarguens. *J.*

5. *Patronus opem feret*] *Patronus* eſt, qui clientem habet cui ſe ut patrem præſtat. Nomen a Romulo inventum fuiſſe dicitur, qui cùm potentiores ſecreviſſet a plebe & plebeios illis tuendos regendoſque commendaſſet, illos *Patronos* hos *Clientes* appellavit. Liberti etiam Dominos ſuos a quibus manumiſſi erant *Patronos* vocabant. Eſt etiam in genere *Patronus*, defenſor, idcirco omnes qui accuſatorum cauſas agebant Patroni dicebantur, cum diſcrimine tamen ab *Advocatis.* Aſconius in Divinat: Ciceron. *Qui defendit alterum in judicio, aut* Patronus *dicitur, ſi Orator eſt* ; *aut* Advocatus, *ſi aut jus ſuggerit, aut præſentiam ſuam commodat amico* ; *aut* Procurator, *ſi abſentis negotium ſuſcipit* ; *aut* Cognitor, *ſi præſentis cauſam novit & ſic tuetur ut ſuam.*

Gaudebunt

Gaudebunt Abrahamidæ,
Et juſtâ Iſacidæ lætitiâ frement.

7. *Gaudebunt Abrahamidæ*, &c.] Poſteri Abrahami animo quieto lætabuntur filiique Iſaaci merito gaudio geſtient. *J.*

7. *Lætitia frement*] Verbum *Fremo* frequenter uſurpatur in argumento indignationis. Vide Annotata ad Pſalm. 2. Virgilius frequenter hac voce utitur, pro conſenſus aut lætitiæ ſono. Ita Æneid. 1. *Cuncti ſimul ore fremebant Dardanidæ.* id eſt, Trojani omnes murmure approbabant. & Æneid. 9. *Lætitia ludiſque viæ plauſuque fremebant.*

PSAL. XV. CARM. GEN. VI.

David oſtendit vera eccleſiæ præſentis & ſempiternæ membra ex integritate vitæ, juſtitia, & veritate innoteſcere.

SAnctæ Sionis templa quis incolet,
Rex magne, tecum? quem ſtatues tuum
Sanctum ſuper montem, ut malorum
Liber agat placidam quietem ?
2 Quem fraudis expers ſimplicitas juvat,
Urgetque rectum propoſiti tenax :
Nec mente ſævus grata blandam
Edocuit ſimulare linguam.
3 Nec ore mendax exitiabiles
Concinnat artes : nec mala proximis
Excogitat : nec dulcem amicum
Opprobriis maculat pudendis.
4 Qui faſtuoſum deſpicit impium,
Dei timentem ſuſpicit & pium :
Tenaxque promiſſi, fidemque
Indocilis temerare pactam.

2. *Nec mente ſævus grata*, &c.] Nec animo crudelis, linguam adulatricem jucunda auditu fingere aſſuefecit. *J.*

4. *Dei timentem ſuſpicit*] Qui religioſum Dei cultorem reveretur. *J.* *Suſpicere* eſt admirari & venerari, aſpicere quaſi ſupra nos collocatum Cic. lib. 2: Offic: *Itaque eos viros ſuſpiciunt maximiſque efferunt laudibus.*

5 Qui non egenos fœnore perdidit,
Non innocentes munere prodidit.
In monte ſancto, hæc qui peregit,
Perpetuâ requie fruetur.

Psal. XVI. Carm. Gen. xii.

David Deum orat, ut ſe ab omni idololatria purum conſervet; idololatrarum miſeria, bona piorum in Deo *prædicantur: præſentia ſunt, juſtitia & ſanctificatio per Spiritum; futura ſunt, reſurrectio Chriſti, & per eum omnium piorum, ac vita æterna.*

O Rerum ſator, & ſalus
Humani generis certa, periculis,
Qui te reſpicit unum, famulum inſtantibus eripe.
2 Te ſervus Dominum libens
Agnoſco, & populis prædico: ſed tibi
Omni ex parte beato officiis nil opus eſt meis.
3 Ergo illuc animum appuli,
Ut gentem ſtudio proſequerer pio,
Quam tu ex omnibus unam populis ſorte receperas.
4 Aſt illi immemores tui
Defecere: novos quiſque ſibi deos
Effinxere, colentes animi ludicra ſomnia.
Horum ſanguineas dapes
Non libabo, epulas reſpuo, nomina
Teſtis nunquam adhibebo, aut fidei fœdera ſanciens.
5 At ſortis populum meæ
Defendet Domini perpetuus favor,

4. *Libabo*] Sunt qui *libare* quaſi labiare dictum putant, id eſt, primis labris deguſtare; alii melius a Græca voce λείβω, fundo in ſacrificiis; immo & Græci aliquando λίβω ſcribunt. Livius lib. 9 dixit *Libare Diis dapes*: Et Ovid. 4 de Pont. El. 8. *Tura Diis libare*. *Libare* etiam ſimpliciter fundere ſignificat. Ovid. de Ponto.
Jure igitur lacrymas Celſo libamus ademto.
Frequentiores tamen ſunt aliæ hujus vocis ſignificationes.

Mercedemque

Mercedemque laborum cumulatam dabit affatim.
6 O pulchra agricolatio!
O præclara mei ſors patrimonii!
Ut florum undique ridens animum paſcit amœnitas!
7 Immortalis honor Deo
Æterno, monitu cujus ago dies,
Arcaniſque per umbram ſtimulor pectora motibus.
8 Quicquid molior, aut gero,
Præſentem Dominum conſpicor: is mihi
Semper dexter adhæret, ſtabili ne movear gradu.
9 Pulſat pectora gaudio
Cor læto trepidum: lingua tuas avet
Laudes promere: corpus tacite ſpes bona recreat.
10 Nam nec degere tartari
Permittes animam ſub tenebris meam,
Aut ut putre cadaver reſolutum in cineres fluat.
11 Tu vitæ reſeras viam:
De vultu fluvii lætitiæ tuo
Manant: tu tribuis munificâ gaudia dextera.

5. *Affatim*] Abundanter, Cic. *Puto me Dicæarcho* affatim *ſatisfeciſſe.* C.

6. *Agricolatio*] Pro agricultura, vox Collumellæ. C.

7. *Stimulor pectora*] Græciſmus, pro, pectus mihi ſtimulatur. Ita Horatius dixit: *Purgor bilem*, id eſt, bilis mihi expurgatur.

10. *Tartari*] pro inferno, Virgil:

Tum tartarus ipſe
Bis patet in præceps tantum, tenditque ſub umbras,
Quantus ad æthereum cœli ſuſpectus olympum.

CARM. GEN. V.

David ab inimicis preſſus, juſtitiam cauſæ, vitæ innocentiam, & ſimplicitatem ſuam profitetur; itaque a Deo ſervari, inimicos conturbari petit, ut bonorum, quibus confidebant, inſtabilitatem experiventur, & ipſe veritatem Dei.

ÆQuus exaudi, bone rector orbis,
Æqua poſcentem: tibi quas profundit
Lingua non mendax, cape non iniqua
Aure querelas.

2 Ad tuum læſus fugio tribunal,
Et fidem appello: mihi cognitorem
Te peto: oppreſſos oculis benignis
Adſpice juſtos.

3 Sæpe per ſolas tacitæ tenebras
Noctis, arcanos mihi cogitatus
Cautus inſpexti, trepidoque corda
Turbida motu.
Sæpe, ceu flammis, animum probâſti
Caſibus duris, neque comperiſti
Conſcium fraudis ſcelerumque, ſonti
Sæva minantem.

4 Os fuit concors animo, ſonuſque
Senſui: legum monitis tuarum
Pectus innixum ſcelera impioſque
Horruit auſus.

5 Hac viâ greſſus rege per tuarum
Orbitam legum, dubio vacillent

2. *Cognitorem* Quis proprie dicatur *Cognitor* patet ex Commentatione Aſconii Vide annotata ad Pſal. 14 ver. 5.

3. *Cogitatus arcanos*] Pro arcanis cogitationibus dixit. *C.*

5. *Orbitam legum*] Elegans Metaphora. Orbita propriè eſt veſtigium rotæ in via decurrentis. Virg. 3 Georg. *Juvat ire jugi qua nulla priorum Caſtaliam molli devertitur* Orbita *clivo.* Unde verbum exorbitare. Utitur eadem voce Pſal. 31 *C.*

N

Ne pedes lapſu, inſtabileſque turbent
Lubrica plantas.
6 Te voco, duris ad opem periclis
Sæpe tentatam fugio, precantis
Admove attentam miſeris benignus
Queſtibus aurem.
7 Tu bonus fulci tibi qui ſalutem
Spemque committunt: tibi contumacis
Spiritus cordis tetricus refrena
Vindice dextrâ.
8 Me velut pupillam oculi tenellam
Providus muni: procul impiorum
Impetu, alarum trepidum tuarum
Conde ſub umbra.
9 Nam meæ vitæ manus impiorum
10 Imminet: vallant opibus, ſuperbis
Intonant linguis, mala dira ſævâ
Voce minantur.
11 Obſident cunctos aditus viarum:
Commoda obſervant loca, deſtinantque
Ad meam cædem, facinuſque patrant
Mentibus abſens.
12 Qualis in prædam leo fertur irâ
Fervidus, qualis catulus leonis
Lacte depulſus ſpeculatur alto
Abditus antro.
13 Surge, conatus pater anteverte
Impios, ſtratoque in humum tyranno,
Me tuo, quo nunc furit ille ſævus,
Eripe ferro.

5. *Inſtabileſque turbent*, &c.] Ne loca ad conſiſtendum difficilia pedes inconſtantes labare cogant. *J.*

7: *Tetricus refrena*] Idemque ſeverus impetus animi hoſtilis tibi repugnantis manu ultrice cohibe. *J.*

14 Neu ſine ut me vi premat impotentum
Divitum faſtus; quibus una cura eſt,
Dum licet, blandæ illecebras caducas
Carpere vitæ.
His opes terris penitus refoſſis.
De penu fundis locuplete, ventri
Sufficis fruges, hilaraſque multa
Prole penates.
15 Puritas vitæ mihi te tueri
Corporis vinclis tribuet ſoluto.
Illa lux vere faciet me ab omni
Parte beatum:
Lux voluptatum cumulata cunctis
Gaudiis, quum ſe ſine nube menti
Pura majeſtas dabit intuendam
Lumine puro.

14. *Impotentum*] *Impotens* hìc non ſignificat invalidum, ſed eum qui iræ aut aliis ſuis cupiditatibus moderari non poteſt, quales fere ſunt divites faſtuoſi: *C.*

14. *Ventri ſufficis*] id eſt, ſuppeditas. *C.*

14. *Hilaras*] Ab hilaro, quod eſt exhilaro ſeu jucunditatem affero. Ovid. *Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore.* Verbum a Cicerone quoque uſurpatum. *C.*

15. *Puritas vitæ mihi te tueri*, &c.] At innocentia mea dabit mihi libero impedimentis omnibus, quæ a corpore ad animum manant, te, mi Deus, coràm videre. *J.* *Tueri* pro *Intueri* ſicut Ovidius. *Os homini ſublime dedit, cœlumque tueri Juſſit. C.*

Psal. XVIII. Carm. Gen. i.

David ſub finem vitæ Deum laudat, recordatione beneficiorum jam acceptorum, & in poſterum ſe Deum laudaturum profitetur.

TE, Deus alme, colam, te toto pectore amabo,
2 Sancte parens: mea vis, mea ſola potentia, turris,
Præſidium, ſpes, & rebus ſolamen in arctis:
Tu clypeus, tu tela mihi, tu certa ſalutis
Anchora, tu ſtatio tuti placidiſſima portûs.

3 Nam

3 Nam ſimulatque tuas in laudes ora reſolvo,
Te venerans, pacemque petens, inimica faceſſunt
Arma: ſalus, placidiſque comes pax advolat alis.
4 Jam me lethiferis mors circumvolverat atra
Caſſibus, obſeſſum jam me torrentibus orcus
5 Impediebat aquis, ſtygiâ jam compede vinctus
Hærebam, laqueoque pedem retinente trahebar:
6 Hic ego deprenſus, ſupplexque humiliſque vocavi
Voce Deum, & dubiis clamavi ad ſidera rebus.
Ille ſuper ſolio reſidens flammantis olympi
Audiit orantem: poſtquam pervenit in altum
Clamor, & attentas advertit queſtibus aures;
7 Protinus è vultu Domini conterrita tellus
Intremuit, monteſque cava compage ſolutâ
Nutârunt, penituſque imis fremuere cavernis.

3. *Nam ſimulatque tuas in laudes*, &c.] Nam ſtatim ubi os meum ad te laudandum aperio, te precibus proſequens, roganſque ut mihi ſis favens & propitius, vis inimicorum recedit, incolumitas animique tranquillitas ſalutem comitans, leniterque advolans advenit. *J:*

4. *Torrentibus aquis*] *Torrens* alias ſubſtantivè fluvium ſignificat, non viva aquâ, ſed pluviis creſcentem. Hic tanquam participio uſus eſt ad imitationem Virgilii, cujus Eclog. 7. hi ſunt verſus.

Hic tantum Boreæ curamus frigora; quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas
Et Georg. 2
Nec non & torrentem undam levis innatat alnus. C.

6. *Olympi*] Olympus dictus eſt, Theone, interprete Arati, eſte, quaſi ὁλόλαμπος, quòd totus luceat, quamvis Cæſar Scaliger putet dictum quaſi ὀλυοντα ποδας. Ut eſſet montis nomen, quem cum aſcenderent, interrogati quò irent, dicebant, in cœlum. Unde cœlo communicata vox. C.

8 Fumeus afflatu de naribus æſtus anhelo
Undabat: rapidæ contorto vertice flammæ
Ore fluunt, vivâque animant attacta favillâ.
9 Utque ſuum Dominum terræ demittat in orbem,
Leniter inclinat juſſum faſtigia cœlum:
Succedunt pedibus fuſcæ caliginis umbræ.
10 Ille vehens curru volucri, cui flammeus ales
Lora tenens levibus ventorum adremigat alis.
11 Se circum furvo nebularum involvit amictu,
Prætenditque cavis piceas in nubibus undas.
12 Acribus ex oculis vibratæ ſpicula flammæ
Diſcutiunt triſtes claro fulgore tenebras.

8. *Fumeus afflatu*, &c.] Spiritus velut fumus calidus, inſtarque anhelitus, e narium Spiraculis prorumpebat, igneſque vehementes, ſe velut aquæ vortices circum agentes ex ore ejus emanant, & quæcunque tangunt motu animato tanquam carbone ignito agunt. *J.*

8. *De naribus*] ἀνθρωποπαθῶς. Cum enim Scriptura Deo aſcribit os, oculos, aures, manus pedes, & ſimilia, non propterea Deum corporeum debemus imaginari quod olim fecerunt Anthropomorphitæ ; tales enim loquendi formæ non tam exprimunt qualis ſit Deus, quam ejus notitiam incomprehenſibilem tenuitati noſtræ accommodant. *C.*

8. *Favilla*] Cinis eſt calidus ſub quo ignis abſtruſus latitat & fovetur, de quo Horatius, *Incedis per ignes ſuppoſitos cineri doloſo* Saxones vocant *Amer. C.*

9. *Fuſcæ*] Color *fuſcus* ſubniger eſt ex rubro in nigrum degenerans. *C.*

10. *Adremigat*] Quid ſit *Remex* & *Remigium* in re nautica notum eſt. Quia autem volantibus eundem uſum in aere præbent alæ, quem naviculariis in aqua remi : eleganti *Metaphora* id quod de navigio proprie dicitur transfertur ad volatum. Ita Virgilius *Remigium alarum* dixit. *C.*

11. *Furvo*] Color furvus eſt idem cum atro, ſeu anthracino, id eſt, carbonis inſtar nigro. *C.*

12. Ex *oculis vibratæ ſpicula flammæ*] Talis enim eſt vultus iratorum. Ita Virgilius de Turno irato

——————— *Totoque ardentis ab ore*
Scintillæ abſiſtunt : oculis micat acribus ignis. C.

Inc

Inde ruit crepitans lapidoſæ grandinis imber,
Diſcurſantque vagæ ſinuoſa volumina flammæ
13 At vero ut ſancto ſermone ſilentia rupit,
Protinus horrifico tonitru cœlum omne remugit,
Grandinis & crebra tellus crepitante procella
Pulſa ſonat, ruptiſque micant è nubibus ignes:
14 Flammiferæque volant magnum per inane ſagittæ,
15 Fulguraque ingeminant; laticum concuſſa lacunas
Pandit hians tellus, & fontibus ora relaxat:
Succutiturque pavens, & fundamenta revelat,
Et reſerat chaos. Æterni ſic vox tonat oris,
Sic formidandæ grave ſpiritus infremit iræ.
16 Ille ſalutiferam porrexit ab æthere dextram,
Et me de rapidis pereuntem ſuſtulit undis:
17 Hoſtibus eripuit validis, & acerba potentum

12. *Sinuoſa*] *Sinus* in corpore humano, ea pars dicitur quæ eſt intra pectoris brachiorumqne complexum, ad ipſa præcordia Terent. *Hiccine non geſtandus in ſinu eſt?* Hinc *Sinus* veſtium appellarunt plicas, ſeu, plicaturas vulgo dictas Virg. *Nuda genu, nodoque ſinus collecta fluentes:* Item *ſinus* maris, ſeu partes littorum, propter excurſus maris incurovs qui ſi majores ſint, a noſtris nautis nominantur *ein wick*, Græcis *κόλπος*. Hinc quicquid incurvum eſt & multos ſinus habet, dicitur ſinuoſum, ut mare, vela, cauda ſerpentis, veſtes & alia. *C.*

14. *Inane*] More Lucretii, pro vacuo, vel ipſo aere, quod Horatio eſt, *τὸ purum*: *Plerunque per purum tonantes Egit equos, volucremque currum.* per purum, id eſt aera. *C.*

15. *Laticum*] Latex Lucretio eſt omnis humor aut liquor qui in re aliqua latet, ut latex abſinthii, pro ſucco de abſinthio expreſſo. Item *Liquoris vitigeni laticem* nominavit vinum, Ovid. *Palladios latices*, pro oleo. Hic ſimpliciter accipitur pro aqua. *C:*

15: *Hians tellus*] His & ſequentibus terræ motus indicatur, quo terra aut egeritur, aut complanatur, aut in voragines dehiſcit. *C.*

15. *Chaos*] vox Græcis & Latinis poetis uſurpata, ſignificat rudem indigeſtamque molem, ſeu confuſionem & congeriem rerum omnium informem: ex quo mundum & reliqua in mundo creata eſſe poetæ fabulantur. *C.*

18 In me odia eluſit. Quum me ſtudioſa nocendi.
Temporibus duris cæcâ fraus arte petebat,
19 Auxilium tulit, & rebus patefecit in arctis
Latum iter, electumque à morte reduxit amicum:
20 Scilicet immunem ſceleris mentemque manumque
Adſpexit Deus, & merito dignatus honore eſt.
21 Quippe nec impietas, nec pravi credulus error
Avertere, meos recto de tramite greſſus.
22 Ante oculos mihi lex Domini, mihi juſſa verenda
23 Semper erant animo præſentia: ſimplice vero
Gaudebam, fraudiſque illo ſub teſte voluntas
Libera, flagitium, & ſcelerum vitaverat artes.
24 Ergo mihi integræ fructum hunc decerpere vitæ
Munificus dedit, & qui conſpicit omnia juſtus
Arbiter innocuam cumulavit munere vitam.
25 Quiſque ſuis ſibi te conformat moribus: erga
Innocuum innocuus: te ſentit amicus amicum:
26 Inque bonos bonus es: male cautas cautior artes
27 Artibus eludis: duro in diſcrimine ſervas
Res humilis populi afflictas, oculique ſuperbos
28 Dejicis elati faſtus. Tu plebis ab imæ
Cœtibus ereptum celebri me in luce reponis:
Illuſtraſque meas claro ſplendore tenebras.

18. *Cæca fraus arte*] Cæcum eſt occultum, clandeſtinum, ſive ἀόρατον, quod ſub aſpectum non cadit, ita Pſal. 27 *Fraus cæca ſit formidini* C.

28. *Celebri me in luce*] Ita Cicero ad Q. Frat. inquit, *Ejus virtutem non latere, ſed in luce Aſiæ, in oculis clariſſimæ provinciæ eſſe poſitam.* C.

29 Te duce perrumpo florentes ære phalanges,
Altaque turrigeri ſupero faſtigia muri.
30 Scilicet, ut ſanctus Deus eſt, ſua ſigna ſecutis
Sancta ſalutiferæ pandit compendia vitæ.
Illius æterno quicunque effluxit ab ore
Sermo repurgato flammis ſincerior auro eſt.
Ille ſuo clypeo fidâ ſpe pectora fulta
Protegit, adverſiſque vetat ſuccumbere rebus.
31 Dicite, qui colitis picti ludibria trunci,
Aut ebur in varias aut ſaxa exciſa figuras:
Ecquis in æthereo rerum moderatur olympo
Frena alius Dominus? quis terræ temperat orbem.
Alter, & invictâ quæ vult facit omnia dextrâ?

29. *Florentes ære phalanges*] Id eſt, ſplendentes. Arma enim exercitus, præſertim, ſole lucente, late micant, & è longinquo conſpicua ſunt. Reſpexit autem hic Paraphraſtes ad vetus illud, *florentes ære catervas.* Poetæ vero epici, Servio etiam teſte, verbo *florendi* variis omnino in rebus paſſim uſi ſunt, ut apud Lucretium ſunt *florent alumina flammis*, id eſt, ſplendentia & late lucentia. Eidem. *Mare navibus, urbes pueris florent.* M. Manilius quoque nomen *flores* elegantiſſime ad ſtellas tranſtulit. Sicuti Columella non minus eleganter nomen ſtellarum & ſiderum ad flores tranſtulit terreſtres. Quod enim in cœlo ſunt ſtellæ, id in terra ſunt flores, & è contrario. Verſus Manilii lib. Aſtronom. hi ſunt pænè in extremo.

Tunc conferta licet cœli fulgentia templa
Cernere ſeminibus denſis, totiſque micare
Floribus, ut ſiccæ currunt per littus arenæ.

Sic ἀνθεῖν quoque uſurpant poetæ Greci. Sic Æſchylus ἄνθος Homerus σπέρματα πυρὸς dixit. Et Virg. *Semina flammæ*, alii *florem ignis* dixere, ut ad locum illum Manilii monet incomparabili patri ſimilis filius Joſephus Scaliger. *C.*

Phalanges] *Phalanx* proprie acies Macedonum quadrata octo peditum millibus conſtans in qua pes pedi, clypeus clypeo, vir viro conſertus erat, qua nihil apud Macedones validius erat, ut lib. 9. Q. Curtius ſcribit. *C.*

30. *Sua ſigna ſecutis*, &c.] Suam militiam profeſſis vitam rectam & breviter ad ſalutem ferentem oſtendit. *J.*

32 Ille Deus vivâ mihi vi corroborat artus
Oſtenditque viam maculoſa labe carentem.
33 Me pedibus fecit celeri contendere cervo,
Et procul à ſævis ſubduxit in alta periclis:
34 Et tractare manu duro in diſcrimine belli
Arma dedit facili: ſolidoque ex ære rigentem
Flectere, & inflexum confringere viribus arcum.
35 Ille ſalutiferi totum munimine ſcuti
Me tegit, & dextra nutantem fulcit & auget
36 Largus opis: perque inſidiis obſeſſa viarum
Pandit iter tutum, prohibetque per invia plantas
37 Offenſo titubare gradu. Te, perſequor hoſtes
Auſpice, disjectos comprendo: nec antè revertor
Quàm cecidere animi fracta virtute minaces,
38 Affuſique cadant pedibus, ne ſurgere poſſint
Rurſus, & antiquas armis reparare ruinas.
39 Tu mihi diffundis vivum per membra vigorem,
Et validos crudo diſtendis robore nervos:
Tu bellare doces: tu me quicunque laceſſit
40 Sternis humi, trepidoſque fuga mihi disjicis hoſtes:
41 Clamantes nemo exaudit. Domini prece poſcunt
Auxilium: averſam negat implorantibus aurem.

36. *Obſeſſa viarum*] Pro viis inſidiosè obſeſſis. Forma loquendi poetis & hiſtoricis non infrequens, ut *Ardua viarum*, *opaca locorum*, *anguſta viarum*, *abdita locorum*, *cava ſaxorum*, *devia ſylvarum*, *ſumma*, vel *invia montium*, *lata camporum*, &c. Ita Pſal. 96 dixit *proſpera bellorum* ſicuti Horatius, *peracuta belli* dixit. C.

38. *Affuſique cadant pedibus*] Humique proſtrati ad pedes meos concidant. *J.*

38. *Armis reparare ruinas*] Hoc Græcis eſt ἀναμάχεσθαι quod in extremis periculis propter deſperationem ſæpe ſaluti fuit, cum aut vincere aut mori pugnantibus eſt propoſitum. Ita autem affecti maxime ſunt formidabiles. Huc referendum illud Virgilianum.

Una ſalus victis nullam ſperare ſalutem: C.

42 Hos

42 Hos ego, ceu verſat boreæ violentia nubem
Pluveream, impello, & turbatis fervidus inſto:
Et pedibus premo, ceu cœnum deforme lutoſis
43 Conteritur triviis. Tu me ſine nomine plebis
Contemtu ereptum populos frenare ſuperbos
Imperió facis, & famulas mihi tendere dextras
Per longinqua jubes ignotas oppida gentes,
44 Attonitas famæ novitate, & nomine tantùm
Audito: & blandis verba aſſentantia linguis
45 Fingunt, nec tutis ſatis audent credere muris.
46 Laus, honor, imperium Domino, qui robore cinctum
Me tegit, incolumemque rapit de morte propinquâ:
47 Qui mihi perfidiam ſceleratam ultricibus armis
Frangere dat, populoſque facit parere volentes:
Securumque vetat belli trepidare tumultus.
48 Qui mihi præſidio eſt, populi quum ſæva rebellis
Ira furit, mentiſque malæ ſcelerata retundit
49 Conſilia. Ergo feram latè tua facta per urbes
Finitimas; ſemperque meo celebrabere cantu,

42. *Boreæ violentia*] Pro ipſo *Borea violento*. Ita Horat. *Virtus Scipiadæ & mitis ſapientia Læli.* Pro ipſo Scipione & Lælio. Vide Pſal. 1. *Impietas.* C.

43 *Sine nomine*] Apud Hebræos viri celebres dicuntur *viri nominis*, Virg. Æn. 2. *Nos aliquod nomenque decuſque Geſſimus.* i. e. aliquid famæ & honoris; itaque *ſine nomine* eſt obſcuro loco natus & nullius famæ.

43. *Famulas mihi tendere dextras*, &c.] Nationes incognitas per urbes procul diſſitas mihi ſupplicare cogis. *J.* *Famulus* adjectivum idem quod famularis Ovid. 1. Faſt. *Tradiderat famulas jam tibi Rhenus aquas.* Apud Lucanum lib. 4. *Dextræ famulæ i. e.* famulantes.

47. *Parere volentes*] Obedientia voluntaria Regibus maxime optanda. Ut enim apud Saluſtium loquitur Sylla. *Tutius eſt volentibus quam coactis imperitare.* Ita Virgilius de ſuo Auguſto *Jura volenti dat populo.* Invitis enim imperare, admodum grave et periculoſum eſt. *C.*

Sancte parens, Regem qui dura per omnia tutum
Eſſe jubes, cumulaſque opibus: plenoque favore
Ipſum, & perpetuum ſobolem amplecteris in ævum.

PSAL. XIX. CARM. GEN. VI.

David expoſitis documentis, quæ Deus in rebus creatis, & verbo ſuo exhibet, Deum orat, ut peccata ipſi condonet, deducat in ſanctificationem ſpiritus, & ipſum acceptum habeat in Chriſto.

INſanientis gens ſapientiæ
Addicta mentem erroribus impiis,
Tot luce flammarum coruſcum
Cerne oculis animoque cœlum:
Hinc diſce, prudens quàm fuit artifex
Qui templa olympi fornice flammeo
Suſpendit, & terræ capacem
Et pelagi ſinuavit arcum.
2 Dies tenebras, & tenebræ diem
Semper prementes perpetuâ vice,
Non fortuito res caducas
Ire monent per inane lapſu:
Sed tota concors fabrica perſonat
Dei tuentis cuncta potentiam,

1. *Inſanientis ſapientiæ*] Ita Horat. Ode 34 Lib. 1: Vocat Philoſophiam Epicuri, ſpeciem quidem Sapientiæ habentem, ſed quæ penitus introſpecta mera eſſet inſania. Figura quam Rhetores vocant Acuti fatuum. *Eſt enim*, ut Quintilianus ait, *ſententia ex periculo petita, ſeu ita affectate & acute enuntiata, ut primo intuitu fatua videatur; ſed tamen poſtea peculiari cum acumine conjuncta deprehendatur.* Ita Cic. *Si tacent ſatis dicunt.* Item *Concordia diſcors. Fides perjura, Ebrietas ſobria.* C.

1. *Fornice flammeo*] Quid *fornix* in ædificiis ſit notum eſt: Hic accipitur pro concavitate cœli ſtellis exornati & diſtincti. C.

1. *Pelagi arcum*] Indicat maris quaſi globum, mare enim cum terra integrum globum conſtituit. C.

2 *Fortuito*] Penultima longa, ad imitationem illius Horatiani. *Nec fortuitam ſpernere ceſpitem leges ſinebant* Ode 15. lib 2. Sic etiam *το Gratuitum* & ſimilia pronuntianda eſſe confirmat genere & doctrina clariſſimus ille Janus Douſa lib. 11 Præcidan ad Petronium Arbitrum. C.

3 Non

Non voce quæ paucorum ad aures
Perveniat ſtrepitu maligno.
Nam nec remotis barbara finibus
Gens ulla terras incolit ultimas,
Quæ neſciat certâ meantis
Lege poli ſtabilem tenorem:
Quis nocte clarâ lumine flammeo
Semper micantes non ſtupeat globos ?
Aut manè caſtris prodeuntem
Quum rutilo videt axe Solem ?
Sive ille Eois fluctibus exſerit
Vultus decoros, ſponſus uti novus
Auro refulgens, gemmeâque
Tempora conſpicuus coronâ :
Seu quum fugacem præcipitans diem
Curru citato tempora dividit,
Artuſque vireſque impetumque
Centimano ſimilis giganti.
Abuſque Eoo Cardine ad ultimam
Metam occidentis ſidera permeans
Obliqua, vitali calore
Cuncta creatque fovetque alitque;
Sed ordo rerum & conſpicuus decor
Non ſic tuentum lumina detinent,
Divina ut arcanis habenis
Lex animos ad honeſta flectit,
Promiſſa fraudis neſcia lubricæ
Splendore veri pectora roborant.
Hac plectitur culpa æquitate, ut
Pœna juvet recreetque damnum.

6. *Sidera obliqua*] Intelligit duodecim ſigna Zodiaci quæ Sol otu proprio quotannis peragrat. *C.*

8. *Hac plectitur culpa æquitate*, Peccatum non jure ſummo, ſed juris moderatione punitur, ut ſupplicium delectet & reficiat amnum eis, quibus culpa damnum dedit : mandata Dei cognione certa oculos aperiunt. *J.*

Puro

Puro recludunt lumine lumina
9 Præcepta: puro religio nitet
Verenda cultu, quam nec annis
Cuncta domans minuit vetuſtas.
10 Decreta fas & conſcia veritas
Aſtans tabellis ſervat aheneis,
Jucundiora melle, & auro
Et nitidis potiora gemmis.
11 Signata clauſtris pectoris intimi
Servus tuetur jugiter hæc tuus:
Non inſcius cuſtodientem
Quàm maneat numeroſa merces.
12 Errata mentis quis meminit vagæ?
Quæ deprehendet vis ſapientiæ?
Ergo repurga quas refudit
Clam maculas ſinuoſus error:
13 Fac regna cordis ne ſibi vindicet
Vis impotentis dira ſuperbiæ:
Sic me malorum è maximorum
Compedibus facilè explicabis.
14 Quæ lingua fundit verba, quod in ſinu
Secum volutat mens tacito, accipe
Placatus, ô noſtræ ſalutis
Arx, Dominus, Deus & Redemtor.

11. *Jugiter*] *Juge* eſt quod perpetuum aut continuum eſ Horatius *Fluvius perennis* jugis *aquæ* et Serm. 2. Sat. 6. *Tecto vicini* jugis *aquæ fons.* id eſt, perenni ſcaturigine fluens. Hinc *jugiter.* (
12. *Sinuoſus error*] Simplex eſt veritatis oratio, ſed mendaci perplexa & intricata cum ſint multis involucris indigent. Ratio nem Metaphoræ vide Pſ. 18. *C.*

PSAL

CARM. GEN. ii.

[Ec]cleſia Davidi contra Ammonitas proficiſcenti, bene precatur ſuo & regis ſui nomine, fiduciam ſuam in Deum prædicat, fauſtoque eventu prænunciato, res ſuas Chriſto Deo commendat.

CUncta licet ferro late populetur & igni
 Inſana gentis barbaræ crudelitas,
Tu ne cede malis, ſed contrà audentior ito:
 Moderator orbis audiet preces tuas:
Utque bonus dubiis Jacobum ad ſidera rebus
 Cum voce palmas proferentem exaudiit;
Annuet oranti, & te majeſtate verendi
 Nominis ab hoſte ſoſpitem tuebitur.
Ex adyto ſacro arcanis tibi viribus artus
 Firmabit, animum de Sione fulciet:
Vota ſecundabit, memori tua munera mente
 Servabit: omnis perlitabit victima.
Protinus in cineres depaſta holocauſta reſolvet
 In aſtra volvens flamma lucem ſplendidam.
Ille aderit cœptis, caſuſque in proſpera vertet,
 Eventa finget omnia ex ſententia.

2. *Adyto*] Intelligit partem templi intimam & ſanctiſſimam [q]uam phraſi Hebræa *Sanctum ſanctorum* apellabant, unde reſponſa [e]t oracula olim reddebantur. 2 Æneid. *Iſque adytis hæc triſtia dic[ta] reportat.* A δύω, id eſt, ingredior, hinc ἄδυτον locus inacceſſus, [du]nt, ſi de templo Hieroſolymitano loquamur, nemini patens, [p]ræterquam ſummo ſacerdoti. Hinc Lucretius per Metaphoram [el]eganter dixit *Adytum cordis.* Et ipſe paraphraſtes Pſal. 57 hanc [v]ocem ad cœlum, quod adyto templi ſignificabatur, tranſtulit. *C.*

3. *Omnis perlitabit victima*] Omne ſacrificium tuum Deum pla[ca]bit. *J.* Vide annotata ad Pſal. 4.

3. *Protinus in cineres*, &c.] Ignis lucem claram in cælum cir[cu]mflectens, victimaſque totas flamma conſumptas comburens, [in] cinerem vertet. *J.*

5 Jam

5 Jam tibi plaudemus reduci, auctoremque ſalutis
Patrium canemus patrio ritu Deum.
Cuncta Deo grates fora, compita, templa ſonabunt
Nomenque ſanctum proſequentur laudibus.
Annuet ille pio quæcunque rogabitur ore,
Lætumque precibus exitum juſtis dabit.
6 Quin (ſcio, nec fallax animum mihi decipit omen,)
Regem reducet ſoſpitem Dominus ſuum.
Mittet opem, ſancti reſerans ſacraria cœli,
Et præpotenti proteget te dexterâ.
7 Gloria ſit Syriæ, turmas numerare curules,
Axeſque curvis aſperare falcibus:
Fidat equis, latèque vagis dicurſet habenis,
Sonante Perſes arva findens ungulâ:
Hi currus & equos jactent: nos rebus in arctis
Dei potentis nomen invocabimus.

7. *Gloria ſit Syriæ*] Glorientur Syri ſe magno numero equitum è curru bellum gerentium ordines habere, lignaque inter rota trajecta ferro inſtar falcis incurvo teribilia efficere; populus Perſicus ſpem in equis ponat, rumpenſque terræ ſolum equorum ungulis ſonum edentibus, & nunc huc, nunc illuc flectens habenas, campos ſpatioſos vagis diſcurſibus impleat. *J.*

7. *Axes aſperare falcibus*] Indicat currus falcatos, quorum i bellis veterum uſus erat. E curribus enim veteres pugnaſſe, ve ex Homero notum eſt. Iidem in libro Joſuæ nominantur *curri ferrei.* Lucretius vocat *falciferos*, Livius *quadrigas falcatas*: qu etiam Decad. 4. lib. 7. in deſcriptione pugnæ qua Romani Ar tiochum ſuperarunt, *quadrigas* illas ſic deſcribit. *Armatæ*, inqui *in hunc maxime modum erant, cuſpides circa temonem ab jugo decei cubita extantes, velut cornua habebant, quibus quicquid obvium dare tur, transfigerent; & in extremis jugis binæ circa eminebant falce altera æquata jugo, altera inferior in terram devexa, illa, ut quicqu ab latere objiceretur, abſcinderet, hæc, ut prolapſos ſubeunteſque con tingeret: item ab axibus rotarum utrinque binæ eodem modo diver deligabantur falces.* Eorundem meminit Quintus Curtius in pugn Alexandri et Darii. *C.*

8 Illis nec currus, nec vis præſtabit equorum
Ne ſcindat uncis vultur artus unguibus :
Nos humiles favor æthereus penituſque jacentes
Tollet, ſuoque ſuſtinebit numine.
9 Tu ſervator opem fer : tu ſi reſpicis, arma
Nec ſocia cupimus, nec timemus hoſtica.
Reſpiciet, populique ſui Rex optimus omni
Vocatus horâ facilis audiet preces.

8. *Ne ſcindat uncis*, &c.] Ne aves voraces unguibus curvis eorum membra diſcerpant. *J.*

9. *Hoſtica*] Pro hoſtilia, more Horatiano. *Illum ex mœnibus hoſticis.* Item, *Cædes & rabiem tollere civicam*, pro civilem. *C.*

Exemplum precationis piorum ſubjectorum pro ſui Magiſtratus ſalute in ſummis præſertim periculis, quale iſtud fuit, quod occaſionem huic Pſalmo tribuiſſe exiſtimatur, deſcriptum. 2 Sam. 10. & 1 Chron. 19. *Beza.*

PSAL. XXI. Carm. Gen. iii.

Populus gratias agit Deo, enarrans victoriam de hoſtibus Davidi datam, quæque ipſe acceperat ad vitam, ſalutem, gloriam præſentem, & ſempiternam pertinentia ; hoſtium exitium prædicat, Deumque orat ut procuret porro gloriam ſuam.

QUod hoſte victo Rex triumphat gaudio,
Curis ſolutus anxiis,
Tibi id fatetur, Rex beate cœlitum,
Debere : tu laboribus
Vires ferendis, tu dediſti è prælio
Redire duro ſoſpitem.

1. *Curis anxiis*] Curis homines anxios reddentibus. *J.*

1. *E prælio redire duro*] Quicquid affligit & premit atque perpeſſu aſperum & calamitoſum eſt *Durum* vocatur. Ut *imperium durum, mors, pœna, ſervitus dura.*

2 Nullam repulſam, voce quum te ſupplice
Rogaret, unquam adhuc tulit.
Nil in latebris pectoris reconditis
Spe concupivit irritâ.
3 Et vota ſupra, & ante vota, hunc omnibus
Vitæ beâſti commodis.
Gemmis coronam ferre & auro ſplendidam
Sacro dediſti vertici.
4 Vitam popoſcit: mortis illi eſt addita
Immunis immortalitas.
5 Tu claritatis auctor illi es, inclytâ
Per te refulget gloriâ.
6 Felicitatis ei favor dedit tuus
Exemplar ut ſit poſteris:
Menſura voti ut matribus ſit, quum bene
Blandis precantur liberis.
7 Tu nempe ſpes & anchora es fiduciæ;
Tu portus in rebus malis.
Te fretus uno firmus omnem perferet
Sortis procellam turbidæ.
8 Tu perduelles comprehendes, tu manu
Pœnas repoſces vindice.

3. *Et vota ſupra & ante vota*] Et ultra petitionem & antequam peteret. *J.*

3. *Sacro vertici*] Capiti ſacro oleo conſecrato. *J.*

4. *Vitam popoſcit*, &c.] Petivit abs te ut vivus & incolumis ex bello evaderet vitaque mortis expers data eſt petenti. *J.*

5. *Tu claritatis*, &c.] Tu in lucem hominum illum protuliſti, te authore fama ſingulari celebratur. *J.*

6. *Menſura voti*] Accipitur pro quadam impletione & ſatietate rei alicujus perfecta, quâ majus aut melius optari nihil poſſit. *C.*

8. *Tu perduelles*] Quos nos hoſtes vocamus, eos veteres perduelles vocabant, cujus exempla plurima ſunt in Plauti Comœdiis, poſtea autem *perduelles* dicti ſunt qui crimen aliquod adverſus Majeſtatem Principis aut Reipubl. commiſiſſent.

9 Ceu

9 Ceu flamma clauſis æſtuans fornacibus
Antiqua ſilvæ brachia
Vorat : furoris ſic tui nefarios
Afflatus hoſtes hauriet.
10 A ſtirpe totam demetes propaginem
Semenque gentis impiæ.
11 Te namque contra moliuntur abditam
Fraudem ſceluſque perfidi :
Et mente pravâ vota verſant irrita,
Et ſpes inanes concoquunt.
12 Te perſequente, pallidi in fugam ruent,
Inhoneſta tergo vulnera
Ferent : in ora, fata dum vitant fugâ
Rurſus ſagittas diriges.
13 O qui potenti frena rerum dexterâ
Verſas perennis arbiter,
Exſurge, vires fac tuas ut hoſtium
Agnoſcat inſolentia :
Tum te piorum turba feſtis cantibus
Orbis parentem concinet,
Votis tuorum ſupplicum, placabilem,
Maliſque formidabilem.

9. *Sylvæ Brachia*] Ita vocat arborum ramos poeticè. *C.*
10. *Demetes*] a demeto demeſſui. *C.*
12. *Inhoneſta tergo*, &c.] Plagas turpes retro accipient. Tu tela in faciem eorum rectà conjicies, dum fugiendo mortem declinant : *J.* *Inhoneſta vulnera*] Inhoneſtatis enim ſeu turpitudinis & fugæ infamis ſignum eſt vulnus tergo aut poplitibus acceptum corpore ſcilicet non adverſo ſed averſo. Hinc apud Catullum ſic laudatur Achilles.
Hoſtibus haud tergo ſed fronte & pectore notus. *C.*

CARM. GEN. iii.

Pſaltes primum anguſtias & perpoſſiones infinitas Chriſti explicat : in quibus patrem invocans, ex fide exauditus eſt : deinde Prophetiam, Sacerdotium et Regnum illius ſempiternum atque univerſale, ad Eccleſiam totam perventurum docet.

CUr me relinquis, ô Deus? Deus meus,
Cur me relinquis? irrita
2 Heu verba fundo: luce ſeu terras dies
Retegit, vocantem me dies
Fruſtra intuetur; ſive nox ſilentibus
Terram tenebris obruit,
Nox me vocantem nulla non audit, meo
Nox nulla queſtu non ſonat.
3 Tu ſanctus ille civitatis incola es
Sanctæ: Iſaci nepotibus
4 Tu carmen es: tu fida ſpes majoribus
Noſtris: ſalutem qui ſuam
Tibi credidere, à te ſalutis compotes
5 Abiere: ſalvi gratias
Egere, duris qui tuam in malis opem
Petiere: qui tuam in fidem
Se dedidere, non tulere dedecus,
Non hoſtium ludibria.
6 At vermis ego ſum, non homo: ſum fabula
Vulgi, infimorum opprobrium.
7 Nam turba noſtris obvia illudit malis:
Nutatque, nictatque, & caput

3. *Tu ſanctus ille*, &c.] Tu ille es auguſtus habitator Hieroſolymæ tibi dicatæ. *J.*

7 *Nictatque*] *Nictare* eſt oculis ſignum dare aut connivere Plaut. Aſinaria *Nec illa ulli homini nutet, nictet, annuat. Nictantia quoque ſidera* dixit Maro, videntur enim connivere. *C.*

Motat:

Motat; labella exporrigit: ludibria
Verbis acerbat aſperis.
8 En ille Domino carus, en fiduciâ
Securus ille numinis:
Nunc ſervet illum, nunc periclis eruat,
Quem tanto amore amplectitur.
O Domine, tu me protinus ſuſceperas
Alvo parentis editum.
De te pependi ſpe, parentis pendulus
Infans adhuc ad ubera.
10 Abuſque partu tu Deus meus: tuus
Ex matris alvo me favor
11 Eſt proſecutus: ultimo in diſcrimine
Jam ne recede longiùs.
Diſcrimen inſtat ultimum: mortis metu
Ceſſêre amici territi.
12 Tauri efferati, tauri obeſi me undique
13 Circumdedere: faucibus
Hiant, leonum more rugientium,
14 Quos incitat ſpes & fames.
Rivi cruoris corpus omne perluunt
Exſangue: laxat artuum
Compago nexus: pectus intra liquitur,
Ut ſole cera, cor metu.

11. *Mortis metu ceſſere*] Neceſſarii mei vitæ ſuæ timentes tre-
li a me diſceſſêre. *J.*

12. *Tauri efferati*] Homines inſtar taurorum feri. *J.* *Efferati*]
ferare eſt aliquem irritando & moleſtando inſtar feræ ferocem
immanem efficere. *C.*

14. *Laxat artuum*, &c.] Junctura ſolvit ligamenta membro-
n. *J.*

14. *Liquitur*] Id eſt, liqueſcit, ad imitationem Virgilii.
org.

Vere novo canus gelidus cum montibus humor,
Liquitur & Zephyro putris ſe gleba reſolvit. C.

15 Exaruere

15 Exaruere teſtæ ad inſtar coctilis
Defecta membra viribus :
Rigens adhæſit lingua ſiccis faucibus :
Jam ſto ſepulchri ad aggerem.
16 Me rabidi ab omni parte latratu canes
Urgent, petuntque dentibus.
Mihi peſſimorum ſæva conſpiratio
Manuſque fodit & pedes :
17 Et oſſa numerant, oſſa tralucentia
Per corporis tenſi cutem.
Tormenta poſtquam cuncta conſumſit furor,
Animus adhuc irâ tumens
Se paſcit, oculos ſatiat, & fruitur meis
Læto in malis ſpectaculo.
18 Partiti amictus ſunt meos, tunicæ meæ
Fecere ſortes arbitras.
19 Tu Domine, ſaltem ne recede, ne malis
In ultimis me deſere.
Tu robur unus, tu mea es potentia :
Accurre, feſtinus meæ
Succurre vitæ : deſtitutum ab omnibus
20 Defende : ſævorum hoſtium
Ferrum cruentum pelle : vim rabidam canum
21 Inhibe : leonum ſpumeos
Compeſce rictus : cornua unicornium
Confringe : ſerva ſupplicem.

15. *Defecta viribus*] Virbius deſtituta Martialis.
Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator Cycnus funeris ipſe ſui,
Hinc *defectus facultatibus* in jure civili ab Ulpiano dicitur ad egestatem redactus, ut creditoribus ſatisfacere non poſſit. *C.*
17. *Tralucentia*] Pellucida, a tranſluceo. *C.*
20. *Sævorum hoſtium*, &c.] Inimicorum crudelium arma crudelia prohibe. *J.*
21. *Leonum ſpumeos*, &c.] Ora leonum iratorum cohibe.

22 Tum morte victâ ſoſpes auxilio tuo,
Narrabo fratribus tuum
Nomen, piorum prædicabo cœtibus
Robur, fidem, conſtantiam.
23 O mente purâ qui Deum colitis, Deum
Laudate puris cantibus.
Semen Jacobi, magnitudinem Dei
Celebrate feſtis laudibus:
Erga fideles numinis clementiam
Agnoſce, proles Iſaci.
24 Non ſprevit inopis ille ſolitudinem,
Non pauperum faſtidio
Avertit ora: me vocantem exaudiit,
Vitæque dulci reddidit.
25 Ergo per oras ultimas mundi tuas
Sonabo laudes: gentibus
Te prædicabo: vota te timentium
Præſente ſolvam Eccleſiâ.
26 Edet modeſta turba fraudis neſcia
Vocata ſacras ad dapes;
Epuliſque functa, ac ſatura dulci nectare,
Laudabit auctorem Deum:
Deum ſonabit, qui vigore flammeo
In corda ſe quærentium
Se tantus infert, mortis ut procul metu
Perennè viva gaudeant.

24. *Non pauperum faſtidio*, &c.] Tædio tenuium auxilio caren- n faciem ſuam ab eis averſam non retorſit. *J.*
26. *Edet modeſta*, &c.] Homines animo neutiquam elato & plices comedent ad epulum ſacrum invitati, cænatique & ina potione ſatiati, Deum epulas eas exhibentem prædicabunt, um carmine celebrabunt, qui tanta vi ſe inſinuat in animum ngenti ſe ſcrutantium, ut perpetuùm viventes ſecuri læten- *J.*

27 Ergo

27 Ergo excitata tam novo ſpectaculo
Tellus ab oris ultimis,
Quàcunque colitur, colla ſub Domini jugum
Submittet: illi ſervient,
Pronæque Domino ſupplicabunt omnium
Omnes familiæ gentium.
28 Nam ſempiterno jure Domino competit
Regnum triformis machinæ.
Ille univerſis imperabit gentibus.
29 Rerum potentes illius,
Menſæ accubabunt, & ſacri convivii
Dapibus referti ſub jugum
Cedent volentes: flectet illi poplitem
Pauper ſepulchri in limine,
Qui membra feſſis artubus languentia
Fugiente vita vix trahit.
30 Illumque longa poſteri propagine
Colent, ſuiſque poſteris
Per longa deinceps nunciabunt ſæcula
In me favorem numinis.
Hoc ſemen illi ſerviet, gens illius
In poſterum hæc cenſebitur.

27. *Quacunque colitur*] Ubicunque homines habitant. *J.*
28. *Nam ſempiterno*, &c.] Nam imperium mundani opifici quod cœlum, terram, & mare continet lege perpetua Domin competit. *J.*

PSAL. XXIII. Carm. Gen. xiii.

Propheta, Deum paſtorem ſuum agnoſcens, & ſe viciſſim illius over docet quam magna & certa ſit Dei providentia erga ſuos; & de f turo animum ſuum confirmat.

QUid fruſtra rabidi me petitis canes?
Livor propoſitum cur premis improbum?
Sic

Sicut paſtor ovem, me Dominus regit :
Nil deerit penitus mihi.
2 Per campi viridis mitia pabula,
Quæ veris teneri pingit amœnitas,
Nunc paſcor placide, nunc ſaturum latus
Feſſus molliter explico.
Puræ rivus aquæ leniter aſtrepens
3 Membris reſtituit robora languidis,
Et blando recreat fomite ſpiritus
Solis ſub face torrida.
Saltus quum peteret mens vaga devios,
Errorum teneras illecebras ſequens,
Retraxit miſerans denuò me bonus
Paſtor juſtitiæ in viam.
4 Nec ſi per trepidas luctificâ manu
Intentet tenebras mors mihi vulnera,
Formidem duce te pergere : me pedo
Securum facies tuo.
5 Tu menſas epulis accumulas, merum
Tu plenis pateris ſufficis, & caput
Unguento exhilaras : conficit æmulos,
Dum ſpectant, dolor anxius.
6 Me nunquam bonitas deſtituet tua,
Profuſuſque bonis perpetuò favor,
Et non ſollicitæ longa domi tuæ
Vitæ tempora tranſigam.

3. *Et blando*, &c.] Vitalemque reſpirationem aëre ſeu fotu jucundo ſub vehementi ſolis calore reficit. *J.*

4. *Trepidas tenebras* [Quæ horrorem & trepidationem conciant, Metalepſis. *C.*

4. *Pedo*] Pedum propriè eſt baculus paſtoritius incurvus. Virg. *At tu ſume* pedum. *C.*

CARM. GEN. ii.

Propheta regno Dei univerſali in res creatas expoſito, ſingulare regnum in eccleſia (cuius notas apponit) explicat, & eam ad honorifice convenienterque excipendum regem Chriſtum adhortatur.

TOta quidem Domini terra eſt, & quicquid ubi-
Vel parca celat, vel benigna ſufficit (que
Quiquecolunt monteſque feros, campoſque feraces,
Urbeſque ſanctis temperatas legibus.
2 Ille ſuper pelagus ſolidum connexuit orbem,
Stabilis ut undas inter inſtabiles foret,
Et toties rapidis pulſatus fluctibus, omnes
Compage firmâ ſuſtineret impetus.
3 Cuncta igitur Domini meritò ſunt: ſed tamen unam
Sedem ſibi illè dedicavit propriam.
Ecquis eò ſcandet? cuive hæc permiſſa poteſtas,
Loco ut beatum ſiſtat in ſancto gradum?
4 Cui manus & mens eſt inſons, nec vana volutat
Animo, nec ulli damna perjurus dedit.
5 Huic Dominus donabit opes: hunc numine dextro
A vi procacique eruet calumnia.
6 Hæc vera eſt pietas, hâc itur ad æthera, veri
Sic intueri numinis vultum licet.
7 Eia aditus reſerate, fores agè pandite, portæ,
Portæ perennes ſempiternæ regiæ;
Clauſtra revellite, limina pandite, magnus ut intret
Rex ille, multâ clarus ille gloriâ.

1. *Tota quidem*, &c.] Univerſus terræ orbis ad Dominum ſpectat & quaſcunque res tellus vel avara quovis loco abſcondit, vel liberalis hominibus ſuppeditat. *J.*

2. *Ille ſuper pelagus*, &c.] Deus firmum terræ globum firmè vinxit & pontum ipſum ſupereminentem. *J.*

8 Quis novus hic ſanctis ſuccedit ſedibus hoſpes?
Quis iſte multâ eſt inclytus Rex gloriâ?
Ille potens latè Dominus dextrâque opibuſque,
Belloque multa nobilis victoria.
9 Eia aditus reſerate, fores age pandite, portæ,
Portæ perennes ſempiternæ regiæ;
Clauſtra revellite, limina pandite, magnus ut intret
Rex ille, multâ clarus ille gloriâ?
10 Quis novus hic ſanctis ſuccedit ſedibus hoſpes?
Quis iſte multâ eſt inclytus Rex gloriâ?
Ille potens armis numeroſoque agmine ductor,
Hic ille multâ eſt inclytus Rex gloriâ.

PSAL. XXV. CARM. GEN. XIV.

David ab adverſariis oppreſſus, petit a Deo doceri; peccata ſua condonari: in horum expectatione ſe confirmat, fretus Dei bonitate & teſtimonio fidei ſuæ: poſtremo, ſibi totique Eccleſiæ poſtulat liberationem a metu.

HIc fidat armis, plebe ſe clientium
Defendat alter, militumque copiis:
A te, creator orbis, uno ſpes mea
Pendet, maliſque in rebus unum reſpicit.
2 Tu, ſancte genitor, effice inſolentibus
Ne ſpes inanes riſui ſint hoſtibus.
3 Sic me pudore liberabis: nec rubor
Confundet ora cæteris, in te ſuæ
Qui collocarunt anchoram fiduciæ.
Fruſtretur illos ſpes, & irritæ ſpei
Pudor dolorque torqueat, qui ſordium
Amore ſeſe ſordibus contaminant,
Bonoſque nulla provocati injuria
4 Vexare gaudent. Mihi per anfractus vagos
Vitæ, ſalebras inter & tenebras, iter

Oſtende rectum, & erutum ſequacibus
5 Erroris undis prævio lucis tuæ
Splendore deduc veritatis in viam.
Te nempe ab uno pendeo ſpe; te Deum
Unum & ſalutis columen agnoſco meæ.
6, 7 Si torta vitiis fortè morum regula
Deflexit, error ſi fefellit lubricus,
Fracta illecebris ſi voluptatis malis
Incauta vitiis ſe juventa polluit;
Benignitatis tu tuæ memor tamen,
Et lenitatis, (qui parentes mollibus
Frenans habenis, uſque ab incunabulis
Orbis paternâ es uſus indulgentia,)
Miſerere: noſtris quod negares moribus,
Tuæ negare non potes clementiæ.
8 Nec denegabis: nec precantes bona bonus
Vacuos repelles: nec viam poſcentibus
Rectam aberis unquam recti & æqui regula.
9 Tu mitis animi amplecteris modeſtiam,
Doceſque recti & improbi diſcrimina.
Tu dux comeſque tuta per compendia
Ducis carentem fraude manſuetudinem:
10 Peccata bonus & facilis oblivíſceris:
Promiſſa ſolvis liberali dextera:
Minuitque pœnas mitis indulgentia:

5. *Sequacibus*, &c.] Quæ velut fluctus erroris me ſequuntur. *J.*

6. 7. *Si torta vitiis*, &c.] Si lex vitæ rectrix caſu aliquo curvata delictis, à recto aberravit: ſi lapſus per ignorantiam facilè inducens ad cadendum me deceperat, ſi ſtulta juventus à recto deflexa malis vitæ mollioris avocamentis ſeſe peccatis contaminavit) tu tamen liberalitatis & clementiæ tuæ memor, (qui majores noſtros leniter & moderatè cohibens, à mundi creatione, eo erga illos, quo patres erga liberos favore uſus es) tu, inquam, Jehova, parce nobis, quodque, nobis vitioſis non dares, non potes lenitati ſemper tibi aſſuetæ non concedere. *J.*

Fideſ-

Fideſque dictis ſtabilis erga omnes adeſt
Qui pacta ſacri fœderis non negligunt.
11 Hanc ut nepotum ſecla manſuetudinem
Noſcant, tuique nominis ſe gloria
Latè per omnes fundat orbis angulos;
Ignoſce noſtris mitis erratis parens,
Quæ multa inuſſit ægritudo, & impotens
Amor, regique contumax ira & dolor,
Errorque veri non acutus arbiter.
12 O ter beatum, mente qui pura Deum
Veneratur: illi, qualecunque amplectitur
Vitæ inſtitutum, dux adeſt ſemper Deus,
Rectorque, & omnes actiones proſperat.
13 Securus animus anxio procul metu
Cunctis fruetur affluenter copiis:
Stirpiſque ſeries longa firmabit domum,
Genuſque multa floridum propagine
Opes paternas ad nepotes transferet.
14 Quin & piorum mentibus myſteria,
Contemta pravis, impiè ſapientibus
Occulta, Dominus luce proferet ſua;
Et ſacroſancti fœderis ſcientiam
(Quæ ſola vitæ dux beatæ & regula eſt)
15 Docebit. Ergo, Rex beate cœlitum,
Te mente ſolum quæro, nuſquam lumina

11. *Hanc ut nepotum*, &c.] Ut poſterorum ætas clementiam iſ-am intelligat, ſecundaque nominis tui fama ſeſe per omnes nundi partes diſpergat, da veniam, pater lenis, peccatis, quæ nulta animi anxietas, amor infrenis, indignatio rectu difficilis, nœſtitia lapſúſque ex ignorantia malus veritatis judex, in animis oſtris impreſſit. *J.*

14. *Myſteria*] Μυέω id eſt in ſacris inſtituo & inſtruo. Item ύω unde μύειν eſt in latibula ſe abdere. Significat quoque os omprimere ſeu muſſitare. Hinc myſterium accipitur pro re ſa ra & arcana & occultam ſignificationem habente. *C.*

Abs

Abs te reflecto: tu pedes ſolus meos
Hoſtis doloſis erues è retibus.
16 O ſancte cuſtos hominum, amico lumine
In me intuere, & deſtitutum ab omnibus
Inopemque ſanctâ me tuere dexterâ:
17 Curiſque, mentem quæ perurunt plurimæ,
Noviſque ſemper differunt doloribus,
18 Exſolve: pœnis uſque & uſque immanibus
Exercitato, & obruto laboribus,
Ignoſce: culpas mitis obliviſcere.
19 Heu quanta vis me factionis impiæ
Perſequitur armis! quanta me crudelitas
Inexpiato quærit odio perdere!
20 Tu me periclis libera: tu protege
Ejus ſalutem ab hoſtium ludibrio,
Omnem ſalutis qui locavit ſpem ſuæ
21 In te, nec aliis fidit opibus quam ſuæ
Integritatique & tuæ clementiæ.
22 Gens quæ tuarum juſſa legum amplectitur,
Fac undequaque tuta ſit te vindice.

Exemplar quotidianarum precum Eccleſiæ & ſingulis ſanctis præbet h[ic] Pſalmus: in quo tria petuntur, & quidem ex fide in patefactas n[o]bis promiſſiones reſpiciente, ac ſeſe ſuperioribus experientiis confi[r]mante. Unum, peccatorum remiſſio gratuita. Alterum, ut a Spi[ri]tu ſancto, regamur in reliquo vitæ curſu. Tertium, *defenſio adve[r]ſus hoſtium injurias. Quæ tria reſpondent precationis Dominicæ v[er]bis, quibus petimus remitti nobis peccata, ne inducamur in tentat[io]nem, & ut liberemur a malo.* Beza.

PSAL. XXVI. CARM. GEN. XV.

David ab hoſtibus preſſus ad Deum judicem confugit, fidem ſuam vitæ innocentiam probat, ideoque & liberari ab anguſtiis, & gra[ti]am conſequi expetit, ad glorificandum Deum.

ME vi tyrannus perſequitur palam,
Me clam malignâ fraude calumnia:

Te, qui latebras pectoris inſpicis,
Appello, rerum conditor optime.
Mens fraudis expers, & manus innocens,
A vique pura & flagitio : in Deo
Spes fixa, fortis qui violentiâ
Me ſævientis non ſinet opprimi.
Reneſque flammis & penetralia
Scrutare cordis, cæcaque ſenſuum
Arcana, fuſum ceu calidis focis
Explorat aurum callidus artifex :
Mentem videbis munificentiæ
Quæ dona nunquam non meminit tuæ :
Actæque leges puriter ad tuas
Vitæ carentem flexibus orbitam.
Procul faceſſat, nec ſocium ſibi
Me vana ſperet lingua : procul domo
Noſtra recedat qui didicit ſuos
Fucare ſenſus pectore ſubdolo.
Odi ſceleſtûm concilia ; impios
Cœtus veneno pejus abominor :
Quorum reſultant pectora gaudio,
Quum perpetrarunt facta nefaria.
Sed mente pravi non ſibi conſciâ,
Lotuſque puris fontibus, ad tuas
Aras adibo, lætus & offeram
Lætæ choreæ dux tibi victimas.

2. *Penetralia*] Penetrale propriè interior pars domus & apud ...ſtum *Penetrale ſacrificium* dicitur quod interiore parte ſacrarii ...nficitur.

4. *Fucare ſenſus*, &c.] Longe a familia mea abeat, qui frau...ulenta mente novit cogitationes ſuas falſis coloribus velare. *J.*

7. *Tympana*] *Tympanum* eſt fuſtis, quo aliquid percutitur. ...c etiam τύπανον a τύπτω. 2. Inſtrumentum teres, quod pla... utrinque ſuperficie eſt, & pulſari ſolet ſoni ciendi cauſa. *C.*

Te

7 Te noſtra pangent tympana, te lyra,
Te vox canoro conſona tympano,
Lyræque; cœtuque in celebri tua
Miranda pandet facta nepotibus.
8 Tectumque, nomen quo canitur tuum,
Ædemque, numen quâ colitur tuum,
Mens ardet: abſentem retrahunt tuæ
Quæ templa celant pignora gloriæ.
9 Hæc oſſa tellus ne ſine ut obruat
Inter cruentos barbara barbaros,
10 Qui fraudulentâ mente coquunt ſcelus,
Captant avara munera dextera.
11 Ego inſtitutum carpere tramitem
Pergam innocenter: tu propiùs meis
Aurem benignus queſtibus admove,
Ac me periclis triſtibus aſſere.
12 Per plana firmo quod gradior pede,
Quod recta ſector, muneris eſt tui:
Ergo ſalutis te columen meæ
Cœtu in celebri laudibus efferam.

6. *Choreæ*] χορεία eſt ſaltatio cum cantu et χορεῖον locus ub cum cantu ſaltatur.

8. *Tectumque*, &c.] Animus ardenti amore proſequitur domun illam, in qua laus tua cantatur, templumque, in quo tua ma jeſtas divina colitur; ſacrarium autem illud, quod majeſtatis tu monumentum continet, domum me revocat procul ab Hieroſoly ma degentem. *J.*

PSAL. XXVII. CARM. GEN. iii.

David ab eccleſia aſpectabili exul, fiduciam in Deum adverſus omni pericula prædicat; ſe eadem fide conſolatur, Dei gratiam, opem do cumenta, ductum & liberationem petit, ſeque & eccleſiam ad con firmandos in Deo animos hortatur.

DEus in tenebris quum mihi præluceat,
Vitamque muniat meam,

Qu

Quæ vis aperta terreat me? quæ mihi
Fraus cæca ſit formidini?
2 Adverſus unum quum ſceleſta factio
Cunctas paraſſet copias,
Doloſa letho quæ tetenderant meo
Ipſi incidere in retia.
3 Si comminentur caſtra, ſi minacibus
Infeſta telis agmina,
Securus animi ſpecto caſtra, prælia
Timore liber intuor.
4 Unum expetivi, & uſque & uſque id expetam,
Curis ut exemtus malis,
Sim ſacroſanctæ ſemper ædis incola,
Auguſta mirer atria,
Deoque laudes perſonem, artus dum regit
Vitalis auræ ſpiritus.
5 Tum me ſub umbra conditum tentorii
Celabit, & periculis
Procul remotum, rupis abruptæ velut
In arce poſitum, muniet:
6 Ac ne relictum nunc quidem impiæ ſinet
Vi factionis opprimi.
Victorque ſolvam vota, nec victoriæ
Auctor mihi tacebere.

3. *Si comminentur*, &c.] Si exercitus mihi periculum intentet, ſi acies adverſum me prodiens armis mortem mihi comminantibus minas intonet, exercitus abſque metu ſpecto acies quoque intrepide video. *J.*

3. *Intuor*] Antiquè pro intueor. Plaut. Moſtellaria *Nullam cornicem intuor.* In præterito intutus vel intuitus ſum, Infinitivo intui. *C.*

4. *Auguſta mirer*, &c.] Exterioremque partem ejus venerandam, cum admiratione cernam, Deumque canam dum reſpiratio quæ auræ adinſtar eſt corpus hoc animans gubernat. *J.*

7 Audi invòcantem ſupplicem, & fractum malis
Bonus favenſque ſubleva.
8 Te mens anhelat, vultus ad vultum tuum
Intentus uſque reſpicit :
9 Ne conde vultûs lumen à me amabilis,
Neu me in tenebris deſere.
Servum per iram ne ſine opprimi tuum :
Vitamque, quam debet tibi,
Tuere ab hoſte & è periclis eripe,
O ſpes ſalutis unica.
10 Me cari amici, me propinqui, me pater,
Me blanda mater liquerat :
At non reliquit, qui pios in aſperis
Non deſerit rebus, Deus.
11 Parens benigne, me vias doce tuas,
Rectâque deduc ſemitâ :
Ne vis metuſque ab hoſte me deterritum
De calle recti detrahat.
12 Ne me impiorum obnoxium libidini
Relinque. Teſtes impii
Fingunt malignè falſa de me crimina,
Armantque ſe mendaciis.
13 Mens victa tantis jam fatiſceret malis,
Ni ſpes foveret me tuæ
Benignitatis, poſt labores anxios

9. *Vitamque quam debet tibi*] Bella phraſis, qua uti poſſumus, cùm alicujus erga nos benificentiam volumus agnoſcere & celebrare, & omnia noſtra illi accepta referre. Ita dicimus *Salutem, incolumitatom, dignitatem & felicitatem ſuam alicui debere.* C.

13. *Fatiſceret*] *Fatiſco* quaſi fatim vel affatim hiſco, id eſt, aperior, χαίνω Virg. Æn. 1. *Accipiunt inimicum imbrem, rimiſque fatiſcunt.* id eſt, valde aperiuntur. Alias idem quod deficere aut laſſeſcere ſignificat ut apud Lucretium *Animæ natura fatiſcit Feſſa ævo.* Item Pſal. 104. *Te vultum condente fatiſcunt.* C.

Mo:

Mox affuturum gaudium.
Vivuſque vivos inter ipſe commoda
Vitæ beatæ præſtolor.
14 In rebus ergo turbidis ne concide,
Sed fortis uſque ſuſtine:
Te roborabit Dominus, & cor fulciet;
Tu fortis uſque ſuſtine.

13 *Præſtolor*] *Præſtolor* eſt quaſi præſtò eſſe & apparere. A præſtò præſtolus, unde præſtolari. Hic ſimpliciter pro exſpectare accipitur. *C.*

14. *In rebus ergo turbidis*, &c.] Dum igitur res ſunt turbulentæ noli animum deſpondere. *J.*

PSAL. XXVIII. CARM. GEN. XVI.

David ab hoſtibus preſſus, Deum orat pro ſalute ſua, & illorum exitio; ſalute accepta, Deum celebrat, ſuo & Eccleſiæ nomine, totique Eccleſiæ bene precatur..

PRinceps ſtelliferis altior orbibus,
Vitæ præſidium & certa ſalus meæ,
Aurem ſuppliciis da facilem meis,
Ne fiam ſimilis buſta petentibus.
2 Audi vota, parens, quæ tibi profero
Supplex cum gemitu, brachia porrigens

1. *Suppliciis*] Hac voce propriè utitur in fine verſus 4 hujus Pſalmi. In hoc autem verſu, more Salluſtiano, pro ſupplicationibus eam uſurpavit, ſic enim Salluſtius cum ſæpe alibi tum in Catilina. *Non votis neque ſuppliciis mulieribus deorum auxilia parantur, ſed vigilando, agendo, bene conſulendo proſpere omnia cedunt. Ubi ſocordiæ te atque ignaviæ tradideris, nequidquam deos implores, irati infeſtique ſunt. Idem* in Jugurtha *Senatus ob ea feliciter geſta diis immortalibus ſupplicia decernere*, Ita dixit Pſ. 102. *Aures ſuppliciis nunc adhibe meis.* Eodem modo, *Obſidium, pro obſidione*, dixit, Cor. Tacitus. *C*

Ad cœlum tremulis pervigil ignibus,
Cœlum templa tuæ conſcia gloriæ.
3 Ne me connumera cœtibus impiis,
Neu tanquam ſocium plecte nocentibus :
Quorum blanditiis illita mollibus
Lingua eſt, mens gelido livida toxico.
4 Illis nequitiæ præmia ſint ſuæ,
Et merces ſtudiis æqua nefariis :
Pro ſemente legant ſemina, peſſimis
Dignum conſiliis ſupplicium luant.
5 Non his conſilii provida vis tui
(Qui me conſpicuis tollis honoribus)
Infectaſve manus à ſcelere avocat,
Aut infeſta odiis pectora mitigat.
Ergo nec ſeries longa propaginis
Florebit, patrias nec ſoboles opes
Longaeva accipiet: ſed celeri genus
Clades exitio proruet ac domum.
6 Laus rerum Domino, qui precibus meis
7 Se non difficilem præbuit : hinc meæ
Vires, hic clypeus rebus in aſperis :
Hinc ſpes, auxilium hinc non dubium in malis.
Hinc cor geſtit ovans: carminibus tuas
8 Laudes ora ſonant : qui populum tuum
In rebus trepidis protegis, & tuum
Regem ex inſidiis omnibus eripis.

2. *Cœlum pervigil*] *το pervigil* in genere neutro poſuit. Et de ſtellis, tanquam de cœli oculis, tota nocte excubias agentibus eleganter & poeticè ſic locutus eſt. *C.*

4. *Pro ſemente legant ſemina*] Reſpexiſſe videtur Poeta hæc ſcribens ad Apothegma quoddam. M. Pinarii, recitatum a Cicerone in ſecundo de Oratore his verbis : *Ut olim Ruſca cum ferret legem annalem, diſſuaſor* M. Servilius, *Dic mihi, inquit,* M. *Pinnari, num, ſi contra te dixero, mihi maledicturus es, ut cæteris feciſti ? Ut ſementem feceris, ita metes, inquit. C.*

Cuſtodi populum, Rex hominum, tuum :
Hebri fac ſoboles largiter omnibus
Vitæ continuo fructibus affluat,
Donec perpetuum ſol referet diem.

9. *Hebri*] Heber pronepos Semi fuit à quo poſteros omnes dictos volunt Hebræos, Geneſ. 11. Luc. 3. vixit annos 464. Aliis non ab Hebero certo aliquo viro dicti videntur Hebræi, ſed potius ab Habrami nomine non proprio, ſed cognomine, quod apud Chananæos habebat, cum tranator vel tranſvectus eſt dictus, eò quod, vocante Domino, è Babylone & Meſopotamia eſſet egreſſus, & fluvium Euphratem tranſiiſſet, & perpetuo, ex uno loco in alium commigraret. Ita Geneſ. 39. de Joſepho dicitur, *Venit ad me ſervus Hebræus ut illuderet mihi.* Non quod jam tum eſſet populus aut natio tali nomine inſignis, ſed quod Joſephus inter Ægyptios & ſervus & peregrinus eſſet, quorum utrumque major modeſtia deceret. Hebræi, vero ipſo hoc nomine & conditionis ſuæ in his terris & de meliori & certiori patria in cœlis quærendâ monebantur. *C.*

PSAL. XXIX. Carm. Gen. xv.

Propheta hortatur Principes ac potentes huius mundi ad prædicandas Dei laudes, propter documenta naturæ, ac nominatim tonitruum; & propter documenta gratiæ, quam cum eccleſia ſua communicat verbo.

SEu dives auro es, ſive opibus potens,
Seu marte partâ clarus adoreâ ;

1. *Adorea*] Vox uſurpata ab Horatio Ode 4. lib. 4. *Qui primus alma riſit adorea*, quam vetus interpres laudem bellicam ſignificare ait, quæ victores faciat adorandos. Feſtus autem Pompeius de eadem voce hæc habet : *Ador farris genus, hinc adoream laudem ſive gloriam dicebant ; quia glorioſum eum putabant eſſe, qui farris copia abundaret. Adorea autem pro laude accipi cœpta eſt, poſtquam præmium militibus frumentum erat partæ victoriæ.* Hinc Plin. lib. 18. cap. 3. *Gloriam* inquit, *ipſam a farris honore adoream appellabant.* Et Plaut. *Qui multa præda atque adorea affecit populares ſuos.* Unde adoreoſus idem quod ἔνδοξος. Joſeph Scaliger in Feſtum. *C.*

Agnoſce

Agnoſce numen gratus, & huc refer
Quæcunque lætum ducis ad exitum.
2 Huic pange laudes, & prece ſupplice
Rerum parentem concilia: & Dei
Nutu regentis ſtelliferam domum
Dignare juſtis nomen honoribus.
3 Cujus liquentes vox gravida pluit
De nube rores, terrificos ciet
Cœlo tumultus cum tonitru, maris
Turbata ventis concitat æquora:
4 Vox dignitatis plena, nec irritæ
Unquam ad patrandum juſſa potentiæ;
5 Nudare cedris ſeu Libanum juvat,
Celſaſque ventis ſternere fraxinos:
6 Seu vincta ſaxis ſaxa revellere,
Notiſque montes ſedibus erutos
Verſare, taurum ut verna per avia
Vexat juventæ læta protervitas.
7 Ad vocis ictum nubibus exſilit
8 Eliſus ignis: teſqua Arabum tremunt:
9 Feræ paveſcunt: ante diem fluunt
Partus acerbi: robora concidunt.
Quæcunque templo cœlum habet aureo,

4. *Ad patrandum*] Patrare idem eſt, quod perficere, aut a finem perducere, Græcè διαπράττειν. Cic. 2. de legib. *Ope patrare.* Epiſt. ad Artic. *Promiſſa patrare.* Saluſt. Jugurtha, *S patrandi belli omnes aſperitates vincere.* C.

8. *Teſqua*] Vox antiqua Sabinorum, ſignificans loca deſert inculta & aditu difficilia Hor, Epiſt 14. *Deſerta & inhoſpita teſq* His contraria ſunt Tempe. C.

9. *Ante diem fluunt*, &c.] Immaturi hominum & animaliu fœtus abortum patiuntur, *J.*

9. *Robora concidunt*] Robur ſpecies quercus duriſſimæ e Hor. *Illi robur & æs triplex*, &c. C.

Quæcunq

Quæcunque tellus dædala ſuſtinet,
Quæ celat undis æquor in abditis
Dei fatentur cuncta potentiam.
o A voce vindex pontus inhorruit,
Undiſque montes obruit, arbiter
Æterne rerum, quum libuit tibi
Delere gentes fluctibus impias.
1 Te dante vires, non opibus feros
Horremus hoſtes, non numero graves :
Te dante pacem, progeniem Iſaci
Cornu beabit divite copia.

9. *Tellus Dædala*] Quicquid varium & artificioſum eſt, id oetæ vocant Dædalum, Lucret. 1 *Tibi ſuaves Dædala tellus ſub-ittit flores, &c.* De hac voce Feſtus : *Dædalam a varietate rerum rtificiorumque dictam eſſe apud Lucretium terram, apud Ennium Iinervam, apud Virgilium Circen, facile eſt intelligere, cum Græce αιδαλλειν ſignificat variare.* Ita *Pſal.* 102. dicit : *Mundi Dædala achina.* Hinc δαιδαλματα opera ſunt artificioſa, Pindaro. *C.*
10. *A voce vindex*, &c.] Mare hominum ſcelera puniens, à oce tua, judex omnium, commotum eſt, aquiſque altiſſima quæ-ie terræ occuluit, cùm viſum eſt tibi homines ſceleratos aquis tinguere. *J.*

PSAL. XXX. Carm. Gen. vi.

avid laudat Dominum quod ſe a morte per hoſtes intentata liberarit ; pios ad eius laudes celebrandas hortatur : calamitates & inſtaurationem ſui a Deo factam narrat, eique votum laudis exhibet.

TE noſtra ſemper carmina, te lyra
Sonabit, orbis conditor optime :
De faucibus lethi imminentis
Incolumis tibi vota reddam.
Per te ſuperbus nec lacrymis meis
Inſultat hoſtis, nec fruitur malis :

2 Te

2 Te rebus, incertus ſalutis,
Auxilium in dubiis popoſci.
Per te receptis viribus haurio
Vitalis auræ lumen amabile :
3 Nec inferûm ſub nocte longa
Et tenebris jaceo ſepulchri.
4 O turba puris dedita ritibus
Sacriſque caſtis, tollite laudibus
Placabilem votis parentem,
Et memori celebrate plectro.
5 Vaneſcit iræ vindicis impetus
Bullæ fugacis more : Dei favor
Bonis manu vitam benignâ
Triſtitiæ vacuam rependit.
Si forte ſero veſpere fletibus
Vultus rigamur, mox redit aurea
Cum luce riſuſque, & jacentes
Exhilarans animos voluptas.
6 Pacis beatæ cum fruerer bonis,
Mecum loquebar : De ſtabili gradu
Felicitatis nulla ſortis
Me dubiæ quatiet procella.
7 Te dante vires, divitias, decus,
Te montis inſtar mœnibus æneis
Firmante regnum, vanum alebat
Credulitas mihi blanda faſtum :
Tu, me relicto, ſtultitiæ meæ,

4. *Plectro*] Vox origine Græca, ſignificat enim πληκτρον aculeum vel calcar. Significat etiam vox eadem radiolum, calamum aut paxillum, quo fides ſeu chordæ citharæ pulſantur. Poſtea etiam nomen plectrum datum eſt arculo illi ſetis equinis tenſo, qui reſinâ illitus, & chordis ſuſque deque affricatur, eas ſonoras facit. Accipitur & pro ipſa lingua, quæ in formanda voce articulata quaſi plectri officio fungitur. *C.*

Dextram

Dextram retraxti : retro abiit, domum
Repente turbatam relinquens,
Sors levibus malefida pennis.
O præſes orbis, pectore ſupplice
Mox te vocavi, te lacrymis madens
Opem popoſci : Quid profuſus
Profuerit tibi ſanguis? inquam.
Quis mortis uſus noſtræ erit ? An tuas
Laudes ſonabunt, factaque poſteris
Miranda muti prædicabunt
Sub gelido cineres ſepulchro ?
0 Placatus aurem da facilem meis
Votis, ſeveros neu querimoniis
Averte vultus : pelle membris
Peſtiferi mala dura morbi.
1 Tu ſupplicanti protinus admoves
Aurem benignus : pro lacrymis mihi
Riſum reducis, pro dolore
Lætitiamque alacremque plauſum.
2 Te ſemper ergo carmina, te lyræ
Noſtræ ſonabunt : vox tibi ſerviet
Dicata, præbebitque noſtris
Materiam tua laus camœnis.

robabile eſt Davidem hunc Pſalmum edidiſſe, quum Abſalomo & Sæba interfectis, in urbem regreſſus (ut narratur 2. Sam. 20.) *domum ſuam inceſtu filii & aliis ſceleribus pollutam vellet repurgare, et Deo quaſi de integro conſecrare, uti notatur in inſcriptione Hebr. qua in re fuiſſe ritum aliquem uſurpatum apparet ex mœnium urbis conſecratione in Nehemiæ hiſtoria, quod etiam videtur colligi utcunque poſſe ex* Deut. 20. 5. *Agit igitur Deo ingentes gratias, cuius unius celementiæ hanc reſtitutionem uſque adeo ſubitam ac pene momentaneam acceptam refert, ſimulque ſua unius ſtulta ſecuritate factum confitetur, ut Deus pacis publicæ ac cæterorum beneficiorum tenorem abrumperet.* Beza.

CARM. GEN. X.

David graviſſima calamitate preſſus, Deum orat pro ſalute ſua, fidei habet miſericordiæ Dei; miſeriam ſuam explicans hoſtibus exitium imprecatur, liberatione quaſi parta Deum laudat ob publica & privata beneficia, pios hortans ad diligendum & colendum Deum.

IN te locavi ſpem meam,
Rerum creator optime:
At tu benignus proſpice,
Ne ſpei pudeſcat irritæ.
O juſte vindex, fraudibus
Ab hoſtium me vindica:
2 Audi benignus ſupplicem:
Da promtus abjecto manum.
Me rupe ſerva ut inviâ
Clauſum, vel arce ahenea:
3 Tu rupis es mihi inviæ
Munimen, arx ahenea.
Ergo ut timori mentibus
Nomen tuum ſit impiis,
4 Præi viam mihi; abditis
Me libera de caſſibus.
5 Tu robur es meum, tuæ
Commendo vitam dexteræ:
Me libera pacti Deus
Tenax, memorque fœderum.
6 Qui vana ſtulti ſomnia
Sectantur, odi peſſimè.
Tu certa ſpes mihi es, meæ
Tu portus es fiduciæ.

3. *Ahenea*] Pro ænea, ſicut Horatius. *Hic murus aheneus eſt Nil conſcire ſibi nulla palleſcere culpa.* C.

7 Inte

Inter labores aſperos
Lumen tuæ Clementiæ
Fulgens, repentè turbidum
Perfudit animum gaudio.
Quum me tyrannis impotens
Urgeret hoſtis impii,
Jamjam imminentis pallidis
Lethi explicâſti faucibus.
Miſerere fracti tot malis,
Tot obruti doloribus.
Caligat oculus, mens ſtupet :
Mœrore corpus tabuit :
0 Caduca vita elabitur
Mœrore fracta & luctibus :
Interque clades aridis
Fluxere vires oſſibus.
1 Me ridet hoſtis, & meis
Inſultat inſolens malis :
Horrent propinqui, cæteri
Vitant metu periculi.
2 E proximorum mentibus
Obliteror, ceu mortuus:
Contemtior ſum civibus
Quam lamna teſtæ fictilis.
3 Me multitudo opprobriis
Coram laceſſit aſperis :

10. *Caduca vita elabitur* &c.] Vita incerta & fragilis ægrimo-iâ & mœſtitiâ debilitata, paulatim perit, dumque in magnis ma-is verſor, coſtis humore defectis robur evanuit. *J.*

12. *Obliteror*] *Obliterare* eſt literas tabulæ cereæ inſcriptas in-lucere, vel chartæ Inſcriptas eradere & quaſi è monimentis de-ere, item obſcuras facere & in oblivionem ducere Catullus,

Hæc vigeant mandata nec ulla obliteret ætas. *C.*

12. *Lamna*] *Lamna* contractè pro *lamina* λαμνα in quibus-lam Gloſſar. Græc. Lat. eſt Lamella tenuis ut ſquama.

Vim machinatur in meam
Jurata mortem factio.
14 Ego interim fiduciâ
Opis tuæ, dolos, minas,
Injurias, & hoſtium
Contemno contumelias.
15 Tu fila vitæ temperas
Meæ, regiſque tempora:
Tu me impiorum libera
Ab hoſtium tyrannide.
16 Oſtende vultum amabilem
Servo bonus tuo & favens:
Et me tuere, quâ ſoles
Semper tuos, clementiâ.
17 Ne ſit pudori quod tuam
Imploro opem: pudor malos
Confundat, & ſilentium
Longum ſepulchris ſopiat.
18 Aſſueta vox mendacio
Sit muta, vox procaciter
Solita bonos laceſſere,
Et arroganter ſpernere.
19 O quanta te colentibus
Et quot redundant commoda!
Quot teſte mundo proſperis
Auges tuos ſucceſſibus!
20 Hos protegis reconditos
Procul à minis potentium,

13. *Vim machinatur*] cœtus ad me interimendum conjuratus violentiam aliquam comminiſcitur. *J.*

15. *Tu fila vitæ*] Tu meum vivendi curſum moderaris, vitæque meæ ſpatia, *quæ te ſolum penes ſunt*, gubernas. *J.* *Fila vitæ*] Phraſis ad colum Parcarum accommodata, ſignificat autem totum ſuæ vitæ curſum ſive tenorem divina providentia gubernari. *C.*

Tuaque

Tuâque munis in domo
Linguæ veneno ab impiæ.
21 Tibi perennis gratia
Sit, rector orbis, qui velut
Munita in arce me procul
Periculis ſubmoveras.
22 Exſpes, inops, vitam fugâ
Quum vix tuerer anxiam,
Mecum ipſe dixi; Jam truci
Reliquit hoſti me Deus.
At tu nec in periculis
Oblitus extremis mei,
Aurem benignam ſupplici
Ac invocanti admoveras.
23 Ergo patrem rerum optimum
Amate candidi & pii,
Qui faſtuoſos deprimit,
Et obſequentes erigit.
24 Qui ſpem locatis in Deo,
Conſtanter illi fidite,
Nec robur animi concidat
Sortis procellâ turbidæ.

22. *Exſpes*] Qui eſt ſine ſpe. Hor. de Art. Poet. *Si fractis natas exſpes Navibus.*

PSAL. XXXII. CARM. GEN. XV.

Pſaltes felicitatem piorum in peccatorum remiſſione ponit, & experientia ſua confirmat: fideles informat in fide, invocatione & obedientia, propoſitaque adminiſtratione Dei in bonos & malos, illos hortatur ad gaudium in ſpiritu.

O Ter beatum cui patris optimi
Noxas remiſit lethiferas favor,
Cui fœda morum flagitia obruit

Oblivioſa

Obliviosâ tecta ſilentio !
2 O ter beatum cui bonus arbiter
Non imputavit lubrica deviæ
Errata vitæ, nec reperit dolum
Cæco in receſſu pectoris abditum !
3 Donec fovebam ſub tacito ſinu
Morbum, ſolutis languidus oſſibus
Artus trahebam, luctificus dolor
Queſtum ciebat non patiens tegi.
4 Tu me premebas prævalidâ manu
Infeſtus, atris ſeu tenebris diem
Nox condidiſſet, ſeu roſeâ dies
Orbem recurrens luce retexerat.
Sic decolorem tabificus cutem
Mœror coquebat : ſic macie dolor
Siccabat artus, meſſis ut Africæ
Cancri per æſtum mitius areat
5 Tum mente verſâ vulnera protuli,
Tibi renudavi vitium meum,
Fraudem retexi : ac tu mihi protinus
Noxâ ſoluto conciliatus es.
6 Qui mentis ergo pura ſacraria
Servare quærit, te prece ſupplice
Placet : nec, orbem pontus ut obruat,
Formidet æſtûs lethiferi minas.

3. *Fovebam morbum ſub tacito ſinu*] Congruunt cum his verſus Sedulii,

——————— Magna eſt medicina, fateri
Quod nocet abſcondi, quoniam ſua vulnera nutrit
Qui tegit, & plagam trepidat nudare medenti. C.

4. *Cancri per æſtum*] Sole ingrediente Cancrum dies eſt longiſſimus, atque adeo ſolſtitium æſtivum quo maximi fere calores ſentiuntur. *C. Meſſis ut Africæ*] Ut frumentum Africæ menſe Junio, dominante Cancro, minus ſiccetur. *J.*

7 Tu

7 Tu me periclis eripis aſperis
Tutela præſens : tu mihi gaudia
Toto refundis corpore, vt hoſtium
Qui vincla fracto carcere depulit.
8 Nec ſat : Tenebras pectoris auferam,
Inquis : beatæ quà ferat orbita
Monſtrabo vitæ, nec procul à tuis
Unquam reflectam lumina greſſibus.
9 Mulis equiſque ne ſimilis modò
Sis, bruta quorum pectora gratiam
Non mutuam novere, ſed aſperis
Fracti lupatis ſervitium ferunt.
10 Multa obſtinatam nequitiam manent
Tormenta : purâ qui Dominum fide
Orabit, huic pacem & veniam dabit,
Non durus unquam parcere ſupplici.
11 Recti tenaces ſimplicis, & quibus
Eſt grata fraudum neſcia veritas,
Favente læti numine geſtibus
Et voce veſtrum pandite gaudium.

9. *Lupatis*] *Lupatum* eſt frenum aſperrimum, a dentibus lupinis qui inæquales ſunt, dictum Virg. 2 Georg. *Preſſique negant Verbera dura pati & duris parere lupatis.* Ovidius de equo donito dixit. *Et placido duros accipit ore lupos.* C.

PSAL. XXXIII. CARM. GEN. xvii.

Pſaltes laudat Deum a mirificis operibus eius ex ordine, vel extra ordinem naturæ factis, contra infideles, & erga fideles, erga quos prædicatur ſingularis Dei *providentia : poſtremo eccleſia fiduciam ſuam in Deum profeſſa, ſibi benignitatem illius exoptat.*

VOs quibus puræ eſt amor æquitatis,
Læti pangite carmine
Orbis auctorem Dominum : æquitatis

Hoc

Hoc carmen decet æmulos.
2 Tinniat blando chelys hunc ſuſurro,
Hunc vocalia nablia :
Docta bis quinis reſonare nervis
Hic artem manus approbet.
3 Huic novos cantus meditemur : uni
Læti clangite buccinâ :
4 Nam fides dictis rata veritaſque eſt,
Et factis comes æquitas :
5 Quippi qui juſti eſt & amator æqui, &
Veri fallere neſcii.
Perque terrarum ſola vaſta notæ
Cunctis munificentiæ.
6 Is ſuo verbo ſinuavit orbem
Lucentem nitidi ætheris :
Quicquid & puris radiis renidet
Campis ætheris igneis.

2. *Chelys*] Pro cithara ſeu teſtudine. Primam enim citharam è teſtudine factam volunt. Alii ſic dici volunt aſſerem perforatum, qui in teſtudine ponticulum ſuſtinet, & ſonos repercuſſu reddit, vulgò *Roſa*. C.

2. *Nablia*] Nablium & Naulium, ab Ebræo Nebel deducunt, quâ voce inſtrumentum muſicum ſeu Pſalterium ſignificatur, ad quod Propheta regius hymnos ſuos decantabat, Meminit ejuſdem Ovid. *Diſce etiam duplici genialia vertere palma.*
Nablia; conveniunt dulcibus illa modis,
Pſal. 71. dicit, *Te cithara canam Nabloque* Vide Nomenclat. Had. Junii: C.

2. *Bis quinis nervis*] Indicat. δεκαχορδον. Inſtrumentum muſicum a decem chordis ſeu nervis ſic dictum. C.

6. *Sinuavit orbem*] In formam videlicet circularem. C.

6. *Renidet*] Id eſt, fulget. Horatius, *Non ebur neque aureum mea renidet in domo lacunar.* Apud Catullum eſt ore aperto, & dentibus oſtentis ſubridere. C.

6. *Campis ætheris igneis*] Id eſt, in ipſo cœlo, ſtellis, & ſideribus lucenti, Poeticè. Ita Lucretius *campos natantes* ; & Virgilius *campos liquentes* dixerunt pro mari: Sic etiam *æquor campi*, dicitur de planitie terræ ſpatioſa. C,

Littus arctavit maris inquieti,
Compreſſitque licentiam :
Et penu clauſas ſinuavit undas,
Unde in tempore promeret.
Hunc & occaſus metuant & ortus :
Hunc unum Dominum colat
Quiſquis extremos ubicunque fines
Terræ aut æquoris accolit :
Cujus a nutu viget interitque
Quodcunque interit aut viget :
Cujus immotis tremefacta parent
Cuncta obnoxia legibus.
o Qui malas artes populi profani
Ludit callidior ſuis :
Et ſuo injuſtæ ſcelerata turbæ
Fraudat conſilia exitu.
1 At quod arcanâ ſibi mente rerum
Auctor propoſuit ſemel,
Dum dies & nox referent ſe in orbem,
Uſque immobile permanet.
2 O quater, pluſquam quater ô beatos,
Patronus quibus eſt Deus !
Quos ſibi excepit, propriamque ſortem
Quos dici voluit ſuam !
3 Deſpicit mundi pater è beata
Cœli ſtelliferi domo,
4 Eque tranquillis adytis labores
Et curas hominum videt :
5 Quippe qui cæcos animi receſſus
Humani fabricaverit :

9. *Cujus a nutu viget interitque Quodcunque interit aut viget*] xemplum Anadiploſeos quale illud Ciceronis, *Audes in horum nſpectum venire proditor patriæ, proditor, inquam, patriæ venire au- s in horum conſpectum ? C.*

Nec

Nec quod arcano latet in receſſu
Clauſum pectoris hunc latet:
16 Sperat incaſſum numero tyrannus
Se tutum fore militum :
Sperat incaſſum validis lacertis
Se miles fore ſoſpitem :
17 Sæpe ſpem fallit præeuntis Euros
Bellatoris equi fuga :
18 At Deus juſtos oculo irretorto
Semper reſpicit & pios :
19 Mortis ut vertat jacula imminentis,
Diram & ſævitiam famis.
20 Una ſpes nobis opis hinc, ab uno
Certum præſidium in malis.
21 Ille perfundet ſibi dedicata
Dulci pectora gaudio :
22 Ille fidentum ſibi ſpes preceſque
Lætum ducet ad exitum.

16. *Incaſſum*] Dictum vult Servius, quaſi ſine caſſibus ſin quibus venatio inanis eſt. *Turne tot incaſſum fuſos patiere labores* Item de igne, *Incaſſum furit.* Alias *caſſum* dicitur inane & vacu um & quaſi re aliqua carens aut vacans. Lucret. *Anima caſſum corpus* pro cadavere. Virg. *Nullum cum victis certamen ; & æther caſſis.* C.

18. *Irretorto*] Qui nunquam ſcilicet aliò convertitur aut re torquetur. Ita Horat. Ode. 2 Lib. 2.

Quiſquis ingentes oculo irretorto ſpectat acervos. C.

PSAL. XXXIV. CARM. GEN. iii.

David ab Achis rege Geth liberatus, ſe & eccleſiam ad Deum celebrandum excitat, doctrinam de officio noſtro attexens, Dei providentiam, veritatem & conſtantiam in nobis ſervandis a malo, redimendiſque explicat.

SEu læta ſors me foverit, ſeu triſtior
Vexârit, omni tempore

Laudabo

Laudabo Dominum, ſemper illius meum
Os perſonabit laudibus.
Mihi hæc voluptas, hoc erit ſolatium,
Mihi hoc levamen in malis :
Meoque turba triſtis exemplo ſuas
Solabitur moleſtias.
Unà, agite, cunĉti proſequamur laudibus
Nomenque numenque illius.
Ille in periclis me vocantem exaudiit,
Statimque reppulit metum.
Qui cunĉta ad illum conſilia referunt ſua,
Læto his nitentes gaudio
Vultus renident, nec repulſæ infamia
Rubore confundet genas.
En, pauper iſte quum vocaret, omnibus
Hunc eruit periculis.
Dominum timentum caſtra munit Angelus
Demiſſus ad cuſtodiam :
Et imminentes arcet hoſtes, & pios
A vi tuetur impiâ.
Facite periclum, jam ſcietis quàm Dei
Immenſa ſit benignitas :
Quàm ſint beati, ſpes in illo qui ſuas
Omnes opeſque collocant.
Gens ſanĉta Dominum colite : nil deerit Deum
Fideliter colentibus.
0 Violenta feritas ſentiet famem : bonis
Cunĉta affluenter ſuppetent.
1 Adeſte filii, audite, vobis numinis
Verum timorem ut indicem.
2 Quicunque curis liberam & longam cupis
Vitam beatus ducere;
3 Linguæ refrena virus, os nefaria
A fraude purum contine :

14 Capeſſe recta, curva vita, dilige
    Tranquilla pacis otia.
15 Deus innocentes adſpicitque, & commodat
    Attentus aures ad preces :
16 Torvo ſceleſtos intuetur lumine,
    Et nomen etiam obliterat.
17 Juſtum invocantem Dominus audit, omnibus
    Eum expedit periculis.
18 Quum ſpes labores deſerit mortalium,
    Afflicta quum moleſtiis
Succumbit oneri mens, Deus præſens adeſt,
    Malaſque curas diluit.
19 Juſtis labores ſuggerit ſemper piis
    Iniqua ſors conatibus :
Sed, qui bonorum ſemper eſt cuſtos, Deus
    Sortis retundit ſpicula ;
20, 21 Et oſſa ſervat ne terantur. Impios
    Ulciſcitur ſcelus ſuum :
Et quiſquis hoſtis eſt piorum, cum domo
    A ſtirpe cæſus interit.
22 Animas tuetur ſe colentium Deus,
    Nec rem domumque deſerit.

Pſalmus iſte a Davide conſcriptus ut oſtendit inſcriptio Heb. de inſigi liberatione qua ex Achis Regis manibus, ſimulata inſania, evaſi ut ſcribitur 1 Sam. 21. Beza.

P S A L. XXXV. Carm. Gen. xi.

David implorat Dei opem ad hoſtium exitium & ſalutem ſuam, inju rias ab eis acceptas & illorum hypocriſin explicat, ſervari a Deo pe tit, contra eorum conatus, teſtem & Judicem appellans Deum im probitatis illorum & innocentiæ ſuæ, ad gloriam ipſius, & publicum Eccleſiæ bonum.

R Erum ſancte opifex ades,
    Et patrocinio protege me tuo ;

E

Et retro refer in meos
Hoſtes perniciem quam mihi comparant.
2 Scutum cum jaculis cape :
3 Enſem ſtringe : meis hoſtibus obviam
Prodi: dic animæ meæ,
Secura auxilio nil metuas meo.
4 In vultus pudor hoſtium
Et turpis ſubeat dedecoris rubor :
Fœdam corripiant fugam,
Cæcas inſidias qui mihi præparant.
5 Ut ſævus Boreas levem
Raptat præcipiti turbine pulverem :
Sic illos trepidâ fugâ
Vindex præcipites urgeat Angelus.
6 Sit cœno via lubrica,
Et cœlum tenebris lurida nox tegat :
Et formidine pallidâ
Vindex præcipites comprimat Angelus.
7 Nam me fraude malâ ſuis
Conati immeritum prendere caſſibus,
Et cæcam innocuo ſcrobem
8 Effodere : ſuis caſſibus hæreant,
Et factam exitium in meum
Cæci & præcipites in foveam ruant.
9 Perfuſa interea mihi
Dulci lætitiâ pectora geſtient :
Mens ſecura periculi
Auctorem Dominum lætitiæ colet :
10 Et ſenſus animi indices
Clamabunt, Domino quis ſimilis Deo
Qui faſtûs gravis improba
Defendit tenues à violentia,
Vexantemque opis indigos
Frangit ſævitiam vindice dexterâ.

11 Conjurata calumnia
In me criminibus ſævit atrocibus :
Ignotum ſcelus in meam
12 Fingunt perniciem: quæ bene feceram,
Compenſant odiis malis,
Et vitæ invigilant exitio meæ.
13 Illos tabificæ luis
Ægris viſceribus quum dolor ureret,
Squalens veſte ego lugubri,
Jejunâque fame pallidus & ſiti,
Et proſtratus humi, Deum
Lenibam lacrymis & prece ſupplice.
14 Sic ſincerus amici amor
Sub cari interitum luget amiculi :
Sic fratrem gemit unicum
Frater: ſic pietas anxia filii
Maternum ad tumulum dolet.
15 Me fortuna gravi ſi tetigit manu,
Concurſant, mala gaudia
Inter ſe celebrant : fæx populi coit;
Incauto invidiam creant :
16 Proſcinduntque avidâ me petulantiâ
Scurræ cum balatronibus :
Dentem dente acuunt, & rabiem vomunt.
17 Quem finem patientiæ
Tam lentæ ſtatues, ô pater optime ?
Arce hoc ludibrium, neque

14. *Amiculi*] Diminutivum ab amico. Horat. *Diſce docendus adhuc quod cenſet amiculus.* Amiculum aliàs, genus veſtis eſt. *C.*

15. *Fæx populi coit*] Metaph. pro infima plebe quam Cic. *Sentinam urbis* nominat. *C.*

16. *Balatronibus*] *Balatro* vaniloquum & futilem ſignificat. *C.*

16, *Dentem dente acuunt*] Id eſt, dentibus frendent, quod ſignum eſt iratorum & vindictam expetentium. *C.*

Deſcertum

Deſertum rabidis trade leonibus :
18 Acceptum ut referam tibi
Quod vivo, & video lumen amabile ;
Et cœtu in celebri canam
Te, pronum auxilium ferre vocantibus.
19 Fac ne ſpes alat improbas
Semper turba meis læta moleſtiis :
Neu nutu ac oculis notet,
Exſultetque meis hoſtis atrox malis ;
20 Qui ſermonibus aſperis
Inſultat, trucibuſque inſidiis petit
Pacatum malè callidus,
Incautum ut tacitis illaqueet dolis.
21 Non diducere deſinunt
Rictum riſu : Oculis (euge) oculis diem
Lætum vidimus, inquiunt.
22 O qui luminibus cuncta tuentibus
Terras reſpicis, hæc vides ?
Ergo ſepoſitâ protege me morâ :
23 Jam tandem evigila, & manu
Ultrice indomitam frange ſuperbiam ;
24 Juſto & ſupplicio preme
Vindex juſte malos : neu ſine de meo
Luctu lætitiam ferant :
25 Neu ſecum tacito pectore murmurent ;
Evax, rectè habet : omnia
Supra vota cadunt : vicimus, en jacet.
26 Fœdâ ignominiâ luant
Stultam lætitiam : dedecoris comes

21. *Non diducere deſinunt*, &c.] Non ceſſant os ad ridendum ſolvere, bene res habet, aiunt, diem jucundum aſpeximus. *J.*
25. *Evax*] Euge, Interjectio exſultantis, a Plauto quoque uſurpata. *C.*

Infamis

Infamis pudor eluat
Importuna meis gaudia de malis.
27 At cordi quibus æquitas
Eſt noſtra, ac animus nil ſibi conſcius,
Vitam triſtitia procul
Lætam ſemper agant : ac Dominum ferant
Cæli ad ſidera laudibus,
Qui curis famulos liberat anxiis.
28 Semper juſtitiam mea,
Cuſtos ſancte hominum, lingua canet tuam,
Et præconia, dum mihi
Impellet calidus pectora ſpiritus.

26. *Infamis pudor eluat*] Gaudium hoc ſine ratione acceptum turpi dedecore ſolvant ; & verecundia ignominioſa dedecori adhærens lætitiam ex malis meis alieno tempore perceptam abſtergat. *C.*

PSAL. XXXVI. Carm. Gen. xviii:

David regnum aditurus, Deum celebrat, a diuturna patientia & beneficentia eius erga impios & contumaces, erga res omnes creatas, & erga Eccleſiam ſuam, orans Deum pro ſalute & porſperitate populi Dei & ſua.

UT exta flammis mille ſacrificis cremes,
Oſcula des ſaxis, ingemineſque preces,
Araſque donis largus accumules tuis,
Non facies tamen ut te rear eſſe pium :
Scelera reclamant, & negant te credère,
Conſilio mundum qui regat, eſſe Deum,
2 Utcunque coram blandiare, non tamen
Impietas tacito pectore clauſa latet :
Erumpit ignis inſtar, ac tui trahit
Secum odium, atque odii perniciem comitem.
3 Quodcunque loqueris fraude tinctum eſt : reſpuis
Muner:

Auribus ingratis qui potiora monent.
Scelus nefandum nocte tota cogitas :
Recta fugis : ſemper deteriora foves.
O magne rector orbis, indulgentiæ
Munera, terra, fretum ſentit, & aſtra, tuæ.
Quæcunque cœlum amplectitur, parentia
Legibus orta vigent, lapſa caduntque tuis.
Modus æquitatis & tuæ ſapientiæ,
Cunctáque quæ fecit, cunctáque facta regit.
Longè nivoſis montium faſtigiis
Altior eſt, vaſti gurgitibuſque freti :
Humana gens hinc haurit auram & ſpiritum :
Nec pecudes curam præteriere tuam.
Hinc cuncta vitæ ſuppetunt nobis bona,
Dum mens corporeo carcere vincta latet.
Fœtus ſub alis volucris ut tegit ſuis,
Præſidii fugimus ſpe mala cuncta tui.
At exul animus morte liber patrium
Quum repetet limen ſidereámque domum.
Illinc egeſtas & dolores exulant :
Nemo feret votis non potiora ſuis.
Paſſim voluptas, pura paſſim gaudia :
Delicias largo flumine rivus agit.
Illic perenni vita fonte profluit,
Vita, gravis fati non reſecanda manu.
Illinc fatiſcent mentium caligines,

6. *Nivoſis montium faſtigiis*] Vertices enim altorum montium tiam media æſtate nivibus albent. C.

9. *Vitæ fonte*] Deus enim fons vitæ vocatur ; quaſi dicas Plenidinem inexhauſtam, & perennem ſcaturiginem vitæ & omnium onorum, quibus totum genus humanum perfunditur. Sic Jeem. 2. *Duo mala fecit populus meus ; me dereliquerunt ſcaturiginem quarum viventium, ut effoderent ſibi ciſternas fractas quæ non capint aquas.* C.

Quæ modò ſub tenebris pectora noſtra premunt
Vultuque radius purus effuſus tuo,
Lumine nos puræ cognitionis alet.
10 Benignitatis interim tuæ bonis,
Qui te cognoſcunt & tua facta, fove ;
Qui mente pura veritatem diligunt,
Juſtitiæ facias commoda ferre tuæ.
11 Me nec feroci calcet arrogans pede,
Exigat aut tectis impia turba meis.
12 Qui ſcelere gaudent, ſcelere ſic ruant ſuo,
Perpetuò ut lapſos juſta ruina premat.

11. *Exigat tectis*] Id eſt expellat, ejiciat. Ita dicimus, exigere aliquem foras. Aliud eſt, *exigere ætatem*, *pecuniam*, *mercedem* *pœnam*, *opus*, &c. C.

PSAL. XXXVII. Carm. Gen. x:

David hortatur pios ne urantur impiorum rebus proſperis, ſed Deo fidant; horum infauſtam vitam & mortem, illorum vero felicem eſſe oſtendens etiam in mediis calamitatibus: Itaque pios hortatur ad fugiendum malum, colendum bonum, & amplectendas fide promiſſiones de ipſorum bono, & improborum exitio.

1 NE livor urat æmulus
Te, ſi beatos videris
Pravos, nec Euris iis opes
Fugaciores invide.
2 Nam ſic faceſſit illico
Vmbratilis felicitas,
Marcent comis arentibus
Vt falce ſecta gramina,
3 At tu Dei fiducia
Incumbe rectis artibus:
Diúque terram ut incolas
Donabit, ac te nutriet.

In hoc ſit oblectatio,
In hoc voluptas unica:
Is te ſovebit jugiter,
Votique reddet compotem.
Committe vitam, rem, decus
Illius uni arbitrio:
Animi tibi ex ſententia.
Confecta reddet omnia.
Illuſtris auroræ ut jubar
Tua faciet ut ſit æquitas:
Ut luce virtus ſit tua
Meridiana clarior.
Perfer modeſte quod tulit
Fortuna læva neu tumens
Irâ impiorum proſperas
Res cerne torvo lumine.
Compeſce bilem, noxia
Faceſſat indignatio:
Ne fors nefarium ad ſcelus
Impellat æmulatio.
Eliminantur impij
Fumo levi velocius:
Terras modeſtus incolet,
Seriſque linquet poſteris.
10 Morare paulum, & impium
Nuſquam videbis: adſpice
Ædes, ſuperbi vix heri
Agnoveris veſtigium.
11 Modeſta bonitas otio
Lætam ſenectam tranſiget,
Et incolenda hæredibus

11. *Modeſta bonitas otio*; &c.] Viri modeſti & boni ſenium ju-ndum in vitæ tranquillitate traducent, agroſque a parentibus ceptos poſteris habitandos relinquent. *J.*

Paterna linquet prædia.

12 Clam rete nectit impius,
Boniſque concinnat dolos:
Et dente frendens livido,
Dolore & irâ ringitur.

13 Hæc cernit ex alto Deus,
Minaſque ridet irritas:
Quippe imminentem vertici
Cladem ſceleſto proſpicit.

14 Enſemque ſtringet improbus,
Arcúmque tendet, pauperes
Vt perdat, ac innoxios
Figat ſagittis impiis:

15 Diſtrictus enſis in ſui
Domini redibit viſcera:
Frangetur arcus lethifer
Et fruſtra acuta ſpicula.

16 Præſtat ſupellex ſobria,
Rectéque parta recula,
Quàm rapta per vim divitum
Faſtidioſa copia.

17 Male parta juſtus arbiter
Diſperget, & potentiam
Franget ſceleſti: dexterâ
Juſtum ſuâ tuebitur.

18 Innoxios fovet Deus,
Ac rem tuetur: providet
Longæva ut uſque in ſæcula
Sit ſempiterna hæreditas.

12. *Ira ringitur*] Id eſt, ſtomachatur & indignatur. C.
12. *Ringi*] proprium eſt canum, cum ſunt latraturi. C.
16. *Recula*] Diminutivum à re. C.
16. *Faſtidioſa copia*] Quæ parit faſtidium. Ex copia enim abundantia naſcitur ſatietas: ex ſatietate nauſea & faſtidium.

19 Se

19 Seu peſtis atra, ſeu furor
Turbabit orbem bellicus,
Nil deerit uſque innoxio.
Famem nec ægram ſentiet.
20 Sic hoſtis impius Dei
Perit repente funditus,
Adeps opimæ ut victimæ
Vaneſcit in fumos leves.
21 Nil donat, uſque & fœnerat
Injuſtus; at juſto ſuâ
De ſorte ſuperat paupere
Quod donet indigentibus.
22 Juſtorum amici prædia
Linquent ſuæ propagini;
At hoſtium radicitus
Semen peribit erutum.
23 Amatque juſtum, & dirigit
Ejus Deus veſtigia;
24 Dextra ruentem ſuſtinet,
Lapſumque dextra ſublevat.
25 Puer fui, nunc ſum ſenex,
Ope deſtitutum nec pium
Videre memini, nec ſtipem
Ejus petentes liberos.
26 Juſtus miſertus pauperum
Dat uſque & uſque mutuum;
Seræ tamen propagini
Non larga deeſt opulentia.
27 Vita ſcelus nefarium,
Sectare recta; dum diem
Sol fundet aureum, tui
Terras nepotes incolent,

21. *Fœnerat*] Uſuris ſuis alios deglubit & exſugit, quod divitum epulonum proprium eſt. *C.*

28 Deus

28 Deus æquitatem diligit,
Bonos nec unquam deſerit :
At interibit funditus
A ſtirpe ſemen impii.
29 Juſtus beata jugera
Agri tenebit, & colet
Cum prole, donec ultimus
Inſtabit orbi terminus.
30 Sermo ſapiens & æquitas
In ore ſemper eſt bonis:
31 In corde ſcripta lex Dei,
Ne pes labet, greſſum regit.
32 Obſervat impius pium,
33 Ut perdat: aſt illum Deus
Cuſtodit, ante judicem
Tuetur à calumnia.
34 Spem colloca in Deo, Dei
Sectare leges : & dabit
Dives potenſque ut hoſtium
Cernas ſuperſtes exitum.
35 Vidi potentes impios,
Gravique faſtu turgidos,
Vireſcere inſtar laureæ
Amœna propter flumina.
36 Specto repentè, en lubricæ
Imago nuſquam gloriæ :
Nuſquam manent veſtigia
Cunctis gravis potentiæ.
37 Juſti intuere & integri
Vitæ ſtatumque & ordinem,

35. *Laureæ*] Pro lauro. Virg. *Semper ſua laurea Phœbo. C.*
36. *Specto repente*, &c.] Statim contemplor, & ecce gloriæ eorum fluxæ nullibi veſtigium eſt, nullibi opulentiæ omnibus moleſtæ indicia reſtant. *J.*

Videbis

Videbis alto in otio
Lætam ſenectam degere.
38 At promta ſemper lædere
Prorſum interibit factio :
Vitamque claudet terminus
Dignus patratis nequiter.
39 Juſtus ſalutis collocat
Omnem in Deo fiduciam ;
Qui fulcit æquos robore,
Adverſa cum ſors intonat.
40 Dominus petenti fert opem,
Et in periclis liberat
Ab impiis, qui ſe & ſuam
Illi ſalutem credidit.

38. *At promta ſemper*, &c.] Homines vero factioſi, aliis nocere ſemper parati, omninò peribunt, exituſque miſerrimus maleficiis eorum debitus vitæ finem faciet. *J.*

PSAL. XXXVIII. CARM. GEN. iii.

David morbo graviſſimo laborans, peccata ſua confitetur, de infirmitate animi & corporis ſui, deſolatione ab amicis, & hoſtium improbitate conqueritur ; tandem ad Deum ſe convertit, opem eius implorat, ac ſalutem petit.

NE me furoris æſtuante incendio
Servator orbis argue :
Neu promerentem quam libet pœnas graves
Pergas per iram plectere.
Hærent medullis penitus infixæ meis
Tuæ ſagittæ dexteræ.

2. *Hærent medullis*, &c.] Tela enim à te potiſſimum in me miſſa, intimis meis penetralibus valdè impacta hærent : Iracundiæ tuæ magnitudo *jure optimo* accenſæ, me timentem ab una parte, ab altera verò parte conſcientiæ ſtimulus & labes ita afflixit. *J.*

3 Iræ tuæ hinc me, & inde mentis conſciæ
Sic vis paventem perculit,
Ut nulla plagis ſaucii pars corporis
Non langueat lethalibus;
Oſſa ut ſolutis artuum compagibus
Sceleris venenum attraxerint;
4 Sceleris, profundo quod meum ceu gurgite
Caput reſorbens obruit;
Quod in alta rurſus me renitentem, velut
Immane ſaxum degravat.
5 Veteris cicatrix vulneris recruduit,
Vomitque tabem luridam.
6 Afflictus, humilis ultimis premor malis,
Luctu ſituque ſqualidus.
7 Clauſumque cæcis fervet in præcordiis
Ulcus; nec ulla corporis
8 Expers doloris pars vacat. Sic debilis
Et fractus uſque & uſque ſum;
Malis ut impar voce lamentabili
Cor ejuletque & rugiat
9 Dominator orbis, vota nec animi mei,
Nec te latent ſuſpiria,
10 Pavens tremenſque turbidum cor palpitat:
Defecta membra viribus
Torpore marcent languido; noctem trahens

3. *Ut nulla plagis*, &c.] Ut nullus corporis locus vulneribu mortiferis ſauciati, non ſit æger, oſſaque ipſa juncturis membro rum laxatis, viroſam & noxiam peccati vim imbiberint. *J.*

5. *Luridam*] Color luridus eſt, qualem in vibicibus videmu a ſimilitudine coloris luræ, id eſt, utris coriacei, ut Junius pu tat. *C.*

6. *Situque ſqualidus*] Eſt enim ſitus αὐχμος ille ſeu ſqualo qui capite, vultu, veſtitu & lugentium habitu conſpicitur. Vir *Fœda ſitu macies*: aliâs proprié lanugo eſt, ex rebus putridis in lo cis ſole carentibus enata. *C.*

Caliga

Caligat acies luminum.
t Vicini, amici, & ſanguinis communio
Quos propior admôrat mihi,
Procul abſtitere, fœditatem vulnerum
Vix ſuſtinentes cernere.
: At promta ſemper in meum exitium manus;
Molita vim nefariam,
Doloſa tendit continenter retia,
Fraudeſque verſat impias.
; 14 Ceu mutus ore, ſurdus aure, ego interim
Obtorpui ſilentio,
Elinguis inſtar & ſtupentis, crimina
Qui neſciat refellere.
; In te repoſita eſt ſpes mea; ô rerum potens
Rector benignus annue.
5 Ne riſus hoſti ſim ſuperbo, qui meis
Inſultat inſolens malis;
Qui, ſi vacillent lubrico lapſu pedes,
Læto triumphat gaudio.
7 Ad perferenda ſum paratus verbera;
Vibice ſemper area
Cruenta turget exarati corporis
Sulcis flagrorum grandibus.

13, 14. *Ceu mutus ore*] Ego intereà ſtupefactus fui, & me con-nui, ceu loquendi facultate privatus, quaſique ſenſu audiendi rens *nihil iſtorum audirem*, velut mutus, & attonitus, qui cri-ninationes objectas refutare neſciret. *J.*

17. *Ad perferenda ſum* &c.] Non recuſo plagas perferre, *ecce iam* utis corporis plagis conciſi ſanguine pertuſa, verberum veſtigiis, magnis flagellorum cicatricibus intumeſcit. *J.*

17. *Vibice*] Vibex, vibicis penultimâ longâ, veſtigium verbe-s aut plagæ eſt, in carne remanens, *C.* 17. *Area cruenti rporis exarati*] Metaphora poetica audacior, quam tamen epi-heta mitigant, ſicuti enim ſubjectum vomeris eſt area aliqua; a ſubjectum flagelli eſt corpus hominis, & ſicuti per arationem unt ſulci, ita poſt flagra remanent vibices. *C.* 17. *Sulcis flagrorum*] etice pro vibicibus. *C.*

18 Merui ſceleſtus, fateor, heu merui; nocens
Do jure pœnas debitas;
19 Sed invaleſcit hoſtis atrox interim,
Vireſque ſumit factio.
Vivunt vigentque, & immerentem injuriâ
Me proſequũntur; pro bono
20 Malum rependunt: jugiter calumnias,
Quia recta ſector, ingerunt
21 Tu ne recede longiùs, neu deſeras
Periculis in ultimis.
22 Accurre, dextram da ſalutarem, meæ
Salutis auctor unice.

19. *Vivunt*] Vivere hic eſt non tantum vita frui, ſed etian ſuaviter & genialiter vivere & voluptati indulgere. Catul. *Vivamus mea Lesbia.* Cic. *Sed quando vivemus*? Quaſi in laboribus & moleſtiis quotidianis, ὁ βίος homini ἀβίωτος *C.*

PSAL. XXXIX. CARM. GEN. iii:

Fatetur David ſe cum patienter vitam tranſigere cogitaret, repente oppreſſum, ab inſtituto aberraſſe, & obmurmuraſſe Deo, itaque deprecatur peccata & ſupplicia ſua, & miſericordiam in præſenti calamitate ſibi exhiberi poſtulat.

1 QUum ſævus hoſtis me meo lætus malo
Laceſſeret conviciis.
Mecum ipſe verbis abſtinere ab aſperis
Et jurgiis decreveram.
2 Linguæ obſeravi clauſtra freno, pertinax
Obmutui ſilentio.
Ac temere ne quid os mali profunderet,
Verbis bonis clauſi exitum.
3 At ignis inſtar, vetitus egredi dolor,
Exarſit intus acriùs:
Tandem obſtinatæ frena pertinaciæ

Perfregi

Perfregit ira, ac talibus
Dominum rogavi: Mihi meæ vitæ modum
Qui ſit futurus indica;
Quando evolabo liber hoc moleſtiæ
Faſtidioſo è carcere.
Tu clauſa nullo ſæcla degis termino,
In te beatus ac potens;
At nos quod ævi vivimus penè eſt nihil:
Ac penè brevius quam nihil;
Umbræ fugacis inſtar, atque imaginis
Quam reddit æquor vitreum:
Idque ipſum inani vanitate atque anxiis
Ægreſcit in laboribus.
Animum libido torquet, inflat gaudium,
Spes tollit, ac timor premit.
Tumultuamur temere: congerimus bona
Incognitis hæredibus.
Quò me ergo vertam? quis laboranti feret
Opem? quis eximet malis?
Spes omnis in te: miſeriæ fontem meæ
Peccata tolle noxia.
Neve eſſe ſtultis me ſinas & improbis
Deſpectui & ludibrio.
Hoſtis protervi lingua me quum turpibus
Proſcinderet conviciis;
Obmutui, iræ vindices pœnas tuæ
Has eſſe gnarus ſcilicet.
o Rector parenſque gentis humanæ, tua

8. *Peccata fontem meæ miſeriæ*] Elegans Metaphora. Peccata nim verè ſunt initium & cauſa & quaſi ſcaturigo omninm noſtrum miſeriarum. Sicuti alius quiſpiam ſtomachum quoque cororis morborum fontem eſſe dixit. *C.*

10. *Rector parenſque*, &c.] Flagella tua, hominum gubernar & pater, brevi à me amoveto: namque me & vires deficiunt, vuſque ad verbera nova patienda non ſufficio. *J.*

Pauliſper aufer verbera.
Vireſque linquunt, vita nec ſemper novis
Plagis ferendis ſufficit.
11 Te perſequente ſcelera pœnis, illicò
Vigor decorque defluit,
Tineis pereſæ more veſtis. O homo
Caduca res & futilis !
12 Parens benigne precibus aurem da meis :
Neu verba ſperne ſupplicis :
Neu lacrymanti averte vultus hoſpiti :
Namque hoſpes hanc terram colo :
Nec ego, parentes nec mei certum locum
Habemus hic : ſed in diem
Solliciti & horas, turbidas tranſegimus
Vitæ brevis moleſtias.
13 Igitur ſeveram paululum abſtine manum,
Feſſum ut reſumam ſpiritum :
Mortis priuſquam, reditus unde non patet,
Tranſmiſerit me janua.

12. *Sed in diem*, &c.] Sed ſingulis diebus & horis curis obnoxii, moleſtum vitæ exiguæ tempus viximus. *J.*

13. *Igitur ſeveram*, &c.] Ergo ad breve temporis ſpacium à me pœnas graves auferto, ut à laboribus pauliſper conquieſcam antequam porta mortis (à qua nemo reverti poteſt) tranſire me permiſerit. *J.*

PSAL. XL. Carm. Gen. xvi.

David ab anteacta experientia privata & publica, a gratuito fœdere Dei, ab obſequio ſuo ſeipſum in fide confirmans, gratiam & liberationem a Deo petit, improborum ruinam, & bonorum conſolationem ad gloriam Dei.

QUum circumfremerent me timor & minæ,
Intentanſque avidam mors fera dexteram,

Spes cœleſtis opis, ſera licet, tamen
Lenibat trepidam ſollicitudinem.
2 Advertit Dominus, meque voragine
Cœnoſi implicitum gurgitis extulit :
Ac ſaxi ſolidis impoſito jugis
Monſtravit facilem quà graderer viam.
3 Afflavitque novo pectora ſpiritu,
Suffecitque ſuæ materiam novam
Laudis, quam canerem dulce loquacibus
Nervis, ac numeris lenè ſonantibus.
Hæc cernant rapidæ qui violentiæ
Fati vel dubiis caſibus imputant
Eventa ; ac trepidi ſe Domini in fidem
Dent, qui ſtellifero regnat in æthere.
4 Felix qui ſtabili ſpe Dominum ac fide
Spectat, quem tumidæ pompa ſuperbiæ
Non ad ſe illecebris ducit inanibus,
Fallacique boni ludit imagine.
5 In nos, ſancte parens, quot vigilantiæ
Et quàm mira tuæ pignora ſuppetunt,
Quæ nec mens acie cernere languidâ
Poſſit, nec numero lingua retexere!
6 Aurem mî tacitè vellis, & admones
Quòd labem ſceleris nec pretium levet,

1. *Lenibat*] Pro leniebat. Terent. Phorm. *Scibam* pro ſciebam. *Inſanibat*, pro inſaniebat. *C.*

2. *Voragine*] Vorago a vorando, eſt hiatus ſeu barathrum præceps & omnia abſorbens. *C.*

3. *Dulce loquacibus*] *το dulce* more Græco. Ita Horatius. *Dulce ridentem Lalagen amabo, dulce loquentem. C.*

6. *Aurem vellis*] Olim gentili quâdam ſuperſtitione ſingulæ corporis humani partes tutelæ Dei, ſeu potius Deaſtri alicujus peculiaris conſecratæ credebantur. Ita Caput ſacrum erat Jovi, Neptuno Pectus, cinctura Marti, frons Genio, ſupercilia Junoni, oculi Minervæ, aures Memoriæ, dextra Fidei, genua Miſericordiæ, pedes Mercurio, &c. Cùm vero aures inſtrumenta ſint au-

Nec

ditus & ipſum audire ſignum ſit obedientiæ, qui aliquem mo nere, eumque obedientiam præſtare volebant, aurem ipſi velle bant, quaſi aures eum expeditas habere, & attendere juberent Eademque ex cauſa morem caput aperiendo originem habere cre dibile eſt. Sicut enim, qui aures involvit & obtegit, eo geſt indicat, ſe nolle audire : ita qui auribus velum demit, eo ipſ innuit, ſe præſto & ad audiendum obſequendumque promptun eſſe. Virg. Ecl. 6. *Cum canerem reges & prælia, Cynthius aure vellit & admonuit.* Immo' Eſaias quoque cap. 50, *Dominus,* in quit, *aurem mihi vellicavit diluculo. C.*

Nec ſanguis pecudis nil meritæ eluat,
Nec conſumta focis expiet hoſtia.
7 Tum dixi, Venio : quod libet impera :
Adſum, ſancte parens, juſſa capeſſere
Promtus: ceu tabulis ſcripta fidelibus
Edunt perpetui fata voluminis.
8 Huc mens, huc ſtudium tendit, uti tuis
Conformem monitis quæ gero, quæ loquor,
Quæ mecum tacitus cogito : nam tua
Inciſa eſt animo lex penitus meo.
9 Famam juſtitiæ per populos tuæ
Latè præco fero : nec labiis meis
Nec linguæ requies, omnibus ut tua
Terris (ipſe vides) nota ſit æquitas.
10 Nec juſtum tacui te mala plectere,
Promiſſique tenacem, & miſeris opis
Largum : me bonitas indice gentibus
Cunctis facta palam eſt, & tua veritas.
11 Defendant igitur me bonitas tua,
Promiſſique fides fallere neſcia :
Obſeſſumque malis innumeris tuâ
Me, rerum genitor, protege dextera.
12 Me pœnæ, capitis quæ ſuperent pilos,
Omni ex parte premunt, quas neque luminis
In promtu eſt acie nôſſe : animus ſtupet,

Curarur

Curarum innumeris obrutus æſtibus.
13 At tu mundi opifex ſancte, ſalutifer
Adſis; auxilium fer citò, & ultimis
Oppreſſum penitus ſubtrahe me malis,
Ut pravi pudeat conſilii improbos.
14 Turpem ignominiæ triſtitiam ferant,
Tendunt exitio qui laqueos meo :
Infamem referant conſilii exitum,
Noſtris qui capiunt lætitiam è malis.
15 Hunc fructum ſceleris percipiant ſui,
In fraudem ut recidant quam mihi ſtruxerant.
Fruſtratus doleatque & rubeat, meas
Qui ridet lacrymas, & fruitur malis.
16 Qui credunt fidei ſe penitus tuæ,
Illos auxilii ſpes recreet tui :
Ac ſemper Domini nomen amabile
Certent tergeminis tollere honoribus.
17 Exſpes, pauper, inops ſim licet, at mihi
Cuſtos rerum opifex pervigil excubat.
Vitæ ô præſidium & certa ſalus meæ,
Adſis, neu trepidâ me crucia morâ.

16. *Tergeminis honoribus*] Verſus Horatii Ode 1. Lib 1. intelligit autem plauſus tergeminatos. Quod Romæ in theatris fieri ſolitum, patet ex illo Virg. Georg.

——— Hunc plauſus hiantem
Per cuneos (geminatur enim) plebiſque patrumque
Corripuit, &c. *C.*

PSAL. XLI. Carm. Gen. iii.

David ægritudine animi potius quam corporis affectus, eos beatos prædicat, qui miſericordiam de afflictis capiunt. ſe in afflictione queritur a multis inique tractatum, liberationem a Deo petit, pro defungenda adminiſtratione ſua, confirmanda fide. & celebrando Deo.

Beatus ille qui miſertus pauperis,
Fert rebus in duris opem;

Nec

Nec arroganti deſpicit faſtidio
Proſtratum & oppreſſum malis.
Quem rere fractum, & penitus abjectum, Deus
Attollet, & ſolabitur.
2 Curâ fideli Dominus illum muniet,
Et è periclis eruet :
Interque vivos ſoſpiti dabit frui
Vitæ beatæ commodis.
3 Artus cubili quum dolor proſtraverit,
Opem feretque, & lectulum
Verſabit : omnem prorſus ægritudinem
In dulce vertet gaudium.
4 Quum me doloris vis acerbi affligeret,
Opem popoſci te, Deus.
Animæ medere ſauciæ (dixi) ſui
Sceleris pudendo vulnere.
5 Dira imprecatur hoſtis, ac me devovet,
Lætus meis incommodis.
Quando interibit, (inquit) & cum corpore
Nox unà nomen obruet ?
6 Si forte quis me viſit horum, corporis
Animique morbis anxium,
Vultu dolorem fingit, ac ſuſpiria
Læto trahit de pectore :
Foras profectus conditum in præcordiis
Repente virus evomit.
7 In me ſuſurrat clanculum atque obmurmurat
Sceleſta conſpiratio.
Clam machinantur ſæva, in exitium meum
Conſilia cuncta conferunt :

3. *Lectulum verſabit*] Verſare eſt crebrò vertere & evolvere Horatius,

——— *Vos exemplaria Græca*
Nocturna verſate manu verſate diurna. C.

8 Secumqu

8 Secumque jactant; Miſſa certè cœlitus
Nunc dira vis mali hunc ligat:
Proſtratus hæret: lectulo affixus jacet,
Noctem trahens noviſſimam.
9 Quin & ſodalis, & mihi menſâ & domo
Conjunctus, & cui maximè
Fidebam, ad hoſtes conferens ſeſe meos,
In me ferox recalcitrat.
10 At tu ſalutis auctor & cuſtos meæ,
Benignus in me reſpice:
Manum jacenti da ſalutarem, hoſtibus
Parem ut rependam gratiam.
11 Tui favoris pignus id certiſſimum
Erit mihi, & conſtantiæ
In me tuendo, quod malis lætus meis
Hoſtis ferox non geſtiat.
12 Vires recepit corpus, innocentiam
Servavit animus, dexteram
Te porrigente, qui receperas tuam
Semper tuendum me in fidem.
13 Agnoſcat orbis, unicum & colat Deum,
Quem gens honorat Iſaci:
Unumque laudet, temporum donec vices
Luces & umbræ divident.

9. *Recalcitrat*] Metaph à bobus contra ſtimulum calcitrantibus, aut à pullis equarum lacte ſaturatis. Horatius de Cæſ. Aug.
Cui male ſi palpere recalcitrat, undique tutus. C.

12. *Vires recepit corpus*, &c.] Corpus robur priſtinum recepit, animus quoque puritatem à ſcelere cuſtodivit, te me juvante, qui perpetuam mei curam geſſeras, meique tutelam à te ſuſceptam, ſemper adminiſtrabas. *J.*

PSALMORUM
Liber Secundus.

PSAL. XLII. CARM GEN. xiii.

David exulans a populo Dei, ſtudium ſuum obſervandi cultus Dei in Eccleſia explicat, ſeipſum ſpe conſolans, de perturbationibus animi; de gravibus miſeriis ſuis, & adverſariorum blaſphemiis conqueritur; animumque ſuum ad ſpem & fidem in Deum excitat.

1 NOn cervus fluvios ſic avet algidos,
(Cervus turba canum quem premit) ut tui
Cor deſiderio carpitur anxio,
Rerum conditor optime.
2 Huc me raptat amor dulcis, & impotens
Ardor ferre moras. O niveum diem
Qui templo reducem me ſtatuet tuo ?
O lucis jubar aureum !
3 Jejunus lacrymis pro dape ſe dolor
Paſcit, turba meis obvia dum malis
Illudens rogat, Heus, iſte tuus Deus
Cur nunc deſerit exulem ?
4 At rurſus bonitas quum ſubiit tua,
Et menti auxilii certa fides tui

2. *Reducem*] Redux is dicitur, qui ex peregrinatione, exſilio vel captivitate in patriam revertitur. Terent. Heaut. *Tu nunc ſola reducem me in patriam facis.* C.

3. *Jejunus lachrymis*, &c.] Jejunus & dolens, cibi loco, fletu me aſſiduè nutrio, quando multitudo mihi occurrens, & mala, quæ perpetior, ridens, me inſolenter interrogat ; Heus, *nobis ille ignotus* Deus, quem tu prædicas, cur te modò è patria exterminatum relinquit ? *J.* 4. *At rurſus, &c.*] At contra, cum miſericordia tua mihi in mentem venit, firmæque opis tuæ ſpes animo ſolicito quaſi lumen prætulit, &c. *J.*

Illuxit

Illuxit trepidæ, temporis illius
Me conſolor imagine :
Feſtis quum populus me reducem choris,
Fauſtiſque excipiet vocibus, & Dei,
Pompa cum celebri, me comitabitur
Auguſta ad penetralia.
5 Cur me ſollicitis teque doloribus
Mens ægra exanimas? pone metum, ac Deo
Te da : quo patriæ vindice redditus,
Grates ſoſpes adhuc agam.
6 Hæc mentem recreat ſpes, licet aviis
Jordanis lateam ſaltibus, Hermonis
Exul dura licet ſaxa perambulem,
Solis hoſpita belluis.
7 Quamvis agminibus me mala denſiùs
Omni ex parte premant, quàm ſuper horridos
Montes grando ſonat, quàm mare verberat
Raucis littora fluctibus :
8 Tu me ſi placido lumine videris,
Cedent triſtitiæ nubila : tetricas
Mœroris tenebras diſcutiet mihi
Lucis dulce jubar tuæ.
9 Laudes interea non mihi nox tuas,
Non curæ impedient : O columen meum,
(Dicam) & certa ſalus, ludibrium feris
Cur me deſeris hoſtibus ?
10 Dirumpor, tacitis æſtuat ignibus

6. *Jordanis*] Fluvius Paleſtinæ, baptiſmo Chriſti & aliis mi-
andis operibus nobliſſimus, Nomen habens à duobus fontibus
or & Dan, è quibus ad radices Libani erumpentibus, poſtea
peuntibus, ipſe Jordan profluit : Sicuti ex Alpibus noſtris Rhe-
us. C.

8. *Tu me ſi placido*] Sic Horat. lib. 4. Ode *Quem tu Melpomene
mel naſcentem placido lumine videris.* C.

Pectus,

Pectus, turba meis impia dum malis
Inſultans rogat, Heus, iſte tuus Deus
Cur nunc deſerit exulem?
11 Cur me ſollicitis teque doloribus
Mens ægra exanimas? pone metum, ac Deo
Te da: quo patriæ vindice redditus,
Grates lætus adhuc agam.

PSAL. XLIII. Carm. Gen. xi:

David adverſariorum vi & fraude preſſus, a Deo liberationem peti[t] ex fœdere ad glorificandum eum, & in ſpe confirmat animu[m] ſuum.

VIndex eſto mihi Deus,
Et patrocinio protege me tuo,
Oppreſſum ſcelere impio:
Et fraudum laqueos frange nefarios.
2 Vitæ ô præſidium meæ,
Cur me præſidio deſtituis tuo?
Cur luctu vagor obſitus,
Dum ſævæ furias vito tyrannidis?
3 Profer lumen opis tuæ:
Montem pande viam quæ ferat ad tuum:
Montem, quam proprie domum
Majeſtate tui numinis incolis.
4 Atque aram adveniam ad tuam,
Ac te, lætitiæ materiam meæ:
Et gratâ citharâ tibi
Grates lætus agam, conditor optime.
5 Cur mœres anime anxie,

3. *Profer lumen*, &c.] Lætam adjumenti tui conſolationem oſtende, viamque monſtra, quæ me ad templum tuum in monte Sione ſitum deducat, monte, inquam, domo tua, quam tibi ſol[i] dicatam cum indicio amplitudinis divinitatis tuæ habitas; *J.*

Ac

Ac me ſollicito pectore maceras ?
  Omnem pone metum, ac Deo
Curam crede tui, quem ſuper æthera
  Cantu ſoſpes adhuc feram,
Qùum ſalvus patriæ reddar amabili.

P S A L. XLIV. Carm. Gen. iii.

ommemoratis Dei beneficiis erga patres, conqueritur Eccleſia Deum ſibi non adeſſe, ut adfuerat olim: integritate animi & vitæ ſuæ freta probat ſe calamitates perpeti pro nomine Dei, opem ejus implorans pro ſalute ſua.

VEtuſta ad aures fama noſtras attulit,
  Seriſque patres poſteris
Stupenda facta tradidere à te Deus
  Patrata priſcis ſæculis:
Eliminatis quum prophanis gentibus,
  Et incolis prioribus,
Horum labore fructibúſque perfrui
  Noſtris dediſti patribus.
Certè nec armis lucidis, nec viribus
  Debemus has victorias:
Sed nos favoris aura mollis & tua
  Protexit indulgentia.
Ergo, ſalutis auctor unice ô Deus,
  Ades piis ſalutifer.
Te dante vires, hoſtium ferociam
  Tam facile profligabimus,
Taurus minaci quàm jacit cornu pilas,

5. *Te dante vires*, &c.] Tu ſi robur dederis, tam levi momen-
inimicos feros & ſuperbos proſternemus, quàm facilè taurus
nnos purpureos inſtar pilæ convolutos, cornu minabundo, iræ
ſius indice, aut aridi ſtramenti faſciculos, verſat: reges etiam
ctuoſos in terram dejectos & pulverulentos pedibus conteremus. *J.*

Stipulæve

Stipulæve faſces aridæ.
Superba regum colla craſſo in pulvere
Proſtrata conculcabimus.
6 Non arcus iſtam lethifer fiduciam,
Non mucro ſævus ingerit:
7 Tu nos ab hoſte ſubtrahes, ſternes ſolo
Infenſa nobis agmina.
8 Non ergo ſemper jure te cantabimus
Noſtræ ſalutis vindicem?
Ac donec orbis aſtra volvet ignea,
Te proſequemur laudibus?
9 At nunc relictos objicis ferocium
Injuriæ nos hoſtium,
Nec prodis ante noſtra ductor agmina
Qualis ſolebas antea.
10 Hoſti imminenti terga cogis vertere,
Prædæque das prementibus.
11 Pecus ut macello deſtinata, exponimur
Cædentium libidini.
Omneſque terras barbararum gentium
Errore complemus vago.
12 Vænum dediſti nos palàm, nec auctio
Te ditiorem reddidit.
13 Vicina noſtris oppida inſultant malis,
14 Cladeſque rident, fabula
Sumus prophanis nationibus, caput

12. *Vænum dediſti*] Id eſt, vænum expoſuiſti tanquam vende dos. Ita dicimus *peſſum dare*, quaſi pedibus ſubjicere: Vide I 9. C. 12. *Nec auctio te ditiorem reddidit*] q. d. adeò viles ſ mus, ut vænum expoſiti emptorem non inveniremus. Eſt eni *Auctio* venditio publica, quæ ſub haſta ad vocem præconis merc ſigillatim proclamantis fiebat, in quâ is qui pretium rei vende dæ maxime auxiſſet, hoc eſt qui præ aliis maximè carè eam em re voluiſſet, merces auferebat. Hinc *auctionari*, *auctionem facei*, *haſtæ ſubjicere*, *in propatulo vendere*, & ſimilia idem ſignificant.

Motan,

Motant, labella exporrigunt:
5 Oculis oberrat uſque contumelia,
Pudorque vultus inficit:
6 Dum voce acerba injurias exaſperat,
Mináſque torvas adjicit
7 Hoſtis protervus. Obruti tot cladibus,
Tot undequaque inſtantibus:
Tamen nec unquam eſt animus oblitus tui,
Tecúmque pacti fœderis.
8 Seſe nec ullis territus periculis
Avertit aut flexit viâ
9 Rectâ pes: Etſi penitus abjecti interim
Abs te: Licet draconibus
Immitioris gentis addicti jugo,
Feramus umbram ergaſtuli:
Et ſervitutem lugeamus, & necem
Vitæ precemur tædio.
0 Iniqua meritis ſi tuis oblivia
Offuderint ſe mentibus
Noſtris, manuſve ſupplices protendimus
Diis impiarum gentium,
1 Id te lateret, abditas qui pectoris
Prorſus latebras inſpicis?

19. *Recta pes*: &c.] Quamvis intereà omninò abs te contempſumus, deditique libidini gentis ſerpentibus crudelioris, tenebras carceris toleremus, ſervilemque conditionem doleamus, vitæque faſtidio mortem oremus: *J.*

19. *Umbram ergaſtuli*] Ergaſtulum propriè locus erat, ubi *ergaſtuli*, id eſt, ſervi concluſi in vinculis & compedibus, opus faciebant, ſicuti jam ii faciunt, qui ad triremes ſunt condemnati. Unde vox ea etiam pro carcere & cuſtodia uſurpatur, cujus ſqualor & tenebræ, nomine umbræ, hoc loco indicantur, Hinc Columellæ *ergaſtularius* eſt qui præeſt ergaſtulis. *C.*

20. *Iniqua meritis*, &c.] Si ulla oblivio beneficia tua malè expendens, mentes noſtras ceperit, *&c.* *J.*

22 Te

22 Te propter, odio cæteris populis ſumus,
Et inſtar ovium cædimur.
In te favoris pendimus pœnas : tui
Amoris odia nos premunt.
23 Exſurge, ſimilem ſomnolentiæ moram
Salutis auctor corripe.
24 Cur ora condis, immemórque negligis
Tuos malis in ultimis ?
25 Afflictus animus, & malis præſentibus
Laſſus, futuris anxius,
Succumbit oneri : ſtrata tabeſcunt humi
Defecta membra viribus.
26 Exſurge genitor, & vigore corporis
Animique caſſos ſubleva :
Clemens bonúſque nos ab hoſtis impii
Immanitate libera.

22. *In te favoris*, &c.] Amoris unius in te causâ punimur, & quia te amore amplectimur, malevolentia hoſtium nos infeſtat. *J*

PSAL. XLV. CARM. GEN. i.

Laudatur rex Salomon a dignitate formæ, gratia eloquentiæ, fortitudine, potentia, ſplendore, & magnificentia, tum in ſe, tum in conjuge, Chriſtum ſponſum & Eccleſiam adumbrantibus.

COr micat, exſultant trepidis præcordia fibris,
Eructantque novum gravido de pectore carmen:
Certat lingua animum fando, manus æmula linguam
Scribendo exæquare, meo nova carmina Regi,

1. *Cor micat*] Micare eſt ſubitò & quaſi per brevia intervalla reſplendere aut exſilire, aut ſubitò aliquid extendere. Hinc eſt *digitis micare*, luſionis genus, quo digitis utrinque extentis, alter alterius numerum divinatione aſſequi ſtudet. Virg. de equo generoſo : *Micat auribus, & tremit artus.* Ovid. 3. Faſt.
Terreor admonitis, corque timore micat. C.

2 Dum cano: Regi, hominum cui nemo e ſemine cretus
Audeat eximiæ contendere munere formæ :
Quem decorat lepor, & roſeis affuſa labellis
Gratia : cui rerum cœli indulgentia ſpondet
Hunc fore perpetuum longæva in ſæcla tenorem
3 Ergo, armis invicte heros, age, fortibus apta
Enſem humeris : enſem, per quem te gloria cœlo
Æquat ; & adverſum fidens fer pectus in hoſtem.
4 Frena tibi currûs verum moderetur & æquum,
Et quæ præcipitem clementia temperat iram.
His ducibus tibi ſurget honos, tua dextera factis
Clara per ignotas fundet miracula terras :
5 Cordaque vulnificis figens inimica ſagittis,
Sponte tibi coges validas procumbere gentes.
6 Nec maris aut terræ ſpatium, nec terminus ævi
Finiet imperium, ſceptri moderamine juſti
7 Quod regis, & leges mollis clementer acerbas.
Te ſuper æquævos omnes regnator olympi
Diligit, & læto vultum exhilaravit olivo :
8 Unde tui mulcent populi nova gaudia mentes,
Pallia quum loculis tibi depromuntur eburnis,
Et myrrhæ paſſim lacrymæ, ſtactæque ſuavis

4. *Frena tibi currus*, &c.] Veritas & juſtitia cum lenitate iracundiam vehementem moderante conjuncta, te omni ex parte gubernent, horum enim ductu & authoritate laus bonorum omnium tibi accreſcet, tuque ipſe rebus geſtis inſignis mira auditu per regiones longinquas effundes. *J.*

7. *Leges mollis*] a mollio mollire. *C.*

8. *Pallia quum loculis*, &c.] cùm veſtes tibi de arcis eburneis eximuntur, cumque myrrha gummi ex arbore ſudans, dulciſque ſtactæ ſpiritus, & jucundi herbæ Caſiæ odores tibi ſparguntur. *J.*

8. *Loculis eburnis*] Pro ciſtis eburneis. *C.* 8. *Myrrhæ lacrymæ*] Myrrha propriè nomen arbuſculæ Arabicæ eſt è qua amarus liquor myrrhæ, inſtar lacrymæ diſtillat, ad prohibendas putrefactiones olim tantopere expetitus, *C.* 8. *Stactæque*] στακτη ut volunt, eſt flos, ſeu ſuccus, ſive oleum, e cinnamomo vel myrrha inciſa ſudans. *C.*

Halitus, & molles caſiæ funduntur odores.
9 Ancillæ apparent genus alto è ſanguine Regum
Inter honoratas promtæ ad tua juſſa miniſtras.
At Regina thori conſors tibi dextera adhæret,
Auro picta ſinus, auro radiata capillos,
Miſit ab Eois Ophyre quod flava caminis.
10 Tuque adeo Regina audi, & rem pectore conde:
Nec mea dicta nega placidas demittere in aures:
Jam nunc & patriam & patrem obliviſcere, jam nunc
Ex animo caros penitus depone propinquos:
Unum oculis ſpecta, unum animo complectere Re-
11 Regem oculis animoque, tuo qui pendet ab ore (gem
Unius & pulchris defixus vultibus hæret.
Hunc dominum agnoſce, & ſupplex venerare: nec ille
12 Officio ſtudioque tibi concedet: & illa
Undarum regina Tyrus te murice & auro
Accumulans colet: & vicina per oppida latè

8. *Caſiæ odore*] Quæ aliis eſt canella. *C.*

9. *Ancillæ apparent*, &c.] Miniſtræ tuæ ſoboles ex ſublimi regum ſtirpe prognatæ præſtò ſunt, inter famulas nobiles mandatis tuis accipiendis paratæ: at regina uxor à dextra honoratiore parte tibi aſſidet, veſtibus acu pictis & filis aureis variatis ornata, eque coma decora velut radios aureos fundens, aurum illud quidem obrizum eſt, quod Ophyres inſulæ eo abundantis coloni â fornacibus orientalibus ad te mittendum curaverunt. *J.*

9. *Ophyre*] Inſula navigationibus & auro Salomonis celebrata. Sic dicta, ut volunt ab Ophir nepote Heberi, cujus mentio fit *Gen.* 10. Hanc Joſephus in India ponit, & ſuâ ætate terram auream vocatam confirmat. Ab hac dictum volunt aurum obriſum, quaſi dicat ophyriſum. *C.*

12. *Undarum Regina Tyrus*] Tyrus primò colonia Sidonis, poſtea Metropolis Phœniciæ, talis fere olim ſitu, opibus & potentiâ in mari Syriaco qualis noſtro tempore eſt urbs Veneta in æſtuariis ſinus Adriatici. Quàm autem ſplendidæ & opulentæ fuerint hæ urbes patet ex 27. & al. cap. Ezechielis. *C.* 12. *Murice*] Murex nomen piſcis marini, ex genere concharum, ex quo color purpureus conficiebatur. Unde fere *murex* pro ipſa purpura accipitur. Pſal. 103. *Floris Tyrio comantis Murice.* *C.*

Procumbent

Procumbent tibi ſuppliciter gaziſque potentes,
Aut opibus clari: meritumque feretis honorem
13 Hunc populi. Pharii proles generoſa tyranni
Tota decens, tota eſt gemmiſque inſignis & auro:
Et facies cultum illuſtrat, facieque decora
14 Pulchrior eſt animus. Tibi, Rex, en ducitur uxor,
Dives opum, dives pictäi veſtis & auri,
15 Virginibus comitata ſuis, de ſtirpe propinqua;
Virginibus, quas pompa frequens clamore ſecundo
Inſequitur, plauſuque fremens lætæque choreæ
Cantibus auguſtam lætas deducet ad aulam.
16 Neu deſiderio nimium tangare tuorum,
Virgo, tibi dulcem patriſque & matris amorem
Leniet adnaſcens ſobolis generoſa propago:
Quos regere imperio terras, totumque per orbem

12. *Gaziſque potentes*] Gaza vocabulum origine Perſicum & Germanico *ſchafz* cognatum. Sicut inter ipſas harum duarum gentium linguas magnam cognationem eſſe perhibent. De voce Gaza ſic ſcribit Pomponius Mela. lib. I. in deſcriptione *Syriæ*. *Cæterum in Paleſtina eſt ingens & munita admodum civitas Gaza (ſic Perſæ ærarium vocant) & inde nomen eſt, quod cum AEgyptum Cambyſes armis peteret, huc belli & opes & pecuniam intulerat. Unde ad huc theſauros magnos & regios gazas dicimus.* Q. Curtius lib. 3. *Ante ſolis ortum pecuniam regiam, quam Gazam Perſæ vocant, cùm pretioſiſſimis rerum efferi jubet.* Extat vox eadem in ſacris literis, Eſth. c. 3. 9. *In Gazam regis*, id eſt, in fiſcum ſive ærarium. *C.*

14. *Pictai*] Dialyſis dipthongi, pro pictæ. Ut Virgil. *Pictai veſtis & Auri. Aulai in medio, &c.* Et eſt hoc creberrimum apud Lucretium, apud Virgilium nón item. Lucretius. *Terrai frugiferai*, pro terræ frugiferæ, ob quod, à Chreſtillo quodam, antiquitatis admiratore præpoſtero, recitatum, ridet alicubi Martialis. *C.*

13. *Pharii proles generoſa, &c.*] Nobilis regis Ægypti filia tota lapillis pretioſis decora, & ſpectabilis eſt, formaque mundum muliebrem gratiorem facit; mens quoque pulchra ejus ipſius facie formoſior eſt. *J.*

Adſpicies populos ſceptris frenare ſuperbos.
17 Nec tu carminibus, Rex magne, tacebere noſtris:
Quàque patet tellus liquido circumſona ponto,
Poſteritas te ſera canet: dumque aurea volvet
Aſtra polus, memori ſemper celebrabere fama.

17. *Dumque aurea*, &c.] Dum cœlum ſtellas inſtar auri ſplendentes circumaget. *J.*

PSAL. XLVI. CARM. GEN. VI.

Pſaltes Dei beneficium erga pios, piorumque in rebus adverſis fidem in Deum prædicat ex præſentia & operibus Dei: genteſque provocans ad cognoſcendum ex operibus Deum, fiduciæ ſuæ predicatione concludit Pſalmum.

QUum muniat nos præſidio ſuo,
Virtute firmet, cum gravis intonat
Procella, fortunæ periclis
Eripiat dominator orbis,
2 Nullam expavemus vim: quatiat licet
Orbem tumultus, terraque ſedibus
Convulſa, montium ruinis
Arctet aquas pelagi frementis:
3 Inſana quamvis æquora ſæviant,
Et vorticoſo gurgite torqueant
Spumamque limumque, & procellis
Terrificis ſcopulos flagellent.
4 Nam civitatem, cui Deus unicè
Indulget, aris & propriam ſuis
Dicavit, algenti pererrans
Lympha fugax hilarat liquore.
5 Occulta ne vis aut timor hoſticus
Urbis quietem ſollicitet, Deus,
Gentis ſuæ intentus ſaluti,
Prævenit auxiliis pericla.

Gentes

6 Gentes tumultus concitet impias,
Et regna belli concutiat furor,
Flammis fremat cœlum coruſcis,
Terrificet labefacta tellus :
7 Hac & duelli, pacis & arbiter
Stat, præliorum qui regit exitus,
Munimen, & noſtræ ſalutis
Præſidium, Deus Abrahami.
8 Venite, adeſte, & cernite non priùs
Audita, mira, incognita, quæ Deus
9 Patravit in terris ab ortu
Solis ad Heſperium cubile.
Funeſta belli incendia ſuſtulit :

6. *Labefacta tellus*] *Labefacere* eſt quaſi labare facere, enervare, frangere, debilitare. Lucretius dixit *Membra voluptatis vi labefacta* & Cæſar lib. 2. Cap 22. *Dejecta turri, labefacta parte muri.*

7. *Duelli*] *Duellum* Hodie nonniſi duorum concertatio ſeu dimicatio, id eſt, pugna unius cum uno, vulgò, non ſine barbariſmo, appellatur, cum reverà nihil aliud, quàm bellum in genere ſignificat. Nam ſicut antiquiſſimi non *bonus*, ſed *duonus*, ita non *bellum* ſed *duellum* dicebant. Cicero in Oratore ad Brutum cap. XLV. complura in Latinâ Linguâ ſuavitatis & aurium cauſsâ immutata à ratione veteri tradit : *Quid vero*, inquit *licentius, quam quod hominum etiam nomina contrahant ; quo eſſent aptiora ? Nam ut* duellum bellum , *&* duis bis ; *ſic* Duellium *eum, qui Pœnos claſſe devicit* Bellium *nominarunt, cum ſuperiores ſemper appellati eſſent* DVELLII. Vide & Quintilianum lib. 1. cap, IV. Itemque Scalig. lib. III. Poët. cap. LXXXIX. & Barth. ad Briton. Aremor. pag. 674, Plaut. Epid. act. III. ſc. IV. 5. 14. *Apud reges armis, arte duellica divitias magnas indeptus.* Horat. lib. I. Epiſt. II.

Græcia Barbariæ lento commiſſa duello.

Loquitur de Trojano bello, quo Græcia Phrygiaque, quam *Barbariam* vocat, cujuſque pars Trojanum regnum fuit, commiſſa fuit. Idem ad Auguſtum lib. II. 254.

Terrarumque ſitus, & flumina dicere, & arces
Montibus impoſitas, & babara regna, tuiſque
Auſpiciis totum confecta duella per orbem.

Fregit cruentæ ſpicula lanceæ :
Contrivit arcus, & volucres
In cinerem minuit quadrigas.

10 Sedate motus mentis, ait Deus,
Meaſque vires noſcite, quem colet
Quocunque ſub cœlo repoſtas
Gens hominum colit orbis oras.

11 Hac & duelli, pacis & arbiter
Stat, præliorum qui regit exitus,
Munimen, & noſtræ ſalutis
Præſidium, Deus Abrahami.

10. *Repoſtas*] Syncope, pro repoſitas. Virg. *Manet alta mente repoſtum. Placida compoſtus pace quieſcit* pro compoſitus. *C.*

PSAL. XLVII. CARM. GEN. X.

Judæi hortantur gentes ad gratulandum Chriſto, & prædicandum eum a communi ipſarum vocatione ad Evangelium, & a potentiſſima regni Chriſti adminiſtratione & gloria.

TElluris omnes incolæ
Deo canoros edite
Plauſus, canoris pangite
Læti Deum præconiis :

2 Deum verendum & arduum,
Maliſque formidabilem,
Qui regna faſtu turgida
Frenat potenti dexterâ :

3 Qui bellicoſa compulit
Parere nobis oppida :
Noſtrumque gentes inclytas
Armis coegit ſub jugum :

4 Hæreditatem qui ſuam
Nobis colendam credidit ;
Unde Iſaci nepotibus

Æterna ſulget gloria.
5 En templa ſcandit prævio
Lætum canente claſſico :
En ſcandit auctor omnium
Vulgi ſecundis plauſibus.
6 Cantate læta carmina
Deo, canora carmina
Cantate: Regi pſallite
Jucunda veſtro carmina.
7 Qui ſceptra rerum temperat,
Ac regna terræ dividit :
Docti modorum dulcibus
Hunc ferte in aſtra cantibus :
8 Qui dirigit mortalium
Res, & ſalubri vinculo
Legum coercet, lucido
E ſiderum prætorio.
9 Ad hunc potentes gentium
Se contulere principes :
Ultroque colla ſub jugum
Rerum dedere præſides.
Noſtrum Deum diis cæteris
Sublimiorem agnoſcite,

5. *Claſſico*] Claſſicum accipitur pro tuba, aut buccina *Claſſis* eſt multitudo hominum ordine certo adunata ut in exercitu. Ejus tuba vel buccina vocabatur *Claſſicum*, quo ſignum prælii dabatur: id qui inflabat, Varroni eſt Claſſicen. Servius etiam Tullius in quinque claſſes diſtribuit Pop. Rom. pro modo cenſus, ſeu ut quiſque dives eſſet, ut ſic, qui ejuſdem cenſus ſeu τιμηματος eſſent, eadem quoque onera ferrent. Unde quintæ claſſis homines pro infimis & pauperrimis habebantur. C.

7. *Docti modorum*] Pro periti modorum. Ita Cic. 1. Offic. *Literarum Græcarum doctus.* C.

8. *Prætorium ſiderum*] Metaphora, quâ cœlum ceu cœli regia aut palatium indicatur. C.

Cœlum,

Cœlum, ſolumque, & ſidera
Suo regentem numine.

PSAL. XLVIII. Carm. Gen. iii.

Pſaltes Deum celebrat, gratias agit de ſalute in Judæos, pericula præcedentia explicat, fidem piorum confirmat, Eccleſiam hortatur ad recognoſcendam veritatem promiſſionum Dei.

REctor beate cœlitum, cui nil viget
Simile aut ſecundum, cœlitum
Beate rector, ſancta jure te Sion
In aſtra tollit laudibus:
2 Sion opacam verſa ad Arcton, regia
Formoſa Regis optimi:
Sion voluptas gentium, uberis ſoli
Arvis beatis accubans.
3 Senſere Domini vindicis potentiam
Solymæ ſuperba mœnia:
4 Senſere numen, quum feroces viribus
Coîere Reges, copiis
Caſtriſque junctis, ſervitutem civibus
Tuis minati & vincula.
5 Perſtrinxit oculos intuentium ſtupor,
Et horror artus perculit:
6 Quales tremores querulus excitat dolor
Vexante partu fœminas:
7 Pavorque trepidâ ſparſit attonitos fugâ,

1. *Sion*] Mons urbis Hieroſolymæ arduus & præruptus arce Davidis & ſepultura regum nobilitatus. *C.*

2. *Ad Arcton*] ἄρκτος, urſa eſt. Quia autem in plaga Septentrionali circa polum urſa major & minor conſpiciuntur, à quibus etiam polus & circulus arcticus nomen habent, inde fit ut eo ipſo nomine plaga Borealis à poetis indicetur. Sunt autem qui ſcribunt, non in ſeptentrionali, ſed potiùs in meridionali parte Hieroſolymæ, montem iſtum eique impoſitam arcem ſitam fuiſſe. *C.*

Euri

Euri procella ut æquora
Excita ab imis penitus evertens vadis,
Trepidas carinas diſſipat.
8 Hæc facta priſcis retulere ſeculis
Parvis parentes liberis :
Hæc nos in urbe vidimus Dei, ratis
Qui frenat orbem legibus ;
Hæc urbe in illa vidimus, cui pervigil
Deus ipſe cuſtos excubat.
9 O ſancte rerum genitor, in rebus malis
Tuam advocamus dexteram :
Tuas ad aras ſupplices advolvimur.
10 O rector orbis optime,
Tua laus per oras ultimas mundi, & tuæ
Imago fulget gloriæ
11 Et æquitatis. Te ſceleſtos verbere
Plectente juſto, geſtient
Colles Sionis : nec feret tacitum ſuum
Judæ propago gaudium.
12 Ite, & Sionem obambulate, mœnia
Spectate, turres arduas
13 Numerate, foſſam & aggerem intuemini,
Moleſque celſas ædium.
Narrate natis, poſterorum ut audiant
Et obſtupeſcant ſecula :
14 Solumque noſcant & colant noſtrum Deum,
Ortûſque finiſque inſcium ;

7. *Euri procella*, &c.] Ut tempeſtas ab euro orientali vento coorta, aquas marinas à fundo uſque excitans, timidas naves conquaſſatas diſpergit. *J.*

11. *Te ſceleſtos*, &c.] Te flagellis malos puniente, Hieroſolymitani præ gaudio exilient, nec Judæi in lætitiam ſoluti eam tacebunt. *J.*

Qui ſempiternus ſempiternâ nos ope
A fraude vique proteget.

PSAL. XLIX. CARM. GEN. XV.

Pſaltes hortatur omnes ad doctrinam audiendam quam propoſiturus eſt, fiduciam ſuam in Deum prædicans, & ſecuritatem de reſurrectione carnis & vitæ æternæ : vanitatem eorum qui aliis rebus confidunt, explicat, pioſque non ad illorum ſed ſui imitationem vocat.

AUdite gentes, ortus & occidens
Advertite aures, & medio dies
Quos torret axe, & qui vitreum ſolum
Ponti nivali finditis orbitâ.
2 Audite, ſive ignotus, & infima
De plebe pauper, ſive opibus potens,
Multâque fulges plebe clientium,
Aurique gazis ditibus incubas.
3 Fontes recludam jam ſapientiæ :
Plenoque promam pectoris è penu
4 Prudentiam : jam lingua recondita
Oracla geſtit carmine pandere.
5 Cur congerendis me cruciem bonis,
Famemque & acrem pauperiem timens,
Ut vita curis anxia triſtibus
Me triſtiorem trudat ad exitum ?
6 Gemmis & auro & murice divites

1. *Quos dies torret medio axe*] Periphraſis plagæ meridionalis, in qua, Sole in meridiano exiſtente, dies omnium ſunt calidiſſimi. C. 1. *Qui finditis ſolum vitreum ponti orbita nivali*] Circumlocutio plagæ ſeptentrionalis, ſeu frigidæ, ubi ſolum vitreum ponti, id eſt, maris glacies, ſæpe ejus craſſitiei eſt, ut plauſtra & rotas ſibi impreſſas poſſit ſuſtinere. C.

2. *Gazis incubas*] Quod proprium eſt avari, poſſidere ſcilicet, ſed tamen non uti ; ſeu κτησις ſine χρησει. Unde de eodem Virg. *Defoſſoque incubat auro.* C.

Superbientes

Superbientes adſpice, qui ſibi
Gaudent beato plaudere ſomnio,
Tutoſque fluxis credere ſe bonis.
7 Germanus auro non redimet ſuum
De morte fratrem: nec pretio Deum
Doniſve flectet fata retexere,
Ut membra liquit frigida ſpiritus.
8 9 Sed nec perennes interitûs moras
Dives paciſci, nec potis eſt putres
Ne ſolvat artus tempus edax: vetat
Id lege durâ fixa neceſſitas.
10 Mors æqua ſtultis & ſapientibus
Intentat arcum: par manet exitus
Vitæ hos & illos: occupat improbis
Ignotus hæres parta laboribus.
11 Villæ ſuperbæ delicias breves,
Luxuque ſtructas regifico domos
Linquunt: ſepulchrique irremeabilis
Tenebricoſis ſub latebris jacent.
Quid fama duris parta laboribus
Prodeſt? inanis quid tituli decus?
Quid aura blandæ laudis, & ambitus
Nomen futuris prodere ſeculis?
12 Quum vani honoris ver breve floruit
Lethale ſpirans mortis hiems, viros

7. *Flectet retexere*] Id eſt movebit, ut retexat aut immutet. *C.*

7. *Germanus auro*, &c.] Frater fratrem ſuum pecunia ab interitu non eximet, nec Deum præmiis aut muneribus ad revocandum decreta ſua movebit, ut poſtquam anima corpus frigidum deſeruit, defunctum vitæ reſtituat. *J.*

8, 9. *Sed nec perennes*, &c.] Mors enim æquè omnibus ſine ullo diſcrimine, fatuis & prudentibus favens, telum intentat, ſimiliſque vitæ finis ſtultis & ſapientibus futurus eſt, ſucceſſorque incognitus bona magno labore parata repentè invadit. *C.*

Et bruta raptans interitu pari,
Oblivionis nube pari premit.
13 Hac ſtulti îerunt: hanc malè providos
Ducet nepotes error in orbitam:
14 Quos mors ſepulchri ſub ſcrobe conditos
Depaſcet, imbelles ut oves lupus.
Æterna cœli temperies pios
Manes fovebit lucis in aureæ
Splendore: qualis manè fluit nitor
Per prata vernis picta coloribus
Stultis ſenectus robora deteret,
Pro ſumtuoſis buſtum erit ædibus:
15 At me benignus de barathri cavo
Specu remiſſum ſuſcipiet Deus.
16 Nec te cupido ſauciet æmula,
Stuporve, ſi quem videris impia
De plebe fluxis conſpicuum bonis,
Clarumque multâ fulgere gloriâ.

14. *Quos mors ſepulchri*, &c.] Quos quidem ſtultos ſub tumuli foſſa abſconditos, mors ut lupus oves meticuloſas vorabit: *contra vero, quamvis rectum iter ingreſſis moriendum quoque ſit*, moderata tamen, & bona cœli tempeſtas, perpetuo durans, eos in voluptatibus cœleſtibus, & lumine jucundo degentes leniter continebit; qualis ſplendor manè per campos floribus vere creſcentibus variatos diſcurrit: Imprudentibus verò temporis ſpacium vires comminuet, eritque illis ſepulchrum loco ædium magnificè ſtructarum. *J.*

15. *Barathri*] Barathrum eſt locus præceps & profundus unde emergi non poteſt; aut hiatus naves, aut etiam flumina abſorbens. Idem ferè quod vorago. Hic pro ſepulcro accipitur. *C.*

16. *Fulgere*] Penultima brevi per Syſtolem, more antiquo quaſi à fulgo fulgis. Tum enim multa ſecundæ conjugationis verba in tertia uſurpabant. Virg. 4. Georg. *Stridere apes utero & ruptis effervere coſtis.* Ita Horatius alicubi dixit *lavere* penult. brevi, pro lavare Ita Pſalmo quoque 84. *Tu das conſpicua fulgere gloria.* *C.*

17 Quum

17 Quum dexteram mors illacrymabilis
Injecit, ex tam divite copia
Secum ſub umbras nil feret: & comes
Infida buſtum gloria deſeret.
18 Dum commeantis pectora ſpiritûs
Hauſtu caleſcunt, perfruitur bonis,
Seſeque curat molliter, & monet
Omnes eundem pergere tramitem.
19 At quum parentes ceſſerit ad ſuos,
Longum dolebit ſtultitiam brevem,
Ad regna tractus lucis egentia,
Quæ ſemper horror nubilus obſidet.
10 Rectrix honoris ni ſapientia
Acceſſerit, brutis homo beſtiis
Nil intereſt: quos vita facit pares,
Exſpectat æque inglorius exitus.

17. *Mors illacrymabilis*] Quæ nec lacrymat, nec lacrymis movetur. *C.*

PSAL. L. CARM. GEN. VI.

Pſaltes Deum Sione habitantem, a natura, majeſtate, gloria, operibus, & *verbo commendans, Eccleſiam docet rationem colendi eum foris ceremoniis & intus ſpiritu: improbos improbitatis evincens palam arguit: eos minis & promiſſionibus ad bonam frugem revocans.*

QUi frenat æquis legibus arbiter
Superba Regum colla minacium,
Vocabit in jus orbem ab ortu
Solis ad Heſperium cubile.
2 Vultu verendo tum ſacer ardua
Pulchræ Sionis de ſpecula loquens,
Ad gentis humanæ coactum
Concilium Deus ora ſolvet.

3 Non facta ſemper non ſinet impia
Impune graſſari, veniet Deus :
Flammæ vorax illum antecedet
Vis rapidis agitata ventis.
4 Teſtes vocabit, cum populo ſuo
Acturus, ignes, lumine conſcio
Qui cuncta deſpectant ab alto, &
Omniparæ ſola vaſta terræ.
5 Adeſte primùm gens mihi propria,
Gens ſancta, (dicet, cui ſuper hoſtiis
Legem dedi rite offerendis,
Perpetuum pepigique fœdus.
6 Hic æquitatem judicis igneus
Miratus æther, juſtitiam Dei
Annunciabit: nam ſedebit
(Ne dubita) Deus ipſe judex.
7 Audi Abrahami progenies boni,
Peculiaris gens mihi: te voco,
Teſtem benignitatis in te
Perpetuæ, & ſoliti favoris.
8 Non arguam te, quod mihi victimæ
Cruore raro altaria ſparſeris,
Aut parcus armenti cremâris
Rara ſacris holocauſta flammis.
9 Non taurum egens te de ſtabulis peto,
Hircumve caulis: omne pecus meum eſt,

4. *Ignes lumine conſcio*, &c.] Intelligit Solem, Lunam & reliquas ſtellas, quas alibi nominat pervigiles. *C.* 4. *Omniparæ terræ*] Id eſt, omnia parientis, vel parantis. Ovid. vocavit *omniferam* : & apud Virg. eſt, *Terræ omnipotentis alumnus. C.*

8. *Non arguam*, &c. Non ego te reprehendam, quòd hoſtiis raris aram meam imbueris, aut pecorum tenax, ſacrificia pauca ignibus ſuper altare accenſis combuſſeris. *J.*

8. *Holocauſta*] Vox Græca, ſignificans victimam, quæ tota accenſa igne conſumebatur. *C.*

10 Quod

10 Quod montium anfractus pererrat;
Quod nemorum tegitur latebris
11 Nec me volucris rupis in edito
Uſquam receſſu nidificans latet:
Non ulla picturato amictu
Ruris avis genialis hoſpes.
12 Quod ſi eſurirem, ſcilicet ut petam
A te neceſſe eſt, arbiter ætheris,
Terræ, fretique, & quicquid ingens
Orbis habet gremio capaci?
13 Taurine veſcor carnibus, aut bibo
14 Hirci cruorem? pectore candido
Grates age, & quovis litabis
Rite Deo ſine cæde voto.
15 Tum deprehenſus rebus in aſperis
Securus implora: auxilium feram,
Grates ut accepta ſalute
Lætus, agas, Dominumque laudes.
16 At impium ſic alloquitur Deus;
Qua fronte leges tu recitas meas?
Et ore ſanctum impurus audes
Sacrilego memorare fœdus?
17 Tu legum habenis impatiens regi,
Et inſtitutis, moribus & bonis

11. *Genialis*] Jucundus & voluptatem genio congruentem afferens. C.

14. *Pectore candido*, &c.] Imò potiùs munera mea animo ſincero & grato recognoſce, Deoque quacunque velis votorum oblatione ſine animalium internecione, legitimè ſacrificabis. *J.*

16. *Quafronte*] Integrane-an perfricta? Sicut Terentius dixit, *Quo ore ad eam accedam*? Os enim & frons in Latina lingua pro pudore aut etiam pro impudentia non nunquam accipiuntur. Unde homo *frontis integræ*, pro eo, cujus pudor & verecundia illæſa eſt accipitur, cui contrarius eſt homo *frontis perfrictæ*, qui frontem perfricuit, ſeu impudens eſt. C.

Juratus

Juratus hoſtis, voce laudas,
Tecum animo mea verba rides.
18 Cum fure furti conſilium cois,
Mœchis adulter te ſocium applicas:
19 Ad probra projectus, dolosâ
Perniciem meditare linguâ.
20 Cum fratre juncti vincula ſanguinis
Oris procacis non rabiem premunt:
Infamiâ germanum eodem
Dedecoras utero creatum.
21 Et arbitraris me ſimilem tui,
Quòd perpetrata hæc diſſimulaverim?
Ne crede: tecum expoſtulabo,
Ante oculos tua facta ponam.
22 Conſiderate hæc vos, quibus excidit
De mente cæca mentio numinis:
Ne, quum prehendam, nemo ſit qui
De manibus mihi prenſa tollat:
23 Si victimam vis magnificam mihi
Mactare, laudes canta, age gratias:
Hàc itur ad certam ſalutem,
Hæc ſuperos via pandit axes.

20. *Cum fratre*, &c.] Propinquitas generis cum germano oris petulantis, eumque calumniis proſcindentis maledicentiam non cohibet, ignominia afficis fratrem ex eadem etiam matre genitum, *tantum abeſt ut ab ignotis lædendis abſtineas.* *J.*

23. *Si victimam vis magnificam*, &c.] Si vis hoſtiam condignam mihi ſacrificare, beneficia mea prædica, eaque grata memoriâ repete: hac enim ratione homines ad vitam æternam eunt, hæc etiam ratio eſt, quæ cœlum Dei ipſius domicilium aperit. *J.*

Pſalmus iſte tunc a Davide ſcriptus, ſicut Hebræa inſcriptio declarat, quum a Nathane propheta graviſſime eſſet increpatus de teterrimo illo adulterio ſimul & homicidio, ſicut ſcribitur 2 Sam. 12. *inſignis eſt inter omnes Davidicos, continens illuſtre reſipiſcentiæ exemplum.* Beza.

CARM. GEN. V.

David audita comminatione Dei per Nathanem, gratiam, peccatorum remiſſionem, & ſui inſtaurationem petit, ut duce ſpiritu, ſuæ ſanctificationi, aliorum inſtitutioni & Dei gloriæ poſſit incumbere, orat pro ſalute populi, omneſque boni votum Deo nuncupant de ſeipſis Deo conſecrandis, & gratias agendis.

O Salus rerum, lacrymis precantum
Mollibus flecti facilis, rogantem
Lenis exaudi ſcelerumque tetras
Ablue ſordes.
2 Uſque peccati lave & uſque labem,
Dum repurgatum maculis pudendis
Puriùs corpus niteat recocto
Ignibus auro.
3 Nam meam agnoſco (pudet heu pigetque)
Ah miſer labem; vitiique fœda
Mentis obverſans oculis imago
Semper oberrat.
4 Unus arcani es mihi teſtis: unus
Arbiter verax, temerario auſu
Improbas linguas tua judicantum
Facta refutas.
5 Quippe jam primo ſcelus uſque ab ortu
Hæret, infectas vitians medullas:
Deque conceptu genitricis hauſi
Semina labis.
6 At tibi cordi eſt ſine fraude veri

2. *Lave*] Veteri inflectione. Lavere enim antiqui dicebant penultimâ correpta. Horat. Lib. 3. Ode 12. *Neque dulci mala vino lavere.* Vide Pſal. 49. 2. *Uſque & uſque*] id eſt, continuè & quaſi abſque intermiſſione. Ter. *Qui hodie uſque os præbui.* C. 2. *Niteat recocto,* &c.] Clarius auro flammis ſæpe fuſo ſplendeſcat. *J.*

Simplicis candor, fideique certæ
Puritas, nullo labefacta duri
Turbinis ictu.
Hanc facis tanti, vitiis ut atris
Oblito, legum ſapientiæque
Tu mihi arcanæ facilis beatum in-
dulſeris hauſtum.
7 Ergo me hyſſopi, ſator alme, luſtra
Frondis adſperſu: maculæque cedent,
Membra candorem tibi lota vincent
Pura nivalem.
8 Si bonus lætum placiduſque mittas
Nuntium, triſtem mihi recreabis
Gaudio mentem: ſtupidos recurret
Robur in artus.
9 Ne meos lapſus oculis acutis
Semper obſerva, numerave labes:
Sed malæ culpæ nimium tenaces
Ablue ſordes.
10 Cor mihi rectum, ſceleriſque purum,
O potens rerum genitor, refinge:
Spiritum firmum renova novata
Cordis in aula.
11 Neu mihi avertas faciem, tuoque
Arceas vultu procul, auferaſque
Spiritum ſanctum, calida incitatus
Rurſus ab ira.
12 Redde, ſperatæ ſolido ut ſalutis

6. *Fideique certæ*, &c.] Stabiliſque perſuaſionis ſinceritas, nulla rerum adverſarum vi commota tibi unice placet; tanti autem fidem firmam æſtimas, ut mihi turpibus ſcelerum maculis aſperſo felicem mandatorum & ſapientiæ occultæ guſtum dederis. *J.*
10. *Spiritum firmum*, &c.] Spiritumque invictum in penetrali animi expurgato refice. *J.*

Gaudio

Gaudio per te fruar, inquieti
Spiritu motus animi rebelles
Principe firma.

13 Tum meo exemplo moniti ſceleſti,
Quos viâ flexit maleſuadus error,
Denuò legum duce me tuarum
Juſſa capeſſent.

14 Expia noxa mihi ſoſpitator
Cædis infandæ caput obligatum, ut
Te canam juſtum, pariterque lapſis
Parcere largum.

15 Tu viam vocis mihi pande: mutum
Tu Deus linguæ moderare plectrum:
Tum feram latè tua magna gentes
Facta per omnes.

16 Victimæ ſi te caperent, dediſſem
Victimam: ſed te neque ſanguis hirci
Fuſus, aut ſacris holocauſta placant
Addita flammis.

17 Pœnitens fraudum ſcelerumque pectus,
Spiritus fracti, mala cor peroſum,
Hæc Deum placant: adhibe hæc, & abſque
Thure litabis.

18 Gentis humanæ bone dux, Sionem
Quo ſoles vultu facilis tuere:
Pace florentes Solymæ beatæ
Protege turres.

12. *Inquieti ſpiritu*, &c.] Animique turbati commotiones legibus tuis repugnantes inſpiratione tua valde efficaci confirma. *J.*
14. *Soſpitator*] Servator. Nam ſoſpitare eſt ſervare incolumem, σωτηρ. Utitur Apuleius in Apologia. *C.* 15. *Viam Vocis*, &c.] Mihi denuo os aperi quod prius ob ſcelus meum occluſum obmutuit. *J.* 17. *Abſque Thure litabis*] Eumque abſque externo ullo ſacrificio tibi placabis. *J.*

19 Tum tibi votis bona mens pudicis
Sacra perſolvet: ſacer hircus ignes
Paſcet, & ſanguis vituli calentem
Imbuet aram.

PSAL. LII. Carm. Gen. x.

David Doegum accuſatorem reprehendit ſcelerati facinoris, animi, & mendaciorum nomine: Dei judicia denunciat, Eccleſiæ gratulationem prædicat: & fide gloriatur ſe aliquando in Eccleſia fidei officia præſtiturum.

QUid gloriaris impie
Tyranne pravis artibus?
Innoxiis clementia
Divina ſemper excubat:
2 Tua lingua ſemper fraudibus
Intenta comminiſcitur
Nefas, nitente cotibus
Acutior novaculâ
3, 4 Te prava rectis plus juvant,
Plus falſa veris recreant:
Doliſque peſtilentibus
Libenter aurem commodas.
5 Ergo Deus te conteret,
Hominumque contubernio
Eliminabit, ac domum
Evertet omnem funditus.
6 Juſtus videbit, & gravem
Dei pavebit dexteram:
Vanâque dignos exitus

2. *Nitente cotibus*, &c.] Magis acute ſcindens, quam culter tonſorius a ſaxo ſplendens cujus attritu acuitur. *J.* 6. *Vanaque dignos*, &c.] Finemque impiorum, animi ipſorum furore nihil ipſis profuturo dignum, lætus accipiet, ludoſque faciens dicet. *J.*

Ridebit

Ridebit impotentiâ.
7 En ille gazis (inquiet)
Maliſque fidens artibus,
Securus ille numinis,
Divinæ opis nil indigens.
8 Ego, ceu virens olivula,
Domini in agello conſita,
Florebo, ſpe fretus bonâ
Cœleſtis indulgentiæ.
9 Te ſemper in cœtu pio
Fraudis ſceleſtæ vindicem
Canam, & tuæ clementiæ
Spe dura cuncta perferam.

PSAL. LIII. CARM. GEN. iii.

Eodem eſt argumentuo cum Pſalmo 14.

OPinionum fœda mentem toxico,
Corpuſque ſcelerum ſordibus
Contaminata turba, vela dum cupit
Suo furori obtendere,
Ferri ac referri ſortis arbitrio omnia
Humana commiſcitur.
Ergo exſoluta numinis formidine,
Dat frena turpitudini:
Sceleſta, fœda, abominanda excogitat,
Excogitata perpetrat.
2 Ex arce celſa ſiderum deflexerat
Dominus in orbem lumina,
Si quem videret forte non penitus malis
Corruptum opinionibus,
Qui mentis oculis omnium fideliter
Rerum parentem quæreret.

3 Erroris omnes nubili fallacibus
Fraus illigârat caſſibus :
Se cuncti eiſdem polluere ſordibus,
Nec recta cuiquam curæ erant.
4 Ergo ille mitis, munificus parens,
Irâ incitatus aſperâ,
Gens (inquit) iſta plena ſcelerum ac ſordium,
Crudelis animo, & impia,
Quæ panis inſtar devorat plebem meam,
Ecquando cognoſcet Deum ?
Ecquando mentis lumine in periculis
Agnoſcet orbis arbitrum ?
5 Certe timebit non timenda, & conſcius
Vexabit horror pectora.
Nam Dominus oſſa conteretque, & hoſtium
Auſus retundet impios.
Vultum pudoris turpibus ſparget notis :
Turbabit animum infamia.
En unquam Eoo lucifer ſalutifer
Ab axe promet hunc diem ?
Ab arce Dominus quum Sionis ardua
Speratam opem feret ſuis,
Patriæque vinclis liberos hoſtilibus
Reddet nepotes Iſaci :
Electa laudes illius gens ut canat
Perfuſa vero gaudio.

PSAL. LIV. CARM. GEN. X.

David a Ziphæis proditus, Deum orat pro ſalute ſua & hoſtium exitio, promittens ſe, accepto hoc beneficio, amplius culturum & predicaturum Deum.

Rerum parens me protege,
Et ſævo ab hoſte libera,

Nomen

Nomen boni ut colant tuum,
Et vim paveſcant impii
2 Audi benignus ſupplicem,
Nec durus aurem queſtibus
3 Occlude: vitæ nam meæ
Crudelis hoſtis imminet.
Infeſtus hoſtis imminet
Vitæ meæ: nec vindicem
Dei potentis dexteram
Sibi imminentem reſpicit.
4 Rerum ſed æquus arbiter
Opem feret: periculis
Me liberatum fulciet,
Et ſoſpitem tuebitur.
5 Suis peribit artibus
Sceleſta fraus, & incident
In ipſa cæci retia,
Quæ clam mihi tetenderant.
6 Liber periclo, victimis
Te munerabor: te canam
Patrem, bonis placabilem,
Maliſque formidabilem:
Qui libero moleſtiis
Mihi dediſti gaudia
Haurire læto lumine
De clade gentis perfidæ.

6. *Qui libero moleſtiis*, &c.] Qui mihi anxietatibus liberato donaſti. lætitiam capere hiſce oculis exitio hominum fraudulentorum gaudentibus. *J.*

+ PSAL. LV. CARM. GEN. V.

David orta Abſchalomi conſpiratione, Deum orat pro ſalute ſua & hoſtium ruina, ſeipſumque de utriuſque eventu confirmat a fide ſua, & experientia beneficiorum Dei, & ab aliorum impietate & inhumanitate. Poſtremo ſe & omnes ſuo exemplo confirmat.

Cœlitum

COElitum rector bone, mitis aurem
Admove in rebus trepidis vocanti,
Neu meos vultu tetrico ſeverus
Deſpice queſtus.
2 Adſpice attentus mihi quo tumultu
Æſtuet pectus: gemitu dolores
3 Quo fremant, dum vis mihi frauſque ſævi
Imminet hoſtis.
Imminet ſævus capiti tyrannus,
Et meæ famæ meditatur atrox
Crimen, & ſecum furit impotenti
Turbidus irâ.
5 Cor micat, nervis trepidant ſolutis
Oſſium nexus, animus labaſcit,
Semper & pallens oculis oberrat
Mortis imago.
6 Ergo ſic mecum loquor: O quis altos
Nubium in tractus celeri columbæ
Me levet pennà, nemorum & remotis
Siſtat in antris!
7, 8 Ut procul curâ trepidâ metuque
Montium ſolos habitem receſſus,
Ocyor ventis ferar & coruſci
Fulminis alis.
9 O Deus linguas malè perde pravas,
Illitas linguas gelido veneno:
Quæ dolis, probris, rabidiſque vexant
Litibus urbem.
10 Sive lux fundat radios micantes,
Sive nox fundat tenebras opacas,
Excubant muris maledicta, vicis
Omnibus errant.
11 Vis, furor, fraudes, ſcelerum libido
Obſidet cunctos aditus viarum,

Et

Et fames auri miſeram trucidans
Fœnore plebem.
12 Si palam ſævos inimicus enſes
Stringeret, ſi clam laqueos pararet,
Dente ſi famam peteret maligno,
Æquior eſſem :
13, 14 Tu mihi inſultas comes & ſodalis,
Teſtis arcani taciturni, & auctor
Conſilî, ſacræ totieſque junctus
Fœdere menſæ.
15 Gentis humanæ moderator, orbem
Qui ſalutari regis æquitate,
Fraudis auctores ſcelerumque vivos
Obrue terrâ.
16, 17, 18 At mihi attentam dabis æquus aurem,
Sive lux promat radios ab undis,
Sive lux condat radios ſub undis
Veſpere ſero.
Inter hoſtiles dabis ut tumultus
Tutus evadam : mihi nam ſuperbis
Viribus fretus numeroque ſævus
Imminet hoſtis.
19 O potens rerum, ſine fine pœnis
Tu premes juſtis ſcelus impiorum,
Arrogans pectus quibus obſtinatâ
Intumet ira.
20 Pace qui fictâ ſimulant amicæ
Mentis affectus, animoque virus
Occulunt, priſco neque facta curant
Fœdera ritu :

14. *Conſili*] Vide Annot. ad vers. 16. Pſal. 10. *C.* 19. *Intumet*] Pro intumeſcit quod frequentius. *C.* 20. *Priſco neque* &c.] Pacemque more antiquo conſtitutam non magni faciunt. *J.*

21 Lactеus blando fluit ore rivus :
Bella cor ſpirat fera, ſuaviorque
Balſamo ſermo ſecat inſtar enſis
Vulnere cæco.
22 Tu tui curam Domino relinque,
Is tuos greſſus reget, is dolores
Leniet, juſtumque ope ſublevabit
Rebus in arctis.
23 Impio, fallaci, avidoque cædis
Fila mors rumpet viridi in juventa :
Me tui, rector bone, ſpes favoris
Certa fovebit.

21. *Balſamo*] Nomen arbuſculæ, & ex ea emanantis unguenti nobiliſſimi, uni Judææ olim conceſſi, de quo multa Plinius, lib. 12, cap. 25. Et Corn. Tacitus lib. 21. Item Juſtinus lib. 36. *C.*

PSAL. LVI. CARM. GEN. VI.

David a Schaulis perſecutionibus, veniens in Peliſchtæorum manus, Deum orat pro ſalute ſua, fidei & innocentiæ nomine, & pro adverſariorum exitio : fidem ſuam in Deum prædicat, ei laudem tribuit de acceptis promiſſionibns, quarum complementum expectabat.

ORbis creator me bonus adſpice,
Injurioſo quem pede prorutum
Hoſtiſque conculcat, premitque
Aſſiduis agitans periclis.
2 Conculcat hoſtis me numero ferox,
Et inſolenti ſævitiâ premit :
3 Nec liberas luces laborum,
Nec vacuas ſinit ire noctes.
Seu luce terror ſollicitus mihi,
Seu nocte circumſtat, pater optime,
Spes rebus in duris mihi una,

Et

Et columen ſuperas ſalutis.
4 Te fretus uno, pollicitis tuis
Innixus unis, nec metuam dolos
Mortalium cæcos, minaſque
Terrificas, & aperta bella.
5 Calumniantur quæ loquor omnia,
Pravaque carpunt facta libidine :
Huc conferunt omnem laborem, ut
Exitium mihi moliantur.
6 Cœtuſque cogunt, & capiti meo,
Quà fraude, quà vi, jugiter imminent :
Veſtigia obſervant, nec horam
Inſidiis vacuam relinquunt.
7 Impunè tantam nequitiam ferent ?
Pravique fructum conſilii legent ?
O arbiter mundi, nec illos
Præcipites agis in ruinam ?
8 Meæ labores tu numeras fugæ :
Urnâ repoſtas tu lacrymas meas
Servas : apud te certa conſtat
Uſque mei ratio doloris.
9 Aurem vocanti tu facilem mihi
Das, atque inanes ſpes facis hoſtium :
Et ſigna non obſcura amici
Das animi, & ſtabilis favoris.
10 11 Te fretus uno, pollicitis tuis
Innixus unis, nil metuam dolos
Mortalium cæcos, minaſque

3. *Superas*] *Superare* crebrò pro ſupereſſe ſeu ſuperſtitem eſſe uſurpatur apud. Virg. *Quid puer Aſcanius, ſuperatne & veſcitur aura AEtheria* ? pro ſupereſtne. C. 6. *Cœtuſque cogunt* &c.] Multitudinem colligunt, periculumque adverſus meam ſalutem partim fraude, partim violentiâ, intentant. *J*. 6. *Qua fraude, qua vi*] ad imitationem illius Terentiani. *Quo jure, quave injuria*. C.

Terrificas, & aperta bella.

12 Te ſemper ergo carmine patrio
Laudabo, vitæ præſidium meæ :
Ex hoſtium ferro doliſque
Incolumis tibi vota reddam.

13 Te liberatus vindice te meum
Firmante greſſum, ne titubent pedes,
Dum ſpiritus fovebit artus,
Juſſa ſequar tua, rector orbis.

13. *Te liberatus vindice*] Te me in periculis vindicante. *J.*

PSAL. LVII. Carm. Gen. ii.

David Schaulem fugiens, gratiam & ſalutem a Deo petit, fidem ſuam in Deum profitetur, exponit adverſariorum improbitatem, & propter gloriam Dei judicia eius confici poſtulat, ad ſalutem ſuam, hoſtium vero exitium.

SAncte parens miſerere animæ pereuntis, & omnem
In te ſalutis quæ locavit ſpem ſuæ :
Meque tuis alis tectum defende, procellæ
Dum ſævientis impetus deferveat.
Te voco, te (ſolum in rebus quod reſtat egenis)
Appello, ſupplex & tuam imploro fidem.
2 Te voco, qui cumulata mihi promiſſa refundes,
Et cœpta duces proſperos ad exitus :
3 Qui mihi ſubſidium e cælo præbebis, & hoſtis
Jamjam imminentis liberabis faucibus :
Qui dabis auxilium ex adyto ſublimis olympi,
Memorque fidei & priſtinæ clementiæ.
4 Inter enim ſævos habito feritate leones :
Flammam vomentes verſor inter belluas,
Lingua quibus ſævo proſcindit acutiùs enſe,

1. *Deferveat*] Metaphora a muſto quod oportet deferveſcere antequam miteſcat: Similis ratio eſt affectuum iræ & indignationis. *C.* 3. *Adyto olympi*] Vide Pſal. 18. & 20. 7.

Dentes

Dentes ſagittis lanceæque cuſpide.
5 O Deus auguſtum celſo caput exſere cœlo:
Oſtende terris gloriæ jubar tuæ.
6 Explicuere meis pedibus ſua retia: terræ
Me ſævus hoſtis penitus afflictum premit,
Et ſcrobibus foſſis iter obſedere: ſed ipſi
Mihi paratas in ſcrobes cæci ruent.
7 Mens invicta malis, animi vigor integer, orbis
Te voce rector, te celebrabit lyrâ.
8 Eia agè depoſitis mens expergiſcere curis,
Et tu canora barbitos cum nabliis.
Ocyùs auroræ quàm lucifer excitet ignes,
Aurora cantus quàm volucrum exſuſcitet;
9 Te, pater alme, canam: populos tua facta per omnes,
Quàcunque tellus panditur, vates feram.
10 Nam tua ſiderei bonitas faſtigia cœli,
Fideſque tractus nubium ſupervolat.
11 O Deus auguſtum nitido caput exſere cœlo,
Oſtende terris gloriæ jubar tuæ.

6. *Explicuere*] Inimici caſſes ſuos ad me illaqueatum intercipiendum diſtenderunt. *J.*

7. *Mens invicta*] In nonnullis legitur *infracta*, pro non fracta, cùm tamen *infringere* ſit valde frangere Virgil *Turnus ut infractos adverſo Marte Latinos Defeciſſe videt.* Infractos, id eſt, valde fractos & debilitatos. *C.*

8. *Barbitos*] Et *Barbiton*, Inſtrumentum lyricum eſt, plectro ſolitum pulſari, inventum Terpandri, vel ut alii volunt Anacreontis. *C.* 8. *Lucifer excitet ignes* &c.] Indicatio Temporis matutini ſive diluculi. in qua utrobique τὸ ἄψυχον ἔμψυχον ornamento bonis Poetis admodum familiari. Tale illud. *Increpat æſtatem ſeram Zephyroſque morantes.* *C.*

PSAL. LVIII. CARM. GEN. VI.

David aulicos ſe apud Schaulem traducentes increpat, injuſtitiæ, improbitatis & pertinaciæ nomine, judicia Dei imprecans illis ventura confirmat: piorum lætitiam, pacem, & ſalutem conjunctam gloriæ Dei prædicat.

Qui

QUi jura celſo de ſolio datis,
Qui frena legum flectitis, en erit
De plebis ut cauſſis egenæ
Judicio ſtatuatis æquo ?
2 Quin mente pravâ nequitiam & dolos
Verſant, ſub umbra juſtitiæ tegunt
Injuriam: factis honeſti
Objiciunt ſpeciem pudendis.
3 Maternâ ab alvo flagitii viam
Senſim ſequuntur, perque ſuos gradus
Obliqua ſectandi libido
Cum teneris adoleſcit annis.
4 5 Linguâ venenum peſtifera gerunt:
Aureſque claudunt conſiliis, velut
Obturat aures calida aſpis,
Quæ magicos metuit ſuſurros.
6 Confringe malas, ô Deus: impudens
Os comminutis contere dentibus:
Et rictibus ſævis hiantes

1. *En erit De plebis* &c.] An unquam tempus erit, ut de pauperum controverſiis ſententiam ferentes, judicium juſte pronuncietis ? *J.*

4, 5. *Aſpis*] Genus ſerpentis, *de* qua vide *Plin.* lib. cap. 23. & lib. 29. cap. 4. Ariſtoteles quoque de animalibus lib. 8. cap. 29. in Africa eum gigni affirmat, ejuſque ictui nullum remedium. His Cleopatra Regina Ægypti, mori volens ſibi ſcribitur admoviſſe. Torpore autem & ſomno ſaucios necabat. Cur autem vocaverit aſpidem callidam, patet ex Plinio, libro & capite primo indicato. Ubi de aſpidis ingenio ſagaci hæc quodam modo mira narrat: *Unus* inquit *huic tam peſtifero animali ſenſus, vel potius affectus eſt. Conjuga ferme vagantur, nec niſi cum compare vita eſt. Itaque alterutra interempta, incredibilis alteri ultionis cura perſequitur interfectorem, unumque eum in quanto libet populi agmine notitia quadam infeſtat. Perrumpit omnes difficultates, permeat ſpatia nec niſi amnibus arcetur aut præceleri fuga.* C.

Hos

Hos inhibe catulos leonum.
7 Emiſſa fracta cuſpide ſpicula
Intercidant, nec vulnera perferant:
Ipſique vaneſcant repentè,
Per bibulas velut unda arenas.
8 Senſim liqueſcant, tardigradus velut
Limax: acerbo funere deferant
Vitale lumen, more fœtûs
Ante ſuum pereuntis ortum.
9 Florentis ævi in limine, turbinis
Vis atra tollat progeniem, priùs
Quam ſurculus ſpinas tenellus
Exſerat, & ſtimulis acutis
Fœcunda latè brachia porrigat.
10 Juſtique pœnæ vindicis exitum
Læti videbunt, impiique
Sub pedibus fluvium cruoris.
11 Vitæ bene actæ gens hominum ſciet
Manere juſtos præmia: at impios
Manere pœnas, arbitrumque
Eſſe Deum ſciet orbis æquum.

8. *Tardigradus*] Sic Plautus in Amphytr, *gradum teſtudineum* dixit. C. 8. *Limax*] Propriè cochlea nuda eſt ſeu domunculam ſuam non circumferens, quamvis Columella dixerit.
Implicitus conchæ limax,
Scribit autem Geſnerus ex Alberto quod limax ſale conſperſus liqueſcat, & in aquam viſcoſam convertatur. C. 8. *More fœtus ante ortum pereuntis*] Periphraſis fœtus abortivi. C.

PSAL. LIX. CARM. GEN. X.

David ab adminiſtris Schaulis circumventus, liberationem a Deo petit, fidei, innocentiæ ſuæ, ac hoſtium improbitatis nomine, qua deſcripta, illis imprecatur, quod ad gloriam Dei futurum erat, & ſe Dei laudes grato animo prædicaturum profitetur.

AB hoſtis inclementia
Me rector orbis aſſere :
Defende vim crudeliter
Me ſemper oppugnantium.
2 Ab improbis me protege
Lætis cruore innoxio,
3 4 Meæ ſaluti per dolum
Qui cæca tendunt retia.
Ultro immerentis in caput
Conſilia cuncta conferunt :
5 Exſurge, teque peſſimis
Fer obviam conatibus.
O arbiter mortalium,
Et agminum cœleſtium,
Favore ſemper qui pios
Peculiari amplecteris,
Exſurge, pœnis impias
Compeſce gentes: perfidis
Neu parce, qui ſibi favent
Nefanda quum patraverint.
6 A ſole Eoo ad Heſperum
Perambulabunt compita,
7 Et inſtar oblatrantium
Canum feroces obſtrepent.
Nihil niſi merum crepant
Ferrum, cruorem, vulnera :
Et quæ loquuntur propalam,
Clam poſſe rentur obrui.
8 Meæ ſalutis tu Deus
Tutela præſens, irritas
Ridebis iras, & tua
Me dextera tueberis.
9 Tu robur es meum, meæ

Vires,

Vires, & arx fiduciæ.
Ergo quieto pectore
Exſpecto ſpe tui auxilî.
10 Diſcrimina imminentia
Ope antevertes : & malis
Fracta hoſtium ſuperbia,
Læto fruar ſpectaculo.
11 Ne prorſus impios tamen
Una ruina elimina,
Oblivioſo ne pii
Torpore recta negligant :
Sed error illos diſſipet
Vagos per orbis ultimas
Oras : tuaque dextera
Semen piorum protege.
12 13 Ob oris arrogantiam,
Viruſque linguæ noxium,
Mendacia & perjuria,
Conſume ſemen impium :
Evelle ſtirpe ab ultima
Juſti furoris impetu,
Ut nôrit orbis ultimus
Deum bonorum vindicem.
14 A ſole Eoo ad Heſperum
Perambulabunt compita,
Et inſtar oblatrantium
Canum procaces obſtrepent.
15 Paſſim vagati, pauperem
Victum ut parent, ſub veſperum

15. *Paſſim vagati* &c.] A ſole oriente ad ejus occaſum uſque me obſervaturi per vias incedent, elatique obloquentur more canum prætereuntes latratu inceſſentium. *J.* 15. Ubi paſſim erraverint, ut victum tenuem quærant, multa de nocte cubitum eant, cibi tenuis indigentes, *J.*

Serum petant cubilia,
Victûs egentes pauperis.
16 Ego interim Deum canam,
Fortem, bonumque in aſperis
Rebus ſuorum vindicem,
Fidumque propugnaculum.
17 Deum canam, qui robore
Me fulcit, auget viribus,
Benignitate ſublevat,
Tuetur arx ut ænea.

PSAL. LX. Carm. Gen. ii.

David Syrorum exercitu cæſo, Deum contra Edomæos implorat, de prioribus Judæorum calamitatibus expoſtulans; & promiſſis Dei, operibuſque expenſis, ac fide confirmata, exercitum ad ſtrenue agendum hortatur, fretum promiſſionibus Dei.

SAncte parens, noſtris vitiis offenſus, abactos
Preſſoſque duris diſſipâſti nos malis:
Placatus mitiſque veni, jamque immemor iræ
Salutis auctor ad tuos revertere.
2 Omnis ager rimis te concutiente dehiſcit:
Committe rimas, refice quaſſatum ſolum.
3 Dura tuæ genti ſpectacula terre dediſti
Inebriatæ poculo formidinis:
4 At trepidos tandemque animi miſeratus egenos,
Signum ſalutis efferes: qui te colunt,
Veridicis freti oraclis, formidine merſum
Erigere rurſus audeant ut verticem:
5 Eripiaſque tuos gelidi formidine lethi

2. *Dehiſcit*] Dehiſcere frequentativum ab hio, eſt quaſi hiatu quodam ſe aperire. Virgilius.
Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiſcat. C.
4. *Oraclis*] Per Syncopen, pro oraculis. C.

Præſens,

Præſens, & opifer invocantes audias.
6 Audiit, ex adytoque Deus flammantis olympi
Vocem rependit gaudii prænuntiam.
En tibi frugiferos Sichimæ diſpertiar agros :
Vallem Sucothi metiar decempedâ.
7 Nonne mihi parent Jacobi pignora, quiſquis
Vel pecore tondet arva, vel vomere ſecat ?
8 Oppida ſub pedibus Syriæ calcabo ſuperbæ,
Moabum, Idumen, & Palæſtinas domos.
9 Quis mihi pandet iter munitas ductor ad arces ?
Muros Idumes divitis quis diruet ?
10 Quis? niſi tu noſtræ gentis, Deus unice, tutor,
Qui nos premendos hoſtibus reliqueras,
Offenſus vitiis pravis : nec in arma ruentes
Noſtros præibas dux ut ante, exercitus.
11 Nunc pater auxilium rebus bonus adfer in arctis :
Humana fallax credulos ſpes decipit.
12 Te duce, victrici decorati tempora lauro,
Pedibus prememus hoſtis arrogantiam.

6. *Decempeda*] Virga decempedali. *J.*

6. *Sichimæ*] Sichem oppidum Sichemitarum in Samaria, non procul à Gazer, ad montem Garizim, prope quod Abraham aliquando habitavit, & ubi fuit fons Jacob. *C.* 6. *Sucothi*] Sucoth oppidum trans Jordanem, non procul à torrente Jaboc, è regione Ephraim, aliud in vicinia Hieroſolymæ prope Emauntem. *C.*

8. *Syria*] Syria règio eſt Aſiæ majoris finitima Judææ inter orientem & ſeptentrionem cujus metropolis Damaſcus, olim Arama hodie Soria. *C.* 8. *Moabum*] Moabitæ habitarunt in regione media inter Arabiam & mare mortuum, quæ Moabitis dicta eſt, à Moabo Filio Lothi. *C.* 8. *Idumen*] Idumæam intelligit, finitimam Judææ inter meridiem & occidentem, ſic dictam ab Edomo. Lucanus 3. *Palmarum dives Idumen. C.* 8. *Palæſtinas domos*] Intelligit regionem Philiſtinorum. Idumææ & mari Syriaco quaſi incluſam : cujus oppida ſunt Accaron, Aſcalon & Gaza : ſic dictam a Philiſto Filio Mizraimi, nepote Chami, a quo tota illa regio quam Iſraelitæ poſt ejectos Cananæos tenuerunt dicta eſt Palæſtina. *C.*

CARM. GEN. XV.

David rex in extremam regionem pulſus, auxilium Dei implorat ante acceptorum beneficiorum nomine; regnum Chriſti promoveri petit, deinde gratum animum pollicetur Deo.

AUdi vocantem me bonus, & meis
Intentus aurem da precibus, Deus;
2 Projectus oris orbis in ultimis,
Ad te recurram rebus in aſperis.
Me ſiſte rupis culmine in arduo
3 Procul periclis: ſemper enim tui
Spe fretus, hoſtis tutus ab impetu,
Munitæ ut arcis præſidio fui.
4 Tentorio fac ſemper ut in tuo
Degam, ſub alis protegar & tuis:
5 Qui lenis aurem das precibus meis,
Qui vota lætum ducis ad exitum.
Frenare ſceptris te metuentium
6 Hæreditatem das mihi: regiæ
Tu longa vitæ tempora porrigens
Nectes peractis ſecula ſeculis.
7 Securus ut te perpetuò colat
Rex, liberalem porrige dexteram
Fortuna in omni: quâque ſoles fide
Fac ut fruatur pollicitis tuis.
8 Ac tum periclis liber ab aſperis,
Te voce, dulci te citharâ canam,
Pacti tenacem, & munificum tuis;
Et vota ad aras perpetuò feram.

6. *Regiæ*] Tu meæ vitæ ſpatium, *quem regem deſignaſti*, prorogatum extendens, annis præteritis annos multos adjicies. *J.*

CARM. GEN. iii.

David oppreſſus fiduciam ſuam in Deum prædicat: hoſtes reprehendit, ſeipſum & Eccleſiam exemplo ſuo confirmat, omneſque a fiducia rerum humanarum ad Deum revocat, & confirmat authoritate verbi ejus.

MEns acquieſcit unicè mea in Deo:
2 Hinc ſpes ſalutis, arduis
In rebus arx hæc: tutus hoc munimine
Nullum tremiſcam ad impetum.
3 Quouſque tectis fraudibus ſubvertere
Innoxium tentabitis?
Pœnas daturi mox & ipſi, improvidi
Jamjam imminentis exitùs,
Proni in ruinam incumbitis, ceu mœnia
Saxis ſolutis putria:
4 Et interim omnes corporiſque & ingenî
Vires eò contenditis.
Vobis placetis fabulis vanis, gradu
Turbetis impii ut pium.
Clam devovetis corde tacito, propalam
Laudatis ore ſubdolo.
5 At tu acquieſce mens mea in Deo tamen;
Hinc ſpes ſalutis, arduis
In rebus arx hæc: tutus hoc munimine
Nullum tremiſcam ad impetum:
7 Spes inde vitæ & gloriæ pendet meæ,
Et roboris fiducia.
8 Quocunque cœli gens colis ſub ſidere,
Huic crede rem, ſobolem, domum:
Omnes ad illum mentis ægritudines,

3. *Ceu mœnia*] Veluti in muros vetuſtate ruinoſos ſaxis calce non bene cohærentibus. *J.*

Et læta defer & refer :
Semperque præſens numen ejus omnibus
Adeſſe cœptis ſenties.
9 Ventoſa regum & principum potentia
Eſt vanitate vanior,
Adeoque fumo levior : ut ſi principum
Hac lance vires omnium,
Inanitatem hac colloces, cunctis ſimul
Inanitas præponderet.
10 Ne firma ſpera parta per vim : ne nimis
Confide ſtultis viribus.
Opes abundant affluenter? ne bonis
Da rebus animum credulum.
11 Semel eſt profeſſus, nec ſemel tantum Deum
Id profitentem audivimus,
Se poſſe ſolum cuncta, ſe ſolum bonum,
Et arbitrum rerum unicum :
Bonis benignum ſemper & placabilem,
Maliſque formidabilem.

8. *Et læta defer* &c.] Omnemque mentis lætitiam illi nunciate. *J.* 9. *Ventoſa Regum* &c.] Leves potentium omnium opes ſunt, ipſaque vanitate & nihilo magis fluxæ, ponderiſque minoris, quam fumus leviſſimus, ut ſi in altera ſtateræ parte potentiam magnatum omnium ponas, in altera verò ſtatera nihilum & vanitatem ipſam ; vanitas nihilumque majoris ſit ponderis cunctis viribus principum conjunctis. *J.*

PSAL. LXIII. CARM. GEN. xviii.

David exſul deſiderium ſuum reviſendæ gloriæ aſpectabilis Dei in Eccleſia exponit, ſeipſum preſente Dei gratiæ conſolatur, & inimicorum ſuorum exitium prædicat, ac lætitiam ſuam.

DEus, ſalutis auctor & cuſtos meæ,
Te veneror roſeus quum fugat aſtra dies.
Te mens anhelat, membra ſitiunt languida,

Terra

Terra velut pluvias arida quærit aquas.
2 Quamvis arenas aridas æſtu colam,
Præſentem Dominum mens videt uſque meum;
Non aliter adyta arcana quam ſi conſpicer,
Numinis adſervant quæ monumenta tui.
3 Nec dulcis æque eſt vita quàm benignitas,
Quâ vitam munis proſequeriſque meam.
Ergo remotis diſſitus quamvis locis,
Præſidio tutus te celebrabo tuo:
4 Tui ſonabunt nominis præconia,
Quæ dederis vitæ tempora cunque meæ.
5 Nec victus æquè recreat corpus, tua
Excitat ut mentem laus celebrata meam.
6 Tu nocte carmen, mane tu carmen mihi es:
7 Tu trepido præſens fers mihi ſemper opem.
Securus alis conquieſco ſub tuis:
Teque procul curis & tua facta canam.
8 Te quærit animus, te colit, te deperit:
Tu validâ fulcis me, pater alme, manu.
9 At qui laborant per nefas me perdere,
Conſiliis pravis digna ruina premet.
10 Ferro profundent ſpiritum nefarium:
Membra dabunt avidis dilanianda lupis
11 Rex lætus autem vindicem agnoſcet Deum,
Et quicunque Dei numina rite colunt.
Metu ſtupentes conticeſcent impii,
Spe ſtolidâ fluxis qui tumuere bonis.

2. *Quamvis arenas* &c.] Tametſi etiam ſolum hoc calore nimio infœcundum habitem: animus tamen Dei recordatus, eum mihi propitium ſemper perſpicit; non ſecus ac ſi oculis hiſce templi tui penetrale cernam, quod cultum tuum, pignus, & memoriam divinitatis tuæ cuſtodit. *J.* 8. *Deperit*] Deperire idem ferè quod perire. Cic. *Scheda ne qua depereat.* Idem ὑπερεφιλεῖν. id eſt, vehementer & impotenter amare, ut quis amando quaſi perire videatur. *C.*

CARM GEN. viii:

David Deum implorans ſalutem petit: de adverſariorum violentia & fraude conqueritur, hinc fide confirmatus, excidium improborum divinitus eventurum, & bonorum pacem prænunciat.

AUdi, ſancte parens, non tetricus preces
Te poſcentis opem rebus in aſperis:
Et fallacis ab hoſtis
Vitam fraudibus eripe.
2 Pravorum tacitis factio me dolis
Oppugnat; trucibus conſiliis fremunt
Conſpirantque ſceleſti:
Tu me dux bonus eripe.
3 Linguas ceu gladios exacuunt ſuas;
Oris peſtiferi verba nefaria
Intentant, medicata
Tanquam ſpicula toxico;
4 Ut rectos animi ex inſidiis petant:
Et ſecuri avidâ mente coquunt nefas:
Nec quenquam malefacti
Formidant fore vindicem.
5 Deſignant animis horrificum ſcelus,
Et ſævo laqueos conſilio parant:
Inter ſeque loquuntur,
Nemo conſcius hæc ſciet.
6 Cor, mens, ingenium, conſilium, labor,
Huc tendunt, facies ut ſcelerum novas

6. *Facies novas ſcelerum*] Meditari novas facies ſcelerum & novos modos & vias, & quaſi formas ſcelerum & fraudum excogitare. Ut enim Gellius lib. 13. c. 28. inquit, *Non ſolum in hominum corporibus, ſed etiam rerum aliarum facies dicitur. Nam montis, & cœli & maris facies, ſi tempeſtive utatur, probe dicitur. C.*

Et fraudum meditentur :
Hoc unum ſtudium fuit:
7 Aſt ilos ſubiti cuſpide ſpiculi
Incautos feriet magna Dei manus,
Et lethalia certâ
Figet vulnera dextera.
8 Spectantes gelidus corripiet timor,
Auctori exitium quum videant ſuæ
Dirum immittere linguæ
Viroſæ mala toxica.
9 Gens humana tuæ robora dexteræ
Agnoſcet, meritis laudibus efferet :
Et mirabitur altæ
Lumen perſpicientiæ.
10 Juſti ſpes animos eriget, & Dei
Tutus præſidio lætitia fremet :
Et gaudentia corda
Vero ſimplice geſtient.

8. *Viroſæ linguæ*] Id eſt, venenatæ a nomine virus. Nam alias viroſa mulier *Lucilio* dicta eſt φιλανδρός appetens viri. *C.*

9. *Perſpicientiæ*] Perſpicientia, perſpicacitas, vocabula finitima, Ciceroni quoque uſurpata pro quadam ſolertia, qui ipſe 1. Offic. perſpicientiam veri ſolertiamque conjunxit. *C.*

PSAL. LXV. CARM. GEN. V.

David laudem Dei prædicat, tum propter ſpirituales benedictiones cum Eccleſia communicatis, tum propter temporarias, univerſe in orbem terrarum, ſed maxime habitationem populi ſui e cœlo diffuſas.

TE manent laudes, Deus, in Sione :
Hic tibi caſtis operata ſacris

1. *Operata*] Operari & facere in Latina lingua ſæpe idem ſignificant, quod ſacra facere. Virgil. *Cum faciam vitulos.* Item *Lætis operatus in herbis* Hinc Nonius: *Operari, eſt religioſe, & cum ſumma veneratione ſacrificiis litare,* &c. *C.*

Vota gens ſolvet tua, victimiſque
Imbuet aras.
2 Quique tam præſens tibi ſupplicantum
Exitus votis tribuas ſecundos,
Te petent gentes ſub utroque mundi
Axe jacentes.
3 Noſtra nunc juſtis ſcelerata facta
Nos premunt pœnis : facilis querelis
Tu tamen flecti, mala ſervitutis
Vincula franges.
4 O quater, pluſquam quater ô beatos,
Quos leges, lectos facies amicos :
Ut colant puri tibi dedicati
Atria templi.
Illa lux felix, cumulata cunctis
Lux bonis, pectus ſatiabit ægrum
Gaudio, quæ nos reduces ſacrata
Siſtet in æde.
5 Annues noſtris facilis querelis,
Finium terræ Deus ultimorum
Spes, & extremas maris ambientis
Gurgite terras.
Tum ſtupor mentes quatiet tuentum,
O Deus noſtræ columen ſalutis,
Te malis durum, miſeris benignum,
Omnibus æquum.
6 Tu potens rerum, validiſque pollens
Viribus, firmas ſtabili catena
Montium tractus, jugaque inquietis
Tunſa procellis.

6. *Jugaque tunſa procellis*] Eſt periphraſis ſcopulorum marinorum, qui à fluctibus tunduntur et verberantur. Virg. 3. Georg.
Cum graviter tunſis gemit area frugibus. Item,
Gens effræna virum Riphæo tunditur Euro. C.

7 Tu maris nigris agitata ventis
Terga componis: cohibes rebelles
Gentium motus, placidaque mutas
Pace tumultus.

8 Ultimi rerum tua ſigna nôrunt
Et pavent fines, quoties coruſcis
Turgidum flammis fremuit ſonoro
Murmure cœlum:
Quique Phœbæos habitant ad ortus,
Et quibus ſera face Phœbus undas
Tingit, auctorem te hilares fatentur
Lucis & umbræ.

9 Tu ſolum terræ ſitientis imbrem
Lætus inviſis, gravidæque nubis
De ſinu fundis genitale pigros
Semen in agros.
Alveus pleno tibi ſemper amne
Turgidus læta novat arva fruge,
Floribus campos, nemorum virentes
Fronde receſſus.

10 Rore tu leni ſola contumacis
Maceras terræ, ſubigiſque glebas:

7. *Tumultus mutare pace*] Ita ſcilicet ut bellis & tumultibus pax ſuccedat Horat: *Mutat quadrata rotundis. C.* 9. *Alveus*] Propriè eſt profunditas illa, quæ, eſt inter utramque fluminis ripam depreſſa. Unde fluvius dicitur alveum mutare, quando alio derivatur. *C.*

10. *Terræ contumacis*] Eleganter & argute ἄψυχον facit ἔμψυχον Sicuti enim puer aliquis petulans in parentem, aut ſervulus indomitus in herum eſt contumax; ita terra, quæ tot ligonibus & aratris vix tandem ſubigitur, ut molleſcat & ſemini excipiendo fiat opportuna, eodem nomine contumax dicitur. *C.*

10. *Maceras*] Macerare inter alia etiam ſignificat idem quod mollificare, aut aliquid tam diu aqua perfuſum reponere, donec molle & tenerum, & nonnunquam ſalſuginis quoque expers fiat.

Hinc in Adelphis Terentii, eſt : *Macerare ſalſamenta.* Eodemque modo hic terra dura, rore & pluviis dicitur macerari. Alia ſignificatione utitur hoc verbo *Pſal. 69. Si macero pectora curis.* Eſt enim illic macerare, nimiis curis ſeipſum attenuare & conficere. *C.*

Ebrios ſulcos viridante amictu
Meſſis inumbras.

11, 12, 13 Quà feres greſſus, renovabis annum
Fertilem frugum : vegetanſque fœtus
Per cavas valles riguoſque ſaltus
Impluet humor.
Geſtiet pauper tugurî colonus,
Lacte diſtentas comitans capellas ;
Mugient colles, & amica feſſis
Silva juvencis
Spes aratoris cupidas fovebit
Fluctuans latis ſeges alma campis ;
Ut canat feſta tibi feriatus;
Carmen in umbra.

10. *Ebrios ſulcos*] Qui vino ad ſaturitatem uſque madidus eſt, ebrius proprie dicitur. Id ſcitè hoc loco tranſtulit ad ſulcos agrorum, rore & pluvia imbutos & humectatos. Ita ſpongiam quoque aqua plenam, ebriam poſſemus dicere. Eodem modo loquitur Eſaias c. 55. *Deſcendit imber & nox de cœlo, & illuc ultra non revertitur ſed inebriat terram, & germinare eam facit. C.*

10. *Amictu meſſis*] Sicuti enim collium & montium quaſi veſtes ſunt arbores & virgulta ; ita ſegetes, quæ hic ſub meſſe, intelliguntur, ſunt quaſi amictus agrorum & ſulcorum. Hinc Virgil. *Olea veſtire Taburnum.* Item, *amictæ vitibus ulmi. C.*

PSAL. LXVI. CARM. GEN. xix.

Pſaltes ad gloriam Dei prædicandam populos hortatur ab exemplis Scripturæ, & ab adminiſtratione ſua tum communi erga omnes, tum ſingulari erga Eccleſiam, hinc exemplo ſuo, Dei laudationem confirmat.

Incolæ terrarum, ab ortu
Solis ultimum ad cubile,

Eia

Eia Domino pſallite.
2 Eia Domino jubilate :
Nomen ejus, numen ejus
Ferte in aſtra laudibus
3 Dicite illi : Rector orbis
Sancte, quàm ſtupenda rerum
Eſt tuarum gloria !
Quanta virtus, quâ protervos,
Mente fractâ, cogis hoſtes
Supplices procumbere !
4 Te parentem læta honoret,
Te potentem prona adoret
Tota rerum machina.
Voce blandâ te canamus,
Barbito dulci ſonemus,
Carminumque cantibus,
5 Eia adeſte, facta cunctis
Cernite admiranda ſeclis ;
Acriterque expendite
Facta providi parentis,
Facta Domini conſulentis
Arte mirà ſervulis.
6 Vertit æquor æſtuoſum
Aridæ in campos arenæ ;
Fluminis per alveum
Agmen iræ gratulantum,
Ceu per arva ſicca, fecit,
Stante fluctu languido.
7 Frenat unus orbem habenis
Sempiternis : intuetur
Et pios & impios.
Nec ſinit ſibi rebelles,
Viribus fretos ſuperbis,

Improbis

Improbis votis frui.
8 Laus Deo noſtro per omnes
Orbis oras : omnis unum
Laudet illum natio.
9 Morte liberavit unus
Nos propinqua : fulcit unus
Liberos firmo gradu.
10 Igne ut aurum, examinâſti
11 Nos periclis : illigâſti
Hoſtium nos caſſibus.
12 Vincla lumbis, frena malis
Sub tyrannis induiſti
Impotentis imperî :
Sed per ignes, ſed per undas,
Divitis tamen dediſti
Uber agri exercitis.
13 Ergo ſupplex introibo
Templa, victimaſque cædam :
Vota ſupplex offeram,
14 Vota duris in periclis
15 Nuncupata : pinguis agnus,
Cornigerque agni parens,
Bos & hircus ſanguine aras
Imbuent : nec thura deerunt
De Sabæo ſtipite.

12. *Uber agri*] Uber propriè mamma eſt. Hic pro ubertate & abundantia accipitur, ad imitationem illorum Virgilii. *Et fertilis ubere campus.* Item. *Terra antiqua potens armis, atque ubere gleba.* Apud Homerum quoque eſt οὖθαρ ἀρȣ́ρης. Sicuti enim in corpore animalis maxime fœcunda & fertilia ſunt ubera ; ita partes terræ fæcundiſſimæ & maxime frugiferæ eleganter hac metaphorâ repræſentantur. Ita *Pſal.* 106. *Uber feracis ſprevit agri.*

15. *De Sabæo ſtipite*] Indicat thus, ſic dictum a θύειν, quod eſt ſacrificare. Eſt enim thus quoque gummi ſeu liquor ex cortice certæ cujuſdam arbuſculæ apud Sabæos Arabiæ populos deſtillans.

16 Dum Dei benignitatem
Explico in me, cuncti adeſte
Qui Deum veremini.
17 Audiit ſtatim vocantem :
Nos vocantes audientem
Proſequamur laudibus.
18 Conſcios ſceleris nefandi
Supplicantes rector orbis
Aure ſurda reſpuit :
19 At mihi lenis bonuſque
Supplicanti ſemper aurem
Non ſeveram commodat.
20 Gratias ago parenti
Optimo, qui ſe roganti
Aſperum non præbuit :
Qui ſua benignitate
Deſtitutum non reliquit
Rebus unquam in aſperis.

PSAL. LXVII. CARM. GEN. V.

Eccleſia regnum Dei in Jehudæis operari; ad gentes propagari, & adminiſtratione benedictionibuſque ſpiritualibus & corporalibus declarari, petit.

ARbiter mundi, placidus bonuſque
Parce delictis, ſolito & favore
Terra fac lætis ſegetem pecuſque
Nutriat arvis :
2 Nota per terras bonitas ut omnes
Sit tua, & noſtræ ſtudium ſalutis,
Mente quos curas patria, tegiſque

2. *Mente quos curas* &c.] Pro quibus etiam animo paterno es ſolicitus, noſque in periculis tueris. *J.*

Rebus

Rebus in arctis.

3 Ut tuas laudes populi per omnes
Prædicent terras, bonitatis uſque ad
Terminos rerum celebretur omnes
Fama per urbes:

4 Omnis exſultet locus, omnis ætas
Geſtiat plauſu & fremitu ſecundo,
Res quòd humanas modereris æqui
Juris habenis.

5 Ut tuas laudes populi per omnes
Prædicent terras, bonitatis uſque ad
Terminos rerum celebretur omnes
Fama per urbes.

6 Si tuæ genti faveas benignus,
Conditor mundi bone, meſſis agros
Veſtiet, vites oleæque colles,
Gramina campos.

7 Si tuæ genti faveas benignus,
Conditor mundi bone, te pavebunt
Et colent gentes ſub utroque mundi
Axe jacentes.

4. *Fremitu ſecundo*] Id eſt, favente, & tua facta probante, & amico. Ita Saluſtius dixit in Jugurtha: *Hominem oratione ſecunda extollit.* Ut *Fortuna ſecunda, & ventus ſecundus.* C.

4. *Res quod humanas* &c.] Quòd genus humanum æquitate tanquam freno gubernes. *J.*

PSAL. LXVIII. CARM. GEN. XX.

Exhortatio ad Deum laudandum, propoſita eius magnificentia, & officio, expoſitis beneficiis in majores, confirmans pios factis, præſentia Dei, & aſcenſu Chriſti in cœlos, cujus virtute promiſſiones erga pios, & minæ in adverſarios præſtantur: poſtremo iterum hortatur omnes, ad laudes Dei, expoſitis earum cauſis.

O Qui perpetuis orbem moderaris habenis,
Placidos bonus exſere vultus;

Impietaſque

Impietaſque exoſa tuas, pater optime, leges,
Tremefacta repente taceſſet,
2 Ut levis in tenues fumi vapor effugit auras,
Ut cera liqueſcit ab igne.
3 4 At lætis pia turba animis ſua gaudia plauſu
Teſtabitur, & tibi, rerum
Sancte parens, pæana canet, qui lucida cœli
Veheris ſuper aſtra, nec ævi
Incluſus ſpatiis, æternis legibus orbem
Æternus & ipſe gubernas.
Te canimus læti, & lætos renovamus honores,
5 Qui celſi è vertice mundi
Reſpicis humanas curas: & patribus orbos
Pueros, viduaſque maritis
6 Proſequeris patrio affectu: qui prole beatâ
Steriles ſolare hymenæos:
Compedibus vinctos ſolvis: populi arva rebellis
Bibulis obducis arenis.
7 Iſacidæ Nilo quum, te ductore, relicto,
Arabum per inhoſpita ſaxa
8 Errarent, tremuere ſoli penetralia: cœlum

4. *Pæana*] Pæanes olim carmina dicebantur, quibus diis ſuis pro victoria in præliis gratulabantur. Hìc pro gratiarum actione, & beneficiorum divinorum celebratione accipitur. *C.* 6. *Steriles Hymenæos*] Poeticè, pro conjugio ſterili. Græcis enim Hymenæus, Latinis Talaſſio, Deus nuptiarum credebatur, quem paſſim in epithalamiis poetæ invocant. Sicuti autem vulgò cum, qui libros Platonis emit, Platonem emere dicimus: ita veteres illi nomina Deorum liberaliter donis atque operibus Deorum tribuerunt, ob utilitatem ea honorantes, atque exornantes: Sic Bacchus pro vino, Ceres pro frugibus, Hymenæus pro nuptiis paſſim accipiuntur. *C.* 7. *Nilo relicto*] Nilus fluvius Ægypti eſt, per quem ipſa regio more poetico indicatur, Sicuti etiam *Pſal.* 78. & Lucanus de Ægypto ſic ſcribit:

Terra ſuis contenta donis, non indiga mercis,
Aut Jovis; in ſolo tanta eſt fiducia Nilo. *C.*

Maduit ſudoris anheli
Imbribus: à vultu Domini conterrita duræ
Tremuere cacumina Sinæ.
9 Arva ſibi ſelecta bonus rigat imbre benigno:
Et quum labefacta fatiſcunt,
10 Confirmat, recreatque afflicta: ſuoque fruenda
Dat habere gregi: nec egenam
11 Temporibus duris virtutem deſerit. Arma
Trepidâ formidine belli
Quum quatient animos, lætum celebrare triumphum
Teneris dabit ille puellis:
12 Sufficietque ſuas in laudes carmina: reges
Numeroſo milite freti
Terga dabunt, latebraſque petent: ſpoliiſque fru-
Imbellis turba relictis. (etur
13 Veſtra licet ſomno ſternantur corpora nigræ
Inter fuliginis ollas,
Illa tamen vincent nitidam candore columbam
Rutilæ cervicis honore,
Quæ nunc argentum nitidum, nunc lumina blandùm
Radiantis provocat auri.
14 Quum Deus omnipotens traduceret agmina regum
Longo ſpectanda triumpho,
Squalida quæ luctu & tenebris Solyma antè jacebat,
Niveâ tum luce refulſit,
Ceu nive vicinos inter candentia colles
Salmonis culmina fulgent.
15 16 Uſque ſibi Baſan placeat, jactetque ſuperbus

8. *Sinæ*] Sina mons Arabiæ Petreæ, in quo Decalogus pronuntiatus & ſancitus eſt. *C.* 13. *Quæ nunc* &c.] Quæ pulchritudine colli ſplendentis cum argento puro, & fulgore auri blandè micantis concertat. *7.* 14. *Salmonis*] Nomen montis, cujus cacumen nive candidiſſima fuit conſpicuum. *C.* 15, 16. *Baſan*] Regio Baſanitis quam, Ogo rege interfecto, Moſes dimidiæ tribui Manaſſæ aſſignavit ab ipſa pinguedine nomen habens. *C.* Faſtigia

Faſtigia proxima cœlo :
Ne tamen herbiferos ſaltus, ne paſcua ſacro
Auſit conferre Sioni :
Quam propriam pater omnipotens in ſecula ſedem
Legit, lectamque tuetur :
17 Ille pater quem cœlituum tot millia currûm,
Equitum tot millia ſtipant.
Sive ille excelſæ vehitur per culmina Sinæ,
Sua ſeu ſacraria viſit :
18 Seu ſcelerum vindex celebri petit aſtra triumpho,
Captivaque colla catenis
Vincta trahit : victæ paſſim donaria gentes
Cumulant : paullo ante rebelles,
Poplite nunc flexo venerantur tempia Sionis.
19 Igitur celebramus honores
Jure tuos, nullam nobis qui munere lucem
20 Vacuam ſinis ire : ſalutis
Unica ſpes noſtræ : nempe unus frena gubernas
Vitæ, irremeabilis Orci
Unus clauſtra tenes, & nutum fata ſequuntur.
21 Inimicos vulnere certo
Tu figis, longâ ſcelerum tu ſorde ſepultis
Lethali tempora plagâ
22 Dividis. At caros ſic conſolaris amicos.
Extremo à littore ponti
Vos ego crudeli incolumes ex hoſte reducam
Rubri ſeu trans freta ductos
Æquoris, à ſævo incolumes ſervavimus Ogo.
23 Cæſorum in ſanguine regum

20. *Irremeabilis Orci* [Orcus poeticè pro inferno accipitur : in quem qui ſemel deſcendit, ei inde regredi aut remeare non licet. *C.* 21. *Longa ſcelerum* &c.] Ictuque lethifero caput eis ſecas, qui in turpibus ſceleribus torpentes jacent. *J.* 22. *Ogo*] Ogus rex Baſanitidis, interfectus à Moſe, Num. 21. *C.*

Tingent crura: canes hoſtilia vulnera lambent:
24 Lætæ ſpectacula pompæ
Adſpicient, pater alme: tuo, pater alme, triumpho
Plaudent tua templa petentes,
25 Anteibunt qui voce canant, qui cymbala pulſent,
Citharæ tuba juncta, tubæque
Tibia, quæque tuas celebrent, fortiſſime, laudes,
Doctæ pulſare puellæ
26 Tympana: te populi cœtu fremituque ſecundo
Et plauſu ad ſidera tollent:
Iſacidæque tuas in laudes ora reſolvent:
27 Juvenis de ſtirpe creatus
Benjamini, Judæque aderit generoſa propago.
Neque clarus Zabulo deerit,
28 Nephthalidæque duces. Nam tu tua juſſa ſequutis
Vireſque animoſque miniſtras:
Claraque victrici das tempora cingere lauro.
29 Solymæ victoria præpes
Ex adytis volat. Ergo ferent tibi munera reges,
Atque ad tua templa ferentes
30 Munera, te ſuper aſtra ferent. Tu freta ſagittis
Lethalibus agmina fundis:
Tu forteſque domas dextras, animoſque rebelles.
Humiles tibi pendere cogis
Vectigal fractoſque duces, avidique cruoris
Vindex populi, agmina perdis.
31 Quique bibunt Nilum, quà mergitur æquoris undis,
Quique ipſo fontis in ortu,
Accurrent, pacemque petent, opulenta ferentes
Tibi munera ſupplice dextrâ.

25. *Cymbala*] Cymbalum, inſtrumentum muſicum, æreum, concavum, & tinnitum edens, olim ſacris Cybeles cum tympanis adhibitum. Meminit Cicero in Piſonem. Et Virg. 4. Georg. *Tinnituſque cie, & matris quate cymbala circum.* C.

32 Regna

32 Regna hominum celebrate Deum :date carmina Regi
33 Qui templa gubernat olympi
Æterna æternus : cujus mortalia cuncta
Vocem tremefacta paveſcunt.
34 Hunc fortem celebrate, unique accepta referte
Benè geſti proſpera belli.
Cujus in Iſacidis reſplendet gloria, cujus
Teſtantur robora nubes :
35 Cujus ab arcano templo venerabilis horror
Stupefacta in pectora manat.
Iſacidûm Deus ille, Deus qui robore nervos,
Animoſque vigore ſuorum
Implet : ei laudes Jacobi dicite proles :
Etenim Deus ille deorum eſt.

PSAL. LXIX. Carm. Gen. ii.

David typus Chriſti, conqueſtus de injuriis & perpeſſionibus indigne perlatis, & de hoſtium ſcelere, Deum orat pro ſalute ſua & adverſariorum exitio, quamobrem docet Dei laudes a ſe, ab Eccleſia, omnibuſque rebus creatis prædicatum iri.

SAncte parens fer opem laſſo : torrentibus undis
Penè obruerunt me malorum flumina.
2 Pes nequit in molli veſtigia figere limo :
Pronumque inundans vertici fluctus rapit.
3 Dum clamo, arentes urit ſitis arida fauces :
Spectando laſſa torpuere lumina.
4 Me vexant odiiſque premunt immanibus hoſtes,
Plures inumbrant quàm capilli tempora.
Inque dies creſcunt numero : &, ceu rapta rependam,
Benè parta per vim cogor illis reddere.
5 Simplicitas tibi nota mea eſt, bone conditor orbis,
Meæque teſtis ſemper innocentiæ es.
6 Fac, pater alme, bonis ne ſint mea damna pudori,
Dum

Dum te colentes clade cernunt opprimi.
7 Te propter maledicta tuli & ludibria vulgi :
Te propter ora turpis infecit pudor.
8 Me vitant fratres, & eâdem è matre creati
Me ceu ſceleſtum abominantur filii.
9 Uror, & ira coquit penitus præcordia, leges
Tuoſque ritus impii quum negligunt.
In tua quæ jactant probra & convicia ſacra,
In me recurrunt, corque vulnerant meum.
10 Si fleo jejunus, ſi macero pectora curis,
Rident, probriſque proſequuntur lacrymas.
11 Si tegor incultos ſaccis ſqualentibus artus,
Fio repentè fabula & ludibrium.
12 Me ſalibus petit e portæ ſtatione ſenectus :
Et ebrioſæ ſum tabernæ cantio.
13 Interea curis, genitor, confectus acerbis,
Ad te recurro: tu benignus reſpice.
O genitor, ſine fine bonus, ſine fraude fidelis,
In r.bus arctis da ſalutarem manum.
14 Erige pæne luto abſorptum: da figere greſſum:
Crudelis hoſtis me eripe impotentiæ.
15 Neu rapiat torrentis aquæ violentia, neu me
Mergatve gurges, aut vorago abſorbeat.
16 Sancte parens, nullos cujus clementia fines
Novit, vocantem & deſtitutum reſpice.
17 Ne faciem ſervo avertas, qui rebus egenis

Portæ ſtatione] Ebræi in portis conveniebant ad judicia exercenda, & quaſi forum agendum Latinis autem, ſtatio inter alia quoque locum publicum ſignificat, ubi jus dicitur. Sicuti Gellius quoque lib. 13. c. 13. nominat *ſtationes jus docentium.* Fortè etiam reſpexit locum ante curiam Romanam ſubſtructum, & conclavibus diſtinctum, ubi nationum variarum legati ad ſenatum Romanum miſſi, antè quàm audiebantur ſubſiſtebant. Unde apud Cicer. Epiſt. ad Q. Fr. prim. lib. 2. eſt *Græcoſtaſis*, quaſi dicas ſtationem Græcorum. *C.*

Supplex

Supplex opem orat: ſubito miſerum ſubleva.
18 Mitis ades: ſerva hanc animam, ut pudor obruat
Qui ceu relictum me enecant conviciis. (hoſtes
19 Tu teſtis mihi probri ignominiæque ſuperbæ:
Tu teſtis hoſtes quam proterve illuſerint.
20 Cor dolor urebat: ſocius mihi nemo doloris,
Nemo dolorem qui levaret anxium.
21 Dulcia felle mihi tingebant fercula amaro:
Pro vino aceti porrigebant pocula
22 Ergo victum illis vitient aconita viciſſim:
Mœrorque læta obnubilet convivia.
Unde ſibi placidæ promittunt otia pacis,
Hinc ſemen illis pullulet diſcordiæ.
23 Caligent oculi, & nutent veſtigia: vires
24 Elumbe corpus deſerant. Iram tuam
Sic meritos effunde ſuper: tuus hauriat illos
25 Furor: colonis tecta vidua mœreant:
Qui deſerta habitet tentoria nemo ſuperſit,
26 Quia perſequuntur dexterâ afflictos tuâ.
Afflictos miſeroſque procaciter inſultantes,
Verbis acerbant vulnera atque injuriis.
27 Tu ſine peccatis cumulent peccata, nec unquam
Dulcem æquitatis ſentiant fructum tuæ.
28 Impia de tabulis viventum nomina dele:
Tuos nec inter hos recenſe filios.
29 Me tenuem afflictumque tuâ, pater optime, dextrâ
Erige, locoque ſiſte tutum in arduo.

22. *Aconita*] Aconitum herba venenata eſt, à cautibus, quas Græci ἀκόνας vocant ſic dicta Ovid. 7. Metamor. *Quæ, quia naſcuntur dura vivacia caute, Agreſtes aconita vocant. C.* 26. *Acerbant*] Acerbare, eſt aliquid per ſe ſatis acerbum facere acerbius & atrocius. *Virg. formidine crimen acerbat.* Similia apud Horatium *Clarare inimicare, æternare,* pro clarum, inimicum, æternum facere. *C.*

30 Hic ego carminibus rerum ſuper aſtra parentem
Tollam, & celebri gratias in cœtu agam.
31 Gratius hoc illi eſt, quàm ſi cadat hoſtia ad aram
Vitulus tenellus jam coniſcans cornibus.
32 Adſpicient mites, & pectore gaudia volvent,
Deum colentum læta corda geſtient.
33 Audit enim Dominus tenues, nec deſpicit ægros
Ob nomen ejus vinculis coercitos.
34 Unum igitur tellus colat hunc, & pontus, & æther,
Et quicquid æther, terra, pontus continet:
35 Qui facit incolumem pulchram florere Sionem,
Urbeſque Judæ mœnibus cingit novis:
Metiturque ſuis rura ante inculta colonis,
Tenenda blandis quæ relinquant liberis:
36 Quæ placidâ teneat ſeries in pace nepotum,
Quicunque Domini nomen & numem colunt.

31. *Coniſcans*] Arietans, ſeu cornua cum impetu committens: quod hœdorum & agnorum laſcivientium proprium eſt. *Lucret.* lib. 2. *Et ſatiati agni ludunt, blandeque coniſcant.* Id quod etiam *Virgil.* 2. *Georg.* indicare voluit his verbis, *Pingueſque in gramine læto Inter ſe adverſis luctantur cornibus hœdi.* C.

PSAL. LXX. CARM. GEN. xvii.

Petitio pro liberatione ſupplicis, pro confuſione improborum, & bonorum exhilaratione, quæ ſpectant ad hunc finem ut magnificetur Deus.

O Deus, præſens ades, & periclis
Me præſentibus eripe:
O Deus, duros propera labores
Confeſtim auxilio ut leves.
2 Qui meam quærunt animam, erubeſcant
Fœdam ignominiam ferant:
Et fugâ turpi doleant, malignis
Qui me conſiliis petunt:

3 Terga

3 Terga dent, fuſos pudor ut perurat,
Qui rident gemitus meos.
4 Teque clementi & placido fruantur,
Qui gaudent placitis tuis.
Qui ſalutis ſpem poſuere in uno
Te certam penitus Deo,
Gaudeant, ſemperque canant, Perennis
Majeſtas & honor Deo.
5 Sunt meæ vires & opes puſillæ:
Sed tu me Deus adjuva:
Tu meæ vires, mea ſpes, opeſque:
Feſtinus fer opem mihi.

PSAL. LXXI. CARM. GEN. XV.

Pſaltes fidem ſuam in Deum profeſſus, ſervari ab inimicis petit, Deumque a munifica ejus natura, promiſſionibus, operibus anteactis, gloriaque ſollicitans, adverſariis male imprecatur, liberatione accepta, ſecure ſpondet ſe gratias acturum Deo.

IN te ſalutis ſpem poſui meæ,
Fac me perennis ne pudor obruat;
2 Audi vocantem lenis, & eripe
Hoſtis cruenti me violentiæ.
3 4 Vitæque cuſtos & columen meæ,
Tutriſque rebus ſemper in aſperis,
Nunc turris eſto & perfugium mihi,
Et ſævientum ſubtrahe dexteræ.
A vi ſceleſtæ ſubtrahe dexteræ
Pendentem ab uno ſubſidio tuo:
5 Et qui juventæ tutor eras meæ,
Orbam ſenectam viribus aſſere.
6 Tu me tuendum matris ab ubere
Duxti: pependit matris ab ubere
Spes noſtra de te: materies meis

Una eſt perennis laus tua cantibus.
7 Ceu continenter prodigium malis
Natum ferendis, rideor impiis.
Sed me malorum fluctibus obrutum
Spes una fulcit præſidii tui.
8 Me lux videbit, me tenebræ tuas
9 Laudes canentem: jam ſenio gravem,
Fractiſque laſſo corpore viribus,
Ne me impiorum trade libidini.
10 Et clam ſuſurrant, & caput in meum
Occulta tendunt retia per ſcelus:
11 Et dum ſceleſtum propoſitum premunt,
Aiunt, Ope illum deſtituit Deus:
Inſtate fracto, prendite, perdite
12 Nudum ſalutis vindice. Tu Deus
Ne linque fretum præſidio tuo:
Præſenſque ſævis hoſtibus eripe.
13 Pudore vultus inficiat rubor
Hoſti doloſo, fraude nefariâ
Qui me aucupatur: mœreat irrita
Conata, vanum lugeat exitum.
14 15 16 Liber periclis, carmine te novo
Pangam tenacem polliciti, & tuis
Promtum juvandis: & numeris meis
Aptabo laudes innumeras tuas.
Canam potentem te dare proſpera
Eventa, belli quum fremuit timor:
Canam fidelem reddere fœderum
Promiſſa, largo non ſine fœnore.
17 Abuſque primo flore puertiæ

7. *Continenter*] Pro continuo. Cæſar, *Belgæ cum Germanis continenter bellum gerunt.* Id eſt, ſine intermiſſione, σμυεχῶς. C. 17. *Puertiæ*] Syncope antiqua, pro pueritiæ. Utitur ea *Horatius* quoque oda 36. lib. 1. *Memor actæ non alio rege puertiæ.* Ita idem dixit *valdius* pro validius, *lamna* pro *lamina.* C.

Laudum

Laudum tuarum tu mihi carmina
18 Semper præîſti: ne ſenio gravem
Canumque nunc me, ſpes mea, deſere:
Donec nepotum ſecula noverint,
Me vate, quanto robore, qua fide
19 Me liberaris. Juſtitiæ tuæ
Convexa mundi gloria tranſvolat,
Rerum creator, quis ſimilis tui?
20 Qui me malorum gurgite merſeras,
Mitiſque vita rurſus amabili
Tracto è profundo gurgite das frui
21 Opeſque honoreſque accumulas bonus,
Ira remiſſa: & pectora turbida
22 23 Solaris. Ergo te cithara canam
Nabloque certa conſpicuum fide.
O ſancte noſtræ gentis ab ultimo
Protector ortu, vox mea te canet:
Te ſpiritus, te vita laboribus
Exemta duris, laudibus efferet.
24 Lux nulla ſolem proferet aureum,
Quæ prædicantem juſtitiam tuam
Non audiet me, Rex bone, qui meis
Rubore vultum offuderis hoſtibus.

17. *Præiſti mihi carmina*] Verba aut carmina alicui præire, eſt ea prior recitare, ita ut alii eadem denuo repetant & pronuntient. Significat ergo Propheta, ſe non niſi a Deo priùs ſibi ſuggeſta ceciniſſe, & quaſi ex illius ore excepta repetiviſſe quo quidem ipſe nomine magis *ἀξιοπιςτος* eſt cenſendus, quam alii ſpermologi qui pro divinis tradunt & inculcant, quæ à Deo non acceperunt. *C.* 19 *Convexa mundi*] Id eſt mundum convexum. Qualia ſunt, *Avia ſilvarum*, *ardua montium &c.* Eſt autem convexum, oppoſitum concavo, id eſt, globi ſeu orbis alicujus ſuperficies exterior. *C.*

CARM GEN: V:

David moriturus Deum orat ut Sehelomoni ſpiritum juſtitiæ tribuat, legitimamque adminiſtrationem & benedictionem ſuam, hacque adminiſtratione & benedictione Schelomonis ac Chriſti celebrata, benedicit Deo.

DA tuæ Regi, Deus, æquitatis
Jus ad exemplum dare, filioque
Regis ut legum patriæ ad ſalutem
Flectat habenas.
2 Ut regat juſtis populum inſtitutis,
Pauperum queſtus facili tuorum
Aure cognoſcat, dirimatque lites
Legibus æquis.
3 Pace lætentur juga montiumque
Horridi ſaltus: genitrix quietis
Æquitas colles amet, aſperoſque
Ruris alumnos:
4 Jus ſuum det pauperibus, potentum
Curet ut ne vi tenues premantur,
Deſtruat quiſquis miſeros doloſis
Litibus urget.
5 Ut reformidet venientis ævi
Gens tuum nomen, ſua ſol diei
Donec effundet, ſua luna donec
Lumina nocti.
6 Æquitas & jus veniens olympo
Recreet terras, veluti ſub æſtu
Imber, & rores pluvii beatos
Ruris honores.
7 Floreat, rerum hoc moderante habenas
Jus, bonæ paces vigeant, perenni
Luna dum curſu rediens novabit

Menſtrua

Menſtrua vultus.
8 Imperî fines maris unda fluctu
Hinc & hinc claudat: ſpatiumque latis
Quod modum regnis faciat, ſit idem
Terminus orbis.
9 Ad pedes illi cadat advolutus
Æthiops: hoſtes veniam precati
Supplices, vultus humiles comamque in
Pulvere verrant.
10 Qui tenent pontum, refluique ponti
Inſulas, regeſque Arabum beati,
Thuris & dites venient Sabæi,
Dona ferentes.
11 Illum adorabunt, mare quà remotis
Obſtrepit terris, metuentque reges:
Servient gentes ſub utroque mundi
Axe jacentes.
12 13 14 Ille deſertos ope ſublevabit:
Eximet curis querulos: egeno &
Pauperi dextram dabit: obrutoſque
Fœnore ſolvet.
Nec velut vilem tenuis cruorem
15 Plebis effundi ſinet: ergo vivat,
Deque theſauris Arabum beatis
Munera ſumat.
Ac ſuo Regi bene comprecatus,
Illius laudes canat, illum honoret,
Largam opum dextram celebret, patremque
Vulgus adoret.
16 Per feros montes ſegetem refundat
Terra, tam denſis crepitans ariſtis,
Quâm gravi cedros Libani flagellant
Murmure venti.

Augeat

Augeat prolem numero carentem
Per vias urbis bona pax beatæ :
Læta ceu campis riguis per imbrem
Gramina ſurgunt.

17 Nomen æterno juveneſcat ævo :
Filii nomen, jubar uſque ſolis
Dum vagæ fundet radiata terris
Lumina flammæ.
Ille Rex gentes faciet beatas
Quas ſinu claudit refugo Amphitrite,
Omnis hunc tellus canet Amphitrite
Cincta beatum.

18 Iſaci gentis Domino Deoque
Laus, honor, virtus : opis haud egenus,
Illa quæ cuncti attoniti intuentur,
Perficit unus.

19 Nomen auguſtum canat omnis ætas,
Ulla quod nunquam taceat vetuſtas :
Nominis ſancti penetret per omnes
Gloria terras.

17. *Amphitrite*] Uxor Neptuni : poeticè, pro mari. Ne vero quis arbitretur, Paraphraſten mentione deæ hujus profanæ & fictitiæ, carmen hoc divinum & ſacrum polluere voluiſſe ; ſciendum eſt, ipſum Amphitrites etymon, per ſe naturam maris, ſeu ipſum mare exprimere. Eſt enim ἀμφι circum τρεῖν terere, Mare enim circumquaque terram atterit. Unde Ovid. 1. Metamorph.

——— Nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite. C.

PSALMORUM

PSALMORUM Liber Tertius.

PSAL. LXXIII. CARM. GEN. XV.

Pſaltes poſt ſpirituale certamen erumpens in commendationem bonitatis Dei, exponit ægritudinem animi ſui & bonorum, qua afflictantur, cum propter ſecundos improborum ſucceſſus, tum propter calamitates ſuas, hinc incertum improborum ſtatum, at certum exitium proponit, & tanquam reſpiciens ſe totum credit Deo, & illi ſe hæſurum profitetur.

TEllus ut undis hoſpitium neget,
Undæque terras fluctibus obruant,
Aer coruſcis fulminet ignibus,
Ruina mundi ſidera miſceat:
Dei potentis non bonitas tamen
In rebus arctis deſtituet pios,
Puraſve mentes nequitiâ ſinet
Mœroris æſtu funditùs opprimi.
2 Quàm pæne lapſu pes mihi lubrico
Greſſum fefellit, dum pede metior
Immenſa parvo, dum trutinâ meâ
Expendo ſtultus judicium Dei!
3 Fervebat irâ pectus, & æmulo
Livoris æſtu, quum ſcelerum omnium
Contaminatos ſordibus impios,
Florere cunctis conſpicerem bonis.
4 Sors illa cunctis invida, mobilis,
Infida, ſervat perpetua fide

4. *Invida, infida*] Conſtructio ejus loci eſt: Sors ſeu fortuna (hæc tamen homini Chriſtiano ad divinam providentiam omnia referenti nihil eſt) quæ alias cunctis eſt invida, mobilis & infida, ſeu infidelis; iſtis, ſcilicet, impiis, & tamen fortunatis, ſervat eundem quaſi tenorem perpetua fide: quaſi dicat: Fortuna omnibus aliis invida, mobilis & infida, unis hiſce fidelis & conſtans eſt: *C.*

Iſtis

Iſtis tenorem, & robore vivido
Firmos ſenectam ducit ad ultimam.
5 Exemta duris vita moleſtiis
Curiſque (pectus quæ reliquis coquunt
Mortalibus) per lætitiam fluit
Luxumque, & ægris pura laboribus.
6 Ergo inſolenti fœta ſuperbia
Corda intumeſcunt: pectora ſpiritus
Ventoſa tendunt: cæcus amor ſui
Frena impotenti dat violentiæ.
7 Tecta invidendas non capiunt opes,
Felicitatem non animus ſuam:
Et vota vincens ſpemque ſuperfluus
Luxus fatigat, nec ſatiat tamen.
8 Verbis minores terrificant feris,
Et faſtuoſæ mole potentiæ:
Vultu procaci & vocibus improbis
Adblandiuntur nequitiæ ſuæ.
9 Nec impudentis garrula vanitas
Contenta linguæ fundere toxica
Terras per omnes, aſtra laceſſere
Audet, Deumque inſana ſuperbia.
10 Hæc mente ſpectant attonita pii,
Et æſtuanti pectore fluctuant:
11 Secumque muſſant, Scilicet hæc Deus
Quum cernat, atris abſtinet ignibus?
12 Opes abundè ſuppeditant malis,
Creſcitque nullo fine pecunia;
Secura pacis molliter otia
Quaſſante nullo turbine tranſigunt.

12. *Opes ſuppeditant*] Neutrum abſolutum pro ſuppetunt, ſufficiunt, abunde ſatis ſunt. Cic. 1. Offic. *Suppeditant hæc ad victum*, id eſt ſufficiunt. Idem ad Trebatium; Ne *chartam quidem tibi ſuppeditare*, Pro ſuppetere. C.

13 Fruſtra

13 Fruſtra ergo puro pectore vivitur :
Fruſtra innocentem contineo manum :
14 Fruſtra labores perfero, torqueor
Dolore, nullis non crucior malis.
15 Rurſus verebar ne temerario
Auſu improbarem conſilium Dei,
Ac arbitrarer fortè miſerrimos
Selecta quos is pignora nuncupat.
16 Cauſſas latentes dum ſequor anxius,
Et pertinacis viribus ingenî
Pugno, profundum ſe chaos ingerit,
Et nocte mentis lumen adobruit.
17 Labore tandem feſſus inutili
Ad te recurro, Rex bone cœlitum :
Quietus exſpecto ex adytis tuis
Quis hos & illos ſeparet exitus.
18 Vidi repente quàm pede lubrico
Starent ſuperbi : quàm ſtabiles parum
Opes tenerent : quàm fragili loco
Fultos ruinâ præcipiti trahas.
19 Procella vindex ut ſonuit tuæ
Iræ, fugaces cum domino ſuo
Evanuerunt divitiæ : manet
Umbra invidendæ nulla potentiæ.
20 Sic nocte mentes ludificans fugit
Imago ſomni : & quæ modò pectora
Sopita vano terruerat metu,
Riſus per urbem mox ciet omnibus.
21 Donec viderem hæc, mœror & anxiæ
Mentem obruebant ſollicitudines :
22 Aut hæſitantem, ceu ſtupidum pecus,
Torpor ligabat pectore marcido.
23 Arcana ſed vis interea tui

Me fulciebat numinis, ac manum
24 Dextram regebas: auſpicio tuo
Ductuque clarus fulgeo gloriâ.
25 Quid terra, præter te, mihi, quid polus
20 Offert colendum? cor mihi tabuit,
Infracta mens deſiderio tui
Languebat, ægrum corpus inaruit:
Tu rurſus artus robore vivido
Firmaſti: opimas ſuppeditaſti opes.
27 Qui, te relicto, ſpe ſtolida deos
Vanos adorant, cladibus obruis.
28 Te ſector unum, tu ſuperas meis
Spes una rebus: præſidio tuo
Liber periclis, auctus honoribus,
Te ſempiternis laudibus efferam.

PSAL. LXXIV. Carm. Gen. iii.

Eccleſia ab Antiocho oppreſſa, perpeſſiones ſuas & ſcelera hoſtium proponit. & Deum tamdiu ceſſare conqueſta, fœderis eius, magnificorumque operum recordatur, hoſtium indigna in Deum opera commemorans; id circo Deum, pro ſalute ſua, pro gloria nominis ipſius, & hoſtium confuſione ſupplicat.

CUr nos relinquis penitus, ô rerum parens,
Hoſtique dedis impio?
Lupis vorandum cur gregem paſtor tuum
Ira obſtinata deſeris?
2 Memento cœtûs ſervitute ab aſpera
Quem vindicaſti: quem tibi
Peculiari ſorte, patrimonium
Ceu proprium, receperas.
Colles Sionis, numinis ſedem tui,
Bonus faveńſque reſpice.
3 Tandem reſurge, & hoſtium ſuperbiam

Compeſce

Compeſce: perde funditus
Hoſtes protervos, qui tuum ſacrarium
Manu nefanda polluunt.
4 Clangunt ſonora buccina, non quæ tuas
Laudes canat, ludibrio
Sed feſta acerbo quæ profanet: in tuis
Vexilla figunt turribus.
5 6 Bacchatur audax ira frenis libera:
Ædis ruentis it fragor:
Quales ſub altis murmurant quercus jugis,
Cæſæ bipenni quum ruunt.
Demoliuntur malleis & vectibus
Cælata templi limina.
7 Populatur ignis adyta: nominis tui
Contaminant ſacrarium.
8 Secumque tacito comminantur pectore
Se diruturos omnia.
Nec temerè: flammis ſtrata fumant omnia
Tuo dicata cultui
9 Loca: ſigna nuſquam, nulla jam miracula:
Propheta nullus perditos
Solatur, &, ſpe quamlibet lenta, tamen
Spondet malorum terminum.
10 Quouſque tandem nomini ſines tuo
Hoſtem protervum illudere?
Quouſque acerbis facta dira & impia
Exaſperabit jurgiis?
11 Cur otioſus retrahis manum? exſere

5 6. *Bacchatur audax ira* &c.] Ira hoſtium temeraria & effrenata nullo impediente ſævit: Templi cadentis ſonus latè diffunditur, non ſecus ac arbores in montibus excelſis ſonitum ingentem edunt, cùm ſecuri dejectæ a lignatoribus, concidunt: malleis & ferramentis inſtar ſudium, portas Templi figuris variis expolitas, diruunt: *C.*

Tandem potentem dexteram.
12 Tu noſter olim rector & cuſtos, Deus,
Priſcis abuſque ſeculis.
Te vidit orbis vindicantem ab omnibus
Semper tuos periculis.
13 Seceſſit unda, te jubente, & vitreo
Muro liquor coercuit
Curſum, feroces viribus ſuis duces
Ponti recurſus obruit:
14 Ipſum marinis vaſtiorem belluis
Hauſit tyrannum, & aſperis
Afflicta ſaxis, fluctibus cadavera
Ejecta vultur Æthiops
15 Voravit: inter æſtu arenas torridas,
De cote dura limpidi
Fluxere rivi: te imperante ſubſtitit
Arente flumen alveo.
16 Tuus dies eſt, nox tua eſt: ſolis jubar
Radiis adornas aureis.
17 Æquorque claudis littorum repagulis,
Terraſque cingis fluctibus:
Æſtate lenis frigus acre, frigoris
Æſtum rigore temperas.
18 Domine, intuere probra, contumelias,
Et hoſtium ludibria,
Qui te laceſſunt impiis conviciis,
Moleſtiis nos opprimunt.
19 Ne trade vitam turturis tuæ feris:
Turbam tuorum pauperum

13. *Vitreo muro*] Intelligit aquas maris rubri diviſas, & utrinque inſtar murorum vitreorum, ſeu pellucidorum aſſurgentes, donec Iſraelitæ tranſirent incolumes, Pſal. 104 mare nominat marmor vitreum. Vide Pſal. 77. *C.* 15. *Cote dura*] Intelligit petram à Moſe percuſſam, ut inde ſitientibus eliceret aquam. *C.*

Ne

Ne ſempiternâ oblivione deſere :
20 Memor tui ſis fœderis.
Nam nec tenebræ nos tegunt, nec pellimus
Obſcuritate injurias.
21 Ope deſtituti & omnibus tracti malis
Populi pudori conſule :
Ut te merentem proſequantur laudibus
Miſeri levati luctibus.
22 Exſurge, rector orbis optime, & tuam
Cauſſam tuere : ſis memor
Quæ probra paſſim nomini ſemper tuo
Stulta ingerat procacitas.
23 Voces ſuperbas & tumultus improbos
Silentio ne ſupprime :
Curamque rerum gerere te mortalium,
Qui negligunt te, ſentiant.

PSAL. LXXV. CARM. GEN. xiii.

David accepto nuncio de Abneri cæde, a novis diſſidiis metuens, Deum orat ut propter nomen ſuum miſereatur populi, officiumque ſuum erga Deum & populum profeſſus, Deum precatur ut pergat regnum ipſi tradere, in quo Deo ſervire & populum juſte gubernare poſſit.

TE nos carminibus, Rex bone, patriis
Dicemus meritò : te celebrabimus
Præſentem miſeris : & memorabimus
Facta illuſtria poſteris.
2 Quum plenis venient tempora ſeculis,
Cogam, inquit Dominus, concilium meum ;
Juſtis ſuppliciis proſequar impios,
Juſtis muneribus pios.
3 Fundamenta ſoli diſſiliant licet,
Turbetur trepidis gens hominum minis,

Fundamenta ſoli fluxa adamantinis
Nectam rurſum ego vinculis.
4 O ſtultos quoties admonui modum
Veſanæ ut facerent nequitiæ ſuæ!
In cœlum quoties admonui impios
Ne ſtulte arma capeſſerent!
5 Quid cœlum ſtolidâ voce laceſſitis?
Quâ ſpe ſi furitis! ſpiritus arrogans
Cujus præſidio fretus in æthera
Criſtas erigit impias?
6 Eois coeat viribus occidens,
Conjurent calidæ cum Borea plagæ,
Fruſtra divitias, ſceptra, potentiam
Cuiquam conciliaverint.
7 Unus Rex hominum, res hominum ſuo
Verſans arbitrio, præcipitem trahit
Illum de ſolio, plebis ab infimæ
Hunc fæce ad ſolium erigit.
8 Nam cratera meri purpurei Deus
Jam dextrâ tenet, & vindice pharmaco
Undantem pateram temperat, & malis
Juſtum ſupplicium parat
Illinc impietas undique ab ultimis
Terrarum ſpatiis hauriet, & mero
Conſumto, cupido gutture turbidâ
De fæce exitium bibet.
9 At me vate, Dei, quem genus Iſaci

3. *Vinculis adamantinis*] Id eſt, à nullo unquam frangendis aut diſſolvendis. Dicitur enim adamas, quaſi ἀδάμαστος. Horat.
Quis Martem tunica tectum adamantina, &c. *C.*

5. *Quid cœlum ſtolida*] Cur Deum oratione ſtulta provocatis? quo freti ſic inſanitis? quo auxilio confidens animus & inſolens ſuperbas cogitationes adverſùs cœlum tollit? *J.* 8. *Cratera*] Accuſativus Græcus, ſicut paulo poſt æthera. *C.*

Et

Et thure & precibus placat & hoſtiis,
Omnis poſteritas munificentiam
Et vim numinis audiet.
10 Confringam tumidæ tela ſuperbiæ
Formidata bonis: cladibus obruta
Emerget pietas, & ſuper æthera
Tollet conſpicuum caput.

PSAL. LXXVI. Carm. Gen. iii.

Pſaltes Deum celebrans de præſentia ipſius & magnifico opere adverſus Aſſyrios, potentiam iræ eius oſtendit, omneſque ad Deum colendum hortatur.

GEntes profanæ numinis loco colunt
Sibi quiſque quem finxit Deum:
Judæa verum novit & colit Deum,
Laudatque feſtis cantibus:
2 Deum Sionis incolam, Solymæ ſacris
Cui templa fumant ignibus
3 Illic minaces fregit arcus, lucida
Fregit ſagittæ ſpicula.
Clypea ſiniſtris rapuit, enſes dexteris;
Funeſta bella ſuſtulit.
4 Tu præpotentes fortior tyrannidas
Virtute frangis: tu feram
Compeſcuiſti fortium ſuperbiam
Regum potenti dexterâ.

3. *Clypea*] Dicunt Latini hic clypeus & hoc clypeum Virg. Æn. 9. *Et clypeum ſuperintonat ingens*; Varro quoque lib. 1. c. 48. partes culmi & ſpicæ explicans, nomen gladii in genere uſurpavit neutro. *Herba ea*, inquit, *vocatur vagina, uti qua latet conditum gladium.* Ita dicimus hic baculus & hoc baculum, hic cubitus & hoc cubitum, quo etiam Livius utitur loco citato Pſal. 20. *C.*

5 Fractâ minacis ſpiritûs ferociâ,
Prædæ fuere: aut ferreo
Somno gravati condidere lumina:
Obtorpuere dexteræ
6 Fortes virorum, vis equorum, & currûm
Elanguerunt impetus.
7 Tuum verendum nomen & numen: tuæ
Quando æſtus iræ incanduit,
Quis obviam auſit ire? quis miſerum caput
Tuo furori objecerit?
8 9 Quum templa mundi fulminum quateret fragor,
Ut impia tyrannide
Pœnis repreſſa ſupplicem modeſtiam
E ſervitute abduceres,
Attonita tellus ſiluit: imbellis pavor
Mentes ſuperbas perculit.
10 Ultricis iræ ſcelera pœnis obruta
Humana gens quum cerneret,
Boni efferebant laudibus te, conſcius
Premebat horror impios.
11 Vota ergo Domino nuncupate, & reddite:
Domino verendo munera
Ferte univerſi civitatis incolæ
Sanctæ, Deumque agnoſcite,
12 Reges ſuperbi quem pavent, qui ſpiritus
Feros retundit impiis.

5. *Ferreo ſomno*] Pro morte, quæ Homero quoque eſt χαλκεος ὕπνος C.

PSAL

CARM. GEN. vi.

Pſaltes Eccleſiam oſtendit, quomodo in extremis difficultatibus imploret opem Dei; certamen carnis exponit, in dubium vocantis bonitatem Dei, & victoriam Spiritus adverſus carnem, ſeipſum a natura, promiſſionibus & operibus Dei, confirmantis.

TE voce ſemper, te, prece ſupplice,
Rerum invocabo, Conditor optime:
Nam lenis ac placatus aurem
Das facilem miſeris querelis.
3 Ad te refugi quum premerer malis,
Ad te tetendi ſollicitus manus,
Sub nocte ſola, donec atras
Lux tenebras rediens fugaret.
4 Mens inquietis fracta doloribus,
Surda abnuebat aure fidelium
Voces amicorum, medelæ
Impatiens: animuſque ſolum
Intentus in te, cum lacrymis preces
Miſcens, fremebat: pectora flebili
Concuſſa ſingultu ſonabant;
Cura animi cruciabat artus.
5 Æſtus vetabat ſollicitudinum
Dulcem ſoporem carpere lumina:
Segnis ligabat membra torpor,
Vocis iter dolor obſtruebat.
6 Tum, mente verſa, volvere ſecula
Cœpi anteacti temporis, ac Dei
Numen bonis præſens, nec unquam
Auxilii miſeris avarum.

6 *Avarum auxilii*] Avarus alias dicitur, quaſi avidus æris: hic autem, *avarus auxilii* eſt, qui aut negat, aut juſto diutius differt an-

7 Laudum ſubibat, quas tibi carmine
Lyræ canebam ſuaviloquæ ad modos:
Secumque veſtigabat ægra
Mens vario labefacta motu;
8 Num, me relicto in perpetuum, Deus
Opis benignam jam retrahit manum?
9 Nec amplius ſuum tenebit,
Larga Dei bonitas tenorem?
Nec ore vatum leniet anxias
10 Curas ſuorum? Nec miſeris erit
Placabilis? Nec ſiſtet iræ
Præcipitem bonitate curſum?
11 Tandem remiſſo pectore, Quo dolor
Impellis? inquam: ſtant adamantinis
Decreta cœli fixa vinclis,
Nec dubio labefacta caſu?
Nec fracta vi, nec temporis invidis
Oblivioſi obnoxia dentibus,
12 Rurſus tuæ mentem ſubibant,
Sancte Parens, monimenta dextræ:
Qui templa picti ſideribus poli,
Frugumque campos germine fertiles,
Et ſecla tot noſtros ad uſus
Condideris pecudum & ferarum.

13 Quam

auxilium, ſicut divites avari, ægre admodum & difficulter pecuniam exponunt. Talem autem non eſſe Deum hic locus docet.

12 *Secla ferarum*] More *Lucretiano* hac voce utitur, pro genere, multitudine, ſobole aut progenie: nam & apud *Lucretium* ſunt ſecla animantium, hominum, ſcriptorum. Sic enim, Lib. 2, *Inque brevi ſpatio mutantur ſecla animantum.*

Qui forte Græcum γένεαν hoc Latino voluit exprimere. Sunt igitur hic tot ſecla pecudum & ferarum, idem quod tot genera &

13 Quam ſæpe, pœnis dum premis improbos,
Tutoque fulcis præſidio probos,
Mortalibus clementiæque &
Juſtitiæ ſpecimen dediſti ?
14 Æterne rerum conditor! omnia
Conſulta cujus factaque ſanctitas
Illuſtrat: haud quidquam tibi ingens,
Orbis habet ſimile, aut ſecundum.
15 Mirante mundo, tu Deus unice,
Miræ dediſti ſigna potentiæ,
16 Ergaſtulis quum liberaſti
Abramidas Pharii tyranni.
17 Videre fluctus te tumidi, Deus;
Videre fluctus, & trepido gradu
Fugere: turbavit profundas
Horror aquæ vitreæ lacunas.
18 Fudere aquoſas imperio tuo
Nubes procellas, de gravido ſinu,
Sonore rauco: grandiniſque
Infremuit lapidoſus imber.

& tanta multitudo diverſorum animantium & ferarum. Ita, *Pſal.* 89, *Te jure piorum,*
Secla hominum celebrant: C.

Pharii tyranni] *Pharos* inſula eſt maris Ægyptii, e regione Alexandriæ; & tota Ægyptus, a poetis, *Regio Pharia* appellatur. Significatur autem his verbis, *Pharao* Rex Ægypti, fuit enim hoc commune nomen omnium illorum veterum Regum Ægypti, ſicuti jam omnes Imperatores Romani, *Caeſares* aut *Auguſti* appellantur. Celebratur a Plinio, Lib. 36, Cap. 12, magnifica & altiſſima ejus inſulæ turris, cujus uſus fuit, nocturno navium curſui ignes oſtendere, ad prænuntianda vada, portuſque introitum. Unde hujuſmodi turres maritimæ, in aliis quoque locis extructæ, nominantur *Phari.* C.

19 Cœli tonantis vaſtificus fragor
Implebat aures: lumina fulgurum
Terrebat ardor, & pavore,
Attonitæ tremuere terræ.
20 Sali rubentis pervia vaſtitas,
Ductore te, tot millibus obruit
Veſtigia, & fluctu refuſo,
Clauſit iter Phariis quadrigis.
21 Moſes & Aron (ceu pecudum greges,
Paſtor reducit) præſidio tuo,
Duxere tranquillas per undas,
Incolumes populi catervas.

19 *Vaſtificus fragor*] Omnia vaſtans, aut vaſta efficiens; qualis effectus eſt tonitruum aut fulminum. Ex veteri poeta uſus eſt etiam, *Cic.* 2. *Tuſcul.* *C.*

20 *Sali rubentis*] Id eſt, maris rubri. Mare autem *Salum* dicitur, a ſale, ſeu aqua ſalſugine imbuta. Ptolomæus vocat *Sinum Arabicum*; alii, mare *Erythraeum*, ab *Erythra* Rege, juxta habitante, vel in eo ſubmerſo, dictum: nam alias, hoc mare nihil colore a cæteris differre conſtat. Eſt autem ſinus ille ſatis amplus, ita ut latitudo ejus, nonnullis in locis, ſit duodecim aut etiam plurium milliarium Germanicorum. Vero igitur ſimile eſt, dies complures in tranſitu hujus maris conſumpſiſſe Iſraelitas, in tanta ſcilicet hominum multitudine. Quocirca etiam aquas hujus maris tam diu ſtantes, non immerito murum vitreum nominavit, *Pſal.* 74. *C.*

CARM. GEN. i.

Pſaltes Judaeos revocat ad cognoſcendum & praedicandum Deum: preponit documenta verbi, & operum quae perfecit Deus, inde ab exitu ex Ægypto. Hinc paterna beneficia & flagella Dei erga populum ſuum, iudicium in adverſarios grave, praeſertim contumaces Iſraelitas exponit, pios confirmans de aeternitate regni & ſacerdotii in tribu Jehudae.

AUdite Iſacidæ, & rerum pietate parentem
Qui colitis pura, huc animos advertite veſtros.
2 Mira canam, ſed vera canam: quæ longa vetuſtas
Occulit arcanis oracula merſa tenebris
3 Evolvam: priſcis accepta parentibus olim
4 Veriloquis dictis, in ſecula ſera nepotum
Tranſmittam: laudeſque Dei, mirandaque facta
Cognita de proavis diſcent, me vate, minores.
5 Namq: parens mundi ſancto quum fœdere gentem
Jungeret Iſacidum ſibi, patres prodere natis
6 Per ſeriem, & ſeris venientia ſecula ſeclis,
Et legum monitus & facta ingentia juſſit.
7 Scilicet ut memori benefacta priora tenentes
Pectore, conſilium vitæ auxiliumque regendæ
A Domino exſpectent, trepido turbante tumultu.
Ne tam cœca animos condant oblivia, legum
Irrita ventoſis ut dent præſcripta procellis.
8 Neu ſimiles patrum, male grata mente rebelles
Deficiant animi inſtabiles, dubioque labantes
9 Pectore. Cur ſoboles Efræmi docta ſagittis
Figere vel jaculo quamvis diſtantia certo,

Terga

4 *Mirandaque facta*] Ad poſteritatem tranſire faciam, poſterique *quibus me quoque cenſulere aequum eſt*, me denunciante, Dei magnificentiam ejuſque miracula a majoribus noſtri rationem habentibus auditione accepta intelligent. *I.*

Terga dedit pæne ante tubas? latebriſq; ſalutem
(O pudor) abjectis quæſivit turpiter armis:
10 Nempe quod averſos flexere per avia greſſus,
11 Obliti legum & monitorum & fœderis icti,
12 Obliti tantorum operum, quæ teſtibus olim
Patribus, in Phariis Dominus patraverat oris.
13 Quum mare diviſit ſeſe cumulante profundo,
Inter & aggeſtos undæ ſtagnantis acervos
14 Incolumen eduxit populum, duce nube ſerena
Luce, per obſcuras flamma præeunte tenebras.
15 Flumina de ſolidi patefecit vulnere ſaxi,
16 Damnatiſque ſiti rivos donavit arenis:
17 Nec ſatiati undis linguas tenuere procaces.
18 Auſi immane ſcelus, deſerta per avia rurſus
Tentavere Deum: & ventris ſtimulante voracis
19 Ingluvie, petiere cibos: ac talibus ora
Solverunt, ſilicis duræ qui flumina venis
Elicuit, ſubitoque ſitim torrente levavit,
20 Non potis eſt panem, non lautæ fercula menſæ
Addere? non epulis convivia larga profuſis?
21 Audiit omnipotens, calidaque accenſus ab ira eſt,
In Judamque hauſit flammato corde furorem.
22 Et populo tamen ingrato, totieſque ſalutis
Immemori acceptæ, victum dedit eſſe petitum

23 Ca-

9. *Cur ſoboles Eframi*] Intelligit Ephramitas ſeu poſteritatem Ephrami filii Joſephi, penes quam, cum ampliſſima & populoſiſſima eſſet, aliquamdiu præcipuum robur & munimentum populi Iſraelitici fuit, ſicuti hic quoque pro peritis ſagittariis celebrantur. *C.*

Cur tribus Ephraimi perita ſagittis vel jaculo, non fallente ictu quantumvis longinqua ferire, prius fugit, quam produm bellicum tuba caneret? armiſque fœde projectis, ſeſe locis occultis defendit? *I*

23 Caſtra ſuper late ætherei patefecit olympi,
24 Horrea: dein gravidas cœleſti ſemine nubes
Ambroſiæ largos ſuper agmina ſolvit in imbres:
25 Coeleſtiſque cibi indulſit mortalibus uſum.
26 Cedere tum juſſo campis ex aeris Euro,
Mox tepidis volucrum pluvias Notus attulit alis,
27 Non ſecus ac ſiccæ cumulos quum verrit arenæ,
Pulvereamque trahit deſerta per arida pallam.
28 Caſtra ſuper, tenſiſque ſuper tentoria velis,
Alituum tremulis reſonabant agmina pennis,
Et circum affuſis cumulabant ſtragibus agros.
29 Jamque epulis exemta fames: ſed prava libido
30 Non exemta tamen; ſed adhuc ſine fine petitæ
31 Faucibus hærebant epulæ: Deus ecce repente
Ultor adeſt: late ſubito graſſante ruina,
Robora ſelectæ paſſim cecidere juventæ.
32 Sed neq; tot pœnæ, neq; tot benefacta rebelles
Continuere animos, nec tot miracula, rerum
33 Natura monſtrante Deum. Pater ergo procaces
Caſibus aſſiduis fregitque, & robore fracto,
Ante diem tremulæ ſuccidit fila ſenectæ.
34 Vix tandem morbis vexati, erroribus acti,
Omnibus exhauſti prope cladibus, omnium egeni
35 Agnovere Deum: per tot diſcrimina tecti
Ereptique malis, ſævoque ex hoſte recepti,
36 Verba tamen blandis fundebant ſubdola linguis
37 Ore pii, mendace animo: neque fœderis icti

38 Ser-

23 *Caſtra ſuper*] Granaria cœli ſuper Hæbreorum tentoria aperuit. *J.*

26 27 *Cedere tum juſſo*] Tum vento orientali imperato ex aere diſcedere, auſter repente imbres coturnicum aura calida apportavit, non aliter quam cum aridæ arenæ cumulos radit, veſtemque pulvere plenam per ſolitudines arenoſas trahit. *I.*

38 Servavere fidem: Verum clementior ille
Sontibus ignovit; patria pietate remiſit
Offenſas, meritamque ultro compeſcuit iram
39 Quippe homines memor eſſe animi modo flabra fugacis,
Quæ fragiles agitent morituri corporis artus.
40 O quoties inter viduas cultoris arenas,
41 Inter ſaxa ſiti ſqualentia, numinis iram
Languentem inſanis irritavere querelis!
Et ſua divinas dimenſi ad robora vires,
Virtutem brevibus voluere includere metis,
Quæ mare, quæ terras, quæ Cæli continet orbes!
42 Scilicet obliti benefacta priora, ſalutem
Acceptam, & duri nuper juga demta tyranni,
43 Et quæ per Pharias miracula plurima gentes
Edidit, in vitreos ſuffuſo ſanguine rivos,
Damnatiſque ſiti laticum ſine munere menſis.
44 Et modo peſtiferæ, per celſa palatia, muſcæ
Spicula figebant liventi tincta veneno:
45 Et modo flumineis ſqualebant atria ranis.

46 Et

39 *Quippe homines*] Ut qui meminiſſet homines ſolum eſſe flatum ſpiritus evaneſcentis, qui quidem membra corporis letho obnoxii debilia moveat. *J.*

40 *Viduas cultoris arenas*] Id eſt, arenas cultore deſtitutas ſeu cultorem non habentes. Quid autem proprie ſit *Viduus* & *Vidua* notum eſt. Horat *Viduus pharetra riſit Apollo* (id eſt) pharetra ſua ſpoliatus. *C.*

43 44 *Miracula plurima*] Decem plagas Ægyptiorum quidam memoriæ cauſa his verſiculis rhythmicis non plane illepidis eſt complexus.

Prima rubens unda, ranarum plaga ſecunda:
Inde culex triſtis, poſt muſca nocentior iſtis:
Quinta pecus ſtravit, veſicas ſexta creavit:
Poſt ſequitur grando: tunc bruchus, dente neſando.
Nona tegit Solem: primam necat ultima prolem.

46 Et nunc bruchus edax hominumque boümque labores,
Agmine nunc denſo diræ exedere locuſtæ.
47 Grandinis imbre hortos, lapidoſa grandine vites,
Grandine ſilvarum Dominus decuſſit honorem:
48 Grandine proſtrati fortes jacuere juvenci:
Et ſegetum gravidos ruit igneus imber in agros.
49 Ira Dei, laxiſque furor bacchatus habenis,
Eumenidumque faces, & conſcius horror oberrans
Pectora, turbabat ſtimulis præcordia cœcis.
50 Tum letho patefacta via eſt: mors ſæva, per omne
Paſſim hominum pecudumque caput nulli æqua cucurrit:
51 Primitias ſobolis, cariſſima pignora, florem
Roboris, & ſeræ ſpem præſidiumque ſenectæ
Proſtravit, qua Nilus aqua ſe divite volvit,
Et ſeptemgeminis refluum mare ſubmovet undis.
52 Interea, ceu paſtor oves in paſcua ducit,
53 Ipſe ſuum Dominus populum deduxit, ab omni
Vi procul & trepida formidine: fluctibus æquor,
Obruit infeſtos in ſe redeuntibus hoſtes.
54 At ſancti tenuere patres loca ſancta, Deique
55 Parta manu, excluſit gentes prius unde profanas,
Aut proſtravit humi victas; & jugera menſus

46 *Bruchus*] Idem cum eruca; nimirum vermis olera hortenſia erodens. *C.*

49 *Eumenidum*] More poetico, terribilem illam Dei iram penitus in populum Iſraeliticum effuſam, mentione furiarum, ardentibus tædis, & facibus impios inſectantium, voluit exprimere. *C.*

50 *Nulli aequa*] Nulli favens aut parcens. *J.*

55 *Jugera*] *Jugerum* Varroni ruris modus eſt, quem uno die juncti boves arare poſſunt.

56 Abramidis habitare dedit. Nec ſegnius illi
Irritare Deum, & rerum tentare parentem,
57 Fœdera negligere: & patrum de more rebelles,
Avertere ſuos recto de tramite greſſus.
Non ſecus ac arcus curvat ſe in cornua nervo
Adducto, dextraque iterum nervoque remiſſo
In faciem ſubito flectit ſe ſponte priorem:
58 Libera ſic iterum gens impia vindice pœna
Ad ſeſe rediit: cunctiſque in collibus aras
Erexit, finxitque ſibi ſimulacra deorum,
59 Ac Dominum rerum meritas accendit in iras.
60 Audiit omnipotens Pater impia vota preceſque,
Et ſibi dilectam gentem contemſit: & aras
Ipſe ſuas, ac Silonis tentoria liquit,
Sola ſibi e cunctis electa habitacula terris:
61 Deſeruitque ſui monumentum fœderis arcam
Hoſtibus in prædam: monimentum roboris, unde
Clara Dei in cunctas ſplendebat gloria terras.
62 Hos ferro, terræ iratus ſibi nuper amatæ,
63 Objecit, flammis alios: cecidere cruento
64 Enſe ſacerdotes: non connubialia feſtis
Carmina ſunt cantata toris, carique mariti
Indeploratis viduæ jacuere ſepulchris.
65 Aſt ubi jam pœnis meritam ſatiaverat iram,
Ceu crapula excuſſa miles, lentoque ſopore
Excitus, arma iterum fugientes vertit in hoſtes:
66 Tergaque vulneribus figens imbellia cæcis,
Perpetuam adſperſit ventura in ſæcula labem.
67 Non tamen Efræmum, præſtantem fortibus armis,
Elegit, cui ſceptra daret: non ille Manaſſæ

68 Pi-

68 Pignora: ſed Judam, ſed celſæ tecta Sionis,
69 Templa ſibi & ſolido fundata ſacraria ſaxo,
Cumque polo & ſtellis manſuram in ſæcula ſedem;
70 Quique ſequebatur pecudes in paſcua David,
71 Suſtulit e caulis, caram & ſibi paſcere gentem,
Impoſitum ſolio, & ſanctæ jus dicere terræ
72 Juſſit: & ille gregem ſtudio curaque fideli
Rexit, & infeſtis defendit ab hoſtibus armis.

Psal. LXXIX. Carm. Gen. iii.

Pſaltes enarrat mala quae populus Dei ab Antiocho perpeſſus eſt; impiis juſtam vindictam imprecatur. Deum, pro remiſſione peccatorum Eccleſiae, ope & liberatione, ſolicitat; ad gloriam ipſius, confuſionem impiorum, & fidelium bonum.

HÆreditatem, Rector orbis, cur tuam
Invadit hoſtis impius?
Ritu profano polluit ſacraria
Tuo dicata nomini,
Soloque ſtratam funditus Solymam ſuæ
Tegit ruinæ molibus.
2 Truncata ferro membra te colentium
Paſſim per agros objacent,
Lanianda roſtris vulturum, crudelibus
Aut belluarum dentibus.
3 Rivi cruoris perluunt vias, velut
Torrens adauctus imbribus:
Nec uſquam amicus oſſa ſparſa qui legat,
Aut lecta tumulis obruat.

68, *Sionis*] *Sion* nomen montis & oppidi, diſtantis ab Hieroſolymis, verſus occaſum ſolſtitialem, uno milliari Germanico; ubi antiquitus tabernaculi ſedes & arca fæderis fuere.

4 Functique fato pariter & ſuperſtites
Ludibrio accolis ſumus.
5 Parens benigne, quem modum tandem tuæ
Speremus iracundiæ?
An continenter, inſtar ignis omnia
Vorantis, in nos ſæviet?
6 Tui furoris verte potius impetum
In impiarum gentium
Tot regna, nomen quæ tuum vel neſciunt,
Vel, ſi ſciant, non invocant:
7 Semen piorum quæ laborant perdere
Armis, & urbes ignibus.
8 Revocando vetera, parce, Genitor, crimina,
Faces furori ſubdere.
Sed pæne cunctis obrutos malis, tua
Nos præveni clementia.
9 Offenſionum mitis obliviſcere,
Noſtræ ſalutis anchora.
Placatus adſis, ſplendor ut cunctis tuæ
Clareſcat oris gloriæ:
10 Os obſtruatur impiis, quærentibus
Num noſter hic ceſſet Deus.
O juſte vindex, impios exercitos
Pœnis viciſſim cernere
Fac nos, cruore qui piorum ſordidi
Nunc inſolenter geſtiunt.
11 Audi gementes carcerum qui vinculis
Marcent: potente dextera

De

7 *Semen piorum*] Omne bonorum nomen & poſteritatem abolere, eorumque urbes ignibus accendere nituntur. 8 Noli, Pater, peccatorum antiquorum memoriam renovando, iracundiam augere. *J.*

De fauce mortis libera, quos cædibus
  Jamjam tyranni deſtinant.
12 Et quam intulerunt contumeliam tibi,
  Et quam tuis injuriam,
Multiplicatam redde noſtris accolis,
  Rerum perennis arbiter.
13 Et nos, ovilis grex tui, quem pabulo
  Alis, tueris numine,
Et poſterorum poſteri, laudes tuas
  Cunctis canemus ſeculis.

PSAL. LXXX. CARM. GEN. XVI.

Eccleſia, in deportatione, ab hoſtibus preſſa, Deum ſolicitat de praeſtando officio ipſius, perpeſſiones ſuas exponit; praeterita Dei beneficia comparat cum indignitate malorum praeſentium: & liberationem ac ſalutem a Deo petit, ad gloriam ipſius.

HEbræi generis paſtor, uti gregem
  Blande progeniem qui regis Iſaci,
Inter qui geminos aligeros tuo
Præſcribis populo jura ſalubria:
2 Selectæ ſoboli da bonus ac favens,
Lumen poſſe tuæ cernere gloriæ,
Da vim poſſe tuæ noſſe potentiæ:
Ac feſſis propere porrige dexteram.
3 Tu nos ſi placido lumine videris,
Cedent continuo cætera proſpere.
4 O Rex armipotens, quem ſtatues modum
Iræ? quando humiles ſuſcipies preces?
6 Irroras lacrymis fercula, lacrymis
7 Miſces continuis pocula: jurgia

No-

4 *Tu nos ſi placido*] Vide *Pſal.* xlii.

Noſtris finitimi de ſpoliis ferunt,
Et noſtra exagitant ludibrio mala.
8 O Rex armipotens! agmina cœlitum
Cui parent, faciem cernere da tuam.
Tu nos ſi placido lumine videris,
Cedent continuo cætera proſpere.
9 Traduxti Pharia de ſcrobe vineam:
Pravarum expuleras ſemina gentium,
10 Ut puro ſereres purius hanc ſolo.
Jam radix teneras fuderat undique
11 Fibras· jam tremulo frigore texerat
Montes: æqua cedris brachia ſparſerat:
12 Tangebant teretes æquora palmites,
Euphraten teneri germina ſurculi.
13 Nudatam ſolitis cur modo ſepibus
In prædam hoſpitibus deſeris hanc vagis?
14 Cur hanc ſævus aper proterit? alites
Carpunt? omnigenæ depopulant feræ?
15 O Rex omnipotens! obſecro jam redi
Tandem, & ſidereo proſpice de throno:
Placatuſque tuam reſpice vineam,
Plantaras propria quam tibi dextera.
16 Hunc ſaltem placidus reſpice ramulum,
Cui culto aſſiduo conciliaveras
Robur, clara tui gloria nominis
Terrarum ut populis nota ſit omnium.
17 Illic flamma vorat brachia vitium:
Hic convulſa gemunt: cæſa bipennibus

Hic

12 *Euphratem*] *Euphrates* nobiliſſimus fluvius Aſiæ eſt: tempore Solomonis, limes Terræ ſanctæ verſus orientem, Perfluit idem Babylonem metropolin Chaldeæ. Vocat eundem, *Pſal:* lxxxix, *Palmiferum*, quod eæ regiones palmis abundarent.

Hic duris reſonant: omnia peſſum eunt.
Iræ juſta tuæ nos premit ultio.
18 Indulgens Genitor, nunc ope ſubleva:
Firma præſidio nunc propius tuo
Hunc, vires & opes & decus antea
Affectu patrio cui cumulaveras.
19 Vitam redde tuis, ſancte parens, quibus
Semper mors avidis faucibus imminet.
At nos uſque ducem te comitabimur:
Præſentem miſeris te celebrabimus.
20 O Rex armipotens! agmina cœlitum
Cui parent, faciem cernere da tuam.
Tu nos ſi placido lumine videris,
Cedent continuo cætera proſpere.

Psal. LXXXI. Carm. Gen. xxi.

Pſaltes, Iſraelitas ad liberum Dei cultum exhortans, magnifica ejus opera in exitu ex Ægypto proponit, & doctrinam mandatorum & promiſſionum legis: Poſt, populum inofficioſae vitae reprehendens ad ſeriam reſipiſcentiam, perceptionemque beneficiorum Dei revocat

EXſultate Deo noſtro, bona dicite verba
Noſtræ ſalutis vindici:
3 Iſacidum laudate Deum, pæana canentes
Ad tympani dulces modos.

4 Nec

1 *Bona dicite verba*]
Proſpera lux oritur, linguis animiſque favete;
Nunc dicenda bona ſunt, bona verba die, Ovid. C.

2 *Paeana canentes*] *Paean* Hymnus erat in laudem Apollinis, ſicut Dithyrambus in Bacchi: latius tamen uſurpatur pro omni Deorum laude; unde opus ſuum Pindarus, de laudibus Deorum omnium, *Pœana* inſcripſit: itaque, Pœana canere, eſt Deum laudibus efferre.

4 Nec lyra, nec ceſſent genialia nablia: feſtis
Tuba calendis clangite.
5 Hunc læti celebrate diem, ſtata ſacra ferentes;
Nam ſic ſtatutum eſt patribus:
6 Sic lex ſancta jubet, ſic ſacri fœdera pacti
Percuſſa cum majoribus.
Hæc eſt illa dies ventura in ſecula teſtis
Memphiticæ tyrannidis:
Quum Peluſiacis Hebri gens hoſpes in oris
Erraret, & linguæ ſonum
Attonita ignotum audiret, nec nota viciſſim
In verba fruſtra os ſolveret:
7 Quumque humeros curvaret onus ſervile, manuſque
Laſſaret olla fictilis:
8 Excuſſi manibuſque ollas, humeroſque levavi
Luto, inquit optimus parens.

Au-

4 *Genialia Nablia*] *Genialis* eſt, quod ad genium naturæ & voluptatis Deum pertinet; ut Genialis dies, *i. e.* lætus ac voluptarius. Et *Genialia Nablia* ſunt læta Nablia, ſeu lætitiam excitantia Nablia.

Nablia] Diminitivum a Nablum, inſtrumentum muſicum, quod & Pſalterion dicitur. *Ovid.* Lib. 3 *De arte amandi.*

Diſce etiam duplici genialia nablia palma
Vertere: conveniunt dulcibus illa modis.

6 *Memphiticae*] i. e. Ægyptiacæ: eſt enim Memphis urbs Ægyptiorum regia.

Quum Peluſiacis] *Peluſium* Ptolomeo Ægypti urbs ultima verſus Arabiam maritima, ſita videlicet ad oſtium fluminis Nili, quod ab ea *Peluſiacum* dicitur. Suidas clavem Ægypti nominat: nunc Damiatam dici aliqui aſſerunt. Hic poetice pro tota Ægypto accipitur. *C.*

Et linguae ſonum] Sonumque ſermonis peregrini non intellectum ſtupefacti acciperent, atque invicem ſermonem Ægyptiis non intellectum incaſſum loquerentur. *J.*

Auxiliumque tuli poſcenti in rebus egenis:
Et nube denſa conditus
Intonui: Meribam propter, tua jurgia paſſus,
Feci tui periculum.
9 Nunc etiam ſelecta mihi gens auribus hauri,
Et quæ paciſcor accipe:
10 Si mea dicta vagis non tradas irrita ventis;
Nec alterum colas Deum;
Nec proſtratus humi ſupplex nova numina adores;
11 Sed unicum tibi me Deum
Eſſe velis, domini qui rupta compede Nili,
Juris tui te reddidi:
Poſce modo: ſpe plura feres, potiora petitis,
Majora votis auferes.
12 Hæc neque dicta ſuas populus demiſit in aures,
Bene nec monenti paruit.
13 Ergo ipſos ſibi permiſi: frenoque remiſſo
Solvi vagam libidinem.
14 O potius monita audiſſent mea! me duce rectum
Utinam inſtitiſſent tramitem!
15 Namque humiles illis ſubito fractoſque dediſſem
Hoſtes, meamque dexteram

Meribam propter, tua jurgia paſſus] Juxtaque Meribam aquam contentionis in deſerto, maledictis exagitatus, mores tuos expertus ſum. *J.*

Meribam] *Meriba*, locus in deſerto, ubi Iſraelitæ, ſitis impatientia, in rixas, murmura & contentiones contra Deum & Moſem eruperunt; ſic dictus a tentatione & contentionibus: ubi poſtea, petra percuſſa, largiſſime aquas effudit. *Exod.* vii. Meminit ejuſdem *Pſal* cvi. *C.*

11 *Compede Nili*] Sub *compede*, captivitatem; ſub *Nilo*, Ægyptum intelligit, quæ irrigatur a Nilo; de quo multa, *Herod. Lib.* 2. *C.*

16 Vertiſſem in gentes, quæ recta odere, profanas:
Et ſupplices mendacibus
Vultibus Iſacidum ambiſſent verbiſque favorem,
17 Felicium omne in ſeculum.
Iſacidum, quibus almus ager fudiſſet abunde
Frugum benignam copiam.
Mellaque de duri fluxiſſent viſcere ſaxi
Per arva cultus inſcia.

Psal. LXXXII. Carm. Gen. vi.

Pſaltes Deum judiciis praeeſſe docet, judices improbos reprehendit, & ad officium revocat, ab infortunato totius reipublicae & ipſorum exitu; judiciaque commendat Deo.

Regum timendorum, in proprios greges,
Reges in ipſos imperium eſt Jovæ,
Qui judicantum examinabit
Nequitiam trutina ſevera.
2 Num fraudulentos ſemper & impios
(Inquit) doloſa lance fovebitis?
3 Pauperque pupilluſque veſtrum
Ceu ſcopulum metuet tribunal?
4 Quin orbitatem cernitis anxiam?
Aurem querelis quin inopum datis?
Cur pauperes non a ſuperbo
Ludibrio aſſeritis potentum?
5 Fruſtra monemus: lumina cœcitas,
Errorque mentes obſidet; ut neque

Com-

1 *Regum timendorum*] Idem fere eſt initium Odæ Horatii primæ, Libri tertii,
Trutina] Pro ſtatera ceu libra.
Trutina penſatur eadem. Horat.

Compaginem rerum ſolutam
Juſtitia pereunte cernant.
6 Deos vocavi vos, dominos necis
Vitæque feci: ſceptrifera manu
Pacem dedi tueri, & armis
Lethiferum cohibere bellum.
7 At mors iniquæ juſta ſuperbiæ
Ultrix honores detrahet, & pari
Ignobili cum plebe fato
Purpureos rapiet tyrannos.
8 Exſurge, legum frena manu Deus
Capeſſe, cunctos arbitrio tuo
Qui regna diſpenſas, ut orbi
Imperio domineris æquo.

Psal. LXXXIII. Carm. Gen. ii.

Pſaltes inimicorum injuriis in populum Dei & impietate in Deum conqueſtus, graviſſime ipſis exitium imprecatur, ad gloriam Dei.

Ne taceas, ne cuncteris, pater optime, neve
Preces tuorum ſperne duris auribus.
2 Ecce fremunt hoſtes circum, & miſcere tumultu
Sævo parati cuncta, criſtas erigunt.
4 Concilia occulte coeunt, populoque minantur
Tu quem tuendum proprie ſuſceperas.
5 Eia (aiunt) properate, omnem ſuccidite ſilvam:
A ſtirpe ſobolem deleamus Iſaci.
6 En ſceleri jurata manus coit omnis in unum,
Tua inſtituta ut deleant & fœdera.
7 En cum palmifera junctus Nabathæus Idume,

7 *Nabathaeus*] Nabaiothus fuit filius Iſmaelis, Nepos Abrahami, a quo regio, ceu pars Arabiæ terræ ſanctæ finitima, verſus

8 Soboles Moabi, & Agareni, & Gabala,
Cumq; Paleſtinis, Tyriiſq; Amalecus & Ammon,
9 Syruſque jungit caſtra Loti poſteris.
10 At tu ſterne ſolo victos, Madiana juventus
Ut cæſa texit ſemitas te vindice,
Siſara ceu tumidus cecidit, mileſq; Jabini:
Ciſſontis undas turbidas quum ſanguine
11 Tinxere: infletæ paſſim jacuere catervæ,
Lætamen agris; nec fuga eripuit duces

12 Ore-

ſus orientem, *Nabathaea* dicitur: unde reliqui orientales, a patria, *Nabathaei* dicuntur. *Ovid.* 1 Metamorph. *Eurus ad auroram Nabathaeaque regna receſſit.* C.

Agareni] Iſmaelitæ, incolæ Arabiæ; ſic dicti ab Agare, ancilla & concubina Abrahami, qui poſt natum Chriſtum, Saraceni, a Sara, dici maluerunt. C.

Gabala] Ebreis, *Gebal*; regiuncula Arabiæ finitima Judææ, ſedes Gebalitarum. C.

Amalecus] Filius Heliphari, nepos Eſaui; a quo orti ſunt Amalecitæ in Idumæa, vicini Judææ verſus meridiem, C.

Ammon] Filius Lothi; a quo orti ſunt Ammonitæ finitimi Paleſtinæ verſus orientem.

9 *Lothi poſteris*] Intelligit Moabitas & Ammonitas.

10 *Madiana juventus*] *Madian*, filius Abrahami ex Cetbura; a quo Madianitæ, vel Midianitæ, qui Arabiæ partem montibus vicinam tenuerunt, & memorabili clade victi ſunt a Gideone. *Jud.* vi, vii, viii.

Siſara] Dux Jabini, regis Aſori; victus a Baracho & Debora, & a Jahele uxore Heberis, dormiens, clavo per cerebrum adacto, interfectus. *Jud.* iv. C.

Jabini] *Jabinus*, Rex Chananæorum, in oppido Aſor, tribus Napthali; victus a Baracho & Debora. *Jud.* v. C.

Ciſſontis] *Ciſſon*, fluviolus, ceu torrens nobilis Galileæ inferioris, prope Endor & montem Thabor, non procul a monte Carmelo, (ubi Baalitas mactavit Propheta Elias) influens in mare Syriacum; ad quem Siſara & Jabinus, cum exercitu, cæſi ſunt a Baracho & Debora. *Jud.* v. C.

11 *Laetamen*] Pro fimo aut ſtercore quo agricolæ faciunt lætas ſegetes, & quaſi exhilarant. Utitur ea voce *Plinius*. C.

12 Orebum & Zebum: nec ſubtraxere latebræ
A falce mortis Zebeamque & Salmanam:
13 Dicere non veritos animo votoque ſuperbo,
Dominos futuros ſe tui ſacrarii.
14 At tu ſancte parens, ſic hos vertigine torque,
Ut rotula clivo, ſtipula vento volvitur:
15 Flamma velut ſiccæ populatur brachia ſilvæ,
Per alta ſtridens montium cacumina.
16 Sic urge attonitos conſternatoſque procella,
Tui furoris diſſipa ſic turbine,
17 Sic animos dolor exurat, pudor ora coloret,
Suis miſeriis numen ut probent tuum:
18 Sic ignominia faſtum preme, damna timorque
Sic continenter territos exerceant,
19 Te ſolum ut noſcant dominum, rerumq; potentem,
Quacunque terras ambit axis ignifer.

12 *Orebum*] Fuit is princeps Midianitarum, a Gideone ſubactus & interfectus. *Jud.* vii. *C.*

Zebum] Zeebus quoque princeps Midianitarum, ab Ephraitis cæſus. *Jud.* vii. *C.*

Zebeamque & Salmanam] Alii Reguli Midianitarum, a Gideone ſuperati & cæſi. *Jud.* viii. *C.*

19 *Axis ignifer*] Significat poetice, cœlum ſtellis diſtinctum & ardens. *C.* Vel potius, ut opinor, significat solem: eadem enim verba pro sole ab Ovidio, Met. 2.59., usurpantur. A. A.

Carm. Gen. viii.

Pſaltes ſacris cœtibus exulans deſiderium ſuum exponit, piorum in Eccleſia converſantium felicitatem explicat: Deumque precatur ut miſericordia utatur ad reducendum ſe eumque in gratia confirmandum.

O Rex armipotens, qui creperos tuo
Bellorum arbitrio dividis exitus,
Ergo limina templi
Lætus conſpiciam tui.
3 Hic cor lætitia palpitat · hic bonis
Languet mens nimiis ebria, geſtiunt
Artus, atria vivi
Viſuri propius Dei.
4 Hic paſſer latebras invenit, hic locat
Nidum veris avis nuntia. O atria
Regis bellipotentis,
Ut vos adſpiciam libens!
5 Felix qui domui perpetuo tuæ
Hærens te celebrat: qui penitus ſuam

In

1. *Armipotens*] Exprimit Ebraicum Zebaoth, ſicuti paulo poſt eundem vocat *belli potentem*, & alibi utrumque conjungit. *Armorum bellique potens.* C.

Creperos] *Creperum*, dubium & anceps eſt, Lucret. *Crepera certamina belli.* Hinc Crepuſculum dicitur lux dubia, & ſenes decrepiti quaſi in dubio vitæ conſtituti vid. Non. Marcellum. C.

Mens bonis nimiis ebria] Summam hac Metaphora ſecuritatem & abundantiam bonorum voluit indicare, ſignificat autem ebrietatem ſobriam, de qua Poeta Chriſtianus *Læti bibamus ſobriam Ebrietatem ſpiritus.* Horatius quoque Ode 37 lib. 1 Cleopatram reginam Ægypti vocat *Fortuna dulci ebriam*, Metaphora itidem inſigni. C.

Avis nuncia veris] Intelligit hirundinem aut ciconiam de qua Virg. *Candida veris avis longis inviſa colubris.* C.

In te ſpem poſuerunt,
Felices ter & amplius.
6 Felices ſtudio qui properant pio
Templo ſacra tuo ferre: per aridas
Valles fontis amœni
De rivis liquidis bibent.
7 Nec deerit pluviæ quæ repleat cavas
Foſſas agmen aquæ, dum properat premens
Turmam turma, parentum
Ritu cædere victimas.
8 O Rex armipotens, da placidum tuo
Te Regi, capitis cui decus inclytum
Indulſti: bonus aurem
Ne duram abnue ſupplici.
9 Tu noſter clypeus, rebus in aſperis
Spes & præſidium: juxta adytum tuum
Unius mora lucis
Pro mille eſt mihi ſeculis.
10 Sim cuſtos potius liminis in tuo
Templo, ſancte parens, quam Solyma procul
Degam inter ſceleratos
Multis clarus honoribus.
11 Tu ſol, tu clypeus, tu Dominus: tuis
Tu das conſpicua fulgere gloria:
Nec puro ſcelerum unquam
Claudis munificam manum.
12 O Rex armipotens, quem penes exitus
Bellorum, & poſitis enſibus otia:

Or-

7 *Agmen aquæ*] Pro aquæ copia ſeu ejuſdem flexu & ductu.
8 *Indulſti*] Syncope pro indulſiſti.

O bis terque beatos
Qui te ſpe ſolida colunt.

PSAL. LXXXV. CARM. GEN. i.

Pſaltes ab exemplo præcedentis liberationis cum Deo expoſtulans, Deum orat pro liberatione Eccleſiæ, hinc ſeipſum ad audiendum verbum Dei revocans, pios conſolatur cum proximæ liberationis ſpe. tum alterius æternæ per adventum Chriſti ad Eccleſiam pertinentis.

NOn ſemper tumidis fervent vexata procellis
Æquora, nec gelida riget horrida terra pruina
Inque vicem ponunt venti, mare ſternitur, aura
Mitior in florem torpentes evocat herbas.
3 Nec ſemper, Deus, avertis mœrentibus aurem
Durus, & indulgens iræ: quondamque favore
Sponte tuum amplexus populum es: vincliſq; ſolutis
Servitii, patrias duce te remeavit ad aras.
4 Oblitus ſcelerum & violati fœderis, iram
Leniſti, & patria texiſti crimina cura.
5 Et nos ergo, parens, noſtræ & ſpes una ſalutis,
Reſpice placatus faciliſque: animumque benignum
6 Accipe: perpetuæ neve implacabilis iræ
Sæviat in ſeros etiam vindicta nepotes.
7 Reſpice nos melior tantum: quodcumque miſellæ
Spirat adhuc animæ, te reſpiciente vigorem
Accipiet: populoque tuo, jam nube repulſa.
Triſtitiæ, lætos hilarabunt gaudia vultus.
8 Alme parens, bonitate tua complectere feſſos,
Speratæque diu jam fructum oſtende ſalutis.
9 Jamdudum exſpecto Dominus dum læta futuri
Signa det, arcano pulſans præcordia motu.

10 Et

1. *Ponunt venti*] Pro deſinunt quieſcunt Virg. *Cum venti poſuere, omniſque repente receſſit flatus. C.*

10 Et dabit haud dubie poſita placabilis ira
Signa ſecunda: piis dabit omnia proſpera, leges
Qui patrias & ſacra colent, errore relicto.
11 Ecce ſalus, ecce incultas bona copia terras
Incolet, & læti renovatrix gloria ſecli.
12 En bonitas, en alma fides feret obvia greſſus:
13 Terra fidem, cœlo terras Aſtræa relicto
Sancta colet: comes Aſtrææ bona copia cœlo
Appluet, & lætos decorabit frugibus agros.
14 Et quacumque feret Dominus veſtigia, greſſus
Ante ferent jus faſque ſuos: lis, viſque doluſque
Deſeret afflictas per tot jam ſecula terras.

Psal. LXXXVI. Carm. Gen. 10.

David afflictus Deum invocans, imbecillitatem ſuam, fœdus cum Deo & fidem in eum profitetur :Salutem ab eo petit propter naturam, gratiam & gloriam ejus : hinc de inimicis conqueſtus requirit aliquam ſignificationem boni & conſolationem a malo.

DA mitis aurem ſupplici
Deus: ſaluti conſule
Ope deſtituti & pauperis,
Nec ſemper iræ vindicis.
2 Servum tuum ſerva Deus,
Cui ſpes ſalutis unica es:
3 Serva invocantem jugiter
A ſolis ortu ad veſperum.
4 Depelle mentis nubila
Pendentis a te ſervuli.

D d 5 Blandæ

13. *Aſtræa*] Poetice pro juſtitia divina. Ovid,
Ultima cœleſtum terras Aſtræa reliquit.

5 Blandæ parens clementiæ,
Promtus vocanti parcere;
6 Intentus audi ſupplicem:
7 Nam te vocamus arduis
In rebus, invocantibus
Opem benignus quod feras.
8 Nullus deorum par tibi:
Nullus ſecundus: exſerit
Nullus ſuam potentiam
Tam ſplendidis miraculis,
9 Rerum creator, ultimis
Ab orbis oris affluent,
Flexoque gentes poplite
Te proſequentur laudibus.
10 Solus nec ævi termino
Incluſus aut potentiæ,
Deus deorum, gentibus
Miranda cunctis perpetras.
11 Legum tuarum ſemitam
Fac ingredi me: pectoris
Compone fluctus turbidos,
Tranquilla mens ut te colat.
12 Ut ſpiritus contagio
Emancipatus corporis,
Tuam celebret gloriam,
Dum vita voxque ſuppetet.
13 Vivo tua clementia,
De fauce mortis erutus,

14 Quum

12. *Emancipatus*] *Emancipare* eſt e mancipio ſeu dominio ſuo demittere & alteri poſſidendum tradere, & volunt proprie dici de liberis ſicut manumittere de ſervis. Eſt igitur hic *Spiritus contagio corporis emancipatus* idem quod anima per mortem a corpore ſegregata. C.

14 Quum virium fiducia
Sæviret hoſtis inſolens.
15 Secura quum vis numinis
Mihi immineret, tu Deus
Et lenis & placabilis,
Et pacta fidus reddere.
16 Mitis bonuſque reſpice
Qui pendet ex te ſervulum
Opem fer, & vernaculum
Tuum periclis exime.
17 In me favorem ſentiant
Hoſtes tuum: ora decolor
Mutet pudor, quum viderint
Mihi te ſalutis vindicem.

PSAL. LXXXVII. CARM. GEN. iii.

Pſaltes Eccleſiae Dei laudes praedicat, a praeſentia & beneficiis Dei erga illam, futuraque gentinm vocatione.

ABramidarum cæteras urbes ſupra,
Dominus Sionis diligit
2 Portas; Sionis, imminet quæ montium
Fundata ſanctis collibus.

16. *Vernaculam*] *Verna* Servus eſt domi noſtræ natus & nobis proprius, inde *Vernaculum* dicitur vel quod nobis proprium ut hic, vel quod nobis domeſticum aut quotidianum eſt ut *lingua vernacula* ſeu materna quam quaſi inter vernas & domeſticos addiſcimus Horat. Epod. 2.
Poſitoſque Vernas ditis examen domus.
17. *Pudor decolor*] Pudor enim nativum colorem faciei in rubrum mutat, ita Virgilio *decolor ætas* ſenectus eſt, in qua color faciei juvenilis, plurimum immutatur. C.

3 O prædicanda poſteris ſeclis Sion,
Beata mater urbium:
4 Tecumne Babylon ſe audeat componere?
Tecumne Memphis inſolens?
Ventura Babylon ſub jugum Dei, Deo
Flexura Memphis poplitem.
Præclara quamvis & Palæſtina & Tyros
Jactet virorum robora;
5 Nihil ad Sionem fortibus fœtam viris,
Favore tutam numinis.
Cenſore Domino humana gens quum nomina
Ad profitenda confluet,
Quis non Sionis ſe feret civem? inſeri
Quis non colonus ambiet?
7 Tum vox Sionem carminum, tum vox lyræ
Canent Sionem & tibiæ:

Et

3 *Mater urbium*] Aliis metropolis, e qua in alia loca coloniæ, tanquam filiæ, deducuntur. Ita etiam, *Pſal.* cxxiii, *Mater nobilis urbium. Pindaro* eſt ασεων ριζη, i. e. urbium radix, metaphora admodum inſigni. *Plinio*, in Epiſtolis, civitas mater, *Dum* (inquit) *civitatis non ſunt alienae, ſed ſuarum quiſque matrum civitatum*, i. e. Metropoleon. Alias metropolis quoque vocatur, urbs in Republica aut regno aliquo præcipui nominis & auctoritatis, ubi ſedes & religionis, & juſtitiæ, & majeſtatis regiæ eſt; quæ quidem tria, urbem aut locum aliquem maxime efficiunt nobilem & auguſtum: Talis apud Judæos fuit Jeruſalem; apud Latinos, Roma. C.

4 *Babylon*] alias *Babel*, metropolis Chaldeæ, toto olim orbe clariſſima, & prima monarchia nobilitata, amplitudine, genti quam civitati ſimilior. Scribit enim Ariſt. 3, Politic. Babylone ab hoſtibus capta, extitiſſe partem ejus urbis, quæ poſt tertium diem id factum eſſe non ſenſerat. C.

Memphis] Ægypti urbs, ad Nilum ſita, magnitudine, Babyloni non diſſimilis; nunc *Cairo* vulgo appellata. C.

Et noſtra ſi quid audiendum vox ſonet,
Laudem Sionis vox canet:
Et ſi quid animus voce dignum excogitet,
Animus Sioni ſerviet.

PSAL. LXXXVIII. Carm. Gen. xxii.

Pſaltes formam dat cuique fideli, Deum accedendi in privatis malis: itaque, exponens mala et mortem ſuam praeſentiſsimam, expoſtulat cum Deo: propter gloriam ejus, in vita ſervari petit: & propter malorum gravitatem, urget ſibi liberationem dari.

LUce voco te, nocte voco te, ſola ſalutis
Spes, columen, vitæ præſidiumque meæ.
3 Alme parens, facilem ne vultum averte precanti,
Neve humiles, dura reſpue mente preces.
4 Mens hebetata malis torpet; confecta dolore
Funereas ſpectat languida vita faces.
5 Membra vigor liquit: mors unguibus imminet atris:
De tumulo tantum jam mihi cura meo eſt.
6 Corpora non aliter pallent ſub mole ſepulchri,
Vulnere quæ ſubito mors inopina tulit:
Perpetuis quæ ſub tenebris oblivia condunt
Alta, ſalutiferam te retrahente manum.
7 Carcere ceu clauſum, & cœca ſub nocte ſepultum,
Me prope lethææ gurgite mergis aquæ.
8 Uſque premis, ſtratumq; urges, ſupraq; jacentem
Accumulas iræ flumina cuncta tuæ.
9 Me veluti ſcopulum fugiunt horrentque ſodales,
Quos portum afflictæ ſpes erat eſſe rati.
Affixuſque toro jaceo, ceu compede vinctus:
10 Languida ceſſerunt lumina victa malis.
Interea laſſas tendens ad ſidera palmas,
Te veniente die, te, fugiente voco.

11 Sci-

11 Scilicet exſpectas ut acerba morte peremto
Oſtentes vires me revocando tuas?
An rediviva tuas in laudes ora reſolvent
Quos gelido tellus claudit avara ſinu?
12 An tua ſub tumuli bonitas cantabitur antro!
Vulgabuntve tuam muta ſepulchra fidem?
13 Juſtitiamne tuam taciturna ſilentia pandent?
An referent vires nox tenebræque tuas?
14 Aſt ego, ſancte Parens, ſupplex tua numina clamo:
Nec precibus vacua eſt hora locuſve meis.
15 Sancte Parens, animæ auxilium cur ſubtrahis ægræ?
Cur ſurda miſeras reſpuis aure preces?
16 Me dolor & primis labor anxius urit ab annis:
Me trepidi exanimant corde micante metus.
17 Me furor exagitat tuus, opprimit undique terror;
18 Agmen ut hibernæ, quod ſata mergit, aquæ.
19 Æger, inops caris jaceo deſertus amicis;
Nec noti ærumnis ingemuere meis.

PSAL. LXXXIX. CARM. GEN. i.

Pſaltes benignitatem & fidem Dei, cum in omnibus rebus creatis, tum in eccleſia teſtificatam, celebrat; dignitatem eccleſiae, quae eſt regnum Dei, & promiſsiones regno toti factas, commemorat: hinc, adverſitates quas eccleſia perferebat, proponens, cum Deo expoſtulat, liberationem & inſtaurationem petit, ac Deo benedicit.

TU mihi carmen eris, rerum pater optime, ſemper;
Notaque erit populis bonitas, me vate, futuris,
Pollicitique immota fides, dum ſidera mundo

3 Vol-

18 *Agmen ut hibernae*] Tanquam vehemens pluvia & diluvium aquæ hieme cadentis, & agros obruentis.

3 Volventur tacito: citius quoque ſidera credam
In chaos antiquum lapſo ſe condere mundo,
Irrita quam ſacri credam fore fœdera pacti.
4 His concepta tuo quondam cum Davide verbis:
5 Dum mare, dum tellus ſtaret, dum ſidera cœli,
Davidici generis manſuram in ſecula prolem,
Et ſtabilem regni ventura in tempora ſedem.
6 Te, Pater, ætherei cœtus, te jure piorum
Secla hominum celebrant, patrantem ingentia mundo
7 Mirante, & ſtabilis jus inviolabile pacti
Servantem: quem terra tibi, quem conferet æther,
8 Magne parens? quem ſiderei tremit omnis olympi
Cœtus, & attoniti ſubmiſſa mente tyranni.
9 Armorum bellique potens, quocunque moveris;
Alma fides clara circum te luce refulget.
10 Tu maris irati furias compeſcis, & undæ
Dejicis inſanæ tumidos ad ſidera fluctus.
11 Tu Pharon elatam lethali vulnere ſternis,
Et quicunque tuis miſerum caput objicit armis.
12 Tu terræ cœlique opifex: quæcunque capaci
Complexu facies mundi revolubilis ambit,
13 Auctorem agnoſcunt: Aquilo tibi ſervit & Auſter:
Thabor & occiduum qui condit vertice ſolem,
Quique rubet radiis Hermon tepefactus Eois,

14 Læ-

13 *Thabor*] Mons Galileæ, inrer mare Tiberiadis & oppidum Nazaretum, in finibus Zebulun, in qua torrens Ciſſon ſuam habet originem. Abrahamo Ortelio, coſmographo ad miraculum uſque politiſſimo & laborioſiſſimo, exiſtimatur eſſe Malleis Polybii.

Hermon] Pars eſt montis Libani, quæ verſus orientem porrigitur, & regnum Baſanitidis a Cœlo-Syria dirimit, ſtringens Galilæam a Septentrione & Ortu. *G.*

14 Lætitia exſultant: validæ tu robore dextræ
Clara per immenſum ſpargis miracula mundum.
15 Ante tuum ſolium tibi juſtum apparet & æquum:
Ante oculos adſtat bonitas, & neſcia flecti
16 Promiſſi ſincera fides. O terque quaterque
Felices, quos feſtarum clangore tubarum
Ad tua ſacra vocas: quos ſacri lumine vultus
17 Illuſtras, hilareſque tui ſub nominis umbra
18 Cuſtodis: bonitate tua ſuper æthera vectis
19 Das vires, decus, imperium: das impia contra
Agmina, ceu clypeum, per dura pericula Regem.
20 Tu tibi dilectum ſecreto numine vatem
Impleſti, ut ſeclis daret hæc reſponſa futuris:
21 Ipſe mihi legi media de plebe, meoque
Impoſui regem ſolio, qui protegat armis
Iſacidas, populoque meo qui jura miniſtret;
Davidis & ſacro perfudi tempora olivo.
22 Huic animum vireſque dabo, præſenſque tuebor
23 Perpetuo, ne fraude ſcelus, ne robur aperte
24 Exitium ferat: ipſe hoſtes, ipſe impia ſternet
25 Agmina: nulla meam vertet ſententia mentem:
Auxiliumque feram bonus, & ſuper ætheris axem
Nominis auſpicio noſtri ſe gloria tollet.
26 Jura dabit terris rapido quas gurgite claudit
Hinc mare Sidonio fœcundum murice & illinc

27 Pal-

26 *Sidonio murice*] De murice, ceu purpura, *Pſal.* xliv diximus. Hic autem purpuram Sidoniam vocat, quod mare Syriacum, Tyrum & Sidonem alluens, purpuræ admodum ferax & fœcundum eſſet. Eſt autem Sidon urbs Phœniciæ antiquiſſima, in littore maris Syriaci, in finibus Paleſtinæ, verſus Septentrionem ſita; ſic dicta a conditore Sidone, qui fuit filius Chanani, & patruelis Nimrodi. *G.*

27 Palmifer Euphrates. Supplex me in vota vocabit
Ille patrem: Deus ille meus tu, (dicet) & unum
Præſidium, una meæ cuſtodia certa ſalutis,
28 Hunc ego præcipuo contra dignabor honore,
Supra alioſque dabo rerum moderamina reges,
Quicunque immenſum populis dant jura per orbem.
29 Nec meus abſiſtet favor illi in ſecla, nec illi
Jurata æterni ſolventur fœdera pacti.
30 Quin ſobolem, & ſobolis ſeros in cuncta nepotes
Secla dabo, & ſtabilis ſceptrum immutabile regni,
Donec ab obſcuris lucem ſol dividet umbris.
31 Quod ſi poſteritas mea fœdera ſancta profanet
32 Immemor, & legem ſpernat, juſſamque recuſet
33 Ire viam, domitos pœnis duroque labore
Compeſcam, & plagis uſque exercebo rebelles.
34 At neque deſtituam Regem bonitate perenni,
35 Fœdera nec ſolvam, nec quod ſemel ore profudi,
Ulla immutabit venturi temporis ætas.
36 Quippe ſemel ſancto firmavi fœdere, jurans
Per me, Nulla dies initi cum Davide pacti
37 Immemorem arguerit: ſoboles, dum ſecula mundus
Volvet, ei patrii ſceptri moderamen habebit.
38 Eſto mihi ſol teſtis ad hæc, & conſcia luna,
Cum quibus æqæuvum ſceptrum Judæa tenebit.
39 At nunc, ſancte parens, tumida inflammatus ab ira,
40 Projicis electum Regem: rata fœdera pacti
Negligis, & capiti ſacrum diadema revulſum
Sternis humi, & populis præbes calcare profanis.

41 Nuda patent hoſti disjectis oppida muris:
Si qua manet, gelida formidine concutis arcem.
42 Cunctis præda ſumus populis: rapiuntque feruntque
Vicini, inſultantque malis, miſeroſque protervis
43 Vocibus illudunt. Hoſtis tu robore dextram
Interea firmas, perfundis pectora dulci
44 Lætitia: ac gladios hebetas in vulnera noſtros:
Nec recreas fractos duro in diſcrimine belli.
45 Jam decus & regni ſplendor, jam proxima cœlo
Majeſtas verſa in tenebras, ſoliique ſuperbi
46 Gloria ſtrata jacet: brevis immatura juventæ
Stamina præcidis: miſeræ pars ultima vitæ
In luctu, in ſqualore ignominiaque ſeneſcit.
47 Quem finem dabis ærumnis? nunquamne tuorum
Reſpicies clades vultu placatus amico?
An, ceu flamma furens, ſemper tua ſæviet ira?
48 Ipſe memor tecum reputa quam concita noſtræ
Tempora prætereant vitæ: fruſtra ergo crearis
49 Humani generis ſobolem: ut brevis exigat ævi
Tempora, perpetuo curarum exercita fluctu?
Dum fractam luctu & morbis, ſeniove, ſepulchri
Clauſerit obſcuro mors illacrymabilis antro.
50 Heu bonitas ubi priſca? fides ubi priſtina? ubi illa
Fœdera conceptis quondam cum Davide verbis
51 Facta tibi? cerne opprobriis quibus impia ſervos
Turba tuos premat inſultans: quam multa ſilenti
Clau-

49 *Mors illacrymabilis*] Id eſt, nullis lacrymis movetur. Tribuit hoc epitheton Horat. Plutoni, Ode xiv. Lib. ii. C.

Clauſa ſinu maledicta feram, dum turba profana,
Dum circum innumeræ gentes convicia fundunt,
54 Noſque tui Chriſti verbis petulanter amaris
53 Adventum ſperare jubent. At tu bone rerum
Conditor, æterno verax celebraberis ævo.

PSALMORUM
Liber Quartus.

PSAL. XC. CARM. GEN. V.

Moſs gratiam Dei ex ſempiterno ejus decreto in ſanctis celebrans, exponit tum inſtabilitatem vitæ humanæ, tum miſeriam Iſraelitarum, quos Deus morti adjudicaverat; ideoque precatur Deum ut populum ſuum renovet & doceat in omni ſanctimonia, & gloriam ſuam in populi ductu & ſanctificatione demonſtret.

COelitum rector bone, abuſque primis
Seculis, mundi rudis & juventa,
Qui laborantes ope ſublevaſti
Semper amicos:
2 Antequam tellus nova parturiret
Montium ſaltus, tegeretque montes
Lucidus cœli decor, ante metas
Lucis & umbræ;
Tu manes idem pater orbis, unus
Nec vices rerum patiens, nec ævi
Termino clauſus brevis: unus expers
Finis & ortus.
3 At brevis nobis miſeræque vitæ
Fila paullatim tenuas, ſenecta

1. *Ab uſque*] Hyſteron proteron pro *uſque a primis ſeculis.* G.

Donec in putrem cinerem caducos
Solverit artus.

4 Tempus annorum tibi mille, lucis
Inſtar heſternæ, fluidique puncti,
Nulla decurſus quod ubi receſſit
Signa relinquit.

5 Noſtra vaneſcit tenues in auras
Vita, per ſicas velut unda arenas,
Aut velut ſenſus per opaca ludens
Noctis imago.

6 Herba ceu verno ſaturata rore
Mane, mox languet medio ſub æſtu,
Mox humi comis jacet arefactis
Veſpere ſero.

7 Præter & vitæ mala tot fugacis,
Quæ voluptates vitiant amaro,
Ira turbatis tua ſemper inſtans
Pectora vexat.

8 Quicquid erramus temere aut maligne,
Quæ timor celat tenebris pudorve,

Tu

6. *Comis areſactis*] Poetæ Herbarum folia & frondes metaphorice comas nominant: Sicuti enim calvities hominis caput deformat, & contra capillitium ſeu cæſaries ejuſdem eſt ornamentum; ita in foliis & frondibus plantarum, quaſi decus & pulcritudo earum conſiſtit, quibus hyberno tempore ſpoliatæ; quaſi calvitiem quandam præſeferunt. Ut denique capillitium tonderi dicitur, cum crines reſecantur; ita arbores quibus folia amputantur dicuntur tonderi, Horat. *Duris ut ilex tonſa bipennibus.* C.

7. *Amaro vitiant*] Videtur hæc ſcribens Lucretiana illa reſpexiſſe *Medio de fonte leporum ſurgit amari aliquid, quod in ipſis floribus angat.* Ineſt enim voluptati quiddam γλυκυπικρον, ſeu dulcacidum, quod dulcem curis miſcet amaritiem. C.

Tu vides, nce te latet inquieti
Pectoris æſtus.
9 Dum tui pœnas meritas furoris
Mens reformidat, prope cogitatu
Ocyus vitæ ſpatium citatis
Aufugit alis.
10 Septies denos ſpatioſa in annos
Vita procurrit: quibus eſt ſenecta
Firmior, ferme in decimum ſuperſunt
Amplius annum.
Quid ſenectutis memorem labores?
Tranſvolat blandæ breve ver juventæ,
Inquies curis miſeriſque morbis,
Ocyus Euro.
11 Deinde quis juſtæ tolerabit iræ
Impetum, ſi jam jubeas nocentes
Pro modo offenſæ numeroque juſtas
Pendere pœnas?
12 Sic pater, ſic o, numerare fluxæ
Nos doce vitæ ſpatium, caducis
Mens ut a curis revocata, veri
Lumen honeſti

13 Cer-

9. *Citatis alis*] Pro concitatis & vehementiſſime agitatis. *C.*
10. *Ver Juventæ*] Pulcherrima metaphora. Sicuti enim in nno, qui totus pulcher eſt, pars amæniſſima & pulcherrima eſt er; ita in vita hominis pars optima & florentiſſima eſt ætas venilis. Et ſicut tempus vernum quotannis celerrime effluit; a vigore quoque juvenili nihil eſt velocius aut fugacius: Hinc nni juveniles etiam vernantes a Poetis appellantur. *C.*
Inquies] Genere neutro, pro inquietum Salluſt. *Humanum nus inquies & indomitum. C.*

13 Cernat. O tandem placidus favenſque
Deſine irarum, propiuſque ſervis
Semper aſſueta tibi lenitate
Conſule feſſis.
14 Fac tuæ fructu bonitatis aucti,
Gaudio tandem ſatiemur: ægris
Liberi ut curis reliquos agamus
Suaviter annos.
15 Cedat & lætis fugiens viciſſim
Luctus, exacto modus & labori
Par voluptatis ſubiens amarum
Mitiget ævum.
16 Facta, majeſtas, opera, amplitudo
Nota ſint ſervis tua, poſteriſque
Nota ſervorum, tua qui libenter
Juſſa capeſſunt.
17 Fac tuæ ſemper bonitatis ut nos
Splendor illuſtret, bone rector orbis:
Gratiæ adſpirans favor actiones
Proſperet omnes.

13. *Deſine irarum*] Pro deſine aut deſiſte ab ira, more Græco apud quos verba deſinendi & abſtinendi adſciſcunt genitivum. Hinc Horat quoque Oda 9. Lib. 2. dixit *Deſine mollium querelarum*, & oda 27, lib 3. *Abſtine irarum calidæque rixæ* C.

15. *Cedat & lætis*] Hujus & trium ſequentium verſuum hæc eſt conſtructio: Et luctus viciſſim fugiens, cedat lætis: Et modus voluptatis par labori exacto, id eſt, finito, ſubiens, mitiget amarum ævum. Petit enim ut tempus ſubſequentis lætitiæ & proſperitatis, durationi præteritæ mæſtitiæ & ærumnarum par ſit. C.

Carm. Gen. vi.

ſaltes fiduciam ſuam in Deum ſtatuens piis in exemplum, hortatur eos ut certa fiducia recumbant in Deo : defenſionem prænunciat ab omni malo : ac Dei verbis omnia bona præſentia & futura pollicetur.

SI protegendam præſidio Dei
Credas ſalutem, rem, ſobolem, domum,
Inſana quum ſors intonabit,
Si Domini fugias ſub umbram,
Securus omnem fer violentiam
Sortiſque mortiſque, & tetricas minas
Contemne: ſecurus tumultum
Deſpicias creperi duelli:
E fraude cæca te Deus eximet,
Frangetque caſſes inſidiantium.
Nec ſæviens late venenum
Lethiferæ patiere peſtis.
Expandet alas te ſuper, & ſuis
Pennis fovebit rebus in aſperis:
Certuſque promiſſæ ſalutis
Sub clypei latitabis umbra.
Noctis per atræ cæca ſilentia:
Non expaveſces cæca pericula:
Non luce graſſantem timebis
Perniciem, nec aperta bella:
Interque ſtrages mille cadaverum,
Dextra, ſiniſtra, mille cadaverum,
Periculorum exſors propinquam
Incolumis fugies ruinam.

Pœnam

2. *Duelli*] Pro belli, more antiquo, ut Horat. *Pacem duello miſcuit.* Alias pro ſingulari quoque duorum certamine accipitur, ut in hymno Eccleſiaſtico, *Mors & vita duello conflixere ſecundo,*
7. *Exſors*] quaſi ſine ſorte, expers, immunis Horat de cote *Exſors ipſa ſecandi,* ſic *Pſal.* 143, *Si lucis exſors dego.* C.

8 Pœnam luentes interea malos
9 Lætus videbis: præſidio Dei
Securus armorum & tumultus,
Ceu validis tegerere muris.
10 Nec te, nec ædes vis propius tuas,
11 Aut damna tangent: nam Deus Angelos
Cuſtodiæ tuæ ſalutis
Præficiet, vigileſque ad omnes
Motus, viarum qui reſerent moras:
12 Qui per ſalebras te manibus ferant,
Ne ſaucietur pes recuſſius
Objiicibus ſcopulorum acutis.
13 Securus atras inter & aſpides
Deges, ferarum & pignora tigridum:
Tutuſque calcabis dracones,
Et Libycæ catulos leænæ.
14 Obſervat (inquit) me Deus, unice &
Honore nomen proſequitur meum:
Laborioſis hunc viciſſim
Incolumen eripiam periclis.
15 Præſens vocanti ſubſidium feram,
Et imminenti rebus in aſperis
Fato eximam: exemtoque honorum
Eximium decus arrogabo.
16 Faxo virenti robore tranſigat
Seræ ſenectæ tempora ſuaviter:

Meoſ-

13. *Libycæ leænæ*] Libyia Ptolemæo Virgilio, & aliis pro tota Africa accipitur, in qua leones generari etiam Horatius innuit ſic de Mauritania canens: *Nec Jubæ tellus generat, leonum arida nutrix*: Eſt enim Jubæ tellus, ſeu Mauritania, pars Africæ. C.

16. *Seræ ſenectæ tempora ſuaviter*] Pollicetur nimirum Deus ſerio ſe colentibus commodam, & morbis non ita obnoxiam ſenectutem. C.

Meoſque monſtrabo beare
 Qua ſoleam ratione amicos.

Hunc etiam Pſalmum Hebræi Rabbini ut & alios decem proxime ſequentes, Moſi tribuunt, ſed nulla ratione freti. Ego vero aſſentior optimo & doctiſſimo viro D. Henrico Mollero, qui peſtilentiam illam horribilem cujus ſit mentio. 2. Samuel 24. Huic ſcripto occaſionem præbuiſſe exiſtimat. Congruunt enim & verba & ſententiæ ad hanc hiſtoriam & tunc egebat, ſi unquam alias, inſigni conſolatione populus, ac Rex imprimis ipſe, qui hanc perniciem ſibi & ſuis ultro acceſſiverat. *Beza*.

PSAL. XCII. CARM. GEN. iii.

Eccleſia Deum laudans, opera ejus admiratur, ſubitos improborum caſus, & ſuam ſalutem honoremque a Deo acceptum narrat, hinc æternam fidelium felicitatem prædicat ac Deum laudat.

TE prædicare, laudibus te proſequi,
 Rex alme cœlitum, decet.
3 Seu ſol Eoa luce terras purpuret,
 Seu nox tenebris obruat,
 Lux prædicantem me tuam clementiam,
 Nox audiet conſtantiam:
4 Nec voce tantum, ſed canora barbito,
 Sed cymbalo, ſed nablio.
5 Operum tuorum tacita cogitatio
 Animum jacentem exſuſcitat.
 Quum facta reputo, geſtiunt præcordia
 Perfuſa dulci gaudio.
6 O opera! facta o magna vere! o ſub cava
 Conſilia nube condita!
 Conſilia cæcis mentibus mortalium

7 Ignota! qui non cogitant
Florere pravos inſtar herbæ, quam ſovet
Sol lenis, humor educat:
8 Mox inſtar herbæ frigorum afflatu levi
Marcentis evaneſcere.
9 Tu ſemper idem permanes, nec ſentiens
Rerum vices, nec temporum.
10 Sceleris amicos ac tuos hoſtes premet
Ruina inevitabilis:
11 At me fovebis patria indulgentia,
Crudo vigentem robore:
Et rore mitis balſami vultum imbues,
Roſeo juventæ lumine.

O-

11 *Crudo robore*] Ita Virgil. 6. Æneid. de Charonte. *Sed Cruda Deo viridiſque ſenectus.*

12. *Cedrus*] Arbor perpetuo virens, odorata, ſpecioſa, quam ſcribunt non curvari, ſed ſuum retinere vigorem: teredines & tineas non gignere ex ſe, neque aliunde allatas alere: parietes denique nimio pondere non onerare. Unde patet cur Salomon Dei inſtinctu ex hoc potiſſimum genere ligni Templum Domini voluerit ædificare. Immo Vitruvius & alii referunt etiam Templi Dianæ Epheſiæ, & ſimulacri ipſius Deæ materiam cedrinam fuiſſe. Aiunt quoque e cedro & ſimilibus arboribus ultro quandoque humorem guttarum inſtar excerni, a quo fit ut hujusmodi ſtatuæ indoctis & ſuperſtitioſis, non ſine miraculo ſudare videantur, cum tamen ſecundum naturam idipſum fiat. Ex eadem cedro reſina ſeu liquor quidam provenit, quæ Cedria dicitur, cujus ea vis eſt, ut defuncta corpora conſervet, & viventia corrumpat teſte, Dioſcoride; Materiæ vero ipſi æternitas eſt, ut Plin. Itaque ſimulacra Deorum ex ea factitarunt. Et *cedro digna* dicuntur, tabulæ, libri & alia quæ æternitatem promerentur & talia eſſe cenſentur quæ poſteritati debeant conſecrari. Cedri enim ſucco illita, a vermibus erant immunia. Hinc Horatio *Carmina linenda cedro*. C.

12 Oculis malignis qui tuentur me hoſtium
Paſcam ruinis lumina:
Et impiorum, qui creant moleſtiam
Mihi, lætus excidium audiam.
13 Ceu palma, juſtus germinabit interim,
Aut cedrus in Libani jugo,
Quam non procellæ, non calor, non frigora
Honore nudant frondium.
14 Quæ planta firmis hæſerit radicibus
In æde Domini aut atriis,
Se flore amœno frondibuſque veſtiet:
15 Fluxique lapſu temporis
Ægræ ſenectæ damna nulla ſentiet,
Onerata largis fructibus:
16 Ut nota cunctis gentibus ſit æquitas
Domini potentis: qui mea
Arx eſt ſalutis una, qui nunquam malæ
Affinis eſt injuriæ.

13. *Ceu palma* Quomodo palma oneri impoſito renitatur, patet ex *Plinio* lib. 16. C. 42. ubi de materiis architecti, earumque firmitate agit. Verba hæc ſunt: *Et Palma arbor invalida, in diverſum enim curvatur, at populus contra omnia inferiora panditur; palma e contrario fornicatur.* Propterea palma ſymbolum victoriæ habetur, cujus etiam hoc proprium eſt, ut folia ejus nunquam decidant. *C.*

13. *Libani jugo*] Tota illa regio montoſa quæ eſt inter mare Syriacum & urbem Damaſcum, *Paleſtinæ* finitima verſus Orientem & Septentrionem nominatur *Libanus*, cedris & aliis arboribus altiſſimis nobilis, ejus pars eſt mons Hermon nomen habens a candore nivium, quibus vertices altorum montium perpetuo teguntur; *Laban* enim Ebræis idem eſt quod nobis candidum, unde & *Alpes* de albedine dictos volunt. *C.*

CARM. GEN. ii.

Pſaltes amplitudinem & potentiam regni Chriſti celebrat, ab univerſali rerum creatarum, & ſingulari æternaque Eccleſiæ adminiſtratione.

JAM Dominus rerum imperium ſuſcepit, amictus
Decore multo & dignitate: robore
Jam ſeſe accinxit: Dominus, qui mœnia mundi
Firmavit, ullo non movenda ſeculo.
2 Cujus ab æterno ſolium eſt immobile regni,
Ut ipſe, nullas temporum metuens vices.
3 Flumina præcipites volvant cum murmure fluctus,
Et æquor undis æſtuet minacibus;
4 Compeſcit Dominus gravidis turgentia nimbis
Flumina, minacis ſternit undas æquoris.
5 Stat fixum & cunctis manet invariabile ſeclis
Quodcunque Dominus ore ſancto protulit:
Quæque ædem exornant Domini ſacra myſtica nulla
Oblivionis damna feræ ſentient.

PSAL. XCIV. CARM. GEN. xiv.

David, cum ſuis, a perfido Schaulis comitatu vexatus, Deum orat ut improbos ulciſcatur; eorum improbitatem, maleficia & blaſphemias narrat: improbos dementiæ nomine objurgat, bonos ab eventu quem Deus utriſque largiturus eſt, a promiſſionibus ejus, & a ſuo exemplo, conſolatur.

O Fraudis ultor, ſceleris O vindex Deus,
Oſtende numen impios contra tuum.

2 O

5 *Stat fixum, &c.*] Quicquid autem Dominus ore auguſto *ſanctorum cœtui* ab ipſis mundi primordiis locutus eſt, ſemper im-

2 O juſte judex orbis, expergiſcere,
Meritiſque pœnis reprime arrogantiam.
3 Quouſque tandem, rector orbis optime,
Seſe ſuperbe jactitabunt impii?
4 Devota ſceleri factio in ſcelere ſuo
Plaudit, ſibique fabulis ſtultis placet:
5 Tuumque populum pedibus interim premunt,
Tuam proterve hæreditatem proterunt:
6 Viduam trucidant advenamque, & omnibus
Parente caſſos obruunt moleſtiis:
7 Secumque muſſant, Hæc Deus non adſpicit,
Nec fanda prorſus & nefanda intelligit.
8 Gens ergo bruta, penitus ignorantia
Obſeſſa pectus ſomnolentum, diſcute
9 Animi veternum, & cogita tecum, Deus
Qui fecit aurem, ſurdus eſt? qui luminum
10 Formavit orbes, ipſe nil videt? vagas
Sine lege gentes recta qui ſequi docet,
Non is ſuorum puniet ſcelera, quibus
Oracla legum ſacroſancta credidit?
11 Arcana noſtri pectoris novit Deus,
Conſilia vana, ſpes inanes, turbidos

12 Æ-

immutabile permanet; cultuſque arcani Domini Templum venerandum reddentes, nullam ex temporis longinquitate ſilentii taciturni injuriam patientur. *J.*

6 *Parente caſſos*] Quos alias dicimus orphanos, aut parentibus orbos: Eſt enim *caſſum*, inane, aut vacuum, aut re aliqua carens. *Virg.*

Nullum cum victis certamen, & æthere caſſis. C.

9 *Veternum*] Morbus, qui Plauto eſt veternus: *Celſo* lethargus eſt, mœror ſcilicet, & inexpugnabilis prope dormiendi neceſſitas. Alias accipitur pro incuria & negligentia ſupina. *C.*

12 Æſtus. Beatus ille demum, quem parens
Erudit amore patrio, legis ſuæ
13 Cui ſcita monſtrat: rebus in duris aget
Securus ævum, dum paratur impio
Naſſa, in lacunam incogitantem quæ trahat.
14 Hæreditatem nec Dominus unquam ſuam
Ope deſtitutam negliget, nec impiis
15 Prædæ relinquet: ſed tribunal judicum
Ad æquitatis diriget normam ſuæ:
Vitamque ad illam dirigent boni ſuam.
16 Contra ſceleſtos quis mihi auxilium feret?
Mecum impiorum quis premet ſuperbiam?
17 Nam jam ſepulchri frigidus ſub frigido
18 Cumulo jacerem, niſi Dominus opem mihi
Præſens tuliſſet, & ſua clementia
Firmaſſet animum, & jam vacillantem gradum
19 Fulſiſſet: & me pæne ſubmerſum malis
Solatus eſſet, anxiæque nubibus
Curæ remotis reddidiſſet gaudium.
20 Mecum loquebar, Quid ſceleſtis cum Deo
Commune? ſcelera legis umbra qui ſua
Tegunt, bonorum fraudulenta qui in caput
21 Conſilia coeunt: factione innoxium
Premunt, iniquiſque obruunt ſententiis.
22 At rector orbis me tuebitur, meæ
Cuſtos ſalutis, arx meæ fiduciæ,
23 Pro ſcelere pravis digna reddet præmia:
Suis & ipſos artibus peſſundabit
Rerum creator Dominus, ac noſter Deus.

PSAL.

20 *Scelera legis, &c.*] Qui peccata prætextu legis abſcondunt; qui in vitam juſtorum per fraudem conjurant; qui conſpiratione innocentem infeſtant, injuſtoque judicio opprimunt. *J.*

Carm. Gen. ii.

David Eccleſiam ad cultum & obſequium Dei hortatur, a fœdere inito cum Deo, & majorum exemplis.

EIA alacres cuncti Domini celebremus honores:
Salute parta Domino agamus gratias.
Eia alacres rapiamus iter, mora ſegnis abeſto:
Dominum canora perſonemus barbito.
Magnus enim Dominus Deus eſt: Rex magnus, & orbis
Longe univerſis eſt deis potentior.
Ille manu fulcit vaſtæ penetralia terræ,
Et nube cincta montium faſtigia.
Ille vagum fecitque, & factum temperat æquor,
Terramque ſalſis innatantem fluctibus.
Eia igitur genibus flexis manibuſque ſupinis,
Dominoque noſtro ſupplicemus & patri.
Noſter enim Deus eſt, nos grex illius: ab uno
Pendemus illo, ſpiritumque ducimus:
Si modo non lentam verbis damus illius aurem,
Nec reſpuamus monita pertinaciter:
Nec, velut ad Meribam, me rixis, inquit, acerbis
Et arroganti provocetis murmure;
Aut, Arabum veluti quondam per inhoſpita ſaxa,
Vires rebelli voce tentetis meas:
Quum proavi veſtri me exploravere, meamque
Didicere factis plurimis potentiam.

10 Illa

4 *Penetralia*] *Penetrale* ſignificat omnem partem interiorem domus vel templi, quicquidve in intimis partibus eſt.
Ille manu fulcit] Ille *quidem ut omnium Dominus,* fundamenta terræ late patentis, & nebuloſa montium faſtigia ſuſtinet. *J.*

10 Illa quater denis mihi natio reſtitit annis:
Dixique ſemper interim, Hæc gens deſipit,
Et mea ſecuras tranſmittit dicta per aures.
11 Ira ergo juſta in pertinaces concitus
Juravi, Terræ gens hæc ingrata beatæ,
Promiſſa amicis commoda haud carpet meis.

PSAL. XCVI. CARM. GEN. X.

Pſaltes eccleſiam cum Judæis hortatur ad laudationem Dei, tum creationis & adminiſtrationis nomine, tum Regni ſempiterni, in cujus poſſeſſionem miſſus eſt adventu ſuo Filius per voluntatem Patris.

NON uſitato pangite
Orbis parentem carmine,
Orbis coloni, incognitis
Ab uſque terræ finibus.
2 Cantate Dominum, laudibus
Nomen beatum tollite,
Et mente grata agnoſcite
Veſtræ ſalutis vindicem.
3 Sol qua recurrit, audiant
Gentes Dei potentiam,
Stuporque dulci gaudio
Perfuſa oberret pectora.
4 Namque unus eſt vere Deus,
Cunctiſque major laudibus,

Et

11 *Ira ergo, &c.*] Itaque merita indignatione commotus, in obſtinatos teſtatur: Natio hæc, beneficiorum immemor, commoditates terræ ſanctæ & felicis non colliget, quas mihi morem gerentibus pollicitus eram. *J.*

Et diis timendus cæteris,
Quos horret error credulus.
5 Veſana gentes cæteræ
Pro diis colunt ludibria:
Dominus potenti dextera
Cœlum ſolumque condidit.
6 Apparet illi dignitas,
Auctoritas, potentia:
Ejuſque templa ſiderum
Fulgore lucent gloriæ.
7 Tribuite domino gentium
Terras colentum ſecula,
Tribuite Regi cœlitum
Et robur & potentiam.
8 Tribuite magnitudinem
Tanto decoram numini:
Auguſta templi ad atria
Adferte promti munera.
9 Adeſte, pompam adducite,
Et ſupplices procumbite:
Omneſque rerum termini
Deum tremant, & diligant.
10 Narrate cunctis gentibus
Regnare Dominum, qui ligat
Orbem catena immobili, &
Æquis gubernat legibus.

4 *Et diis timendus*] Aliis diis omnibus metuendus, quos veri numinis & cultus ejus ignari, quæ falſa ſunt facile credentes, metuunt. *J.*

6 *Apparet illi dignitas*] Majeſtas, vis in imperando, amplitudo in operibus ejus elucens, illi præſto eſt, ipſumque adeo cœlum lumine magnificentiæ ejus reſplendet. *J.*

11 Lætetur æther, geſtiat
Tellus, fretum præ gaudio
Exſultet, & quicquid freti
Salſas lacunas incolit.
12 Campi vireſcant avii
Se culta fruge veſtiant,
Arrideantque floribus
Silvæ, & graventur fructibus,
13 Natura rerum geſtiens,
Cunctos per artus ſentiat
Dei ſui præſentiam,
Et promta juſſis pareat.
Jus namque veniet dicere,
A vi ſuos ut aſſerat,
Mundumque juſtis legibus
Et veritate temperet.

PSAL. XCVII. CARM. GEN. ii.

David prædicens regnum Chriſti magnificum fore, everſionem idololatriæ & ſuperſtitionum omnium, lætitiam, & bonum fidelium obſequentium Deo exponit, quos ideo ad obſequium & laudem Dei provocat.

IPſe ſui Dominus regni moderatur habenas :
Lætare tellus, continens, & inſulæ
Quas vagus oceanus refluis complectitur undis,
Cui-

1 *Continens*] Continens Plinio terra eſt, quæ abſque marina navigatione commeatum patitur in tres mundi partes : alias Terra firma dicimus. *C.*

1 *Refluis complectitur undis*] Quas mare inſtabile undis in ſe redeuntibus comprehendit ; cuicunque cœli plagæ ſubditi eſtis, gaudium veſtrum teſtamini. *J.*

Cuicunque cœli ſubjacetis cardini.
2 Hunc circum umbriferæ nubis prætexit amictus,
Pallenſque multa fuſca nox caligine.
Apparent famulæ juxta, firmantque tribunal
Severitaſque dura, mitiſque æquitas.
3 Ante volant ſævum rutilantes fulmins ignes,
Hoſteſque flammis obruunt ſequacibus.
4 Fulguribuſque micat late flagrantibus æther:
5 Attonita tellus intremiſcit: montium
Saxa fluunt, rapido ceu cera liqueſcit ab igne,
A ſempiterni pavida vultu numinis.
Terra ſui a vultu Domini tremefacta liqueſcit:
6 Et æquitatem templa cœli prædicant.
Et quicunque habitant terras ubicunque remotas,
Novere numen & Dei præſentiam.
7 Illis ora pudor turpis confundat, inanes
Quicunque mentis ſtipites pro diis colunt:
Dumque ſacris placant picti ludibria trunci,
Se gloriantur impio in ſcelere pios.

Cœli cardini] Cardo proprie ſuſtentaculum illud eſt, a quo janua dependens movetur. *Virg. Foribus cardo ſtridebat ahenis.* Hinc vocabulum transfertur ad duos vertices, ſeu polos cœli immobiles, circa quos cœlum revolvitur, alterum Arcticum, ſeu ſeptentrionalem, alterum, Antarcticum ſeu meridionalem; quorum prior Ovidio eſt cardo mundi.

Qui ſemper liquidis altior extat aquis,

& de utroque Virg.

Hic vertex nobis ſemper ſublimis; at illum
Sub pedibus Styx atra videt. C.

2 *Apparent famulæ*] Aſpera legum obſervatio, *quam ab hoſtibus exigit*, leniſque boni & æqui reſpectus, *quem ad ſuos habet*, ceu famulæ ejus aſtant, & tanquam columnæ immotæ thronum ipſius ſtabiliunt. *J.*

7 *Inanes mentis ſtipites, & picti ludibria trunci*] Periphraſis elegantiſſima idolorum. C.

Quicquid ubique Dei ſub nomine credulus error
Honorat, unum adoret, unum diligat.
8 Læta Sion tenebras errorum cernet abactas:
Judæa dulci delibuta gaudio,
Sacrilega adſpiciet vani ſacraria ritus
Everſa, pœnas luere meritas impios.
9 Nam procul aſtriferi trans ignea mœnia mundi
Tu frena rerum juſtus arbiter tenes.
Teque deos infra longe premis altior omnes,
Tuique obumbras numinis faſtigio.
10 Ergo Deum quicunque pio complectere amore,
A ſcelere mentem contine puram & manum.
Nam Domino cordi eſt pietas, vitamque bonorum
A vi tuetur impiæ tyrannidis.
11 Et lætum offundit lumen cultoribus æqui,
Et pura ſceleris corda recreat gaudio.
12 Vos quibus eſt cordi reverentia juris & æqui,
Gaudete, Domini ſpe favoris ac opis
Securi: gratoque Deum ſuper æthera cantu
Sanctumque nomen ejus uſque tollite.

Psal. XCVIII. Carm. Gen. x.

Pſaltes Judæos, gentes, & res omnes creatas hortatur, ut gratulentur Chriſto de inimicis triumphanti.

NON uſitato carmine
Rerum parentem pangite,
Virtute qui victoriam
Non uſitata rettulit.
Sua ipſe ſolus dextera,
Externæ opis nil indigus,

Nos

Nos liberando, poſteris
Miranda geſſit ſeculis.
2 Senſere gentes impiæ
Bello Dei potentiam:
Pœnas luendo, judicem
Senſere juſtum & vindicem
3 Promiſſa ſolvit optima
Fide Iſaci nepotibus,
Partæ ſalutis teſtibus
Totius orbis incolis:
4 Huic ergo læti pſallite
Totius orbis incolæ:
Hunc ferte in aſtra laudibus
Lætis tubæ & clangoribus.
5 Laudate dominum barbito
Nerviſque carmen jungite:
6 Leniſque tibiæ modis
Adſit ſonora buccina.

Ad-

5 *Nerviſque carmen*] Nervi, prima ſunt in corpore animalis ſenſus motuſque inſtrumenta. Quandoque nervus pro robore & viribus uſurpatur, in nervis enim robur maxime exiſtit; hinc nervos intendere eſt, univerſas ingenii vires expromere, & totis viribus conari. Nervus etiam pro chorda arcus accipitur. in *nervum ire*, proverbium ductum a Sagittariis, qui nimium contendendo, arcum aut arcus nervum rumpunt, aut nervum ſibi aliquem lædunt. *Terent.* in Phorm. *Cæterum, quum argentum repetent, noſtra cauſa ſcilicet in nervum potius ibit*, id eſt, *decipiet*, ait *Donatus.* Hinc chordæ citharæ nervi dicuntur, Prop. *Carmina nervis aptat.*

5 *Tibia*] Proprie eſt os cruris oppoſitum ſuræ. *Tibia* item vocatur inſtrumentum muſicum oblongum, teres & foraminoſum, quod inflatum, & digitis modo adductis modo reductis, temperatum, non injucundam reddit ſymphoniam. Has primum ex gruum tibiis confectas exiſtimant, & inde nomen accepiſſe. *Horat.* de Art. Poet.

Ti-

6 Teſtetur æquor gaudium,
Et quicquid æquor occulit:
Orbiſque terræ geſtiat,
Et quicquid orbis educat.
8 Exſultet unda fluminum,
Leni ſuſurrans murmure:
Monteſque læti plauſibus
Deum venire gaudeant.
9 En ipſe Dominus advenit,
Cunctis ut orbis incolis
Det æqua juſtis præmia,
Et facta plectat impia.

Tibia non, ut nunc, orichalco vincta, tubæque
Æmula, ſed tenuis, ſimplexque foramine pauco.

5 *Sonora buccina*] Buccina eſt cornu recurvum, quod tubæ modo inflatur; ita dictum a bucca, *Hieron. ad Barb. Bucca vocatur Tuba apud Hebræos*; *deinde per diminutionem, Buccina dicitur.* Buccinas a tubis nonnulli ſic diſtinguunt, Quod illæ, ex recurvis animalium cornibus; Tubæ, ex ære argentove confici ſoleant, ad animos militum & equorum concitandos, *Apul.* Lib. 3. *Florid.* buccinam manifeſte a tuba ſecernit, quum ait, *Siquidem vox hominis, & tuba rudiore torvior, & lyræ concentu variatior, & tibiæ queſtu delectabilior, & fiſtulæ ſuſurro jucundior, & buccinæ ſignificatu longinquior*

Pſalmus iſte, idem pæne atque nonageſimus ſextus, continet repetitam prophetiam de Meſſiæ regni propagatione, cujus prædictionis Simeon, Zacharias & Maria mater Domini, in ſuis illis hymnis celebratiſſimis, diviniſſimi ſunt interpretes, eadem pæne verba uſurpantes *Beza.*

CARM. GEN. xiii.

Pſaltes potentiam, juſtitiam & gratiam Chriſti regis noſtri in omnes gentes prædicat, eamque conſtantem fore ab exemplo majorum docet: ideoque omnes hortatur ad colendum & prædicandum regem.

JAM regnum Dominus, ſpirituum piis
Qui dat jura choris, ſuſcipit: impiis
Horror terrificet pectora gentibus:
Tellurem quatiat tremor.
2 Nec tantum Solymæ vim Dominus ſui
Fecit conſpicuam numinis, & ſuæ
Majeſtatis opes cernere finibus
Terrarum dedit ultimis.
3 Ergo te meritis tollat honoribus,
Auguſtum celebret gens hominum tuum
Nomen; qui ſalubri temperie modum
Sceptris conſtituis tuis.
4 Selectæ ſoboli qui populi tui
Jus nullis dederis mobile ſeculis:
Frenas juſtitiæ qui moderamine
Æquali genus Iſaci.
5 Sublimem Dominum laudibus & Deum,
Solus qui liquido regnat in æthere,
Ferte, & ſcamna pedum (ſanctus enim Deus,
Eſt noſter) veneramini.
6 Huic Moſes & Aron & Samuel bonus,
Docti legitimis tingere victimis
Aras, conſilium quum peterent, data
Sæpe oracla petentibus.

7 De

1. *Terrificet*] Terrorem pectoribus incutiat. Verbum a Lucretio & Virgilio uſurpatum Virg. 4. Æn. *Cæcique in nubibus ignes Terrificant animos.* C.

7 De pila tereti nubis eis dabat
Reſponſa ambiguis ſollicito metu,
Legum quod monitus pactaque fœdera
Servaſſent ſtabili fide.
8 Aurem ſupplicibus tu facilem dabas,
O rerum genitor maxime & optime,
Indulgenſque bonis, & ſcelerum ſimul
Vindex, durus in impios.
9 Sublimem Dominum tollite laudibus,
Solus qui liquido regnat in æthere: &
Montem quo colitur (ſanctus enim Deus
Eſt noſter) veneramini.

7. *Pila tereti nubis*] Pila proprie columna quæ Saxonibus quoque eſt *ein piller* hic ſignificat columnam nubis que patribus in deſerto dux itineris fuit et e qua reſponſa accipiebant, C.

PSAL. C. CARM. GEN. xxiii.

Pſaltes Eccleſiam ad laudes Dei hortatur propter gratuitam electiomem, vocationem, & beneficentiam conſtantem ipſius.

ORbis omnes incolæ
A ſole Eoo ad Heſperum

2 Jubilate

1. *Eoo*] Eous idem ſignificat quod orientalis derivatur ab ἠὼς dictione Græca qua aurora ſignificatur quæ quamvis frequentius per η ſcribatur, invenitur tamen quandoque ſcripta per ε, idcirco habet primam ſyllabam indifferentem. Productionis exempla nuſquam non occurrunt, reliquum eſt ut aliquot exemplis doceamus poſſe breviari. Lucan. *Claudimus Heſperias gentes aperimus Eoas* Ovid. 2. Amorum. *Gallus & Heſperiis & Gallus notus Eeis.*

1. *Jubilate*] *Jubilare* eſt ruſtica & in condita voce gaudium teſtari. Jubilare (inquit *Feſtus*) eſt ruſtica voce inclamare.

2 Jubilate, & optimo
 Rerum parenti plaudite.
Mente læta, & ritibus
 Servite puris numini.
Geſtientes gaudio
 Adite ſancta limina.
3 Ille noſter eſt Deus,
 Noſter parens & conditor:
Non enim nos finximus
 Ipſi ſed illius ſumus,
Qui levi de pulvere
 Alit creatos & regit.
4 Ad fores ergo illius
 Adite læti, gratias
Agite: feſtis laudibus
 Benignitatem pangite:
Prædicate cæteris
 Numen beatum gentibus.
5 Nam benignitas Dei,
 Et in ſuos clementia,
Clauſa nullo eſt termino:
 Et firma ſtat pactis fides
Poſterorum poſteris
 In ſempiterna ſecula.

Hebraica inſcriptio indicat hunc Pſalmum, breviſſimum quidem, ſed & orationis ſuavitate, & rerum gravitate excellentem, idcirco ſcriptum fuiſſe ut in ſacrificiis euchariſticis decantaretur. *Beza.*

CARM. GEN. V.

David rex factus Deo ſpondet ſe procuraturum ſanctificationem ſuam, concilii, comitatus ſui, totius regni & Eccleſiæ.

TE ſalus rerum cano, qui precanti
Lenis irarum es, faciliſque flecti,
Impiorum idem tetricus rebelles
Frangere faſtus.

2 Huc meæ vires vigilant, labores
Huc ferent omnes, opis in tuæ ſpem
Semper ut caſtis domus inſtitutis
Culta niteſcat.

3 Si ſalutarem mihi tu ſerenus
Porrigis dextram, tibi corde puro
Serviam : fraudum ſceleriſque pura
Serviet aula.

Nec mihi exemplum ſtatuam ſequendum,
Litibus ſi quis miſeros iniquis
Vexet, aut cauſſam tenuis clientis
Prodidit hoſti.

4 Sponte qui pravis ſtudiis inhæret,
Sit procul : ſævi ſceleris miniſter
Candidos nunquam mihi cenſeatur
Inter amicos.

5 Quiſquis incautum lacerat ſodalem,
Clam venenato jaculatus ictu,
Perſequar, plectam, penituſque ab ima
Stirpe revellam.

Nec meæ menſæ dapibus fruetur
Mentis elatæ tumor, arroganſque
Vultus, & cunctos veluti minores
Lumine ſpernens.

6 Veritas ſimplex quibus eſt amori,
Hos amo, amplector, video libenter:
His mihi ſeros ſociis ſenectus
Impleat annos.
Integer vitæ mihi ſit miniſter:
7 Tecta non intret mea fraudulentus;
Nemo mecum intra mea commoretur
Limina mendax.
8 Impios longe (mora nulla) terræ
Finibus pellam: procul omne monſtrum
Civitas ſancta ut Domini releget
Flagitiorum.

8. *Impios longe*] Profanos extra ditionem meam ejiciam, ut urbs Deo dedicata omnem fæditatem turpium facinorum prodigioſam procul amandet. J.

PSAL. CII. CARM. GEN. xiii.

Eccleſia in captivitate diu verſata Deum ſupplicat; ſuas calamitates proponit: ſeipſam confirmat recordatione naturæ & promiſſionum Dei, quæ in adventu Chriſti & communi vocatione gentium complebuntur: Itaque Deum orat ut naturæ, promiſſionis & gloriæ ſuæ recordatus Eccleſiam conſervet, eique in æternum benedicat.

EXaudi genitor ſancte meas preces,
Clamoriſque ſonum percipe, lugubris:
3 Neu vultum miſero ſubtrahe, cladibus
Omni ex parte prementibus.
Aures ſuppliciis nunc adhibe meis:
Da votis facilem te, pater optime,
Et preſſo celerem porrige dexteram,
Et præſenti ope ſubleva.

4 Ceu fumi nebulæ tempora tranſvolant,
Ut lentis coquitur torris ab ignibus,
Paullatim tacitus ſic dolor aridis
Humorem ebibit artubus.
5 Dum luctu crucio me dapis immemor,
Ut ſecta e viridi gramina ceſpite
Areſcunt nimio torrida ſole, cor
Exſuccum mihi tabuit.
6 Crebro ſic remeans ſpiritus ilia
Tendit, ſic gemitus pectora concutit
Mœſtus continuo, tabida uti cutis
Jam vix hæreat oſſibus.
7 Ut ſaltus habitans cuculus avios,
Aut tectis latitans noctua dirutis,
8 Aut turtur viduus, ſolus, inops, dies
Et noctes vigiles gemo.
9 Dum ceu ludibrium rideor improbis,
Irriſumque petunt fraude nefaria.
10 Nec panis cinere eſt gratior arido, &
Potum tempero fletibus.

11 Iſtis

4. *Torris*] Eſt ſtipes ſemiuſtus & adhuc ardens, Titio vero eſt torris extinctus. Virg. 12. Æneid.

Obvius ambuſtum torrem Chorineus ab ara
Corripit, & venienti Ebuſo plagamque ferenti
Occupat os flammis.

7. *Cuculus*] Aliis eſt Onocrotalus, ſeu Truo per deſerta mugiens, dictus eſt autem Onocrotalus a ſtrepitu aſini. Avis palmipes, magnitudine & colore ſimilis cygno: cujus roſtrum magnum, prælongum, ac validum, ex cujus inferiori parte ingluvies latioris ſacculi inſtar ante pectus propendet. Pedes coloris cinerei dura pelle contecti Plin. lib. 10. Cap. 57. Olorum ſimilitudinem Onocrotali habent, nec diſtare exiſtimarentur, niſi faucibus ipſis ineſſet alterius uteri genus, huc omnia inexplebile animal congerit, mox perfecta rapina ſenſim inde in os red dita, in veram alvum ruminantis modo refert. C.

1 Iſtis ira malis me cumulat tua,
Qui me ſuſtuleras ex humili loco,
Sublimi gravius rurſus ut e gradu
Tractum præcipitem dares.
2 Ut ſero in tenebras umbra crepuſculo
Vaneſcit, celeres deproperant dies
In mortem: veluti ſub medio die
Fœnum, corpus inaruit.
3 At te perpetuis ſecula ſeculis
Nectentem, volucris non fuga temporis
Carpit, nec memorem nominis obruet
Famam poſteritas tui.
4 Tandem ſurge pater, tecta Sionia
Jam lenis placido reſpice lumine:
Jam pleno redeunt tempora circulo,
Promiſſumque ferunt diem.
5 Jam ſervi lapides reſpiciunt tui
Disjectos faciles, ſparſaque rudera,
Incultique ſoli jam miſerabilem
Verſa mente dolent vicem.
6 Ut vertat populos terror in exteros,
Ut nomen domini ſit celebre omnibus
Et numen, trifidum qua colitur ſolum,
Formidabile regibus.

17 Verſam

11. *Deproperant*] Id eſt valide & feſtinanter properant, ver-um a Plauto & Horatio uſurpatum. C.

15. *Trifidum ſolum*] Antiquitus enim totum orbem terrarum n tres primarias partes dividebant, nimirum in Aſiam, Africam c Europam. Quibus patrum ætate acceſſit quarta, America, b Americo Veſputio ejus inventore ſic dicta. Eſt autem *tri-idum* quod in tres partes vel fiſſum, eſt vel findi aut dividi oteſt. C.

17 Verſam reſtituet quum Solymam, ſuæ
Majeſtatis opes quum dabit adſpici:
18 Lugentum miſeris quum querimoniis
Flectet ſe, & prece ſupplice.
19 Scribentur tabulis iſta fidelibus,
Seris ut Domini nota nepotibus
Sit laus, nec ſenium prodita poſteris
Norit gloria ſeculis.
20 De ſanctis adytis æthereæ domus,
Templi ſepoſitis de penetralibus,
Cœleſtis Dominum non piguit ſoli
Curas reſpicere ad leves.
21 Nexorum ut gemitus audiat, & neci
Addictos tetrica compede liberet:
22 Laudes ut Solymæ templo Deo ſonent,
Et nomen recinat Sion
23 In cœtu celebri. Tum procul ultimis
Terrarum populi finibus exciti
Illuc ſacra ferent, & Domino dabunt
Reges munera ſupplices.
24 Quamvis in medio curriculo meum
Robur comminuit, deſtituit manum,
Atque ævi ſpatiis tempora lubrici
Contraxit brevioribus:
25 Clamabo tamen, O mi Deus unice,
In vitæ medio ne ſtadio brevem
Curſum ſiſte rotæ: quantulum ad ultimam
Jam metam ſupereſt mihi?
Te nunquam brevibus clauſa recurſibus
Aſtrorum ſenio conficiet dies:
26 Tu terræ ſtabilis mole, volucribus
Tu cœli prior ignibus.

27 Illis

27 Illis interitus ſtant ſua tempora :
Tu nullo interitum tempore ſenties.
Annorum ſeries cætera deterit :
Ut veſtis teritur vetus,
Ut detrita novis pallia veſtibus
Permutat locuples; ſic abit & redit,
Et mutat facies imperio tuo
Mundi dædala machina.
28 At tu, qui fueras, ſemper es atque eris:
In te ipſoque habitas : nec varias vices
Decurſo patiens tempore, permanes
Metæ ſæcula neſcia.
29 Sed ſervi ſoboles, & ſobolis tui
Servi poſteritas, per ſeriem tuis
Tecum perpetuis æmula ſeculis,
Ævi tempora tranſigent.

Psal. CIII. Carm. Gen. v.

David, ſeipſum ad benedicendum Deo excitans, recenſet gratiam illius erga ſe & Eccleſiam totam, verbo operibuſque teſtatam, & erga res omnes creatas, potenti regno ejus demonſtratam : Ideoque creaturas omnes in cœlo & in terra invitat, ut ſecum Deum laudent.

SIT Parens rerum mihi carmen : illum
Vox canat, ſenſus petat, & remotis
Quiſquis eſt fibris vigor, & ſacratum
Nomen honoret.
2 Mens Deo laudes cane, redde grates
Mens Deo : nullis benefacta ſeclis
Excidant, & quæ tribuit benigna
Munera dextra.
3 Qui ſcelus tollit maculoſum, & ægros

4 Sanat

4 Sanat angores, animoque vires
Reddit, & vitæ properante fato
Prorogat annos.
5 Qui manu larga tibi plura donat
Ore quam poſcas, animo vel optes:
Servat ac in morem aquilæ, virentem
Flore juventam.
6 Integer judex, ſcelerumque vindex,
Tradidit ſancto ſua jura Moſi:
7 Iſaci prolem docuit piarum
Dogmata legum.
8 Lenis & blandus, dare dona largus,
9 Tardus iraſci: neque ſempiternæ
Sævit offenſæ memor, aut perennes
Ardet in iras.
10 Nec modus pœnæ numeruſve noſtris
11 Æquus eſt culpis: bonitas redundat
Latius, terræ plaga quam remoto
Diſtat olympo.
12 Tam procul noſtri maculas removit
Criminis, quam ſe procul a cubili
Gaditano ſol oriens Eois
Exſerit undis.

23 Quali

12. *Gaditano cubili*] Gades, inſulam & urbem ſitam inter ſinum Gaditanum & oceanum extremum, verſus occaſum novi orbis terminum credidit antiquitas. Inque ea columnæ *Herculis* celebrantur, ſicut & poetæ fabulantur, hic *Solem* diurno labore feſſum, Oceano ſe immergere, atque requieſcere: Unde *Soliſque cubilia Gades*, dixit *Statius*, Quem hic *Buchananus* videtur imitatus. Nautæ etiam hodie extremum hujus inſulæ promontorium finem terræ nominant. Celebratur inſcriptio non inelegans quam eo in loco repertam ferunt.

He-

13 Qualis in natos placidi parentis
Lenitas, talis Domini benigni eſt,
Quiſquis illius pietate vera
Nomen adorat.

14 Tu ſinus mentis penitus repoſtos,
Tu pater noſti penetrale cordis:
Quippe nos terræ memor e rubenti
Pulvere factos.

15 Herba ceu, lactens pueri venuſtas
Prodit, occultoque adoleſcit ævo,
Donec ut fœnum cadat arefactum
Falce ſenectæ:

16 Inſtar aut floris Tyrio comantis
Murice, ut vultu modice ſereno
Riſit, afflatu tepidi repente
concidit Auſtri.

17 Sed Dei æterna bonitate in ævum
Tutus æternum, remanet piorum
Cœtus, & longa ſerie propago
Sera nepotum:

18 Si nec æternas violabit icti
Fœderis leges, memorique juſſa
Mente ſervarit, referatque vita
Puriter acta.

19 Ille flammantis ſuper alta cœli
Culmina immotum ſolium locavit,

Heliodorus inſanus Carthaginenſis, ad extremum orbis ſacrophago teſtamento me hic juſſit condier, ut viderem, ſi me quiſquam inſanior ad me viſendum uſque ad hæc loca penetraret.

Hiſpani adhuc vocant Cadiz, vel Caliz. ejus inſignem deſcriptionem dedit *Abramus* Ortelius in tertio Theatri Orbis additamento: unde hæc fere deſumta ſunt.

Et ſuo nutu facile univerſum
Temperat orbem.
20 Angeli juſſis Domini miniſtri,
Sub jugum jus eſt quibus & poteſtas
Cuncta cogendi, Domino Deoque
Pangite laudes.
21 Quique caſtrorum comites meretis
Sub ducis tanti imperio, audientes
Sedulo dictis, Domino Deoque
Pangite laudes.
22 Quæque per vaſtos ubicunque fines
Imperi pollens opifex creavit,
Plaudite, auctori Domino Deoque
Pangite laudes.
Mens Deo grates cane: redde grates
Mens Deo: hunc ſenſus petat, & remotis
Quiſquis eſt fibris vigor, & beatum
Nomen honoret.

PSAL. CIV. Carm. Gen. i.

Pſaltes ſeipſum ad Deum laudandum concitat, a rerum creatione, diſpoſitione, adminiſtratione & conſervatione; hinc omnes ſecum ad Deum laudibus celebrandum hortatur, contraque venientibus male precatur.

TE rerum, Deus alme, canam Dominumque patremque:
Magne parens, ſancta quam majeſtate verendus,
Æthe-

21 *Meretis*] Merere ſub imperatore ſtipendia, eſt expeditionis alicujus ſocium eſſe, & militiam exercere, quod alias eſt ſtipendia facere. Unde *Saluſtius*, rei bellicæ ignarum vocat *hominem nullius ſtipendii.* Hic de Angelis, Deo quaſi militantibus, uſurpavit. *C.*

Ætheris æternas rector moliris habenas!
2 Te decor, auratis ambit te gloria pennis,
Et circumfuſum veſtit pro tegmine lumen.
3 Tu tibi pro velo nitidi tentoria cœli,
Et liquidas curvo ſuſpendis fornice lymphas:
Et levibus ventorum alis per inania vectus,
Frenas ceu celeres volitantia nubila currus.
4 Apparent accinctæ auræ flammæque miniſtræ,
5 Ut juſſa accipiant. Stat nullo mobilis ævo
Terra, ſuper ſolidæ nitens fundamina molis,
6 Pollenti ſtabilita manu: terra obruta quondam
Fluctibus, ut fuſo ſuper ardua culmina velo:
7 Sed ſimul increpuit tua vox, tonitruque tremendo
8 Inſonuere auræ, paullatim aſcendere montes
Cernere erat, ſenſimque cavas ſubſidere valles,
Inque cavas valles trepidas decurrere lymphas.
9 Neve iterum immiſſa tellus ſtagnaret ab unda,
Limitibus compreſſa ſuis reſonantia plangit
Littora, præſcriptas metuens tranſcendere metas.
10 Tum liquidi fontes imis de collibus augent
Flumina, per virides undas volventia campos,

3 *Tentoria cœli*] Tentoria, ſub quibus miles contra injurias cæli ſe occultabat, antiquitus aut e velis erant extenſis, quæ alii *Papiliones* vocarunt: aut etiam e pellibus, quæ *Tentoria Scortea* dixerunt. Unde eſt, ſub pellibus hibernare. Scortea etiam apud Martialem, ſignificat pallium pelliceum contra pluvias; ſic enim ille:

Ingrediare viam, cœlo licet uſque ſereno,
Ad ſubitas nunquam Scortea deſit aquas.

Hic autem, vocabulum *Tentorii* eleganter ad cœli firmamentum latiſſime expanſum transfertur. *C.*

3 *Lymphas*] Poetice pro aqua. *C.*

11 Unde ſitim ſedent pecudes, quæ pinguia tondent
Paſcua, quique feris onager ſaxa invia ſilvis

12 In-

11 *Onager*] Aſinus ſilveſtris eſt, curſu equos facile ſuperans, cujus carnes, niſi quod molliores ſint, nihil a cervina differunt. Abundat gregibus Onagrorum Arabia, ut ſcribit Xenophon, de Cyri minoris expeditione, Lib. 1. Meminit eorundem *Plin.* L. 8, Cap. 4, ubi Phrygiæ & Lycaoniæ præcipui Onagri deſcribuntur. Petrus quoque Angelius, in Cynegeticis, *L.* 3, verſibus his elegantiſſimis deſcribit Onagros:

At ſonitu ingenti putrem quatit ungula campum
Cornea, venantem quoties fugere, ſuiſque
Temporibus ſtant longæ aures; tum corpore cervos
Exſuperant; nec lana nitet non alba colore,
Mixta nigro, ceu cum nubes denſentur opacæ,
Et totum eripiunt oculis cœlumque diemque,

Idem, Onagros Indicos, qui nobis ſunt Unicornes, deſcribit Cyneget. Lib. 2:

——— quos India poſcit onagros,
Jam primum niveo corpus candore teguntur
Infecti, Aſſyrio circum caput omne colore,
Cæruleis oculis, unoque in fronte ſuperbi
Cornu, quod Reges Indorum protinus aureis
Orbibus includunt, & vina liquentia potant:
At tum nec morbos, tuti, ſentire feruntur,
Nec quæ inter menſas occulta hauſere venena.

Quos ipſos verſus cum ſcriberet, reſpexit, procul dubio, locum Cteſiæ qui eſt in Indicis. "Aſinos, *inquit*, ſylveſtres habet India, equis pares, quoſdam & majores, quibus caput purpureum, oculi cærulei, reliquum corpus eſt album. Cornu illis in fronte, cubitalis magnitudinis, cujus inferior, verſus frontem, pars, duorum palmorum ſpatio ſit candidiſſima; at ſuperior, quæ in acutum tendit, punicea ſit, ſummum ruborem adjunctum habens: pars autem media ſit nigra, ex his pocula conficiuntur, e quibus qui bibunt, nec ſpaſmo, nec ſacro morbo corripiuntur; ſed nec venena ullam in eos

" vim

12 Incolit: hic levibus quæ tranant aera pennis,
Per virides paſſim ramos ſua tecta volucres
Concelebrant, mulcentque vagis loca ſola querelis.
13 Tu pater aerios montes, campoſque jacentes
Nectare cœleſti ſaturas, fœcundaque rerum
Semina vitales in luminis elicis oras.
14 Unde pecus carpat viridis nova pabula fœni:
Unde olus humanos geniale aſſurgat in uſus:
Quæque novent feſſas cerealia munera vires,
15 Quæque hilarent mentes jucundi pocula vini,
Quique hilaret vultus ſuccus viridantis olivi.
16 Nec minus arboribus ſucci genitabilis humor
17 Sufficitur: cedro Libanum frondente coronas,
Alitibus nidos: abies tibi conſita ſurgit,
Nutrit ubi implumes peregrina ciconia fœtus.
18 Tu timidis montes damis; cava ſaxa dediſti,
Tutus ut abſtruſis habitaret echinus in antris.

19 Tu

vim habent, ſi modo vel antequam illa hauriunt, vel poſtquam hauſerint, aquam aut vinum, aut aliud quidpiam ex illis poculis bibant. *C.*

12 *Tranant*] Trajiciunt, pervolant; ut ſupra, *Pſal.* viii.

Quique pennarum celeri volatu
Metitur ales aera —— i. e. *Tranant. C.*

Cerealia munera] Pro frugibus, poetice; Ceres enim Dea frugum a poetis fingitur, quam tamen David prorſus ignoravit. *C.*

Genitabilis humor] Pro genitali, e quo aliquid gignitur, Cic. n Arato.

Solers natura, & rerum genitabilis ordo.

Reperitur & apud Varron. & imprimis apud Lucret. Sic Virg. dixit, *penetrabile frigus*, *genitabilis aura Favoni.* Apud quem etiam ſunt *averſabilis* & *ærumnabilis. C.*

17 *Alitibus*] Vide *ales*, *Pſal.* viii.

18 *Echinus*] alias *Erinaceus:* quorum duæ ſunt ſpecies; alii enim roſtro, porcum, alii canem referunt, quarum utraque tergus

19 Tu lunæ incertos vultus per tempora certa
Circumagis: puroque accenſum lumine ſolem
Ducis ad occiduas conſtanti tramite metas:
20 Inde ſuperfuſis cuncta involventibus umbris,
Per tacitas ſpargis nocturna ſilentia terras.
21 Tum fera prorepit latebris, ſilviſque relictis
Prædator vacuis errare leunculus arvis
Audet, & e cœlo mugitu pabula rauco
22 Te patrem expoſcit: dein rurſus ſole renato
Abditur occultis prædatrix turba cavernis:
23 Inque vicem ſubeunt hominumque boumque labores,
Donec ſera rubens acendat lumina veſper.
24 Sic pater in cunctos didis te commodus uſus.
Nec tantum tellus, genitor, tua munera ſentit,

25 Tam

gus undique, quam magnum, ſpinis vallatur acutis; & ubi periculum imminet, quaſi in orbem ſe colligit, ut globum quaſi hiſpidum repræſentare videatur. Sicut eleganter de iis quoque Angelius, Cyneget. iv. ubi etiam naturam hujus animalcul[i] graphice pingit verſibus hiſce lepidiſſimis.

Ergo ubi lapſa jacent ſua quaque ſub arbore poma,
Accedunt læti, ſeque in ſua terga volutant,
Donec fixa rubis hærentia mala ſupremis
Exportant, implentque penum liventibus uvis;
Quarum acinis quoties ſentes onerantur acutæ,
Perjucunda ſui præbent ſpectacula nobis.
Quippe humeros tecto ſi ingrediuntur, ut ipſa
Ire putes tutos avulſos vite racemos.
Ah, tibi ne cupidos ſenſus tum tangat habendi
Tantus amor, furem ut tentes arcere jocoſum,
Atque oculos durus jucundo avertere ludo,
Eripere & natis dulcem exſpectantibus eſcam. C:

24 *Didis*] Didere verbum poeticum elegans, pro diſtribuere digerere, *Lucret.* Lib. 2.

Dur

25 Tam variis fœcunda bonis: ſed & æquora ponti
Fluctibus immenſas circumplectentia terras.
Tam laxo ſpatioſa ſinu: tot millia gentis
Squamigeræ tremula per ſtagna liquentia cauda
26 Exſultant: tot monſtra ingentia & horrida viſu
Veliferas circumnant puppes: grandia cete
Effingunt molles vitreo ſub marmore luſus.
27 Atque adeo quæ terra arvis, quæ fluctibus æquor
Educat, a te uno pendent, pater optime, teque
Quæque ſuo proprium poſcunt in tempore victum.
28 Te magnam pandente manum, ſaturantur abunde
29 Omnia: Te rurſus vultum condente, fatiſcunt.
Te tollente animam, ſubito exanimata recurrunt
30 In cinerem: inſpirante animam te denuo, ſurgit
Illico fœcundæ ſobolis generoſa propago,
Et deſolatas gens incolit aurea terras.
31 Sic eat, O nullo regnet cum fine per ævum
Majeſtas divina: ſuumque in ſecula lætus
32 Servet opus Deus: ille Deus, quo territa tellus
Concutiente tremit, montes tangente vaporant,
Fumifera trepidum nebula teſtante pavorem.
33 Hunc ego, dum vivam, dum ſpiritus hos reget artus,

34 Uſque

Dum facile in venas cibus omnis diditur.
Albuti ſenis exemplo dum munia didit. Horat.
omponitur vel a dis & do, vel eſt contractum a divido: C.
26 *Grandia cete*] το κητος, Græcis balæna, ſeu bellua marina
t. Hinc κητη in numero plurali, a quo Latinum cete, eadem
gnificatione, pluralis numeri tantum. Hinc Virg. *Et monſtra*
mmania cete. Eodem modo *mele* & *pelage* pluraliter uſurpavit
ucret. Lib. 2, *Et cycnea mele.* Et eodem pertinent *frigida Tem-*
. Virg. C.
Vitreo marmore] Pro mari, ſicuti Virg. 2 Georg. *Infidum re-*
is impellere marmor. C.

34 Uſque colam: tantum ille meas faciliſque bonuſque,
Accipiat voces: nempe illo oblector in uno.
35 At vero impietas plane extirpetur ab ima
Radice, & ſcelerum ſtirps nulla repullulet: ac nos
Te rerum, Deus alme, patrem Dominumque canemus.

PSAL. CV. Carm. Gen. xxiv.

David hortatur Eccleſiam ad Deum laudandum & colendum, a fœdere ejus gratuito, a mirifica adminiſtratione Dei ex fœdere, cujus partes ſunt tres: 1, De rebus mirifice geſtis ante profectionem in Ægyptum. 2, De rebus in Ægypto geſtis. 3, De rebus geſtis poſt exitum ex Ægypto: quæ omnia accepta ferenda docet Dei promiſſioni, & agnoſcenda ſancto & fideli obſequio.

CAnite Dominum, & invocate nomen ejus: exteris
Facta gentibus per orbem prædicate illuſtria.
2 Ille ſermo, carmen ille, & illius miracula:
3 Nomen ejus, numen ejus una nobis gloria.
Hunc amantum & hunc petentum palpitet cor gaudio.
4 Robur ejus, pignus ejus ſacroſanctum roboris
Petite: vultum ejus beatum continenter quærite.
5 Subeat animum quanta noſtris edidit majoribus
Signa, quæ portenta; legum ſcita quæ relinquerit.
6 Vos Abrami, vos Jacobi poſteri, ſervi Dei
Separati, ſorte lecta natio, vos alloquor.
7 Ille rerum rector unus, orbis unus arbiter,
8 Pacta noſtris firma ſervat facta cum majoribus;
Verba meminit: mille ſancta in ſecla nectit fœdera,
9 Icta primitus cum Abramo, deinde jurata Iſaco:

10 Iſa-

10 Iſaci ſancita nato, lege non mutabili :
Poſteriſque ſempiterno roborata vinculo ;
11 Quum, Tibi Chananæa, dixit, arva ſorte dividam.
12 Turba numero parva quamvis advena illic degeret,
Aucta nondum ſtirpe longis temporum decurſibus:
13 Regna quanquam & nationes exul errans verteret:
14 Hos tamen Dei benigna fovit indulgentia :
Vimque duram præpotenti dextra ab illis arcuit:
Et minis Reges potentes tetricis compeſcuit ;
15 Ne mihi (inquit) conſecratos, ne mihi unctos tangite .
A meis, moneo, prophetis abſtinete injuriam.
16 Quum famem voracem in orbem contumacem induceret,
Gentibuſque alimenta late noxiis ſubduceret,
17 Prævium miſit miniſtrum Nili ad arva fertilis :
Filium pulchræ Rachelis mango turpis vendidit :
18 Carceris latuit tenebris, crura vinctus compede,
19 Somnii donec ſoluti nota Regi veritas,
20 Crura ferro liberavit, ſolvit animum crimine :
21 Et nova ſortis benignæ jam viciſſitudine,
Regiorum ſervulorum ſervus ante ignobilis,

11 *Chananæa arva*] Regio hæc poſteris Abrahami divinitus promiſſa, ſic ; vel etiam Chananitis dicta eſt a Chanano filio Chami, nepote Noæ · ejus enim progenies hanc terram incoluit primo, quam poſtea, Chananæis ejectis, duce Joſua occuparunt Iſraelitæ : regio eadem cum Paleſtina, quæ longa fuit 40 milliaria Germanica, lata 20 ; teſte Hieronymo. *C.*

17 *Filium Rachaelis*] Paraphraſis Joſephi, filii patriarchæ Jacob, quem ille ex Rachaele, filia Labanis, procreavit. *C.*

Mango] Mango hic idem eſt qui Calliſtrato. *J. C.* Plagiarius, qui homines vivos aut emit aut furatur : tales erant Iſmaelitæ, Joſephum a fratribus ſuis ementes viginti ſiclis argenteis.

22 Frena rerum tractat unus: nuper e cuſtodia
Miſſus, aulæ purpuratos nunc coercet vinculis:
Et ſenum juvenis ſeveræ præſidet prudentiæ.
23 Iſaci tandem propago culta linquens patria,
Pinguis ad fluenta Nili caſtra fixit advena:
24 Ac Deo fovente, læta ſtirpe ſic refloruit,
Viribus brevi ut præiret inquilinus incolas.
25 Tum Phari rector ſuperbæ mente verſa Abramidas
Fraude molitus nefanda ſtirpitus revellere:
26 Circulo donec voluto deſtinati temporis,
Legiſer cum fratre Moſes miſſus eſt divinitus;
27 Ac Pharon Pharique Regem terruit miraculis.
28 Ergo natura, imperantis non rebellis juſſibus,
Veſtiit polum tenebris, & ſolum caligine
Condidit, ceu nocte cæca ſole juſſo cedere:
29 Unda decolor cruoris tabe rivos polluit,
Squameæque ſtrage gentis inquinavit littora.
30 Terra felix ante frugum, more nunc præpoſtero,
Turpibus fœcunda ranis ſqualet: ipſa regia
Fœta ranis, ipſa regum fœta ſunt cubilia.
31 Fuſa deinde nube denſa muſca Memphin occulit:
Et pediculorum ubique fœda erant examina.
32 Inſtar imbrium ruebat miſta flamma grandini,
33 Arbores nudans comantes fronde, flore, fructibus.

34 Quod

24 *Inquilinus*] Ex *in* & *colo*, qui in alieno, proprie tamen, in conducto habitat, ſive in urbe, ſive ruri. Sueton in Claud. *Partem etiam cenſus omnes ordines conferre juſſit, & inſuper inquilinos privatarum ædium atque inſularum, penſionem annuam repræſentare fiſco.* Cic. 2 Philip. *At vero te inquilino (non enim domino) perſonabant omnia vocibus ebriorum.* *Inquilinus* hic opponitur indigenæ, ſeu civi, & ſignificat advenam, ſeu peregrinum.

34 Quod reliquit atra grando, mox locuſta perdidit:
35 Bruchus abſtulit, locuſtas quod voraces fugerat.
Tot malis ſubinde ſævis icta Nili regia,
Quum ferox non mitigaret contumaces ſpiritus,
Dira populum mox in ipſum verſa pœna ſæviit.
36 Prima pignorum repente per penates omnium
Occidere: cuncta planctu, cuncta fletu perſonant.
Rege tandem pertinace cladibus perterrito,
37 Sancta Memphin gens reliquit, jam tyranno libera,
Dives auro argenteiſque barbarorum poculis.
Nec tot inter millia ullum languor attentaverat.
38 Ergo Nili jam pavore liberata regia,
Voce, vultu, plauſibuſque præferebat gaudium.
39 At parens memor benignus gentis electæ ſibi,
Per ſiticuloſæ arenæ vaſtitatem imperviam
Caſtra nubis texit umbra, luce; noctem luridam
Ignium late coruſco temperavit lumine.
40 Arva, victum cum rogarent, texit imber alitum:
Panis impluit per auras more denſæ grandinis:
41 Petra juſſa fudit undas: deque rupis viſcere
42 Ante ſicca ſolitudo flumen hauſit. Scilicet
Fœderis parens benignus immemor nunquam ſui,
Quod ſibi caro cum Abramo ſempiternum fecerat.
43 Sic parentum ſtirps piorum, tuta ductu numinis,
Arva liquit fraudulenta perfidi Peluſii:
44 Occupatis efferarum nationum ſedibus,
Tradidit Deus labores impiorum eis carpere:

 45 San-

35 *Bruchus*] Vide *Pſal.* lxxviii.
40 *Imber alitum*] Coturnicum maxima copia, inſtar imbris in terram decidens. *C.*
43 *Peluſii*] Vide *Pſal.* lxxxi.

45 Sanctiones ut tenerent ſacroſancti fœderis,
Et piarum ad juſſa legum facta cuncta fingerent.
Laus, honor, decuſque Regi ſempiterno cœlitum.

PSAL. CVI. Carm. Gen. xiv.

Eccleſia confitetur, homines ob tenuitatem ſuam impares eſſe Deo celebrando verbis & operibus, at contra peccatis ſuis Dei gloriam convellere, & commemoratis majorum peccatis, quibus ſemper Deus pro fœdere & miſericordia condonavit, in ſalute confirmata benedicit Deo.

LAudate Regem cœlitum, Regem bonum,
Suiſque nullo non benignum tempore.
2 Quis facta verbis æquet? eloquentia
Quis aſſequetur illius potentiam?
3 O ter beatos æqui amantes, & tuæ
Præſcripta legis qui tuentur jugiter!
4 Memento noſtri facilis & favens, tuum
Proſpicere populum qua ſoles clementia:
Et me reviſe lenis ac ſalutifer:
5 Ut ſeparati tibi bonis populi fruar,
Carpamque lætus quo fruuntur gaudio,
Hæreditatique comes applaudam tuæ.
6 Scelesta proles cum ſceleſtis patribus
In te rebelles multa iniqua fecimus:
Abominanda, dira perpetravimus.
7 Mam nec tyranni Ægyptyii ex ergaſtulo
Noſtri parentes liberi per te, tua
Oſtenta graviter ponderarunt, nec tuæ
Meminere gratis mentibus clementiæ:
Sed propter undas æquoris rubri, duces
Adverſus animis turba contumacibus

Ob-

3. *Jugiter*] Vide Pſal. 19.

8 Obmurmuravit. At parens malis bonus
Pœnas remittis, ut tuam clementiam
Agnoſcat orbis, & tremat potentiam.
9 Nam comminanti ceſſit unda fluctuum:
Suſpenſa moles hinc & inde per ſali.
Tranquilli arenas aridam dedit viam,
Ceu ſolida campis figerent veſtigia:
10 Donec tyranno liberati & hoſtium
Crudelitate, tuta tuti littora.
11 Tenuere: at hoſtes vorticoſo gurgite
Abſorpſit unda, cladis ut nec nuntius
12 Supereſſet. Illic tum ſalutis compotes
Fidemque verbis præbuere, & cantibus
Cecinere feſtis numinis potentiam.
13 Metu repulſo, protinus laſcivia
Animos rebelles perculit: nec amplius
Meminere ſigna nec pericla priſtina.
14 Repente prava perciti libidine
Arſere, verbis & Deum procacibus
Iræ impulerunt frena juſtæ ſolvere:
15 Ac flagitatos impie dedit cibos,
Juſtiſque pœnis impios coercuit.
16 Nec pœna mentes nec benignitas feras
Mollire potuit, quin procaciter ducem
Duciſque fratrem peteret æmulatio,
Et freta ſtudiis ſemper ambitio malis,

17 Sed

9 *Sali*] Vide Pſal. 77.

11. *Vorticoſo*] Vox a Livio quoque uſurpata, deſcendens a vortice ſeu vertice, qui eſt aqua in ſe contorta, & in orbem acta, qua in parte maria & flumina fere ſunt profundiſſima.

11. *Gurgite*] Gurges quoque profundus in mari vel flumine locus eſt, ubi aqua in gyrum agitur, & injecta attrahit & abſorbet.

17 Sed factioſos terra vaſto condidit
18 Sinu dehiſcens, flammeique gurgitis
Torrens vorago devoravit impios.
19 Nec noxiorum monita tot pœnis modum
Gens prava ſceleri fecit. Horebi in jugo
(Proh facinus !) ante imaginem bovis Dei
20 Imago ſeſe ſtravit, & fronde ſaturi
Simulacra tauri coluit inſtar numinis ;
21 Partæ ſalutis nuper ingrata, immemor
Miraculorum in urbibus Niloticis ;
22 Et fluctu eodem ſoſpites ſe, ſubrutos
Hoſtes ſuperbos vorticoſis æſtibus.
23 Ergo ſceleſtos ira juſta perdere
Ibat, furenti ni Deo carum caput
Pro gente Moſes obtuliſſet, & prece
24 Frenaſſet iras. Nec tamen turbæ furor
Illic quievit, expetitum tam diu
Uber feracis ſprevit agri : nec fidem
Moſi docenti, pollicenti nec Deo
25 Habuit : tumultu caſtra complens reſpuit
26 Imperia : donec ille munificus parens,
Delere promtus inter invia montium

27 Toties

19. *Horebi*] Horebus vel Orebus, pars vel appendix eſt montis Sinai, in quo leges Decalogi latæ & ſancitæ ſunt.

21. *Niloticis*] Urbes Niloticæ ſunt urbes Ægypti, ſic dictæ a Nilo de quo ſupra. *Pſal.* 68.

23. *Moſes carum caput Deo*] Pro homine Deo cariſſimo. in Latina enim & Græca lingua *caput* tanquam primarium corporis membrum, nonnunquam pro toto homine uſurpatur. Ut Horat. *Quis deſiderio ſit pudor aut modus Tam cari capitis* ? Et Propert. lib. 4. *Nec te dulce caput mater Scribonia læſi.*

27 Toties rebelles, extulit dextram, & genus
Per nationes impias diſperdere
28 Jam deſtinarat: ante ſculpta numina
Iterum protervi procidere, & mortuis
Diis thura, lectaſque immolarunt hoſtias:
29 Deum ſceleribus provocaverunt novis,
Iramque rurſum exaſperarunt vindicem:
30 Juſta incitatus donec ira Phineas
Ferro ſceleſtam puniit licentiam,
Et ſævientem dexteram compeſcuit
31 Domini, ſibique peperit æternum decus,
Quod nulla ſileant poſterorum ſecula.
32 Nec contumaces ſupplicia tot ſpiritus
Coercuerunt, Meribæ ad undas quin Dei
33 Rurſus furorem accenderent: nec publico
Moſes furore liber etiam incredula
Oratione vertit iram numinis
34 In ſe. Potiti deinde pactis finibus,
Nec impiarum ſemen omne gentium
Diſperdiderunt funditus, nec juſſibus
Recte monentis parpuerent numinis:
35 Sed ſe profanis miſcuere gentibus,
Didicere ritus, ſerviere ludicris
36 Diis: ac eorum mancipati cultibus,
Tenuere puras a ſcelere nullo manus.
37 Quippe immolarunt filios ac filias

38 Ad

30. *Phineas*] Filius Eleazari, nepos Aaronis, qui indignatione commotus, Iſraelitam cum ſcorto Madianitide interfecit, eoque ſtrenuo facto iram Dominicam efferveſcentem reprimit. Qua de cauſa ſacerdotium perpetuum ei poſterisque ejus promittitur. Num. 25.
32. *Meribæ*] Vide Pſal. 71.

38 Ad dæmonum aras: & ſuæ propaginis
Tinxere ſculptos ſanguine innocuo deos,
Terramque ſanctam polluerunt cædibus.
39 In ſcelera proni abominanda, dum ſuæ
40 Manus adorant opera, patrium Deum
41 Juſtas ad iras provocarunt, ut ſuam
Hæreditatem abominatus impiis
In ſervitutem manciparet hoſtibus:
42 Quorum ſevero pæne contriti jugo,
Poſuere ſævam ſpiritus ferociam.
43 Ac liberati ſæpe Domino vindice,
Rurſus rebelles ſpiritus in vindicem
Sumſere: rurſus ob ſcelera pœnas ſua
44 Dedere: mitis nec Dei bonitas tamen
In rebus arctis innocentium a prece
45 Averit aurem: fœderis memor ſui
Pœnas remiſit lenis & placabilis.
46 Quin & ſuperba corda gentis barbaræ,
Cui ſerviebant diruta jam patria,
Lenivit: animos omnium ut perſtringeret
Imago ſortis flebilis vel hoſtibus.
47 Tu nos tuere, Domine noſter & Deus,
Et e profanis gentibus recollige:
Ut te canamus, nomen ut ſanctum tuum
48 Celebremus unum: populus omnis ut ſimul
Dicat, Deo, quem poſteri Abrami colunt,

Sit

46. *Sortis flebilis vel hoſtibus*] Inſignis amplificatio miſeriarum, quas valde magnas, luctuoſas & intolerabiles eſſe neceſſe eſt, ſi hoſtibus, ultionis & vindictæ potius quam commiſerationis cupidis lacrymas debeant elicere. Eadem amplificatione uſus eſt Virgilius, cum diceret: *Vel Priamo miſeranda manus.* Item Claudianus: *lugenda Getis & flenda Suevis Hauſimus: ipſa meos horreret Parthia caſus.* Vide Pſalm, 129. *C.*

Sit laus, honorque in ſeculorum ſecula.
Amen, amen.

PSALMORUM
Liber Quintus.

Psal. CVII. Carm. Gen. i.

Pſaltes bonitatem & benignitatem Dei celebrat erga exules peregre errantes, erga captivos, ægrotos, in mari iactatos, erga mutationes ſingularum regionum & perſonarum ex Dei providentia; & admirans vecordiam hominum, Dei opera magnifica non animadvertentium, omnes ad Dei laudes hortatur.

CAntemus Dominumque bonum, facilemque parentem,
Cujus habet nullas larga indulgentia metas.
2 Hunc grato ſimul ore canant, quos, dira tyrannis
Quum premeret, ſævo incolumes ex hoſte recepit,
Et juga captivo excuſſit ſervilia collo.
3 Perque feras gentes ſparſos, qua ſurgit ab undis,
Et qua diverſas abiens ſe condit in undas
Phœbus, ab arctoæ campis glacialibus urſæ
Collegit, tepidoque domum revocavit ab auſtro;
4 Per ſteriles ſaltus & inhoſpita ſaxa vagantes,
Qua nulla ad cultas ducunt veſtigia terras,
5 Fracti animos mœrore, inopes undæque cibique,
Auxilium miſeris imploravere querelis:

L 6 Audiit

3 *Phœbus*] Poetice, pro ſole.

3 *Arctoæ campis glacialibus urſæ*] Intelligit partes terræ ſeptentrionales, urſæ majori & minori ſubjectas, ubi majus & penetrantius, quam in reliquis mundi partibus, frigus eſt.

6 Audiit orantes, & opis miſeratus egenos,
Omnibus exſolvit mœrentia pectora curis,
7 Monſtravitque viam cultas quæ ferret ad urbes.
8 Ergo canant Dominumque bonum, facilemque parentem,
Et late ignotis pandant facta inclyta terris,
9 Quippe ſitim victuque famem compeſcuit ægram,
Reddidit & membris vires, animoque vigorem.
10 Quique Dei monitis ingrata mente relictis,
11 Carceris in tenebris & cæca nocte jacebant,
12 Quum tremerent gelidæ exanimes formidine mortis,
13 Afflictique malis humiles fractique jacerent,
Auxilium miſeris, imploravere querelis:
Audiit orantes, & opis miſeratus egenos,
Omnibus exſolvit mœrentia pectora curis:
14 Vincla manu valida rupit, mortiſque timorem
Reppulit, & tetris pavidos eduxit ab umbris.
15 Ergo canant Dominumque bonum, facilemque parentem,
Et late ignotis pandant facta inclyta terris:
16 Liminaque & portæ qui clauſtra refregit ahenæ.
17 Deliciis animi vires quum ſtulta libido
Affligit, corpuſque gravi languore ſolutum
18 Stultitiæ pendit pœnas, & morte propinqua
Rejiciunt omnem faſtidia marcida victum;
19 Auxilium miſeris qui imploravere querelis,
Adſpicit orantes, & opis miſeratus egenos,
20 Omnibus exſolvit mœrentia pectora curis:
Ereptiſque ſuo lethi de limine verbo,
Reſtituit lætumque novat per membra vigorem.

21 Ergo

21 Ergo canant Dominumque bonum, facilemque parentem,
Et late ignotis pandant facta inclyta terris:
22 Et meritis cumulent memores altaria donis,
Et grata acceptam teſtentur voce ſalutem.
24 Qui mare fluctiſonum ſulcat, curviſque carinis
Admovet externas vaga per commercia gentes,
25 Non ignota illi divina potentia, nec quæ
Monſtrat in immenſo miracula ſæpe profundo.
26 Quum jubet, irrumpunt venti ſtridente procella,
27 Et mare nunc ſpumis canentibus aſtra laceſſit,
Et nunc tartarei ſubſidit ad ima barathri:
28 Pallent ora, metus trepidantia pectora pulſat,
Et velut oppreſſis vino veſtigia nutant:
Callida nec cani juvat ars aut cura magiſtri.
29 At Dominum ut mœſtis imploravere querelis,
Exaudit trepidos, & opis miſeratur egenos.
30 Jam venti ponunt, ſtrataque æqualiter unda,
Arrident taciti tranquilla ſilentia ponti.
31 Jam poſita læti gaudent formidine nautæ,
Cum laceræ optatum portum tetigere carinæ.
32 Ergo canant Dominumque bonum, facilemque parentem,
Et late ignotis pandant facta inclyta terris.

23 *Mare ſulcat*] Poetice, pro navigat. Sicuti enim per campos aratro ducto relinquitur ſulcus, linea rectiſſima, ita in mari quoque nauis, acta ventis ſecundis, rectiſſimo curſu procedit: Et quod aratori eſt ſtiva, id nautæ eſt gubernaculum.

23 *Carinis*] Pro navibus, pars pro toto. Ita Ovidius rotam pro curru dixit. *Si rota defuerit, tu pede carpe viam*

27 *Spumis canentibus*] Andreæ Harti Editio, Anno 1615, habet *candentibus*. Conſule notas doctiſſimi Rudimanni, ad finem libri Pſalmorum adjectas.

33 Hunc populi cœtus laudent, ſanctique ſenatus
34 Concilium ſuper aſtra ferat, qui flumina ſiccat,
Et riguos paſſim rivis bullantibus agros,
Fontibus occluſis ſitienti damnat arena:
35 Et fœcunda, ſui facta ob ſcelerata coloni,
Arva jubet ſalſis ſubito ſterileſcere glebis.
36 At contra in ſterili campo male pinguis arenæ
Stare lacus, pingueſque facit ſtagnare paludes:
Et fluviis ſiccos riviſque fugacibus agros
37 Irrigat, atque inopi tranſmittit habere colono:
Quique novas ſanctis moderatur legibus urbes,
38 Et ſcrobibus credat vites, & ſemina ſulcis,
39 Unde legat dulces maturo in tempore fructus,
Quos pater omnipotens alit, & proventibus auget
40 Aſſiduis pecorum fœtus. Ubi neſcia rurſus
Commoda fortunæ modice mens ferre ſecundæ,
Frena dedit vitiis, retrahit ſua munera juſtus
41 Arbiter: indomitos animos & corda ſuperba
Cladibus affligit: ſævis punire tyrannis
Tradit, & ignavo petulans ſub principe vulgus
Contemtum, populis prædam jubet eſſe propinquis.
Perque inopes victus terras traducit, ubi ante
Nulla hominum tritum monſtrant veſtigia callem.
42 Avertit mala pauperibuſque, animique modeſtis.
43 Atque hilares multa fœcundat prole penates.
44 Hæc ſpectant gaudentque boni: male conſcia muſſat
Turba metu. Aſt, animi quibus eſt ſolertia, cura
Aſſidua volvunt, memorique hæc mente recondunt,
Luceat ut cunctis Domini clementia terris.

PSAL.

33 *Bullantibus*] Bullare eſt bullas facere. Verbum a Plinio uſurpatum, qui aquas & urinas dixit bullantes, id eſt, bullis intumeſcentes.

Carm. Gen. ii.

David Rex, Deo gloriam ipſius commendat in benignitate & fide præſtanda, promiſſiones ejus commemorat, auxilium implorat, & ſe, eodem duce, ad opus accingit.

MEns invicta malis, animi vigor integer, orbis
Te voce, rector, te celebrabit lyra.
Eia age, depoſitis mens expergiſcere curis,
Et tu canora barbitos cum nabliis.
Ocyus auroræ quam lucifer excitet ignes,
Aurora cantus quam volucrum exſuſcitet,
Te pater alme canam: populos tua facta per omnes,
Quacunque tellus panditur, vates feram.
Nam tua ſiderei bonitas faſtigia cœli,
Fideſque tractus nubium ſupervolat.
O Deus auguſtum nitido caput exſere cœlo,
Oſtende terris gloriæ jubar tuæ.
Eripiaſque tuos gelidi formidine lethi
Præſens, & opifer invocantes audias.
Audiit ex adytoque Deus flammantis olympi,
Vocem rependit gaudii prænunciam.
En tibi frugiferos Sichimæ diſpertiar agros:
Vallem Sucothi metiar decempeda.
Nonne mihi parent Jacobi pignora, quiſquis
Vel pecore tondet arva, vel vomere ſecat?

10 Op-

8 *Decempeda*] Pertica, ſeu decem pedum, cujus uſus erat in menſione agrorum. Cicero pro Milone, *Qui cum architectis & decempedis villas multorum hortoſque peragrabat.* C.
9 *Arva tondet pecude*] Pro *depaſcit.* C.
Arva ſecat vomere] Pro *arat.*

10 Oppida ſub pedibus Syriæ calcabo ſuperbæ,
Moabum, Idumen, & Palæſtinas domus.
11 Quis mihi pandet iter munitas ductor ad arces?
Muros Idumes divitis quis diruet?
12 Quis? niſi tu noſtræ gentis, Deus unice, tutor?
Qui nos premendos hoſtibus reliqueras,
Offenſus vitiis pravis: nec in arma ruentes
Noſtros præibas dux, ut ante, exercitus.
13 Nunc pater auxilium rebus bonus adfer in arcti[s],
Humana fallax credulos ſpes decipit.
14 Te duce, victrici decorati tempora lauro,
Pedibus prememus hoſtis arrogantiam.

PSAL. CIX. Carm. Gen. ii.

David calumniis malevolorum traductus apud Schaulem, calumni[a]toribus, eorum familiis, nomini & ſaluti male precatur, propt[er] obfirmatam eorum malitiam; & accepta ſalute ſua, profitet[ur] ſe benignitatem Dei celebraturum.

NE ſileas, ne diſſimula, mea gloria, neve
Sine veritatem ſupprimi mendacio.
2 Me ſcelerati oris fraus, & crudele venenum
Proterva fictis lingua me premit dolis.
3 In me odia occultis acuunt ſermonibus iras,
Et immerenti fabricant moleſtiam.
4 Qui mihi debebant fidum ſolamen amici,
Probra ingerebant clanculum & convicia.
Aſt ego, ſecretæ tibi qui penetralia mentis
Cernis, dolente corde fundebam preces.
5 Omnibus officiis culti mihi damna rependunt,
Remunerantur odio amorem ſimplicem.

Tu pater hunc ſævo vexandum trade tyranno :
    Vaſtator illi ad dexteram adſtet Angelus.
Judicis adſtiterit cum ſordidus ante tribunal,
    Damnatus aſpris exeat ſententiis.
Quum volet iratos animos infle&tere fando,
    Oratione judices exaſperet.
Ante diem fato pereat præreptus acerbo :
    Locumque vacuum dominus occupet novus.
9 Orba fleat ſoboles, vidua gemat uxor in aula :
10 Ejecta proles patrio exulet ſolo :
Inſtabilis, mendica, vagis erroribus orbem
    Luſtret : quietum reperiat nuſquam locum.
11 Conturbetque domum miſeram, inſcribatque penates,
    Scrutatus omnes fœnerator arculas.
Ignotuſque hæres longo congeſta labore
12 Rapiat, opemque nemo poſcenti ferat :
Nullaque progeniem miſeratio ſublevet orbam.
13 Mors falce totam demetat ſimul domum :
Proxima gentem omnem cum nomine deleat ætas.
14 Apudque Dominum, patris erratum, ut recens,
15 Ante oculos interque manus verſetur & erret :
    Nec vitia matris tollat ulla oblivio.
16 Utque erat oblitus miſerandi, oblivio gentem
    Ejus perenni ſupprimat ſilentio :
Qui dejectum, inopem, & curis mordacibus ægrum
    Pertrahere mortis nixus eſt in retia.

17 Sem-

7 *Aſpris*] Pro *aſperis*, more Horatiano, ubi etiam legas *valdius*, pro *validius*; *puertia*, pro *pueritia*; *ſurpite*, pro *ſurripite*. Quod etiam attigimus *Pſal.* lxxi.

Inſcribatque] i.e. ejus domum vendendam locandamve indicet. Vide Rudimanni Annotationes.

17 Semper ei veluti fuerat maledictio cordi,
Maledicta in illum & exſecratio cadant.
18 Ac veluti ſtudio fugit benedicere pravo,
Sic nullus illi cupiat aut dicat bene.
Et velut obtegitur talari corpus amictu,
Totus miſeriis ille ſordeat obſitus.
Sic in cuncta illi paſſim ſe viſcera fundant,
Ut oleum in oſſa penetrat, unda in viſcera.
19 Hoc ergo incedat ſemper veſtitus amictu:
Hæc zona lumbos cingat illi & ilia.
20 Ante Deum tales pendat detractio pœnas,
Et clam ſalutem quiſquis oppugnat meam.
21 Alme pater, pater alme, tua me protege dextra,
Et invidorum libera calumniis:
Ut nomen latus omne tuum telluris honoret,
Et ſuavitatem ſentiat clementiæ.
22 Eripe me invidiæ: ſum pauper, egenus & exſpes,
Animumque curæ turbidum urunt anxiæ.
23 Non aliter pereo, ſpecies quam futilis umbræ,
Pallent tenebris ſera quum crepuſcula:
Aut ubi decuſſis ſolerti indagine ramis,
Locuſta tectis pulſa frondeis cadit.
24 Genua labant infirma: artus jejunia ſolvunt:
Exſangue ſiccis corpus aret oſſibus.
25 Me tumidi probris hoſtes petiere ſuperbis:
Me conſpicati capita quaſſarunt ſua.
26 Adfer opem, ſervumque tuum, pater optime, ſerva,
Pro lenitate ſemper aſſueta tibi.

27 Ag-

22 *Exſpes*] Vide *Pſal.* xxxi.

23 *Tectis frondeis*] Pro arboribus, quæ avibus nidos & latebras præbent, ſicut tecta ædificiorum hominibus.

27 Agnoſcantque tuam, rerum pater optime, dex-
tram:
Tuaque ſalvum me ſciant clementia.
28 Dum maledicta voment hoſtes, dum probra lo-
quentur,
Bonuſque placiduſque benedices tu mihi.
Dum confuſa illis turpis pudor ora notabit,
Lætitia ſervi pectus hilarabit tui.
29 Hos pudor, ut talos a vertice veſtis ad imos
Effuſa late corpus omne contegit;
Hos pudor, & mœrens turbato infamia vultu,
Qui me maligno dente rodunt, obruat.
30 Aſt ego tum Domino grates memor ore ſonabo,
Cœtuque laudes in celebri concinam;
31 Qui ſtetit auxilio dexter cum paupere, vitamque
Eripuit ejus hoſtium ludibrio.

Scriptus eſt hic *Pſalmus* a *Davide*, uſque adeo terribili & horrifica oratione, ut vix ullum in tota Scriptura ſimile exemplum invenias; itaque cum maximo judicio legendus eſt, & in precibus uſurpandus. Quæ in hoc *Pſalmo* continentur, non ſunt trahenda ad exemplum: cavendum ſummopere, ne vel cupiditate vindictæ, vel falſo zelo, vel temere iſta uſurpantes, in utramque aut alteram legis divinæ tabulam peccemus, & quæ aliis imprecamur, in noſtrorum ipſorum caput convertamus. *Beza.*

PSAL. CX. Carm. Gen. iii.

Chriſtus Dominus noſter, ad ſpirituale regnum & ſacerdotium æternum in Eccleſia vocatur; deinde proponitur potentiſſima victoria de inimicis & triumpho ejus.

SIC alloquutus Dominus eſt Dominum meum,
Aſſide dexteram ad meam,

Dum proterendos, ceu ſcabellum, ſub pedes
Hoſtes tibi provolvero.
2 Ad orbis oras ultimas faſces tuos
Alta ab Sione proferam:
Ut juris æqui vinculis coerceas
Faſtus rebelles hoſtium.
3 Te pompa lætis quum reducet plauſibus
Ad templa voti compotem,
Sancto decorus apparatu exercitus
Lætum celebrabit diem.
Non roris imber ante lucem argenteis
Tot veſtit arva gemmulis,
Quam multa cunctis gentium de finibus
Ad te propago confluet.
4 Juravit & ſe adſtrinxit immutabili
Dominus ſacramento tibi,

Tete

3 *Argenteis gemmulis*] Allegoria, pulcherrimis metaphoris & formam, & colorem, & pulchritudinem roris matutini venuſtiſſime repræſentans. Non diſſimilia habet *Pſal.* cxxxiii. *C.*

4 *Sacramento*] Pro juramento. Eſt enim ſacramentum, proprie, ſolenne juramentum militare, quo milites fidem ſuam Imperatori adſtringebant; quod quale fuerat, patet ex his verbis Vegetii, quæ extant lib. de re militari ſecundo, Cap. 5. *Milites ſcripti & matriculis inſerti, jurare ſolent; & ideo militiæ* Sacramenta *dicuntur. Jurant autem per Deum, & Chriſtum, & Spiritum ſanctum, & per Majeſtatem Imperatoris, &c. omnia ſe ſtrenue facturos quæ præcepit Imperator: nunquam deſerturos militiam, nec mortem recuſaturos pro Romana Republica, &c.* Hinc Cæſar, lib. 1 Bell. Civil. *Milites Domitianos Sacramentum apud ſe dicere jubet.* Miles autem hoc Sacramento obſtrictus, *Auctoratus*; eodem liberatus, *Exauctoratus* vocabatur. Accipitur etiam alias pro quovis juramento; Horat. Ode 17, Lib. 2, *Non ego perfidum dixi Sacramentum.* Dictum eſt autem *Sacramentum*, a ſacrando, ſeu conſecrando; quod eo juramento quis conſecratur, & quaſi dedicatur huic uni Imperatori, non alii, ad ſerviendum. *C.*

Tete futurum Melchiſedecis ſibi
Ritu ſacrorum antiſtitem,
Sol inquieto lucis orbe dum diem,
Dum luna noctem illuminet.
5 Ad dexteram ille ſemper aſſiſtet tuam:
Ferro tyrannos vindice
6 Compeſcet: iram commodans ſuam tibi,
Gentes rebelles comprimet.
7 Duceſque regnis imperantes ditibus
Sternet ſolo: torrentibus
E fortuitis, dum fugam premet, ſitim
Victor levabit igneam.
8 Ergo ſubactis hoſtibus, cœlo caput
Tollet decorum gloria.

Melchiſedecis] Quaſi dicas, *Regis juſtitiæ*: Volunt autem hoc cognomen fuiſſe Semi filii Nohæ, qui habitaverit in Salem (quæ poſtea fuit Hieroſolyma) & præcipuus doctor & gubernator Eccleſiæ ſui temporis fuerit. Ex hoc autem *Pſalmo*, & ex ſeptimo Cap. Epiſt. ad *Ebræos* patet, magnum hunc Melchiſedecum typum fuiſſe Chriſti, Sacerdotis æterni. Dicitur enim ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, manere Sacerdos in perpetuum: ſicuti etiam filius Dei, non tantum ſine patre ex virgine, ſed etiam ſine matre ex Deo natus, ſine dierum initio exiſtit, antequam ex matre virgine carnem aſſumeret; neque ullum vitæ finem eſt habiturus. *C.*

Sacrorum antiſtitem] Id eſt, ſummum aut primum Sacerdotem; ſic dictum, quod cæteris anteſtet aut antecellat. Cicero quoque *Antiſtites ceremoniarum & ſacrorum* nominat in oratione pro domo ſua. Ab hoc deductum fœmininum *Antiſtita*, pro primaria Sacerdote, uſurpatur a Plauto & Cicerone. Alias *Antiſtes* in genere quoque dicitur is, qui reliquos excellit aut primas tenet. Ita Servius Sulpitius appellatus eſt *Antiſtes juris*; Plato, *Antiſtes ſapientiæ*.

7 *Torrentibus e fortuitis*] Dumque hoſtes fugientes urgebit, hoſtium potitus, vehementem bibendi cupiditatem e fluviis rapidis ei forte obviis imminuet. *J.*

CARM. GEN. IV.

Pſaltes ſuo exemplo hortatur Eccleſiam ad laudandum Deum, ob ampla ejus opera erga Iſraelitas, & ſanctum ejus fœdus: hinc recordatus officii piorum erga Deum, omnes provocat ad reverentiam & laudationem ejus.

SIve inter fidos tractem ſecreta ſodales,
Seu ſancti ſtipante caterva
Me populi loquar, alme parens, te pectore toto
Uſque canam: tua munera grato
2 Ore feram, magna æternæ miracula dextræ:
Magna quidem, ſed & inclyta certe,
Et manifeſta bonis, ſtudio ſcrutante fideli.
3 Quicquid enim gerit, omnia ſplendor,
Omnia divina majeſtas luce refulgens
Illuſtrat: dum ſidera terras
Ignea luſtrabunt, hunc juſtum ſemper & æquum
Sera agnoſcent ſecla nepotum.
4 Nec quæ primævi quondam ſtupuere parentes
Attoniti, mirandaque natis,
Invida delebunt oblivia: parcere largus
Nempe parens, faciliſque quærelis
5 Flectere cor miſeris: ſpoliis ex hoſte ſuperbo
Direptis decoravit amicos.
Nec cum gente ſua percuſſi fœderis illum
Immemorem ulla redarguet ætas.
6 Oſtenditque ſuas per facta illuſtria vires,
Quum populatus regna ſuperba,
Dimenſuſque novis hoſtilia rura colonis,
Dilectæ dedit oppida genti.
7 Quicquid agit loquiturque, fides immobilis actus
Æqui & regula dirigit omnes.

Quæ

Quæ jubet. æqua jubet, nulloque interlita fuco,
Aut tacitam celantia fraudem;
8 Quæque nec æterno volventia ſecula lapſu
Interimant, aut tempore carpant.
Quippe adſtans fidei firmæ conſtantia & æquum
Perpetuo rata juſſa tuentur.
9 Quum premeret Pharii imperium crudele tyranni
Selecta de gente nepotes:
Excuſſitque jugum, & Regis fera juſſa ſuperbi
Exuit, æternaque beatis
Libertate frui donarat, pignora ſera
Si jurata parentibus olim
Intemerata piæ ſervaſſent fœdera legis:
Fœdera nullis irrita ſeclis.
Quippe Dei ſanctum eſt & formidabile nomen,
Ac ſancte ſua pacta tuetur:
Exigit & duras violato fœdere pœnas.

10 Hunc

7 *Interlita fuco*] Interlino, compoſitum a Lino, levi litum. Alias, *fucus* proprie inſectum eſt, ſimile quidem api, ſed majus; ſed apis potius imperfecta, carens aculeo, non mellificans, ſed mel aliarum ſtrenue devorans: *Immuniſque ſedens aliena ad pabula fucus*, ut de eo Virgilius. Unde etiam Varro furem vocat. Et per metaphoram, fuci dicuntur otioſi, & ignavi ventres, aliorum tantum fruges conſumere nati. Alias etiam accipitur pro colore quo lanæ & panni inficiuntur, ut, præter naturalem, alium colorem nanciſcantur. Item pro medicamento ſeu lenocinio quo facies pingitur, ut ſpecioſior videatur quam revera eſt: qua ſignificatione hic uſurpatur. *C.*

10 Hunc colere ex animoque vereri,
Vivendi recte ſons & ſapientia prima eſt.
Hanc cunctos qui dirigit actus
Ad metam, vere ſapit: hunc ventura nepotum
Semper dicent ſecla beatum.

Apparet hunc *Pſalmum*, & alios aliquot ſequentes, quorum communis inſcriptio eſt HALLELUIAH, ſive a *Davide*, ſive ab aliis prophetis & cantoribus editi fuerint, idcirco ſcriptos fuiſſe, ut in ſolennibus præſertim feſtis, concurrens in templum populus, ſacrificiorum & aliorum ſacrorum rituum finem hunc eſſe intelligeret; non ut in operibus illis remiſſio peccatorum & juſtitia quæreretur, ſed ut illis viſibilibus ſignis admonitus, unuſquiſque ad res ipſas ſignificatas (Chriſtum videlicet & promiſſa in ipſo beneficia) vera fide aſſurgeret, & Dei beneficentiam ſeria confeſſione celebraret. *Beza.*

Psal. CXII. Carm. Gen. iii.

Pſaltes pios hortatur ad laudationem Dei propter felicitatem omnimodam quam largitur bonis.

BEatus ille, qui Deum rerum patrem
Pietate non ficta colit:
Deique gaudet legibus: mores ſuos
Formare ad illas nititur.
2 Late per urbes divites potentiam
Ejus propago proferet:
Prolem piorum numinis benignitas
Larga beabit dextera.
3 Res affluenter ſuppetet ſemper domi
Illi: nec ætas longior
Obliterabit æquitatis gloriam
4 Fructumque. Quum premet malos
Fortuna, ſævo geſtiens ludibrio
Mutare ſummis infima,

Be-

Benignitatis tum ſuæ juſtis Deus
Lucem in tenebris offeret.
Clemens bonuſque in omnibus periculis
Stirpem piorum muniet.
5 Miſertus inopis vir bonus, larga manu
Succuret indigentiæ:
Sic cuncta juſto temperans examine,
Nec verba temere ut excidant
6 Non turbo ſortis cuncta quatientis, loco
Movebit illum, nec dies
Suprema famam condet ejus invido
Oblivii ſilentio.
7 Non livor illum falſa gaudens ſpargere
Terrebit, aut calumnia:
Bellive rumor, aut egeſtas lurida,
Fragorque lethi proximi.
Sed mente firma provocat diſcrimina,
Deoque ſolo nititur.
8 Ceu cana rupes murmurantis æquoris
Spernit minaces impetus:
Sic ille certa interritus fiducia
Sortis procellas ſuſtinet:
Ac ſuſtinebit, dum ruinas hoſtium
Salvus ſuorum adſpexerit.
9 Opes volucris inſtar auræ mobiles
Largitus eſt egentibus;
Sibi æquitatis gloriam ſuperſtitem
Servavit: orbe gloriam
Vivaciorem, nec ſenectæ dentibus
Æruginoſæ obnoxiam.
10 Dum laude clarum, reque lautum ſplendida
Spectabit impius pium,

Curæ-

Curæque mentem vellicabunt anxiæ,
Succumque carpent corporis ;
Dentem fatigans dente ringetur, lue
Se macerabit tabida.
Dominus malorum vota ridet irrita,
Spes ut modeſtas promovet.

10 *Dentem ſatigans dente*] Frendens, Periphraſis, Vide Pſal xxxv.

Psal. CXIII. Carm. Gen. xxv.

David Eccleſiam Dei ſuo exemplo provocat ad laudationem ejus propter majeſtatem, providentiam & adminiſtrationem mirificam & glorioſam ejus.

PSallite Dominum pueri, Domini
Nomen feſto tollite cantu.
2 Nomen Domini ſic celebretur,
Ut ſeclorum in ſecula longi
Nulla oblivia ſentiat ævi.
3 Primo a carcere ſolis Eoi
Ad purpureos uſque occaſus,
Omnes Domini nomen adorent,
4 Qui gentes ſuper arduus omnes
Celſas ætheris incolit arces :
Cujus longe gloria mundi
Trans flammantia mœnia vecta eſt.
5 O pietatis neſcia veræ
Pectora! ritu ſacra nefando
O qui fingitis, anne deorum
Quenquam Domino ſimilem noſtro
6 Noſtis ? quem ſuper ardua cœli
Culmina poſitum nil latet imæ

Sub

Sub cava clauſum viſcera terræ;
Nil humano procul adſpectu
Trans multiplices ætheris orbes.
7 Inopem terræ qui proſtratum
Suſcitat, & de pulvere egenum
8 Tollit, ut alto poſitus ſolio
Populi primos carpat honores.
9 Qui maternos ſterili fructus
Exoratus donat, & orbos
Læta renovat prole penates.

Psal. CXIV. Carm. Gen. xxii.

Propheta narrat admirabilem conſternationem rerum creatarum in adventu Dei cum populo ſuo; cauſamque conſternationis petens, eas reſpondentes fingit, omnem potentiam gloriamque Deo tribuentes.

Quum domus Iſacidum patrias remearet ad oras,
Barbaraque inviſæ linqueret arva Phari:
2 Ipſe Deus Judam cœleſti numine tutum
Fecit: erat populi ſignifer ipſe ſui.
3 Vidit & attonitas trepidum mare diffidit undas;
Jordanis refugas in caput egit aquas.
4 Dura per intonſos ſalierunt culmina montes,
Ut ſaturas geſtit dux gregis inter oves:
Celſaque frondentes movere cacumina colles,
Agnus ut in pratis luxuriare ſolet.
5 Quid mare vidiſti ſolito cur ceſſeris alveo?
Cur fugis in fontes fluminis unda tuos?
6 Cur ita concuſſo ſaliiſtis vertice montes,
Ut ſatur exſultat dux gregis inter oves?
Cur ita frondenti ſaliiſtis vertice colles,
Agnus ut in pratis luxuriare ſolet?

7 Nempe Dei trepidum præſentia terruit orbem,
Cui cadit in Solymos victima multa focos.
8 Qui lapidum venas laticum laxavit in uſum,
Cui fluxit largo flumine dura ſilex.

PSAL. CXV. Carm. Gen. iii.

Eccleſia ſervari a Deo petit; propter gloriam ipſius; idololatras perdi: ſingulos ad fidem hortatur, promiſſiones accommodat, & laudes Dei ſe in hac vita prædicaturum ſpondet.

TE magne rector orbis, haud victoriam
Ex hoſte ſævo poſcimus,
Nos ut per omnes fama gentes differat,
Nec apparatu ut ſplendido
Per ora vulgi nos triumphus aureo
Curru ſuperbos transferat:
Sed impiarum ut ſecla gentium ſciant
Te largum opis cultoribus
Tuis, fideque ſemper immutabili
Promiſſa promtum ſolvere.
2 Ne forte rebus inſolentes proſperis,
Ubi nunc Deus veſter? rogent.
3 Deus aſtra noſter incolens, mortalium
Nutu ſuo res temperat.
4 At impiarum finxit error gentium
Manu Deos inutiles.
Aurum caminis excoquens, aut malleis
Maſſa e ſequaci bracteas

Du-

4 *Maſſa e ſequaci bracteas*] Quæ ſcilicet ictu malleorum diduci & dilatari poteſt, & quæ, dum movetur aut plicatur, crepitat; hujuſmodi enim laminæ, ſeu lamellæ potius tenuiſſimæ, Latinis *Bracteæ* appellantur. *C.*
Leni crepitabat bractea vento. Virg. vi Æneid

Ducens, figura multiformi ludicra
Affixit aris numina.
5 Inane vocis os habent: oculos habent,
Orbes inanes luminis.
6 Naribus odores nec trahunt, nec auribus
Surdis ſonores hauriunt:
7 Palpare manibus non queunt, torpentibus
Nec ingredi veſtigiis.
Nec vox anhelis edita e pulmonibus,
Cavo recurrit gutture.
8 Quicunque tales fingit aut colit Deos,
Diis ipſe ſimilis ſit ſuis.
9 At tu Jacobi gens, loca fiduciam
Omnem ſalutis in Deo,
Qui te potenti ſublevabit dextera,
Et in periclis proteget.
10 Et vos Aronis poſteri, ſpem ponite
Omnem ſalutis in Deo,
Qui vos potenti ſublevabit dextera,
Et in periclis proteget.
11 Quicunque cultor es Dei, fiduciam
Loca ſalutis in Deo,
Qui te potenti ſublevabit dextera,
Et in periclis proteget.

5 *Inane vocis os habent*] Hi autem Dii, os quidem, ſed mutum tamen habent, ideoque nil ſe colentibus reſpondere queunt: Oculos habent, circulos tamen cœcos, nec quid in mundo geratur cernentes. *J.*

6 *Naribus odores*] Nec jucundos florum ſpiritus per naſum ducunt: Nec auribus, audiendi poteſtate carentibus, ſonos precum ullarum trahunt. *J.*

7 *Palpare manibus*] Nec tactu manibus ſentire queunt, aut quicquam cuiquam tribuere. *J.*

12 Qui nos favore ſemper amplexus memor
Fovit fovetque ſedulo:
Cunctos Jacobi qui fovebit poſteros,
Aronis & ſacrum genus.
13 Qui ſe colentes, ſive juvenes, ſeu ſenes,
Fovebit & cuſtodiet.
14 Qui noſque donis ſemper augebit novis,
Et liberorum liberos.
15 Nam nos profanis ſegregavit gentibus,
Cœli ſolique conditor:
16 Cœlum ſibi ipſe regiam fecit, ſolum
Sedem dedit mortalibus:
17 Remunerantes muneribus illum ut ſuis
Rerum parentem agnoſcerent.
Neque ora laudes in tuas ſolvent, pater,
Quos mors tegit ſilentio.
18 Nos te parentem agnoſcimus, qui ſpiritu
Vitalis auræ veſcimur.
Te proſequemur laudibus, dum lucido
Sol axe terras ambiet.

PSAL. CXVI. CARM. GEN. xxiv.

David, deducta arca Dei Ieruſchalaima; in Eccleſia amorem ſuum erga Deum profitetur, beneficiorum acceptorum nomine: pericula ſua, fidem & infirmitatem narrat; ſalutem Dei omnibus modis prædicat; ac poſtremo petit in eadem ſalute ſervari, ut Deum amplius prædicet.

TOto pectore diligam
Unice & Dominum colam,

Qui

18 *Dum lucido ſol axe*] Dum ſol curru lucente terras circumibit. *J.*

Qui lenis mihi ſupplici
Non duram appulit aurem.
2 Aurem qui mihi ſupplici
Non duram dedit: hunc ego,
Donec pectora ſpiritus
Pulſet, ſemper amabo.
3 Jam mors ante oculos erat,
Jam ſtabam ſuper aggerem
Buſti, jam dolor anxius
Omni ex parte premebat;
4 Exſpes tum prece ſupplice
Oravi Dominum: Pater,
Quæſo, inquam, miſerabili
Saltem conſule vitæ.
5 O juſtum Dominum & bonum,
6 Et pronum veniæ! auxili
Is me & conſilii indigum
Sævo texit ab hoſte.
7 Ergo mens tibi reddita
Mœrorem cohibe; & Deus
Quæ larga tribuit manu
Donis læta fruare.
8 Vitam e faucibus eruit
Mortis, & lacrymas genis
Abſterſit, ſtabili & pede
Firmavit tibi greſſum.
9 Tutus præſidio Dei
Degam: & polliciti fide
Fretus non dubia, canam
Grato pectore laudes.

10 Laſ-

3 *Super aggerem buſti*] Jam ſuper tumulum ſepulchri mei ſtabam. *J.*

10 Laſſus, rebus & aſperis
Afflictus, trepida fuga
Vitæ proſpiciens meæ,
11 Sic mecum ipſe loquebar;
Nulli certa homini fides:
At rerum arbiter optimus,
Unus polliciti tenax,
Unus fallere neſcit.
12 Tot liber toties malis,
Tot auctus toties bonis,
Quo tandem officio tibi
Coner ſolvere grates?
13 Te feſta dape, te prece,
Te libamine proſequar,
Te vitæ columen meæ,
Grata voce fatebor:
14 Te vitæ columen meæ
In cœtu populi tui
Grata proſequar hoſtia,
Damnatus tibi voti.

15 Ele

11 *Polliciti tenax*] Servans promiſſorum; ſicuti Horatius *juſtum & tenacem propoſiti virum*, vocat integrum & conſtantem.

13 *Te feſta dape, &c.*] Te nimirum epulis ſacris, & orationcolere conabor, & poculum libaminis in manus ſumptum prægustando, liberationem hanc me tibi acceptam ferre palam teſtificabor. *J.*

14 *Damnatus voti*] Quod poſtea dicit *reus voti*: qui enim voto facto aliquid ſe præſtiturum promiſit, ille tamdiu obligatus & quaſi *damnatus* atque obſtrictus eſt, donec, voto ſoluto, ſeipſum liberet. Virg. *Damnabis tu quoque votis.* Pro quo juriſconſulti veteres dicebant *Damnas*: ut, *Damnas eſto*, i. e. obligatus ad hoc vel illud faciendum. *C.*

Electos, genitor, tuo
Cuſtos præſidio tegis,
Nec per vim pereuntium
Manes linquis inultos.
5 Tu ſervum Dominus tuum,
Ancillæ ſobolem tuæ
Me, minacibus hoſtium
Vinclis eripuiſti.
7 Te, rerum pater optime,
Semper laudibus efferam:
Nomen in dubiis tuum
Uſurpabo periclis.
8 Te voti reus, erutus
Morti, proſequar hoſtia,
9 Sacri limen ad atrii,
Sacræ redditus urbi.

PSAL. CXVII. CARM. GEN. X.

Pſaltes hortatur gentes ut regnum Chriſti celebrent.

OMnes ubique gentium
Quos ſolis ambit orbita,
Rerum parentis optimi
Laudes libenter pangite.
Agnoſcite indulgentiam
Benignius nos in dies
Foventis, & conſtantiam
Promiſſa certam reddere.

PSAL.

18, 19. *Te voti reus, &c.*] Tibique quod vovi debens, voto-
ue perſolvendo obligatus, & a morte liberatus; cum Hiero-
lymæ reſtitutus ero, ad introitum veſtibuli templi tui victimam
bi ſacrificabo. *J*

CARM. GEN. ii.

David, typus Chriſti, Eccleſiam ad Dei laudes prædicandas hortatus, a ſuo exemplo commendat liberationes ejus, & ſuam ipſius fidem: eum, tum ſuis tum Eccleſiæ totius verbis, celebrat. Figurat Eccleſiam euntem in templum, gratias agentem Deo, precantem in futurum; & ſacerdotes Eccleſiæ benedicentes, ſacrificiaque imperantes, omnes denique Deum laudibus efferentes.

EIA Deum laudate, Deum facilemque bonumque,
Larga benignum ſemper indulgentia.
2 Eia Dei, ſoboles Jacobi, dicite laudes,
Larga benigni ſemper indulgentia.
3 Eia Deum canat Aronis numeroſa propago,
Larga benignum ſemper indulgentia.
4 Eia Dei pura cultor pietate, fatere
Larga benignum ſemper indulgentia.
5 Audiit orantem Dominus me rebus in arctis;
Ac liberavit illico ex anguſtiis.
6 Ille mihi aſſiſtat ſolus: non arma, nec ulla
Humana mi vis adferet formidinem.
7 Ille mihi auxilio ſit ſolus: lumina damnis
Explebo (nec me decipit ſpes) hoſtium.
8 Tutius a rerum Domino eſt ſperare ſalutem,
Confidere armis quam virorum fortium:
9 Tutius a rerum Domino eſt ſperare ſalutem,
Confidere opibus quam potentum principum.
10 In me conjurent populi omni ex parte propinqui,
Dei faventis conteram cunctos ope:

Cir-

Eia] Modo adhortantis eſt: Martialis, *Eia age, rumpe moras.* Interdum, corripientis: Terent. in Eunucho, *Eia haud ſic decet.* Varios præterea uſus habet, quos ex ipſis paſſim autoribus non difficile eſt deprehendere.

11 Circundent omnique premant ex parte licebit,
Dei faventis conteram cunctos ope:
12 Circundent omnique premant ex parte licebit,
Quam nube denſa vere ſe fundunt apes,
Non ſecus ac ſiccas ignis violentia ſpinas,
Dei faventis conteram cunctos ope.
13 Improbe quid fruſtra labefactum evertere tentas?
Dei potentis ſuſtinet me dextera.
14 Ille meæ vires: illum mea carmina pangent
Unum: ſalutis unus auctor eſt meæ.
15 Cunctaque juſtorum pariter tentoria plaudent;
Meæ ſalutis pariter auctorem Deum
Laudabunt: cantuque ferent ad ſidera dextram
Belli potentem, divitem victoriæ.
16 Dextram armis, dextram præſtantem robore, dextram
Belli potentem, divitem victoriæ:
17 Sæva quid inſultas mihi mors? tua tela reconde:
Fruſtra minaci territas me ſpiculo.
Vivo equidem, vivuſque feram ſuper æthera cantu
Raram benigni numinis clementiam.
18 Jure parens bonus ærumna me afflixit acerba:
At imminentem reppulit mortem tamen.
19 Pandite pontifices ſacri mihi limina templi,
Salute parta ut laude proſequar Deum.

O o 20 Hæc

11 *Licebit*] Pro *licet*, aut *quamvis*. Ita Martialis, Lib. vii.
——— *Sint aſtra licebit*,
Non deerit populo te veniente dies.
Immo Horat. Epod. xv.
Sis peccore & multa dives tellure licebit.

17 *Fruſtra minaci territas me ſpiculo*] Incaſſum enim me, jaculo tuo interitum minante, terrere conaris. *J.*

20 Hæc eſt illa Deo gratiſſima janua, juſtis
Votis aperta dehinc futura janua.
21 Te merito, pater alme, canam: tu rebus in arctis
Aurem applicaſti ſupplici placabilem:
Soſpes, & infeſto, duce te, ſum tutus ab hoſte:
22 Et molientum tecta quem rejecerat
Artificum improbitas lapidem, faſtigia ſummi
Late refulgens jam coronat anguli.
23 Scilicet arcano factum eſt hoc numine, noſtra
Attonita factum quod ſtupeſcunt lumina.
24 O lux feſta, O lux jucunda ad gaudia nata,
Cœleſtis in nos lux favoris conſcia!
25 Uſque fave, cuſtoſque tui, pater optime, Regis
Sis, & ſecundos cœpta duc ad exitus.
26 O fœlix, iterum O fœlix, quem rector olympi
Populo ſalutis miſit auctorem ſuo!
Nos, quibus eſt ſacri cuſtodia credita templi,
Vobis precamur, cuncta vertant proſpere.
27 Unus enim Dominus rerum moderatur habenas,
Qui gratiæ in nos lumen offundit ſuæ.
Lætitia celebrate diem, fœtuſque bidentis
Tenellus aræ vinctus aſtet cornibus.
28 Te Dominum, te mente colam, te voce fatebor:
Tuumque ſemper nomen laude proſequar.
29 Eia Deum laudate, Deum facilemque bonumque
Larga benignum ſemper indulgentia.

PSAL.

22 *Et molientum tecta*] Lapis etiam ille quem architecti improbi, templum mole magna ædificantes, ceu non convenientem contempſerunt, jam late conſpicuus ſummum angulum honorat, totam ipſius ſtructuræ molem ſuſtinens. *J.*

27 *Fœtuſque bidentis, &c.*] Agnuſque tener ad angulum aræ alligatus aſſiſtat. *J.*

CARM. GEN. xxiv.

David in graviſſimo ſuo exilio ſeipſum hoc Pſalmo conſolans, felicitatem piorum in ſtudio, fide & obſequio voluntatis Dei poſitam eſſe docet: ideoque in notitia illius, ſtudio, fide & obſequio informari a Deo petit; & ab omnibus impedimentis ſuæ carnis, peccati, mundi, Satanæ, hoſtiumque omnium conſervari, Ac poſtremo, ſibi de tota anteacta vita, & æquitate in cauſa bene conſcius, Deo ſeipſum & reliquæ vitæ ſuæ adminiſtrationem commendat, ad gloriam ipſius & ſalutem ſuam.

Aleph.

O Beatos, qui ſequuntur orbitam legis Dei:
2 O beatos qui monenti ſponte parent numini,
3 Labe puri nec relinquunt lege juſſum tramitem,
4 Quem ſeveritate dura nos tenere præcipis.
5 O gradum regas labantem ſic, monenti ut paream,
6 A tuis attenta juſſis nuſquam ut errent lumina:
7 Tum ducem canam æquitatis candido te pectore.
8 Obſequar tibi: obſequentem tu tibi ne deſere.

Beth.

9 Quid juventam, ne labaſcat, ſervat æque ac lex tua?
10 Hinc ne aberrem, modo laboro: tu laborantem rege.
11 Ne vacillet pes, meo tua verba condo pectore.
12 Rector orbis, æquitatis regulam tuæ doce
13 Me, tui oris verba ſemper ore mediter ut meo:
14 Illa longe cariora ſemper auro ut æſtimem:
15 Illa cogitem, illa ſecter, illa mirer unice:
16 Illa nulla e corde noſtro deleant oblivia.

Gimel.

17 18 Da tuæ legi obſequenti vivere: ut propius tui
Conſpicer pacti æquitatem, pande mentis lumina.

19 Inquilinum juſſa legis ne tuæ celaveris.
20 Fœderum leges tuorum ægra mens deſiderat.
21 O, tuæ legis ſuperbum qui premis faſtidium,
22 23 Me tuæ legis ſequacem vindica : cui divites
Arroganter obloquuntur, juſſa quod ſervem tua,
24 E tuo ſermone vitæ quod capeſſam formulam.

Daleth.

25 Æger animus languet : ægrum recrea verbo tuo
26 27 Cordis arcanas latebras prodidi tibi : rudem
Tu doce præferque lucem, ſcita mediter ut tua,
28 Et cor anxium tui verbi erigas ſolatio.
29 Abſque fuco fac tuarum ſcita legum ut diligam
30 Recta ſector, inſtituta ſpecto ſemper ad tua.
31 Lex tua animo ſculpta inhæret : ſpem meam ne
deſere.
32 Pande iter tuæ æquitatis : te comes lætus ſequar

He.

33 Legum iter monſtra tuarum : fœdus erudi tuum
34 Fœdus ut legemque totis imbibam præcordiis,
35 Cuncta ut inſtituta recta ſecter uſque ſemita,
36 Sordidis averte curis juſſa pectus ad tua :
37 Flecte lumina, impias ne vanitates hauriant.
38 Languidum excita : face ut te timeat animus ac
amet.
39 Libera probro a pudendo me benignus arbiter.
40 Tua ſtatuta diligentem ſervet æquitas tua.

Vau.

41 Me bonus reſpice opiferque fœderis memor tui,
42 Ora claudam ut exprobranti ſpem tuæ fiduciæ.
43 Spe

43 Spes ſalutis, veritatem ab ore ne tuam eripe.
44 45 Semper ut tuis ſtatutis audiens, tuto gradu
46 Ambulem, tua juſſa quæro ſola. Coram regibus
Diſſeram (nec me pudebit) de tuis ſermonibus.
47 48 Hos amavi, & hos amabo, & obſequens his, brachia
Tollam: ut uſque & uſque volvam hos ore, mente cogitem.

Zain.

49 Sis memor pacti, columna quæ meæ fiduciæ eſt:
50 Quod levat mœrentem, & ægrum e fauce mortis eripit.
51 52 Rideant licet ſuperbi, te ſequar: legem tuam
Uſque repetam, in rebus arctis hoc erit ſolatium.
53 Impios quum legis hoſtes cerno, totus horreo.
54 Carmen hæc erit mihi, orbem donec hoſpes hunc colam.
55 Hanc ut obſervem tenebræ me ſilentes admonent:
56 Illa mentem cura ſemper unice exercet meam.

Heth.

57 Obſequi tibi, mihi una eſt ſpes, opes, hæreditas.
58 Ut bonus promiſſa præſtes, unice unum id ambio.
59 Actiones vitæ ut omnes ad tuam componerem
60 Legem: ad hanc cuſtodiendam qua licet me confero.
61 Impeditus impiorum vinculis hanc cogito.
62 Hujus ergo nocte ſurgens proſequar te laudibus.
63 64 Qui verentur hanc, amicis utor: hanc, parens bone,
Qui tua benignitate cuncta reples, edoce.

Teth.

62 *Hujus ergo*] Id eſt Legis tuæ cauſa.

Teth.

65 Domine ades, pollicita ſervo fac benigne appareant.
66 In tua lege acquieſcam : me doce legem tuam.
67 Vix malo coacta leges mens ſequi didicit tuas.
68 Scita, fons benignitatis, tua benigne me doce.
69 Me ſuperbi criminantur : corde toto ego te ſequar.
70 Juſſa me juvant tua ; illis mens hebeſcit proſperis.
71 Erudiſti me malis, ut legi adhæream tuæ,
72 Hæream ut legi, auri acervis gratiori ingentibus.

Jod.

73 Da manu tua creato noſſe vim legis tuæ
74 Me pii læti obſequentem legibus ſpectant tuis.
75 Juſta lex tua eſt: premis me jure juſtus arbiter.
76 At libenter audientem juſſa me tua recrea.
77 Tibi libenter obſequentem præveni clementia.
78 Servulum tuum prementem comprime arrogantiam.
79 Me tuæ legi obſequentes obſequentem diligant.
80 Nec ferat tibi obſecundans pura mens infamiam.

Caph.

81 Deficit mens ſpe ſalutis, ſpes nec illam deficit.
82 Laſſa languent lumina: utris corpus inſtar aridi
83 Tabuit: ſolare promiſſi in malis memorem tui.
84 Quis ferendi finis? hoſtem quando punies meum?
85 Mihi tuæ legis ſuperbus hoſtis effodit ſcrobem.
86 Æqua lex, promiſſa certa ſunt tua: hoſtes confice.
87 Qui premunt me, quod te in uno collocem fiduciam.
88 Scita fac ut ad tua omnes actiones dirigam.

Lamed.

67 *Vix malo coacta*] Sæpe per damna & pœnas edoctus, vix didici ſtatutis tuis parere.

Lamed.

9 Certa eunt promiſſa, certa ſtat tuis verbis fides,
0 Dum polo ſtellæ micabunt, herba terras veſtiet;
1 Sempiterno quæ recurſu legibus parent tuis.
2 Obruiſſent me dolores, ni affuiſſet lex tua,
3 Lex ſalubris: nulla nobis tollet hanc oblivio.
4 Sum tuus, tua inſtituta diligentes diligo.
5 Impii mortem parabant ſcita meditanti tua.
6 Cæteris eſt finis: illa ſola ſemper permanent.

Mem.

7 O tuam quam legem amavi! ſemper illam cogito:
8 Hoſtibus prudentiorem me meis hæc reddidit.
9 Factus huic fui obſequendo doctior doctoribus.
00 Huic quod audiam, ſenecta aſtutior ſum callida:
01 Huic ut obſequar, malorum flecto greſſum a ſemitis.
02 Te docente non recedo paullulum a verbis tuis,
03 Faucibus mei ſuavi melle ſuavioribus.
04 Eruditus his, recedo a ſemita mendacii.

Nun.

05 Sancta lex, velut lucerna, dirigit pedes meos.
06 Obſtinavi animum tuis ut obſequar ſermonibus.
07 Obrutum malis, tuorum fœderum memor, leva.
08 Edoce me juſſa, & oris hanc bonus cape victimam;
09 Juſſa non rejecta, quamvis undique inſtarent mala:
10 Hæc nec abjeci impiorum pene clauſus retibus.
11 Hæc voluptas, hoc mihi unum gaudium, hæc hæreditas.

112 Hic

112 Hiç ſcopus mihi manebit, vivus aura dum fruar.

Samech.

113 Diligo legem tuam, ſicut malos abominor.
114 Unica es ſpes, una verbis in tuis fiducia.
115 Ut dei mandata ſervem, hinc impii faceſſite.
116 Me tuo ſermone fulci, ne ſequar ſpes irritas.
117 Te regente ſalvus uſque juſſa diligam tua.
118 Perfugas calcas tuos, qui vana fruſtra cogitant,
119 Legem amo tuam, quod omnes impios extermines.
120 Corpus horret quum ſeverum cogito te judicem.

Ain.

121 Æqua ne me diligentem deſere opprimentibus.
122 Juſta fac amem ſuperbo tutus a ludibrio.
123 Dum ſalutem ſpero, ſcita ſpecto dum tua, lumina
124 Laſſa languent: tu benignus edoce ſervum tua
125 Placita: legum fac tuarum intelligat myſteria.
126 Tempus inſtat puniendi legis adverſarios.
127 At tuum fœdus mihi auro eſt carius cariſſimo:
128 Hoc amo, huç errore miſſo dirigo vitæ ordinem.

Pe.

129 Mira rituum tuorum mens colit myſteria.
130 Verba pectori imperito luminis ſunt janua.
131 Faucibus tua verba apertis duco, vitæ ut ſpiritum.

123 Ceu

99 *Doctior doctoribus*] Inſignis aliquid re ipſa amplificandi modus, per comparationem. Qui enim præſtantibus in re aliqua præſtantior eſt, ejus præſtantiam veroſimile eſt minime eſſe vulgarem. Talia ſunt illa Virgiliana & Horatiana: *Formoſi pecoris cuſtos formoſior ipſe.* O *matre pulcra filia pulcrior.*

123 Ceu ſoles te diligentes, intuere me bonus.
123 Dirige ad tua verba greſſus: tum ſcelus non opprimet.
134 Me. Tuæ legi, impiorum liber a calumnia,
135 Obſequar: bonus intuere me, tuam ut legem ſequar.
136 Si quis hanc ſpernit, fluunt mihi more rivi lacrymæ.

Zade.

137 Juſtus es creator orbis: juſta juſſa ſunt tua.
138 Plena lex eſt æquitatis: certa verbis veritas.
139 Rumpor ira, quum ſceleſtis impie contemnitur.
140 Sermo purus inſtar ignis: ſervus hunc amat tuus.
141 Impii ſpernant licebit me, tuam legem ſequar.
142 Juſſa ſtant tua ſempiterna mota nullo turbine.
143 Turbidis mihi illa rebus anxium cor recreant.
144 Scire legem da tuam: vitam mihi donaveris.

Coph.

145 Corde toto audi vocantem, legi ut obſequar tuæ,
146 Invoco, adjuva invocantem, fœdus ut colam tuum.
147 Invoco te mane, verbis in tuis fiducia eſt.
148 Nocte vigiles anteverto, verba mediter ut tua.
149 Me benigne audi, ut ſoles, & fauce mortis eripe,
150 Impii me perſequuntur, legis expertes tuæ.
151 Tu propinqua, Domine, juſſa cujus omnia juſta ſunt.
152 Juſſa firma fine nullo, firma nullo exordio.

Res.

153 Adſpice afflictum: leva me, fœderis memorem tui.
154 Fœderis memor meam vitam patronus aſſere.
155 Impii male interibunt, juſſa qui tua negligunt.
156 O bonus ſine fine, robora, ut ſoles, vitam meam.
157 Me prementum multitudo a lege non flectit tua.
158 Mœret animus intuendo pacta qui ſpernunt tua.
159 Tu bonus tua juſſa amantem me viciſſim recrea.
160 Cuncta promiſſa tua nullum fixa norunt terminum.

Sin.

161 Me premit tyrannis: at cor verba meditatur tua.
162 Verba gratiora gazis aureis animo meo.
163 Diligo legem tuam, ceu vanitatem abominor.
164 Septies tuam æquitatem me canente lux videt.
165 Legem amantibus tuam pax multa, nulla offenſio.
166 Spectat a te mens ſalutem, nixa promiſſis tuis.
167 Mens amat promiſſiones unice & ſervat tuas.
168 Servo tua pacta, ut viciſſim tu vitam obſervas meam.

Thau.

168 Invocanti da tuarum ſcire legum abſcondita:
169 Invocantem libera me, fœderis memor tui.
170 Te docente prædicabit os tuas laudes: tua
171 Juſſa lingua nuntiabit, juſſa longe æquiſſima.
172 Dextera tua obſequentem juſſibus juva tuis.
173 Abs te opem ſpero: tuarum ſcita legum diligo.
174 Soſpita me, ut prædicem te: lex juvabit me tua.
175 Me, vagam ut pecudem, require fœderis memorem tui.

PSAL.

CARM. GEN. iii.

David Rex narrat liberationem acceptam divinitus a ſuis calamitatibus; oraſionemque commemorat qua apud Deum conqueſtus eſt, tum de calumniis, tum de perſecutionibus & exilio quæ ipſi fuerant perferenda.

HInc me obſidebant bella, & hinc calumniæ
 Livor faces admoverat:
Ad te refugi deſtitutus omnibus,
 Rerum creator optime.
Te voce ſupplex invocavi, tu meas
 Non lentus audiſti preces.
2 A fraudulentæ toxico linguæ Deus
 Me protege & mendaciis.
3 O lingua fraudis machinatrix impiæ,
 Qua ſpe meum oppugnas caput?
4 Scythæ ferocis lingua peſtilentior
 Tinctis veneno ſpiculis:
Ignis voracis lingua flammis acrior,
 Quum ſilva flagrat arida.

4 *Scythæ*] Scythia complectitur regiones & gentes ampliſſimas & populoſiſſimas, tam in Europa quam in Aſia, verſus Septentrionem habitantes; in quibus etiam ſunt Meſechitæ, quorum *Pſalmus* meminit, ſic dicti a Meſech filio Japheti, a quo gens illa propagata eſt. Meſech, i. e. tendens arcum: quo etiam nomine *Scythæ* hoc loco celebrantur. Vox autem *Kedaræorum*, quæ in Ebræo eſt, deducitur a Kedar filio Iſmaelis, a quo dicti ſunt *Kedaræi*, vel *Kedareni*, populi Arabiæ, quos poſteri *Saracenos* appellavere, Nomen habent a nigredine; ut quodammodo ſimul doleat David, quod ſibi converſandum ſit cum nigris, id eſt, improbis & ſceleratis. C.

Quum ſilva flagrat] In fontibus Hebræis lingua hæc virulenta & doloſa, nominatim comparatur carbonibus juniperorum. Scribunt

5 Heu vita triſtis, vita dura & anxia,
Per invios erratica
Montes, latrones inter, atque inhoſpita
Gentis feræ mapalia:
6 Mens ægra vitæ carpitur faſtidio,
Hoſtes quietis accolens;
7 Hoſtes quietis, blanda quos oratio
Ferociores efficit:
Quos innocentis mentio concordiæ
Ad bella ſæva exaſperet.

Psal. CXXI. Carm. Gen. xvii.

David conflictum animi ſui in periculis exponens ad Deum, converſa oratione ſe committit ei, & confirmat in fide promiſſionum ejus.

DUM ferox armis inimicus inſtat,
Ad montes vaga lumina
Proximos circumſero, ſi quid illinc
Forte appareat auxili.
2 At mihi cœli Dominus ſolique
Certam ſolus opem feret.
3 Ille (quid vano trepidans tumultu
Cor pulſas mihi pectora?)

Ille

bunt autem de materia juniperi accenſa, quod mirum in modum adorat, & ignem vel ad integrum annum foveat, modo cinere cooperiatur. De eadem Plinius ſcribit, quod ſerpentes ipſam fugiant, ideoque etiam homines eo tutius ſub ea quieſcere poſſent, quod de propheta Elia, 1 *Reg.* xix. 17. *C.*

5 *Mapalia & Magalia*] Proprie ſunt tuguria Maurorum & Numidarum agreſtium, oblonga, incurvis lateribus tecta, quaſi navium carinæ; ut Saluſtius deſcribit in Jugurtha. *C.*

Ille ſanctorum (mihi crede) cuſtos
Noctes excubat, & dies.
Victa nec blandi illecebris ſoporis
Unquam lumina dimovet.
Leniter paſſis tibi ſemper alis
Umbræ more ſupervolat,
Ne cutem ſolis violentioris
Urant ſpicula de die,
Nocte ne lunæ nebuloſioris
Artus degravet halitus.
Seu domi clauſus lateas, latentem
Clauſis ſervat in ædibus:
Seu foris pacis obeas amicæ,
Seu belli fera munera,
Soſpitem e cunctis Dominus periclis
Semper te bonus eruet.

PSAL. CXXII. Carm. Gen. xxvi.

avid Eccleſiae ſtudiis & officioſo cultu Dei recreatus, laetitiam ſu-am praedicat: urbis, eccleſiae & regni totius ſtatum commendat: omnibus bene precatur, & omnia bona a ſe ſpondet.

O Lux candida, lux mihi
Læti conſcia nuncii.
Jam pleno ſtata tempora
Reddit circulus anno:

Jam

6 *Artus degravet halitus*] Corpus pigrum aut infirmum red-t. *J.*
8 *Seu foris pacis obeas amicæ*] Sive extra ædes tranquillitatis ju-ndæ officia adminiſtres. *J.*
1 *Jam pleno ſtata tempora*] Jam ſolis circuitus, anno perfecto, mpus ſolenne reſtituitur. *J.*

Jam feſti revocant dies
Auguſtam Domini ad domum:
2 Jam ſacri pedibus premam
Lætus limina templi,
3 Jam viſam Solymæ edita
Cœlo culmina, & ædium
Moles nobilium, & ſuo
Anguſtam populo urbem:
4 Urbem, quam procul ultimis
Terræ finibus exciti
Petunt Iſacidæ, ut Deum
Placent more parentum:
5 Juſſam cœlitus oppidis
Urbem jus dare cæteris;
Et ſedem fore Davidis
Cuncta in ſecula proli.
6 Mater nobilis urbium,
Semper te bona pax amet;
Et te ſemper amantibus
Cedant omnia recte.
7 Semper pax tua mœnia
Colat: ſemper in ædibus
Tuis copia dextera
Larga munera fundat.
8 Dulcis Iſacidum domus,
Te pax incola ſoſpitet:
Sedes numinis, omnia
Succedant tibi fauſte.

5 *Juſſam cœlitus oppidis*) Urbem illam, quam Deus e cælo v luit urbibus cæteris imperare. *J.*

CARM. GEN. VI.

cleſia graviſſime oppreſſa, ſe ad Deum erigit, gratiam ejus implorat, & hoſtibus Dei male precatur.

AD te levavi, Rex, pater, & Deus;
Ad te levavi lumina, qui procul
Contagio humano remotus,
Templa habitas radiata cœli.
2 Ut ſervus obſervat Domini manus,
Geſtus & omnes lumine mobili;
Arguta ceu nutus acutis
Serva oculos dominæ tuetur:
Te noſtra ſpectant, te, Domine & Deus,
Intenta mentis lumina, dum graves
Iras remittas, ſervuliſque
Des veniam bonus atque pacem,
3 Jam lenis in nos reſpice: ſervulis
Jam parce tandem, parce fidelibus,
Quos hoſtis inſultans ſuperbo
Ludificatque premitque vultu.
4 Contemtus hoſti ac opprobrium ſumus,
Vitæque tædet: ferre animus nequit
Supercili faſtum ſuperbi,
Ludibriumque opibus tumentum.

PSAL.

2 *Arguta ceu nutus acutis, &c.*) Sicuti famulus heri actiones, omneſque corporis motus oculis argutis attentus reſpicit; ancillaque ſtrenue auxilium petitura, omnes dominæ motus oculis intentis inſpectans notat. *J.*

Carm. Gen. xxiv.

Eccleſia mirificas Dei liberationes a conatibus mundi praedicans, benedicit Deo, & ſe in poſterum de ope illius confirmat.

NI faventis affuiſſet numinis præſentia,
2 (Dicat Iſaci propago) numinis præſentia
Ni faventis affuiſſet, quum veniret perditum
Nos ſuperba multitudo, freta ſtultis viribus,
3 Forte vivos devoraſſent, debileſque & pauculos:
Ira fervidi furoris, avida noſtri ſanguinis,
4 Obruiſſet inſtar undæ nos procella cladium:
More torrentis nivali ab imbre turgidi, impetus
5 Nos repente ſuſtuliſſet: uſque ad animam gurgites,
Uſque ad animam tranſiiſſent gurgites impervii.
6 Sempiterna laus Deo ſit, qui ſuos non tradidit
Dentibus prædam cruentis perfidarum gentium.
7 Caſſibus fractis doloſis ſoſpites evaſimus:
Capta veluti jam volucris rete fugit aucupis.
8 In Deo noſtræ ſalutis ſpes repoſta eſt unico,
Qui ſolum cœlumque fecit vi potentis dexteræ.

PSAL. CXXV. Carm. Gen. xvi.

Pſaltes ſtabilitatem Eccleſiae praedicat, & inſtabilitatem afflictionum ejus: deinde Deum orat pro ſanctificatione illius & proſperitate, improbis ejectis.

SIonis arcem non aquilo impotens
Saxo ſedentem perpetuo quatit,

Ni-

Nigrantibus non Auſter alis
Imbriferas glomerans procellas.
2 Quicunque vere ſpem locat in Deo,
Non hoſtis hunc vis, non quatiet dolus:
Si fractus illabatur orbis,
Incolumis fugiet ruinam.
Ut civitatem mœnia montium
Sanctam tuentur, ſic Dominus ſuos
Vi cingit arcana, nec unquam
Præſidii viduos relinquet.
3 Nec impiorum perpetuo jugo
Sinet piorum progeniem premi,
Ne turpibus contaminetur
Flagitiis labefacta mentem.
4 Ut affluenter fac bona ſint bonis,
5 Ut continenter fac male ſit malis,
De calle quos recti illecebris
Impietas male ſana flexit.
Fac, ſancte rerum conditor, ut domum
Beata ſemper pax colat Iſaci:
Tranquillitas ſecura pulchræ
Exhilaret Solymæ colonos.

2 *Si fractus*) Deſumpſit hæc ex odâ 3, Lib. 3 Horatii.

2 *Mœnia montium*) Sunt enim montes, urbem aliquam circundantes, ejus quaſi munimenta & mœnia. *C.*

Praeſidio viduos] Præſidio deſtitutos. Vide *Pſal.* lxviii.

5 *De calle quos recti, &c.*] Quos prava & inſana de Deo opinio, turpium voluptatum cauſa, de via virtutis avertit. *J.*

5. *Colonos*] Colonus duo ſignificat, nam aliquando coloni dicuntur, qui a metropoli (ſic enim civitas dicebatur, quæ coloniam emittebat) in alium locum habitandi cauſa deducebantur: quandoque vero coloni agrorum cultores dicuntur.

CARM. GEN. ii.

Eccleſia admirabilem ſibi & gentibus liberationem ſuam a Deo factam praedicat, eandemque optat ab illo perfici.

QUum pater omnipotens captam remeare Sionem,
Dulcemque juſſit patriam reviſere,
Attoniti ſtupuere animi, nec opinaque ſecum
Metum librantes inter & ſpem gaudia.
Vixque ſibi credunt: veluti qui noctis opacæ
Sopore pulſo mane verſat ſomnia.
2 Pro lacrymis redeunt riſus: ſua gaudia quiſque
Sermone celebrat, patrium laudans Deum.
Nec minus attonito ſtetit ad miracula vultu.
Sic barbarorum turba ſecum muſſitans,
En pater ille deum, quot ſigna oſtendit amoris!
Hujus ſaluti gentis uſque ut proſpicit!
3 Nec falſo: nam ſigna Deus monſtravit amoris
Præclara, noſtræ dum ſaluti proſpicit.
Ergo alacres læto teſtamur gaudia plauſu.
4 At tu benigne fac parens ut cæteri
Jam redeant, pleniſque viis ſic agmen inundet,
Ut æſtuoſi quum flat Auſtri ſpiritus,
Indignata ſuis cohiberi flumina ripis,
Vaga per agros murmurant licentia.
5 Qui male fœcundæ commiſit ſemina terræ,
Et corde triſtis multa volvit anxio.

Si

1 *Metum librantes*] Varie affecti, alternis, jam ſpe, jam metu, animum ſubeuntibus. C.

Veluti qui noctis opacae] Illi non abſimiles, qui mane e ſomno excitatus, viſa per noctem obſcuram ſecum retractat. J.

1 *Nec opinaque*] Gaudia inſperata inter expectationem boni, malique timorem ſecum expendentes. J.

Si venit uberior ſeges imbribus aucta benignis,
5 Exſultat hilari cor metentis gaudio.
Nos quoque longa fugæ poſt tædia, poſtque labores,
Læti arva dulcis patriæ reviſimus.
Te patrium canimuſque Deum, ſemperque canemus:
Agimuſque memores atque agemus gratias.

PSAL. CXXVII. Carm. Gen. iii.

Pſaltes nil poſſe aut comparari aut conſervari, ac ne genus quidem propapagari docet ſine benedictione Dei, ac proinde omnia ab illo exſpectanda eſſe.

Ni cœpta Dominus juverit, fruſtra ſtruis
Moles ſuperbas ædium.
Ni Dominus urbem ſervet, incaſſum excubat
Muris vigil cuſtodia.
2 Fruſtra antevertis mane ſolem, & veſpere
Sero domum reverteris:
Victum labore vix parabis anxio,
Ni Dominus admorit manum.
At ille amicis interim ſuis dabit
Purum ſoporem ſomniis:
3 Domumque dulci prole fœtam liberum
Præbebit. Hæc hæreditas,
Hæc illa merces, qua beat caros ſibi
Rerum ille Dominus omnium.

3 *Domumque dulci prole fœtam liberum, &c.*] Domumque dabit jucunda filiorum ſobole refertam. Hoc illud patrimonium eſt, hoc illud præmium, quo Dominus ille rerum omnium amicos ſuos augere ſolet. *J.*

4 Non ſic timori eſt dexteram telis gravis
Bellator hoſtis hoſtibus,
Ut quem parentem maſculæ propaginis
Favor beavit numinis.
5 O ter beatum & amplius, qui talibus
Pharetram ſagittis impleat.
Non ad tribunal erubeſcet jurgia
Procacis adverſarii.

PSAL. CXXVIII. CARM. GEN. xxvi.

Pſaltes piorum felicitate propoſita, demonſtrat quam grato animo ſit percipienda benedictio Dei publica in Eccleſiam, & privata in pios ſingulos.

FElix O ter & amplius,
Quem timor Domini tenet,
Quem non illius a via
Flectit devius error.
2 Felix, & tibi proſpere
Cedent omnia: nam tuo
Carpes dulcia fercula
Comparata labore.
3 Inſtar palmitis uberi
Proventu gravidi, & coma
Cingentis viridi domum,
Te conjux hilarabit.

Ceu

4 *Non ſic timori, &c.*] Inimicus bellicoſus, manum gerens jaculis inſtructam, non eſt hoſtibus ſuis tam formidabilis, &c. *J.*
2 *Carpes dulcia fercula*] Cibos enim ſuaves accipies. *J.*
3 *Inſtar palmitis uberi proventu gravidi*] modo vitis multo fructu oneratæ. *J.*
Et coma cingentis] i. e. Frondibus ambientis *J.*

Ceu plantaria fertili
Pubeſcunt oleæ ſolo,
Jucundo tibi liberi
Cingent agmine menſam.
4 Quem timor Domini tenet,
Inter talia commoda
Vitæ tempora tranſiget.
5 At te ex arce Sionis
Ditabit Domini manus
Larga: & conſpicies bonis
Florentem Solymam, tibi
Donec vita manebit.
6 Prolis adſpicies tuæ
Longa ſtirpe propaginem;
Feſta ſemper & Iſaci
Lætos pace nepotes.

PSAL. CXXIX. Carm. Gen. xxiv.

Eccleſia ſuas in præſenti ſeculo afflictiones a mundo, & liberationes a Deo prædicat, funeſtumque adverſariorum exitium.

Jure dicat grex bonorum, Mille me moleſtiis
2 Factio preſſit malorum: prima ab uſque origine

Factio

Plantaria pubeſcunt oleæ ſolo] Sicut olivæ teneræ in terra fæcunda adoleſcunt. *J.*

Plantaria] Plantarium, Virgilio, planta aut ſtirps eſt quælibet, quæ in terram depangitur. Plinio etiam ſeminarium eſt, novellis arbuſculis conſitum, unde Plantæ novellæ alio transferuntur. *C.*

Pubeſcunt] Germinant, adoleſcunt. Virg. 2 Georg. *Largo pubeſcit vinea fœtu.* *C.*

Factio preſſit malorum mille me moleſtiis :
Nec tamen ſubvertere unquam quivit ullis machinis.
3 Terga ſævis exaravit verberum vibicibus :
Terga longis ſecta ſulcis, hoſtis ad faſtidium :
4 Sed parens rerum benignus vincla rupit impia,
Meque nervo liberavit ſervitutis aſperæ.
5 Qui Sionis non amico ſpectat arces lumine,
Vota ſemper vana volvat, ſpes inanes nutriat :
6 Marceat, ſeu ſole marcet herba languens torrido,
Herba ſummis nata tectis, quæ repente corruit
Ante falcis plagam acutæ, ſicca marcidis comis :
7 Unde nec ſinum replevit qui maniplos colligit :
Nec manum meſſor peruſtus, prata tondens florea,
8 Nec viator ominatus proſpera eſt metentibus,
Sic precatus, Arva læta, & arva lauta, & roſcida,

Hunc

3 *Terga ſævis exaravit, &c.*] Dorſum illa quidem noſtrum, flagellorum cicatricibus, inhumanæ crudelitatis teſtibus, inſcripſit. *J.*

Sulcis] Vide *Pſal.* xxxviii.

Hoſtis ad faſtidium] Inſignis amplificatio ſupplicii, cujus etiam hoſtem, alias infeſtum & crudelem, capiat faſtidium : id enim grave & diuturnum eſſe neceſſe eſt. Vide *Pſal.* cv. *C.*

4 *Nervo ſervitutis*] Vinculis, carcere. Terent. *In nervum poitus ibit.* i. e. in vincula. *C.*

6 *Ceu ſole marcet herba languens torrido*] Tabeſcat tamen, ceu herba paulatim deficiens, ſole vehementer calente, exarſit. *J.*

Ante falcis plagam acutæ, ſicca marcidis comis] Quæque ſine ſucco, radicibus marcentibus, antequam falce demetitur, ſubito cadit. *J.*

7 *Meſſor peruſtus prata tondens florea*] Nec fœniſeca ſole torridus, dum prata floribus abundantis ſecat. *J.*

8 *Arva læta, & arva lauta, & roſcida*] O arva aſpectu jucunda ! arva pulchra ! roreque multo aſperſa. *J!*

Hunc in annum, & uſque in annos hunc ſequentes, numinis
Vos favor ſemper benigni ſervet, ornet, augeat.

Psal. CXXX. Carm. Gen. viii.

Pſaltes ſibi maximas liberationes obtigiſſe narrat invocando Deum; ideoque ſe Deo confidere, & Eccleſiam ad fiduciam eandem hortatur promiſſionibus.

Curarum rapidis fluctibus obrutus,
Arcanis animi de penetralibus,
Audi verba precantis,
Clamavi, pater optime:
2 Audi verba pater, quæ tibi ſupplices
Multo cum gemitu fundimus: applica
Intentam bonus aurem
Triſtes ad querimonias.
3 Si vindex tetricus facta nefarie
Pœnis cuncta velis plectere, quis ſibi
Tam confidit, acerbum
Ut non horreat exitum?
4 At tu non furiis triſtis es aſperis,
Sed largus veniæ, & munificus parens:
Ut te jure colamus,
Legum & juſſa ſalubria.
5 Nam ſpes polliciti me recreat tui,
Promiſſique fides fallere neſcii,
Et fiducia certa
Mentem ſuſtinet anxiam.

6 Non

3 *Si vindex tetricus*] Si quidem ut ultor ſeverus omnia ſcelera noſtra ſuppliciis punire velis. *J.*
4 *Non furiis triſtis es aſperis*] Non furenter iraſceris. *C.*

6 Non ſic præcipiti nocte vigil diem
Obſervat roſeum, non roſeum vigil
Phœbi ſic avet ortum,
Ut flagrat mea mens Deum.
7 Securi in Domino figite ſpem pii,
Non duro veniam ſupplicibus dare;
Et promto dare preſſis
Duro ſervitio manum.
8 Electi generis progeniem gravi
Preſſam ſervitio ex hoſtibus aſſeret:
Et de morte redemtam
Noxis eximet omnibus.

PSAL. CXXXI. CARM. GEN. xxvii.

David demiſſum ſuum animum ſupplicemque profeſſus, Eccleſiam ad humilitatem ſimplicitatemque cohortatur.

SI ſpiritu impotenti,
Si lumine inſolenti
Elatus ambulavi;
Si virium mearum
Fiducia ſuperbus
Deſpexerim minores:
Si mentis arrogantis

Sub-

6 *Non ſic præcipiti nocte, &c.*] Qui ſub noctem extremam vigilias agit, non ita avide ortum diei exſpectat; excubitor, inquam, non ita cupide exortum ſolis, roſeo colore aera tingentis, exoptat. *J.*

Noxis eximet] Liberabit a peccato & omni malo. *C.*

Preſſam ſervitio aſſeret] Prolem gentis Judaicæ, ſibi peculiaris, ſub dominis imperioſis afflictam, ex inimicorum poteſtate vindicabit. *J.*

Sublime vectus alis,
Majora quam liceret
Speravi, cogitavi:
2 Ni vota temperavi
Modeſtia ſalubri:
Nil deprecor, rogove,
Nullam recuſo pœnam.
Qualis puer tenellus
Vix lacte pulſus, unam
Suſpirat in parentem,
Hanc ſpectat, hac ab una
Dependet, ambit unam:
Æterne rector orbis,
Te mens mea intuetur
Unum, uni adhæret, unum
Te vindicem ſalutis
3 Agnoſcit. O piorum
Propago ſancta patrum,
Unum Deum parentum
Spectate, ſpes in uno
Locate, cuncta ab uno
Sperate: ſpem nec unquam
Fovebitis caducam.

R r 1 PSAL.

1 *Sublime vectus*] Pro *ſublimiter*; Adjectivum-neutrum pro Adverbio, more Græco.

Virg. *Rapta ſpirans immane ſecuri.* i. e. *immaniter.* Talia ſunt, *Longum lætari, acerba fremere, inexpletum lacrymari, indomitum furere, torvum videre.* Vide ſimilia *Pſalmo* xi. C.

Majora quam liceret] Altiora quam oportebat. *J.*

2 *Puer lacte pulſus*] Vix ablactatus, vel, vix nutricis ſuæ oblitus. *J.*

Unam ambit] Unam cupit. *J.*

CARM. GEN. i.

David arcam Dei ducturus Ieruſchalaimā, ſolicitudinem ſuam, votum officiumque exponit Deo: orat ut Deus veniat in civitatem ſuam, & regno, ſacerdotio populoque benefaciat; ideoque promiſſiones ante a Deo factas adducit.

DAvidis eſto memor, genitor, memor eſto laborum
Quos tulit, in rebus tua juſſa ſequutus egenis.
2 Ille tibi, Hebreæ gentis Deus unice, votis
Obſtrinxit caput, & promiſſis ora recluſit:
3 Non ædes prius ingrediar, mollive reponam
4 Membra toro, aut oculis dulcem indulgebo ſoporem,
5 Quam fanum inveniam, & ſacri fundamina templi
Deſignem, ſanctiſque locum dimetiar aris.
6 Fama licet patriæ multum promitteret oræ,
Inter ſaxa tamen ſilveſtribus obſita dumis
Monſtravit Deus ipſe locum. Deus ipſe perenne
Hic templum, templique ſacris ſedem innuit aris,
7 Ergo alacres gratam Domino properemus ad ædem:
Scamna pedum pronis veneremur vultibus: & tu
8 Sancte parens, bonus ac placidus cape vota, tuamque
Lætus adi ſedem: neu dedignare penates

Qui

2 *Et promiſſis ora recluſit*] Sicque loquutus eſt hæc pollicendo. *J.*

5 *Quam fanum inveniam, &c.*] Quam templo ædificando locum invenero, ædiſque ſacræ fundamenta notem, ſedemque altaribus Dei certa menſura comprehendam. *J.*

6 *Sylveſtribus obſita dumis*] Inter colles Sionis, arboribus ſylvaticis tum opertos. *J.*

Qui memorem æterni ſervabunt fœderis arcam.
9 Templa ſacerdotes caſti tueantur, & omnes
Qui tua rite piis venerantur numina ſacris,
10 Lætitia exſultent. Si David pectore puro
Te coluit, ne Davidicæ nunc reſpue prolis
Dona, tui populi cui frena tenenda dediſti.
11 Davidi enim quondam (neque jam ſententia vertet
Ulla tuam mentem) juraſti: E ſtirpe propago
Nata tua ſolium & ſceptrum retinebit avitum.
12 Quod ſi poſteritas ſervet mea fœdera, pactis
Si ſteterit, leges ſi non temerarit avitas,
Nulla dies ſolio, vis nulla extrudet avito,
Et natos natorum, & qui naſcentur ab illis
13 Ipſe mihi ſedem elegi ſine fine Sionem,
14 Quam colerem: hic mihi certa quies, hic certa voluptas:
15 Hæc mihi grata domus: cœli indulgentia fruges
Faxo alat, & duros large ſaturabo colonos.
16 Templa tuebuntur caſti juſtique miniſtri,
Lætitiaque piis perfundam pectora certa:
17 Davidicoque novum producam e ſemine germen,
Quod late in populos fundet ſua brachia: ſtirpi
Proſpiciam ſeræ ſolium quæ illuſtret avitum,
Claraque per cunctas diffundat lumina terras.
18 At pudor, & turpes maculas infamia ſpargens,
Hoſtibus inficiet vultus. Jeſſæa propago
Florebit, cingetque ſacrum diademate crinem.
Tranſmittetque ſuam longæva in ſecula famam.

15 *Cœli indulgentia fruges faxo alit*] Efficiam inſuper ut cœli favor omnes terræ fructus nutriat: *J.*

Carm. Gen. iii.

David communionem ſanctorum celebrat, & elegantibus comparationibus figurat bona, amœnitatemque illius.

NIl caritate mutua fratrum, nihil
Jucundius concordia ;
2 Non aura ſuavis balſami, quum funditur
Aronis in ſacrum caput,
Et imbre læto proluens barbam & ſinus
Limbum pererrat aureum :
3 Non ros, tenella gemmulis argenteis
Pingens Sionis gramina,
Aut verna dulci inebrians uligine
Hermonis intonſi juga.
Fraterna quam pax incolit, domum juvat
Dominus benigna dextera :
Et opibus auget : filiorum & filios
Multis propagat ſeculis.

3 *Inebrians uligine*] Inſignis metaph. Sicuti enim hauſtu vini largiore corpus humectatur, & homo inebriatur. ita imbrium humore terra irrigatur & fœcundatur. Eſt autem uligo proprie naturalis terræ humor, ex ea nunquam recedens. C.

Hermonis intonſi] Cuius virgulta vere novo frondentia nondum ſunt amputata. Hoc enim eſt montes & arbores, quarum folia & frondes poetis comæ ſunt, tondere. Horat. *Duris ut ilex tonſa bipennibus.* E converſo dixit Virg. *Ipſe caput tonſæ foliis evinctus olivæ.* Vide Pſal. xc. C.

PSAL. CXXXIV. Carm. Gen. iii.

Pſaltes Eccleſiam totam hortatur ut benedicat Deo, adjunctis promiſſionibus.

DOmini miniſtri, nocte qui cuſtodiæ
Sancti excubatis atrii,

Laudate

Laudate Dominum, laudibus donec ſacro
  Nox annuit ſilentio.
Interque laudes mentibus puris manus.
  Cœlo ſupinas tollite.
Et vos beabit Dominus invicem omnibus
  Cœli ſolique commodis:
Dominus Sionem qui tuetur, unicus
  Cœli ſolique conditor.

PSAL. CXXXV. Carm. Gen. i.

Pſaltes Eccleſiam hortatur ad laudandum Deum, omnipotentiæ in res creatas & inimicos ipſos, bonitatiſque erga Eccleſiam nomine: quæ omnia per comparationem idolorum graviſſime amplificat.

VOs quibus eſt ſacri cuſtodia credita templi,
2 Eia Deum laudate: Deum celebrate miniſtri,
Qui ſacra aſſidua vigilatis ad atria cura.
3 Eia Deum laudate bonum, nomenque beatum
Tollite perpetuo veſtro ſuper æthera cantu.
4 Quippe Jacobum ultro legit, lectumque dicavit
Hunc ſibi, ceu privam patrimoni in ſecula ſortem.
5 Nota quidem Domini eſt immenſa potentia, notum
Numen; quippe deos ſub ſe premet altior omnes,
Quos alii ſtolida placant ceu numina cura.
6 Verſat enim nutu cœlo, terraque, marique,
Aut ſi quod cæcis clauſum eſt penetrale tenebris
7 Naturæ, quodcunque libet: de viſcere terræ
Evocat, & liquido ſuſpendit in aere nubes:
Fulguribuſque vagis venientes prævenit imbres:
Deque ſuis promit ventorum flamina gazis.

8 Ille

4 *Privam*] Privum eſt, quod unius cujuſque proprium & peculiare eſt. Horat. *Conducto navigio æque Nauſeat ac locuples, quem ducit priua triremis. C.*

8 Ille hominum primos fœtus, pecudumque per arva
9 Divitis Ægypti ſtravit: regemque ſuperbum,
Et quicumque bibunt ſeptemflua flumina Nili,
10 Terruit oſtentis: validis ille oppida muris
Turrita evertit: numeroſo milite cinctos
Cum ſtirpe exſtinxit violento funere reges:
11 Stravit Amorrhæum valida virtute Seonem,
Quique Baſan Ogus magna ditione tenebat,
Regnaque non uni Cananeia ſubdita ſceptro:
12 Arvaque dejectis nuper viduata tyrannis,
Accepere novos Jacobi e ſtirpe colonos.
13 Sancte parens rerum, qui juſto examine noſti
14 Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos,
Poſteritas te ſera canet: tua ſplendida facta
Nulla unquam ex animis tollent oblivia noſtris.
15 At ſibi quæ variis finxit ſimulacra figuris
Vana ſuperſtitio, calidis fornacibus aurum
Argentumve liquans, nil ſunt niſi ludicra dextræ
16 Humanæ commenta: illis os vocis inane:
17 Lucis egent oculi: ſurdas ſonus advolet aures;
Et patulas fruſtra nares jucundus odorum
Halitus incurſat: calidus non pectora pulſat
18 Spiritus. O quiſquis ludibria talia fingit,
Aut colit, ipſe ſuis ſimilis diis exigat ævum,
Mentis

9 *Septemflua flumina Nili*] Quia Nilus ſeptem oſtiis celeberrimis in mare Ægyptium influit. Quorum nomina vide apud Melam. C.

11 *Amorhæam*] Qui ſic dicti ſunt ab Amorrhæo filio Chanaan, & ultra ac cis Jordanem longe lateque habitarunt, antequam ab Iſraelitis eiicerentur. C.

Seon] Rex Amorrhæorum, quem, cum Iſraelitis iter intercluderet, interfecit Moſes, & regionem ejus occupatam Reubenitis & Gaditis aſſignavit. C.

Mentis inops, & lucis egens: non aure nec ore
Accipiat reddatve ſonos: nec nare ſagaci
Sentiat halantes per prata nitentia flores.
9 Tu vero genus a magno Iſraele profectum,
0 Et domus Aronis, genitique e ſanguine Levi,
Et quicunque pio rerum venerare parentem
1 Obſequio, laudate Deum, qui tecta Sionis
Ardua, qui ſacram Solymæ bonus incolit ædem.

Psal. CXXXVI. Carm. Gen. ii.

ſaltes hortatur Eccleſiam ad prædiandas Dei laudes, propter beneficentiſſimam naturam & majeſtatem ipſius, benignaque opera in creatione, adminiſtratione & conſervatione rerum omnium, ac imprimis Eccleſiæ demonſtrata.

EIa Deum laudate, Deum facilemque bonumque,
Larga benignum ſemper indulgentia.
Eia Deum laudate: Deus namque ille deorum eſt,
Larga benignus ſemper indulgentia.
Cui domini rerum ſubmittunt ſceptra tyranni,
Larga benigno ſemper indulgentia.
4 Qui facit attonito ſolus miracula mundo,
Larga benignus ſemper indulgentia.
Qui nitidos mire arte polum convolvit in orbes,
Larga benignus ſemper indulgentia.
5 Qui liquidis terras emergere juſſit ab undis,
Larga benignus ſemper indulgentia.
Qui vitreo accendit flammantia lumina cœlo,
Larga benignus ſemper indulgentia.

Qui

8 Qui ſolem auricomum juſſit dare jura diei,
Larga benignus ſemper indulgentia.
9 Qui lunam & ſtellas tenebras diſtinguere, noctis
Juſſit, benigna ſemper indulgentia.
10 Pignora prima Phari qui fato exſtinxit acerbo,
Larga benignus ſemper indulgentia.
11 Iſacidas medio incolumes ex hoſte recepit,
12 Larga benignus ſemper indulgentia.
13 Qui rubri Oceani torpentes diffidit undas,
Larga benignus ſemper indulgentia.
14 Perque undas fiſſas ſobolem traduxit Abrami,
Larga benignus ſemper indulgentia.
15 Pharonem & Pharios ſubmerſit gurgite currus,
Larga benignus ſemper indulgentia.
16 Deduxitque ſuos deſerta per avia tutos,
Larga benignus ſemper indulgentia.
17 Et validos merita proſtravit clade tyrannos,
18 Larga benignus ſemper indulgentia.
19 Stravit Amorrhæum valida virtute Seonem,
Larga benignus ſemper indulgentia.
20 Stravit & incaſſum confiſum viribus Ogum,
Larga benigus ſemper indulgentia.
21 Metatuſque novis agrum eſt utriuſque colonis,
Larga benignus ſemper indulgentia.
22 Iſacidis habitare ſuis dedit hoſtica rura,
Larga benignus ſemper indulgentia.
23 Qui nos in rebus miſeros reſpexit egenis,
Larga benignus ſemper indulgentia.
24 Avertitque ferum noſtris cervicibus hoſtem,
Larga benignus ſemper indulgentia.
25 Qui genti vitam humanæ victumque miniſtrat,
Larga benignus ſemper indulgentia.

26 Aſtri-

26 Aſtrigeros laudate Deum qui temperat orbes,
Larga benignus ſemper indulgentia:

PSAL. CXXXVII. Carm. Gen. xxii

Sacerdotes & Levitæ captivi ad ſacras cantiones cantandas ſollicitati oſtendunt a ſe bona fide fieri non poſſe : in luctu ſuo conſtanter permanent, Edomæiſque & Babyloniis ſeveriſſimum Dei judicium imprecantur atque denuntiant.

DUm procul a patria mœſti Babylonis in oris,
Fluminis ad liquidas ſorte ſedemus aquas;
Illa animum ſubiit ſpecies miſeranda Sionis,
Et nunquam patrii tecta videnda ſoli.
Flevimus, & gemitus luctantia verba repreſſit:
Inque ſinus liquidæ decidit imber aquæ.
2 Muta ſuper virides pendebant nablia ramos,
Et ſalices tacitas ſuſtinuere lyras.
3 Ecce ferox dominus, Solymæ populator opimæ,
Exigit in mediis carmina læta malis :
Qui patriam exilio nobis mutavit acerbo,
Nos jubet ad patrios verba referre modos,
Quale canebamus, ſteterat dum celſa Sionis
Regia, finitimis invidioſa locis.
4 Siccine divinos Babylon irrideat hymnos ?
Audiat & ſanctos terra profana modos ?
5 O Solymæ, o adyta, & ſacri penetralia templi,
Ullane vos animo deleat hora meo ?
Comprecor, ante meæ capiant me oblivia dextræ,
Nec memor argutæ ſit mea dextra lyræ :
6 Os mihi deſtituat vox, areſcente palato,
Hæreat ad fauces aſpera lingua meas:
Prima mihi veſtræ niſi ſint præconia laudis;
Hinc niſi lætitiæ ſurgat origo meæ.

7 At tu (quæ noſtræ inſultavit læta rapinæ)
Gentis Idumææ tu memor eſto, pater.
Diripite, ex imis evertite fundamentis,
Æquaque (clamabant) reddite tecta ſolo.
8 Tu quoque crudeles Babylon dabis impia pœnas:
Et rerum inſtabiles experiere vices.
9 Felix qui noſtris accedet cladibus ultor.
Reddet ad exemplum qui tibi damna tuum.
Felix qui tenero conſperget ſaxa cerebro,
Eripiens gremio pignora cara tuo.

Psal. CXXXVIII. Carm. Gen. xxviii.

David Deum celebrat propter benignum & verbum & opera ejus erga ſe: a gentibus ſuo exemplo celebratum iri docet, ac poſtremo ſe committit Deo.

PEctore te grato Dominumque Deumque fatebor,
Coram ſuperbis regibus,
Et tua facta canam.
2 Ad tua templa oculis, animo ad tua numina ſpectans,
Nomen celebrabo tuum,
Perpetuamque fidem:
3 Qui donis promiſſa novis cumulata rependis,
Audis vocantem, robora
Das animo trepido.
4 Te, quacunque patet tellus circumflua ponto,
Reges fatebuntur Deum,
Quum ſine labe fidem
5 Audierint: rituſque tuos ſuper æthera cantu
Ferent, tuæque gloriæ
Ad jubar attoniti.

6 Nam

7 *Evertite fundamentis*) Verſus Spondaicus, habens in quinta regione ſpondæum.

6 Nam liquidi quanquam trans ignea mœnia mundi
Beatus in te permanes:
Attamen haud humiles
7 Deſpicis; elatoſque premis: diſcrimina mille
Paſſim mihi circumſtrepant,
Te duce tutus ero,
Tu valida obſiſtes dextra furialibus auſis
Qui me laceſſunt hoſtium:
8 Incolumique dabis
Quod ſupereſt, ſi quid ſupereſt: bonitate perenni,
Quo cœperas gradu, tuæ
Facta tuere manus.

8 *Quod ſupereſt, ſi quid ſupereſt,*) Elegans. Qualis ill Ciceroniana. *Quid ſit, quod ſe a me removit, ſi modo removit, ignoro.* aut etiam illa Horatiana. *Quod ſpiro & placeo, ſi placeo tuum eſt.*

PSAL. CXXXIX CARM. GEN. iii.

David ſe tutum & omni ex parte Deo perſpectum eſſe agnoſcens, profitetur ſtudium ſuum adhærendi Deo & fugiendi a malo: ac poſtremo ad confirmandami hanc profeſſionem ſuam, ſi opus erit, ſe amplius probandum committit Deo.

MOmenta vitæ nulla te latent meæ,
Rector benigne cœlitum.
2 Seu ſedeo, ſive ſurgo, ſeu quid cogito,
Tu cuncta præſens adſpicis.
3 Lux ſive curam, ſeu quietem nox tulit,
Curam & quietem temperas.

Nec

1 *Momenta*) Momentum a moveo, eſt minimum temporis ſpatium, a nictu oculi Germanis dictum, Vult enim dicere, nullam vel minimam vitæ ſuæ partem Deo incompertam eſſe. Momentum quoque in lancibus libræ, iam in hanc, iam in illam partem vergentium, notum eſt. C.

4 Nec te minutæ voculæ fugit ſonus,
Quam lingua temere fuderit.
5 Et os & humeros, totiuſque corporis
Sic arte mira fabricam
6 Finxiſti, acumen nullum ut humani ingeni
Ratiove poſſit aſſequi.
7 Quonam ergo vultum fugero tuum? quibus
Clauſus latebris occular?
8 Petamne cœlum? præſto es hic: ad inferos
Demergar? illinc non abes.
9 Aurora curru me volucri ut deferat
Ad occidentis limitem,
10 Hic deprehendes me, nec hic tutus tuæ
Vitabo fulmen dexteræ.
11 Incauta mens ſi forte ſecum cogitet,
Nox me tenebris occulet,
Obſcura tenebris noſtra nox luce eſt tibi
Meridiana clarior:
12 Tibi nec tenebræ ſunt tenebræ, nec tuæ
Nox ulla providentiæ eſt.
13 Arcana mentis tu tenes, qui pectoris
Arcana fabricatus es.
Qui me parentis ventre conditum, cutis
Tenello amictu involveras.
14 Compago mira corporis noſtri tuæ
Miraculum eſt ſolertiæ:
Stupenda cujus opera nec noſtra aſſequi,
Sed nec negare mens poteſt
15 Nam nulla noſtri tam minuta eſt corporis
Pars, ut tuam ſcientiam
Fugiat: nec ulla clauſtra pectoris latent
Te conditorem pectoris.

16 Maſſæ

16 Maſſæ recentis rudia adhuc primordia,
Rudiſque maſſæ ſemina,
Ceu ſcripta haberes, corporiſque lineas,
Motum ſtatumque noveras.
Et membra nondum quum forent, quid adderent
Dies ſciebas ſinguli.
17 Hæc mente tacita cogitanti mihi, ſtupor
Torporque ſenſus alligat:
Animus labaſcit quum tuæ miracula
Perpendo mecum dexteræ.
18 Citius inibo numerum, arenæ in littore
Quot volvat æſtus corpora:
Quamvis ocellis pervigil nunquam meis
Dulcem ſoporem indulſero.
19 O quando perdes impios, rerum parens?
O quando ſanguinarios
20 A me repelles, qui ſceleſti nomini
Et numini illudunt tuo?
21 Te quiſquis odit, non ego odi? non tuos
Hoſtes habebam pro hoſtibus?
22 Odi profecto: nec tuis ex hoſtibus
Amicus eſt quiſquam mihi.
23 Revolve mentis intimos ſinus Deus,
Latebraſque noſtri pectoris;
Niſi hic amorem videris tui, niſi
Animum obſequi nunquam pigrum,
24 Si par ſceleſtis ſcelere ſum, vitæ parem
Da cum ſceleſtis exitum.

PSAL.

CARM. GEN. vi.

David Deum ſupplicat pro liberatione ſua; impiis adverſariis ma precatur; & ſeipſum confirmat in fiducia certa juſtitiæ ſa tiſque Dei.

ÆTerne rerum conditor, a malæ
Linguæ veneno me bonus aſſere,
Meamque perjuri tuere
Hoſtis ab inſidiis ſalutem,
3 Qui fraude tecta bella nefaria
4 Ciet: nec atris mitior anguibus
Vibratque linguam virulentam, &
Ore vomit rabido venenum.
5 Averte fraudem, & me violentiæ
6 Hoſtis ſceleſti ſubtrahe, qui mea
Veſtigia obſervat, ſcrobeſque
Objiciens, laqueoſque tendens.
7 At tu, ſalutis præſidium meæ,
8 Audi precantem: tu Dominus mihi
Deuſque: tu me liberaſti
Incolumem crepero e duello.
9 Idem impiorum nunc bonus irrita
Fac vota: ſævam frange ſuperbiam;
10 Viruſque linguæ peſtilentis
In domini exitium refunde.
11 Dejecta cœlo flammea perfidos
Procella fundat præcipiti fuga,
Cœcoſque propellat profundas
Perpetui in barathri tenebras.

12 Lin

6 *Scrobeſque objiciens*] i. e. Foſſas effodiens. *J.*
7 *Incolumem crepero e duello*] Tu me telis impetitum e bel dubio ſalvum præſtitiſti. *J.*

2 Linguæ loquacis perfida vanitas
Nunquam quieto deget in otio:
Sed impie dignum patratis
Exitium Domino parabit.
3 At impiorum a vi Dominus ſuos
Et fraude vindex aſſeret: ut pii
Numen Dei præſens potenſque
Perpetuo celebrent honore.

PSAL. CXLI. CARM. GEN. iii.

David tribulibus ſuis mandato Schaulis ipſum perſequentibus, opem Dei implorat: improbitatem authorum perſecutionis ſuae exponit, fidemque ſuam; quibus nominibus ſervari a Deo petit.

AUrem vocanti da parens propere, meas
Audi preces ſalutifer.
2 Quum verba fundo triſtis, & puras manus
Attollo, ſic preces meas
Manuſque puras reſpice, ac ſi thureo
Odore mane te colam:
Ac ſi colam te victima & libamine
Sero rubente veſpere.
3 Freno coerce linguam; ad oris januam
Fac excubet cuſtodia.
4 Fac mens ſequatur recta, fac in lubricam
Ne flectat in erroris viam.

Fac

12 *Linguae loquacis perfida vanitas*] Pro hominibus garrulis, perfidis & vanis. Sicuti *Pſal.* i, *impietas*, pro hominibus impiis. *C.*
2 *Odore thureo*] Qui ex thure exhalat.
Solis eſt thurea virga Sabæis. Virg. *C.*
Libamine] Pro libatione religioſa. *C.*
3 *Ad oris januam fac excubet cuſtodia*] Ad oris fores fac ut vigiliæ excubent, ne quid temere vel inpatienter effutiam. *C.*

Fac ne ſceleſto gaudeat cœtu, neque
Menſa fruatur impia.
5 Me malo juſtus increpet, me verberet,
Quam palpet impius, comam
6 Quam rore nardi ſpargat. Impii, precor,
Et impiorum præſides,
De rupis altæ quum ruent ſpecula, ſui
Supplicia ſceleris ut luant;
Tum ſubeat animum conſcium, ſalubriter
Quod me monentem ſpreverint.
7 Sic mortis horror oſſium compagines
Mihi laxat, ut cæſæ jacent
Fagi per arva fiſſa cuneis fragmina.
8 Tu ſancte rector cœlitum,
Spes una nobis es ſalutis, unicum
Agnoſcimus te vindicem.
9 Vitam tuere ab impiorum caſſibus,
A fraude quam ſtruunt mihi.
10 Compos ſalutis impios fac in ſua
Cernam ruentes retia.

PSAL.

5 *Palpet*] Palpo, palpas, vel, Palpor, palparis, palpari, Deponens, i. e. blande, leniter, & quaſi tentando prenſare, demulcere vel tangere. Accipitur fere pro adulari: nam is aſſentatorum geſtus eſt. Hinc apud Plautum & alios ſunt nomina Palpo, onis; palpator & palpatio, pro adulatore & adulatione; *Quem munere palpat.* Juvenal. C.

Comam quam rore nardi ſpargat] Crineſque unguento nardino imbuat. J.

6 *Salubriter*] Adverbium a Plinio uſurpatum; a quo *ſalubrius* & *ſaluberrime.* C.

7 *Sic mortis horror oſſium compagines, &c.*] Mortis metus ſic mihi juncturas ſolidarum corporis partium diſſolvit, ut fragmenta arboris ferro dejectæ, per campos abjecta jacent, diviſa inſtrumentis ligneis aut ferreis, ad diſtinendum partes immiſſis. J.

Carm. Gen. xvii.

David a Schaule & comitatu ejus circumcluſus, Deum orat pro ſalute ſua, ad gloriam ipſius in Eccleſia prædicandam.

INvoco ſupplex Dominum, manuſque
Tendo ad ſidera ſupplices.
2 Mentis huic pando lacrymas: querelis
Imploro miſeris opem.
3 Pectus afflictum dolor obruebat:
Quamvis, Rex bone cœlitum,
Puriter vitæ mihi tu peractæ
Eſſes arbiter optimus.
4 Quum domo greſſum tamen efferebam,
Tendebant mihi retia
5 Nec mihi notus, nec amicus uſquam,
Quoquo lumina verteram.
Exitus nuſquam, fuga nulla, nemo
Qui me ſoſpite plauderet.
6 Ergo te, rerum pater, invocavi,
Unum præſidium in malis:
Tu meæ vires, mea ſpes, opeſque,
Dum ſedes hominum colo.
7 Da meis aurem facilem querelis
Fracti cladibus ultimis.
Affere a ſævi manibus tyranni,
Qui me fortior opprimit.
8 Carceris vitam rape de tenebris,
Ut te laudibus efferam:

6 *Dum ſedes hominum colo*] i. e. Dum vivo & habito inter homines *J.*
7 *Cladibus ultimis*] Malis extremis. *J.*

Teque conventus celebret piorum,
Promtum ferre piis opem.

PSAL. CXLIII. Carm. Gen. xv.

David Deum implorans, indignitatem ſuam confitetur, injuriam ſibi factam in hac cauſa narrat, & anguſtias animi ſui; ac propterea a Deo ſervari & inſtitui petit; inimicos vero perdi, ad gloriam ipſius.

AUdi vocantem rebus in aſperis,
Et lenis aurem da precibus meis,
Rerum creator: quaque ſoles fide
Et æquitate ex hoſtibus eripe.
2 Juris ſeveri ne trutina meam
Expende viam: nemo hominum innocens
Sic eſt, tribunal poſſit ut ad tuum
Se profiteri crimine liberum.
3 En hoſtis atrox imminet, & premit
Stratum: tenebris triſtibus abditus,
Et lucis exſors dego, velut ſpecu
Quos in ſepulchri mors fera condidit.
4 Mens pene curis obruta volvere
Priora cœpit tempora, quum patres,
Spes quos fovebat præſidii tui,
De fauce lethi ſæpe revelleres.
5 Hac recreatus rurſus imagine,
Imploro ſupplex auxilium tuum,

In-

2 *Juris ſeveri trutina*] i. e. Summo jure. *J.*
3 *Et premit ſtratum*] Dejectumque vexat. *J.*
Lucis exſors] Tenebricoſus, aut tenebris incluſus. Vide *Pſal.* xci. *C.*

Intenta mens te reſpicit, arida
Tellus ut imbres ſub cane torrido.
Non lentus audi, nam mihi ſpiritus
Vix feſſa pulſat pectora: ſi tui
Avertis oris lumen amabile,
Mors atra ſiccis faucibus imminet.
Spe mens labores auxilii tui
Fert: ſpectat unum te, pater optime.
Audi precantem lenis, & exitum
Jamjam obruturis pande periculis.
9 Ab hoſte ſævo protege me, meæ
Cuſtos ſalutis: prava repellere
Mentem manumque, & recta capeſſere
Doce, unicum te qui veneror Deum.
10 Arcana fac vis numinis ut tui
Per plana greſſum dirigat, ut tua
Mandata ſecter: neu male credulum
Error malorum vertat in orbitam.
11 Ut nulla numen non celebret tuum
Et æquitatem natio, recrea
Me deſtitutum præſidio: & malis
Hoſtis ſceleſti libera ab artibus.
12 Favoris umbra me ſolita tege,
Et, qui me acerbis uſque doloribus
Affligit, hoſtem perde nefarium,
Servumque ſerva perpetuo tuum.

6 *Cane torrido*] Sirio. Vide *Pſal.* i.

CARM. GEN. xiii.

David prædicata Dei erga ſe & humanum genus beneficentia, hoſtibus male precatur; ſibi totique regno ſalutem & benedictionem omnimodam exoptat, & commendat felicitatem populi Dei.

QUO te, Rex hominum, carmine proſequar?
Qui firmas animum robore, qui manum
Et bellare doces, & dubii regis
Per diſcrimina prælii.
2 Quod vivo & valeo, tutus & hoſtium
A fraude, eximia fulgeo gloria:
Quod late validis impero gentibus,
Totum muneris id tui eſt.
3 O rerum genitor, quantulus eſt homo
Hac quem proſequeris munificentia,
Et curas patria ſollicitudine!
4 Figmentum fragilis luti,
Quo nec bulla levis vanior eſt, neque
Quæ mentes agitant ſomnia turbidas,
Nec ſerum fugiens umbra crepuſculum,
Nec fumi volucris vapor.
5 Cœli pande fores, Rex bone cœlitum,
Ac de ſidereis labere ſedibus:
6 Montes nube operi: per liquidi aeris
Campos fulgura trajice.
Turbatos trepida ſparge fuga impios,
Et ſparſos jaculis perde ſequacibus:

7 Por-

4 *Figmentum fragilis lut*] Statua e luto fluxo, quod cito diſſolvi poteſt, effiCta. *J.*

6 *Jaculis ſequacibus*] Sequax dicitur, quod ſtrenue & cupide inſequitur. Tribuitur hoc epitheton a poetis paſſim capris, oculis,

7 Porrectaque manu me, pater optime,
Sævis eripe fluctibus.
Hoſtis pelle malam vim bonus impii:
8 Linguæ vaniloquæ reprime toxica:
Aſſuetæque dolis peſtiferis manus
Vires contere viribus.
9 Ut te noſtra novo carmine barbitos
10 Dicat, ſubſidio qui recreas tuo
Reges: qui gravibus ſæpe periculis
Vitam Davidis eripis.
11 Hoſtis pelle malam vim procul impii:
Linguæ vaniloquæ reprime toxica:
Aſſuetæque dolis peſtiferis manus
Vires contere viribus.
12 Natorum ſoboles creſcat, ut ubere
Surgit ſilva ſolo laurea: virgines
Cultu ſic niteant, ut laquearibus

Tem-

lis, fluctibus; item curis, quæ nullis profectionibus, navigationibus aut armis arceri poſſunt quin inſequantur.

Reveraque metus hominum, curaque ſequaces,
Nec metuunt ſonitus armorum, nec fera tela. Lucret.

Ita hic *jaculum ſequax*, quod ſequi non deſinit antequam vulneret, quaſi ſiti quadam, & cupiditate nocendi teneatur; ut Homerus quoque de hujuſmodi ſagittis loqui ſolet. *C.*

12 *Laquearibus*] Laquearia & Lacunaria, partes ſunt ædium ſeu conclavium, oppoſitæ pavimento quod pedibus teritur; quia autem partes illæ conclavium ſuperiores, ſtudioſe a magnificis exornari ſolent. *Tecta laquearia* ſunt Horatio, domus principum & magnatum ſplendidæ, quas circum curas & ſolicitudines volitare aſſerit. Eodemque modo, Cicero vocat *porticum pavimentatam*; ſicuti enim pavimentum decus eſt ejus partis cubiculi quod pedibus teritur, ita lacunar ornat eam quæ ſupra caput eſt partem; quam vocem etiam nonnulli ad cœlum ſtellis diſtinctum eleganter tranſtulerunt, pro cœlo, dicentes *Laquearia cœli.* *C.*

Templorum tholus aureis.
13 Stipentur gravidis horrea frugibus:
Pleno cuncta penu copia ſuggerat:
Fœcundi pecoris non capiant greges
Lætis paſcua ſaltibus.
14 Pingues plauſtra boves & nitidi trahant:
Nec triſti reſonent compita claſſico,
Nec fletu plateæ: nec furor hoſticus
Clauſis affremat oppidis.
15 Felicem populum, inter bona talia
Qui vitam in tacito tranſigit otio.
Felicem populum ter quater, omnium
Cui rerum pater eſt Deus.

PSAL. CXLV. CARM. GEN. xxix.

David ſeipſum & res omnes creatas ad Dei laudes prædicandas excitans, celebrat magnificam potentiam, & juſtiſſimam benignitatem illius, quam erga omnes exhibet.

TE Regem Dominumque canam, dum lucida volvet
Lucidus aſtra polus,
Et unicum colam Deum.

2 Lu-

Aureis] i. e. Pulchris, ſpecioſis; quæ enim præ aliis pulchra & ſpecioſa ſunt, poetis *aurea* dicuntur: Ut, *Venus aurea, lumen aureum, liber aureus, auro magis aurea virtus.* C.

Tholus] Proprie concamerationis aut fornicis medium, ſeu umbilicus, in quem laterum aut trabium capita coeunt, cui antiquitus voventium anathemata, ſeu donaria votiva affigebantur.
——— *ſi qua ipſe meis venatibus auxi,*
Suſpendive tholo, aut ſacra ad faſtigia fixi. Virg. 9. C.

2 Luce canam te, nocte canam te: nulla carebit
Laudibus hora tuis,
Rerum creator & ſalus.
3 Magne parens, nullo cui clauſa potentia fine eſt,
Secula cuncta tuas
4 Laudes ſonabunt: & patres
5 Longævi tua facta canent, feræque nepotum
Per ſeriem ſoboli
Prodent: nec ætas gloriam
6 Neſciet ulla tuam: mirandaque facta decuſque
Ille memor referet;
7 Hic magnitudinem canet:
8 Ille bonum feret & juſtum, & placabilis iræ,
Et veniæ facilem, &
Larga benignum dextera.
9 Totque inter decora, & laudum præconia nullo
Emoritura die,
Nil clarius clementia.
10 Ergo, parens rerum, ſtellantis machina cœli
Cuncta ſuo gremio
Complexa prædicat tuum.
11 Robur: & intacti ſcelerum contage nefanda,
Te celebrant alacres,
Tuique vires imperi
12 Per populos late vulgant: ne neſcia ſceptri
Terra ſit ulla tui,
Et gloriæ & potentiæ.

13 Im-

11 *Contagium*] Contagium, ii, Contagio, onis, & Contages, is, accipiuntur pro morbo aut re aliqua vitioſa, quæ contactu nocet, & veneno ſuo aliquos inficit.
Quae contage ſua palloribus omnia pingunt. Lucret. G.

13 Imperium ſine fine tibi : nec legibus ævi
Subdita ſceptra tenes,
Aut clauſa metis temporum.
14 Tu lapſos rurſum attollis, firmaſque labantes:
Incolumeſque foves
Vitæ beatæ commodis.
15 Te volucrum pecudumque genus, te ſæva ferarum
Secula reſpiciunt
Unum, ſuoque tempore
16 Accipiunt victum : tu dextram pandis, & omne
De locuplete penu
Animal benigne recreas.
17 Quicquid agis, juſteque & ſancte agis : impiger aurem
18 Supplicibus facilem
19 Præbes : opiſque compotes
Dimittis puro qui pectore cunque precantur,
Auxilioque piis
20 Præſens es, & periculis
Eruis e cunctis qui te venerantur amantque:
Cumque ſuo ſcelere
A ſtirpe vellis impios.
21 Ergo omnes te jure canent, nomenque tacebit
Natio nulla tuum
In ſeculorum ſecula.

PSAL.

15 *Ferarum ſecula*] Vide *Pſal.* lxxvii.
19 *Opiſque compotes*] Ope videlicet impetrata, aut cum votorum ſuorum facti ſunt compotes. *C.*
19 *Qui pectore cunque*] Pro *quicunque pectore*, per Tmeſin.

CARM. GEN. VI.

Pſaltes ſe & pios hortatus ad laudes Dei ipſi ſoli aſſerendas, eum laudat, ſingulorum erga pios beneficiorum, creationis, conſervationis adminiſtrationiſque rerum omnium, & regni æterni nomine.

TE, magne rerum conditor, & tuas
2 Sonabo laudes, factaque poſteris
Miranda prodam, dum recurret
Per calidos mihi ſanguis artus.
3 Securitatem ne ſtabilem tibi
Promitte, regum præſidio: neque
De ſtirpe mortali & caduca
Pone tibi columen ſalutis.
4 Ut membra liquit ſpiritus, in ſuam
Terrena moles terram ambit, & diu
Conſulta vaneſcunt, & auras
Irrita per vacuas feruntur.
5 O ter beatum, quem Deus ætheris
Fido tuetur præſidio, ſuas
Qui ſpes opeſque omnes in uno
Conſtituit Domino Deoque;
6 Qui terram & æquor condidit & polum
Et quicquid æquor terraque continet
Poluſque: qui promiſſa præſtat
Perpetuo ſtabilis tenore.
7 Qui nec tyranni vi ſinit opprimi
Infirmiorem, aut eſurie premi;
Qui carcerum exemtos tenebris
Compedibus levat innocentes.

7 *Eſurie*] Pro fame. Apud Catullum eſt *eſuritio*; apud Varronem, *eſurigo*, eadem ſignificatione, ab *edo*. *C.*

8 Qui nocte pulſa luminis aurei
Cæcis refundit luminibus jubar:
Greſſuſque firmat claudicantes,
Juſtitiamque amat æquus æquam.
9 Cura fideli qui ſovet advenam,
Orbæ marito qui viduæ favet,
Orbos puellos qui tuetur,
Et ſcelerum labefactat artes.
10 Rex ergo habenas imperii tuus,
Sion, tenebit, ſidera dum polum
Pingent, & obliquum per orbem
Sol rutilos agitabit axes.

PSAL. CXLVII. Carm. Gen. ii.

Pſaltes Eccleſiam hortatur ad prædicandum nomen Dei, propter liberationes beneficiaque ejus erga ipſam, & propter conſtantiam operum & verbi.

EIA Deum laudate, Deo date carmina digna:
Certe erudito dignus ille eſt carmine:
2 Qui Solymam inſtaurat rurſus, paſſimque per orbem
Sparſos reducit exules Abramidas:
3 Qui fractos animi levat, & corda anxia lenit:
Mulcet dolores, mitigatque vulnera:

4 Qui

10 *Sidera dum polum pingent*) Dum ſtellæ cœlum ornabunt. *J.*
3 *Fractos animi*) i. e. animo fractos, ſeu puſillanimos, poetice. Eodem modo, *egregius*, *præſtans*, *lapſus*, *victus*, & alia ſimilia, cum voce *animi* paſſim a poetis conjunguntur. Et paulo poſt, hoc ipſo Pſalmo dicit, *ſimplex animi*. *C.*

4 Qui numerat tacito labentia ſidera mundo,
Suiſque quæque nuncupat vocabulis.
5 Magna Dei virtus, immenſa potentia: nulla
Quam lingua fari poſſit, aut mens cogitet.
6 Qui mite ingenium fovet, allevat, auget honore:
Humique ſternit impiam ſuperbiam.
7 Eia Deum cantate, Deo perſolvite grates;
Grato benignum canite patrem barbito:
8 Qui cœlum obnubit tenebris, terram rigat imbre;
Monteſque læto veſtit altos gramine:
9 Qui pecudum genti larga dat pabula dextra,
Corvoque victum ſe roganti ſufficit.
10 Quem neque magnanimum delectat robur equorum,
Nec vis ferocis aut lacertus militis:
11 Sed pietas animi ſimplex, & in illius una
Quæ ſpem ſalutis collocet clementia.
12 Eia, Dei laudes Solymææ pangite turres:
Benignitatem mons Sionis prædica,
13 Qui portarum aditus clauſtris firmavit ahenis;
Civeſque cunctis commodis auxit tuos.
14 Qui te pace beat læta, & defendit ab hoſte:
Et meſſe flava tritici campos tegit.

13 *Ahenis*) Vocabulum poeticum, diverſimode, pro ratione carminis, uſurpatum: in ſoluta oratione, dicimus *æneus*; hinc poetæ, diphthongo per Dialyſin, & aſpirationis Epentheſin, diviſa, dixerunt *aheneus*.

—— *hic murus aheneus eſto,*
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa. Horat.

Ex hac voce producta, alii item fecere contractam, exemta e penultima litera *e*, & dixerunt *ahenus*. Propert. *forma celator ahenæ*, pro *ænea* vel *ærea*. Eodem modo pro *eburneus* dixere *eburnus*. C.

15 Cujus ad imperium fundit ſua munera tellus:
Natura cujus promta paret juſſibus.
16 Qui nivibus celſos operit, ceu vellere, montes:
Denſas pruinas cineris inſtar dejicit.
17 Et glacie lapſus ſolidarum frenat aquarum:
Cujus rigorem quis feret mortalium?
18 Quum libuit, molles glacies tabeſcit in undas,
Adſpirat aura mitior, rivi fluunt.
19 Oſtenditque ſuam per ſigna illuſtria mentem:
Legeſque Abrami tradidit nepotibus.
20 Non ita ſe populis aliis monſtravit amicum,
Qui ſcita legum neſciunt cœleſtium.

PSAL. CXLVIII. CARM. GEN. X.

Pſaltes res omnes creatas a ſummo ad imum hortatur ut Deum celebrent, propter majeſtatem ipſius, & beneficentiam erga Eccleſiam.

LAudate Dominum cœlitum
Chori beati, qui procul
Contagio mortalium
Templa ætheris tuemini.
2 Laudate Dominum, quos ſibi
Adeſſe juſſit angelos:
Laudate Dominum exercitus
Parere prompti juſſibus.
3 Laudate Dominum, qui diem
Sol, luna noctem ~~illum~~ illuminas:

Lau-

Geo. Buchanan

17 *Et glacie frenat*) Inſignis Metaphora; glacies enim curſum fluminum ſiſtit, eaque ripis ſuis quaſi alligat & adſtringit, ut freno equi curſus ſiſtitur, quod hoc loco eſt frenare lapſus uarum: glacie vero liquefacta & ſoluta, *mox decreſcentia ri- flumina praetereunt*, ut canit Horat. L. 4, Ode 3. C.

Laudate Dominum lucidis
Stellæ decoræ flammulis.
4 Laudate eum rotatiles
Tot orbium compagines,
Et unda longe celſior
Campis nitentis aeris.
5 Huic cuncta laudes dicite,
Numenque cuncta pangite,
Quod cuncta nutu condidit,
Et cuncta nutu ſuſtinet:
6 Fixitque firmo cardine,
Ne vi ſenectæ corruant:
Certiſque vinxit legibus,
Quas tranſgredi non audeant.
7 Laudate Dominum ſub ſpecus
Terræ dracones abditi:
Et vaſta cete, quæ ſinus
Ponti repoſtos ſinditis.
8 Ignes, nives, & grandines,
Vaporque, & auræ ſpiritus,
Ad juſſa Domini mobiles
Circumrotantes turbines:
9 Colles feraces, & feri
Montes, & omnes arbores;
Seu montibus rigeſcitis,
Seu cultibus manſueſcitis:

10 Mi-

4 *Rotatiles*) Vox a poeta, ut videtur, novata: eſt autem rotatile, quod rotæ inſtar in orbem poteſt circumagi, quales ſunt circuli illi cœleſtes de quibus hic loquitur. *C.*

7 *Et vaſta cete*) Vide *Pſal.* civ.

Repoſtos) Pro *repoſitos*; Virg. *Manet alta mente repoſtum.* Et *impoſtor*, quaſi *impoſitor*, qui fraudulenter aliis imponit. Vide *Pſal.* xlvi. *C.*

10 Mites feræque beſtiæ,
Humique lente reptiles,
Et quæ liquentes aeris
Campos volando carpitis:
11 Reges & orbis præſides,
Et nationes liberæ,
Et pauperi plebeculæ
Qui jus ab alto dicitis:
12 Et vos juventa florea,
Læti puelli & virgines,
Seneſque vitæ in ultimo
Jamjam exituri limine,
13 Laudate Dominum: numini
Sit ejus uni gloria,
Unumque noſcat omnium
Cœlum ſolumque principem,
14 Hunc omne in ævum laudibus
Propago tollat Iſaci:
Sibi dicatam qui bonis
Gentem beavit omnibus.

PSAL. CXLIX. CARM. GEN. x.

Pſaltes Eccleſiam hortatur ut Deum collaudet, propter benevolentiam & ſalutem ab eo acceptam, denique propter verbum ipſius potentiſſimum Eccleſiæ traditum.

CAntate Domino canticum
Novum: ſonet laus illius
Cœtus per omnes, qui ſacris
Non ſe profanis poluunt.
2 Oblectet Iſaci genus
Auctore ſe ſuo, ſuo
Regi Sionis arduæ
Congratulentur filiæ:

3 Nomen

3 Nomen celebrent illius
Lætis choris & tympanis;
Ejuſque laudes accinant
Blande canoro pectine.
4 Gentem bonus parens ſuam
Amore ſancto amplectitur,
Mitemque manſuetudinem,
Firmat ſalute immobili:
5 Cœtus piorum ut geſtiant
Foris paratu ſplendido,
Domique ſecum clanculum
Lætentur in cubilibus.
6 In ore, rerum præſidis
Laus continenter perſonet:
Utrinque acuti in dexteris
Vibrentur enſes vindices:
7 In ſe ferarum ut gentium
Crudelitatem vindicent:
Et in futurum iras, minas,
Superbiamque comprimant.
8 Reges ſuorum ut hoſtium
Arctis catenis alligent;
Et ferreis coerceant
Vinclis feroces principes.
9 Pœnas ſecundum cœlitus
Præſcripta ab iis ut exigant,
Et laus piorum pervolet
Omnes per orbis cardines.

PSAL.

Filia Sionis) Id eſt, virgines & matronæ Hieroſolymitanæ. Sicuti Horat. od. 3. lib. 4.

Ubi per *ſobolem Romæ*, intelligit adoleſcentes & cives Romanos, ex urbe Roma, tanquam ex matre oriundos.

3 *Pectine*) Pecten hoc loco idem eſt cum plectro, de quo ſupra Pſal. 30. Virgil. *Jam pectine pulſat eburno:*

CARM. GEN. X.

Pſaltes Eccleſiam hortatur ut Deum omnibus modis laudet, propte ſanctitatem, potentiam & magnificentiam ejus.

LAudate Dominum, lucidum,
Templum colentem ſiderum
Qui vi ſuæ potentiæ
Firmavit orbis cardines.
2 Laudate Dominum fortiter
Ubique geſtis inclytum:
Laudate magnitudinem
Captum ſupra mortalium.
3 Laudate Dominum bellicæ
Claris tubæ clangoribus:
Laudate Dominum nabliis,
Lyriſque blande garrulis.
4 Laudate Dominum tympanis,
Chorique feſti cantibus:
Laudate Dominum fidibus, &
Sonore dulci tibiæ.
5 Laudate eum tinnitibus
Lætis canori cymbali.
6 Hunc cuncta laudent, quæ trahunt
Vitalis auræ ſpiritum.

AN-

Nabliis) Vide Pſal. 33.
Cymbalis) De hoc. Pſal. 68:
Sonore) Pro ſonitu, more Lucretii & Virgilii, quorum ille in primo.
Lepido quæ ſunt fucata ſonore:
Idem canor, pro cantu dixit in quarto.
Parvus ut eſt cycni melior canor, ille gruum quam
Clamor in æthereis diſperſus nubibus Auſtri. C:

FINIS.